NY BANKLAGSTIFTNING

SPAR BANKS LAG

DEL 3

Betänkande av Banklagsutredningen

SOU
1984:28

127

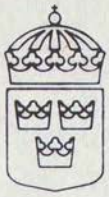

Statens offentliga utredningar
1984:28
Finansdepartementet

Ny
Banklagstiftning
Del 3

Sparbankslag

Betänkande av banklagsutredningen
Stockholm 1984

Omslag Ad Sum, Magnus Günther
ISBN 91-38-08256-X
ISSN 0375-250X
Liber Tryck Stockholm 1984 322404

INNEHÅLL DEL III

6 *FÖRSLAG TILL SPARBANKSLAG* 7
6.1 Inledning 7
6.1.1 Sparbanksrörelsens bakgrund och utveckling . 7
6.1.2 Sparbankslagstiftningens utveckling 10
6.1.3 Förslagets allmänna utgångspunkter 11
6.2 Specialmotivering 12
6.2.1 1 kap. Inledande bestämmelser 12
6.2.2 2 kap. Bildande av sparbank 17
6.2.3 3 kap. Rörelsen 34
6.2.3.1 Verksamhet (1—6 §§) 36
6.2.3.2 Kapitaltäckning och kassareserv (7—8 §§) 53
6.2.3.3 Kreditgivning (9—15 §§) 58
6.2.3.4 Upplåning (16 §) 78
6.2.3.5 Särskilda bestämmelser (17—19 §§) . 79
6.2.4 4 kap. Sparbankens ledning 87
6.2.5 5 kap. Sparbanksstämma 112
6.2.6 6 kap. Revision 139
6.2.7 7 kap. Redovisning 162
6.2.7.1 Årsredovisning m m (1—9 §§) . . . 165
6.2.7.2 Koncernredovisning (10—11 §§) . . . 183
6.2.7.3 Delårsrapport (12—14 §§) 186
6.2.8 8 kap. Fonder och vinstdisposition m m 188
6.2.9 9 kap. Likvidation och upplösning 196
6.2.9.1 Frivillig likvidation (1 §) 198
6.2.9.2 Tvångslikvidation (2 §) 199
6.2.9.3 Förfarandet hos rätten (3—4 §§) . . . 200
6.2.9.4 Genomförandet av likvidationen (5—17 §§) 201
6.2.9.5 Konkurs (18—19 §§) 212
6.2.10 10 kap. Fusion och inlösen av aktier i dotterbolag 213
6.2.10.1 Fusion genom absorption (1 §) . . . 218
6.2.10.2 Fusion genom kombination (2 §) . . 221
6.2.10.3 Fusionsförfarandet (3—7 §§) 223
6.2.10.4 Fusion mellan sparbank och helägt dotterbolag (8 §) 227
6.2.10.5 Inlösen av aktier i dotterbolag (9—13 §§) 229
6.2.11 11 kap. Skadestånd m m 234

6.2.12 12 kap. Sparbankens firma 246
6.2.13 13 kap. Tillsyn 251
6.2.14 14 kap. Registrering m m 257
6.2.15 15 kap. Straff och vite 262

Bilaga *1 Lagen (1955:416) om sparbanker i dess lydelse den 1 januari 1984* 269
Bilaga *2 Sammanställning med hänvisningar mellan lagrummen i lagen (1955:416) om sparbanker och banklagsutredningens förslag till sparbankslag* . . 289
Bilaga *3 Sammanställning med hänvisningar mellan lagrummen i kungörelsen (1955:422) om sparbanker och banklagsutredningens förslag till sparbankslag* . 293
Bilaga *4 Sammanställning med hänvisningar mellan lagrummen i banklagsutredningens förslag till sparbankslag, lagen (1955:416) om sparbanker/ kungörelsen (1955:422) om sparbanker och utredningens förslag till bankaktiebolagslag.* 295

FÖRKORTNINGAR

ABL	Aktiebolagslagen (1975:580)
BAL	Förslag till bankaktiebolagslag
BFL	Bokföringslagen (1976:125)
BL	Lagen (1955:183) om bankrörelse
FL	Lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar
FbL	Förslag till föreningsbankslag
JkL	Lagen (1956:215) om jordbrukskasserörelsen
LFA	Lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering
LKS	Lagen (1973:302) om konvertibla skuldebrev, lagen upphävdes i och med ABL:s ikraftträdande
SFF	Sveriges Föreningsbankers Förbund
SkL	Skadeståndslagen (1972:207)
SkbrL	Lagen (1936:81) om skuldebrev
SpK	Kungörelsen (1955:422) om sparbanker
SpL	Lagen (1955:416) om sparbanker
SpLF	Förslag till sparbankslag

6 Förslag till sparbankslag (SpLF)

6.1 Inledning

6.1.1 Sparbanksrörelsens bakgrund och utveckling

Sparbanksidén är gammal. Den föddes i Skottland år 1810 och kom till Sverige år 1820, då Göteborgs sparbank bildades. Utvecklingen gick därefter mycket snabbt och mot slutet av 1820-talet fanns närmare 25 sparbanker. Flera sparbanker bildades efter hand i snabb takt.

Sparbanksverksamheten skapades under stark påverkan av de radikala strömningar på det ekonomiska, sociala och idépolitiska området som framträtt i västeuropeisk och amerikansk samhällsdebatt sedan slutet av 1700-talet. Huvudändamålet med sparbankernas verksamhet var från början att ge enskilda människor ekonomisk trygghet och skolning genom att förvalta deras sparmedel. Detta huvudändamål är alltjämt bestående. I takt med samhällsutvecklingen har naturligtvis sparbankernas verksamhet förändrats och utvecklats.

Den första paragrafen i SpL berättar till en del vad en sparbank är. I förslaget har 1 kap. 1 § andra stycket fått följande betydelse:

> En sparbank har till ändamål att, utan rätt för dess stiftare eller andra att njuta del av den vinst som kan uppkomma i rörelsen, befordra sparsamhet genom att driva bankverksamhet i enlighet med de bestämmelser som meddelas i denna lag. En sparbanks rörelse skall avse främst ett visst angivet verksamhetsområde.

Sparbank såsom företagsform är unik. I associationsrättsligt hänseende kan sparbank närmast sägas vara ett slags stiftelse. Sparbankerna har inga ägare eller medlemmar. Som allmännyttiga företag av stiftelsekaraktär är sparbankerna i princip själva ägare av de tillgångar som finns redovisade eller som kan framkomma.

Några av sparbankernas kännetecken framgår av den ovan citerad lagbestämmelsen. Vad som främst ger sparbankerna dess speciella prägel är att deras verksamhet inte bärs upp av något som helst vinstsyfte för enskilda. Sparbankerna har till uppgift att befordra sparsamhet och deras funktion är helt inriktad på allmännyttan. Ett annat karakteristiskt drag är att sparbankerna utgör lokalt verksamma bankinstitut, som i första hand skall tjäna den bygd, i vilken den är verksam.

Som nämnts skall en sparbank drivas utan enskilt vinstintresse. Detta innebär dock inte att sparbankerna kan bortse från överskottet. De

måste liksom andra företag drivas efter strikt företagsekonomiska principer. Sparbankerna är nämligen helt hänvisade till överskottet för att bygga upp det egna kapitalet. Sparbankerna har inte som affärsbankerna aktieägare, som kan tillskjuta kapital, och inte heller som föreningsbankerna medlemmar, som kan betala medlemsinsatser. Sparbankerna kan inte bilda eget kapital på något annat sätt än genom att avsätta av vinsten till de fonder som lagen kräver skall finnas.

Sparbankernas fonder skall trygga insättarnas medel. Ingen insättare skall behöva lida förlust, om sparbanken inte får tillbaka de lån den lämnat ut. Hur stora fonderna skall vara beror på vilken verksamhet sparbanken bedriver. Ju bättre säkerhet en låntagare har lämnat, då han fått ett lån av sparbanken, dessto mindre krav ställer lagen på fonderna. Omvänt ställs det högre krav på fondernas storlek, då sparbanken kräver mindre säkerhet vid utlåningen. En mindre del av en sparbanks redovisade vinst efter skatt kan användas till allmännyttiga ändamål.

Med hänsyn till den sociala inriktning som sparbankerna har, är det naturligt att sparbankerna knutit nära kontakter med de offentligrättsliga samhällsorganen. Det allmänna har även ett faktiskt inflytande över sparbankerna genom det sätt på vilket sparbankens huvudmän utses. Dessa är de ytterst ansvariga för sparbankens verksamhet. Huvudmännen skall vara minst 20 och högst 60. De skall till hälften väljas av kommunfullmäktige i de kommuner som ingår i sparbankens verksamhetsområde eller av landsting. Återstoden av huvudmännen skall väljas av huvudmännen bland sparbankernas insättare. I sparbankens reglemente anges verksamhetsområdets omfattning och vilka kommuner eller landsting som skall utse huvudmännen. En huvudman skall vara bosatt inom verksamhetsområdet och får inte vara anställd eller förtroendeman i annan sparbank eller bank. En huvudman utses för en tid av tre år. Huvudmännen utser sparbankens styrelse, som skall bestå av minst fem ledamöter och revisorer. Huvudmännen fastställer sparbankens reglemente. Årssammanträde med huvudmännen, sparbanksstämma, skall hållas varje år före maj månads utgång.

En huvudman i en sparbank representerar människorna i det område där sparbanken verkar. Huvudmannen är samhällets och sparbankskundernas representant och har formellt skydligheten att granska sparbankens verksamhet. Reellt är huvudmannens uppgift att påverka sparbankens utveckling, aktivt verka för att sparbanken tillfredsställer de behov som finns i verksamhetsområdet, till sparbanken förmedla den särskilda sakkunskap huvudmannen besitter inom näringsliv eller andra företeelser inom verksamhetsområdet och som lekman representera sunt förnuft och praktiskt synsätt. Det finns i landets sparbanker inte mindre än ca 6 500 huvudmän. I många sparbanker finns dessutom förtroenderåd och rådgivande grupper, som tillsammans engagerar över 4 600 förtroendemän. Antalet styrelseledamöter är över 2 700. Förtroendemannen spelar en avgörande roll för att befästa sparbanksrörelsens folkliga förankring.

Enligt lagen har sparbankerna som särskild uppgift att befrämja sparande hos allmänheten. Denna uppgift fullgörs förutom genom traditionell bankverksamhet också genom direkt sparuppsamling, ekonomisk

rådgivning, publicitetsverksamhet och opinionsbilding i sparfrågor. Sparbankerna driver i övrigt samma verksamhet som andra banker.

Sparbanksrörelsen har en utpräglat decentraliserad struktur. Varje sparbank verkar inom ett avgränsat geografiskt område, som anges i sparbankens reglemente. Verksamhetsområdets storlek kan variera från delar av kommuner till hela län.

Under år 1984 kommer antalet sparbanker att vara cirka 150. År 1945 fanns det 459 sparbanker i landet. Den stora reduceringen av antalet sparbanker är resultatet av omfattande samgåenden framför allt under 1960-talet. Samgåendena har varit en följd av att urbaniseringen minskat kundunderlaget för många små sparbanker och av att bankrörelsen blivit mer komplicerad till sin natur, vilket för att få en rationell verksamhet krävt större enheter. En viktig orsak till sparbanksfusionerna från slutet av 1960-talet har också varit utvecklingen inom hela banksektorn, som tagit sig uttryck i en skapare konkurrens gentemot affärsbankerna och föreningsbankerna. Flertalet sparbanker har nu nått en storlek, som är bättre anpassad till tidens krav. Det finns nu 25 sparbanker som har mer än en miljard i inlåning från allmänheten. Kommande fusioner hos sparbankerna kommer framförallt att betingas av konkurrensfaktorn och av behovet att öka resurserna för särskilda verksamheter, såsom företagskreditgivning och utlandsrörelse.

Sparbankerna har en betydande spridning i rörelsens omfattning. Första SparBanken har verksamhet i Stockholm och Göteborg och en inlåning från allmänheten på cirka 15 miljarder kronor (1983). Den är Sveriges fjärde bank i storleksordning. Sveriges minsta sparbank är Kräklingbo sparbank på Gotland med en inlåning från allmänheten på cirka 2 miljoner kronor. Den stora spridningen i storlek hindrar dock inte att även de mindre sparbankerna är betydelsefulla inom sina verksamhetsområden, något som är en följd av deras lokala karaktär.

Sparbankerna har ett väl utvecklat samarbete som inte bara gäller uppträdandet gentemot offentliga myndigheter och samordning av vissa servicefunktioner. Samarbetet sträcker sig också till själva bankrörelsen. Alla sparbanker har dock genom den samordnade banklagstiftningen som kom till stånd år 1969 möjlighet att ge kvalificerad bankservice. En förutsättning för att sparbankerna även fortsättningsvis skall kunna verka som decentraliserade banker är att ett omfattande samarbete drivs via gemensamma organisationer. En fortsatt strukturomvandling är emellertid en nödvändig förutsättning för att bibehålla och vidarutveckla sparbanksrörelsens konkurrenskraft.

Den centrala branschorganisationen är Svenska sparbanksföreningen, som i sin verksamhet dels är intresseorganisation och remissinstans för sparbankerna, dels har ett flertal experter för service till sparbankerna som antingen är direkt knutna till föreningen eller organiserade i dotterbolag. Vissa av dotterbolagen utför huvudsakligen tjänster åt sparbankerna. De största bolagen för service åt sparbankerna är Sparbankernas Datacentraler AB, som utför databehandling, och Sparbankernas Arkitektkontor och Centralupphandling AB, som bl.a. ritar och inreder sparbankslokaler. För att ge service åt sparbankernas kunder finns Svenska Sparbankernas Fastighetsbyrå AB, som är ett mäklarföretag på

husmarknaden, och Sparbankernas Revisionsbyrå AB, som framför allt ger sparbankernas företagskunder kvalificerad service.

Sparbankerna äger också en affärsbank, Sparbankernas Bank. Den är clearingbank för sparbankerna och förvaltar sparbankernas likviditet. Men den ger också sparbankerna service på fond- och utlandsområdet samt skaffar själv och genom sina dotterbolag kapital för förstärkning av sparbankernas kreditkapacitet. I kreditengagemang avseende landsomfattande organisationer och företag sker samverkan via Sparbankernas Bank. Sparbankernas Bank är moderbolag i en central ekonomisk koncernbildning för sparbankerna. Viktiga delar inom koncernen är Sparbankernas Intecknings AB och Kommunkredit AB, vilka bidrar med långfristig kreditgivning, samt Industrifinans AB IFAB, som ägnar sig åt specialfinansiering i form av leasing och factoring.

6.1.2 Sparbankslagstiftningens utveckling

Det dröjde förhållandevis länge, innan sparbanksväsendet ansågs vara i behov av rättslig reglering. Den första sparbanksförfattningen var förordningen den 1 oktober 1875 (nr 73) angående sparbanker. Denna förordning utgjorde inte på något sätt en fullständig reglering av sparbanksverksamheten. I förordningen togs dock in vissa föreskrifter om årlig revision och om obligatiorisk reservfond samt om tillsyn från länsstyrelsernas sida.

Relativt kort tid efter 1875 års förordning framstod mera ingående bestämmelser som önskvärda. 1892 års sparbankslag medförde förbättringar och kompletteringar. Lagen gav bl.a. föreskrifter om hur administrationen skulle vara beskaffad, om att grundfond skulle tillskapas samt om själva in- och utlåningsrörelsen.

Därefter dröjde det fram till början av 1920-talet innan några större förändringar vidtogs i sparbankslagstiftningen. 1920 års sparbankssakkunniga lämnade i sitt slutbetänkande ett fullständigt förslag till ny sparbankslag. Lagen som utfärdades år 1923, innehöll betydligt mer utförliga bestämmelser än 1892 års lag. Den säkerligen mest betydelsefulla nyheten var att sparbankernas inlåning, i likhet med vad som var fallet med affärsbankernas, i princip underkastades kravet på viss täckning i fondmedlen. 1923 års sparbankslag blev under hand föremål för flera ändringar vilka dock var av tämligen begränsad omfattning. De mest ingripande förändringarna vidtogs år 1929 genom nya regler om tillsyn över sparbankerna och år 1937 då nya regler gavs om förhållandet mellan inlåning och fonder, om s.k. tidsbundna lån, om kassareserv och om upprättande av balansräkning.

1948 års sparbankssakkunniga gavs till uppgift att verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning rörande sparbankernas organisationer och verksamhet. De sakkunnigas betänkande resulterade i 1955 års sparbankslag och en därtill hörande kungörelse om sparbanker. Som särskilda frågor i den större översynen behandlade de sakkunniga frågorna om huvudmännens tillsättande, filialverksamhet, sparbanks rätt till checkräkning, inlåningsrättens omfattning, skyldigheten att hålla kassareserv och den offentliga tillsynen. 1955 års sparbankslagstiftning

inbegrep en fullt utbyggd reglering av de associationsrättsliga sammanhangen. Förebilder hämtades dels från 1949 års banklagssakkunnigas förslag till ny lag om bankrörelse och dels från 1944 års aktiebolagslag.

Den därefter följande större förändringen av sparbankslagstiftningen trädde i kraft år 1969 och som grund för denna förändring låg kreditinstitututredningens slutbetändande "Samordnad banklagstiftning" (SOU 1967:64). Ändringen innebar, att de olika bankinstitutens verksamhetsformer i framtiden inte skulle hållas åtskilda genom lagfästa gränser och att ett enhetligt regelsystem för insitutens rörelse infördes. Varje bankinstitut fick därmed i princip en legal rätt att driva alla inom bankväsendet förekommande rörelsegrenar. Bankinstituten fick, oberoende av företagsform, ägare och historiskt betingade omständigheter, frihet att gå in på verksamheter som hittills varit förbehållna något annat institut. Det enhetligt utformade regelsystemet för bankinstitutens rörelse byggde på tanken, att syftet med rörelsereglerna alltjämt skulle vara att trygga institutens solvens och likviditet. Förändringarna var emellertid förestavade även av andra skäl än av principen om enhetlighet. Detta gällde bl.a. kreditgivningsregler, kapitaltäckningsregler och regler om skyldighet att hålla viss kassareserv. Ändringarna i sparbankslagen avsåg — förutom ett helt nytt rörelseavsnitt — reglerna om antalet huvudmän, om delegeringsrätt för sparbanks styrelse och om sparbanks balansräkning.

6.1.3 Förslagets allmänna utgångspunkter

Liksom utredningens förslag till bankaktiebolagslag bygger detta förslag till ny sparbankslag i mycket stor utsträckning på 1975 års aktiebolagslag. På grund av de för sparbankerna specifika förhållandena har det naturligtvis funnits anledning att i vissa fall välja från ABL avvikande lösningar. Sparbanksstrukturen med i många fall små enheter har bl.a. medfört vissa särlösningar för sparbankerna. Detsamma gäller det förhållandet att sparbankerna har ett omfattande samarbete genom Svenska Sparbanksföreningen, Sparbankernas Bank och andra gemensamma sparbanksorgan. Utredningen har dock eftersträvat en enhetlig uppbyggnad av de tre bankinsitutens lagar. Grundtanken har varit att samma fråga skall regleras på samma ställe i lagkomplexen.

Vad gäller utredningens förslag till rörelseregler för sparbankerna bygger dessa på de nu gällande reglerna. Några få genomgripande förändringar av dessa har utredningen sett sig oförhindrad att föreslå men i stort har endast smärre justeringar av dessa vidtagits. De föreslagna ändringarna av rörelsereglerna är desamma i de tre bankinstitutens rörelseregler. I några fall har sparbankslagens rörelseregler dock ändrats så att full överensstämmelse nu råder med dem som gäller för affärsbank.

Till förslaget till ny sparbankslag skall även knytas en förordning som skall ta upp bestämmelser som finns i gällande sparbankslag och i sparbankskungörelsen. Denna förordning, benämnd bankrörelseförordningen, skall byggas upp efter mönster av aktiebolagsförordningen (1975:1387) och bör således innehålla deltaljbestämmelser om ansökan om oktroj, om stadfästelse av reglementsändringar, hur anmälan för registrering skall fullgöras m.m.

I inledningen till flertalet kapitel har utredningen sammanfattat de föreslagna ändringarna. Även om motsvarande ändringar föreslås i förslaget till bankaktiebolagslag har utredningen givit förslaget till ny sparbankslag en fullständig motivering och endast hänvisat till bankaktiebolagslagen i de fall utredningen där redovisat mer omfattande överväganden.

Slutligen skall nämnas att de tre olika bankinstitutens lagar enligt utredningens förslag skall knytas till en ramlag, benämnd bankrörelselagen. I denna ramlag tas upp gemensamma bestämmelser för bankinstituten, såsom bl.a. bankrörelsedefinitionen och banksekretessbestämmelsen.

6.2 Specialmotivering

6.2.1 1 kap. Inledande bestämmelser

Kapitlet inleds med en definition av begreppet sparbank. Därefter följer grundbestämmelserna om den statliga tillsynen över och registreringen av sparbankerna. Kapitlet avslutas med en koncerndefinition.

1 § Med sparbank förstås en enligt denna lag bildad bank, som har fått regeringens tillstånd (oktroj) att driva bankrörelse.

En sparbank har till ändamål att, utan rätt för dess stiftare eller andra att njuta del av den vinst som kan uppkomma i rörelsen, befordra sparsamhet genom att driva bankverksamhet i enlighet med de bestämmelser som meddelas i denna lag. En sparbanks rörelse skall avse främst ett visst angivet verksamhetsområde.

I paragrafen, som motsvaras av bestämmelserna i 1 och 22 §§ SpL och som i sak även har sin motsvarighet i 1 § BAL, definieras begreppet sparbank.

Enligt *första stycket* ges en sparbank sin legala definition. En sparbank är en bank som bildats enligt denna lag och som fått regeringens tillstånd (oktroj) att driva bankrörelse. Enligt utredningens mening skulle definitionen vinna i klarhet om den angav vilken associationsform som en sparbank tillhör. Sparbanks associationsform är emellertid unik. Den närmast till hands liggande associationsformen är stiftelse. En stiftelse kännetecknas av att den inte har några medlemmar utan uppbärs endast av en för stiftelseändamålet avskild förmögenhet, förvaltad av en styrelse. De som gynnas genom stiftelsen, destinatärerna, har ingen beslutanderätt i stiftelsens angelägenheter. En sparbank torde uppfylla flertalet av de krav som uppställs för att den skall utgöra en stiftelse. I sparbank finns emellertid en församling, huvudmännen, som inom lagens ram förfogar över ändamålet. Detta gör att en sparbank inte kan definieras med begreppet stiftelse.

För att få benämnas sparbank skall den bank som bildats enligt denna lag även inneha regeringens tillstånd att driva bankrörelse. Detta krävs ej enligt gällande SpL. I 6 § SpL sägs att stiftarna av en sparbank skall söka stadfästelse av reglementet hos bankinspektionen. Något särskilt

tillstånd (oktroj) ges inte sparbankerna som fallet är med bankaktiebolagen. För att få reglementet stadfäst måste dock samma förutsättningar som de som gäller vid oktrojförfarandet i BL vara uppfyllda. Som framgår av nästföljande kapitel om sparbanks bildande föreslås att sparbank — på sätt nu gäller för bankaktiebolag — skall söka regeringens tillstånd att driva bankrörelse.

I BL finns i de inledande bestämmelserna en definition av begreppet bankrörelse. Denna bestämmelse med den därtill hörande straffbestämmelsen och även andra bestämmelser intagna i 1 och 2 §§ BL är tillämpliga på samtliga bankinstitut. Dessa bestämmelser har därför brutits ut ur BL och utgör i stället grunden i den tidigare redovisade ramlagen, förslag till bankrörelselag. I dess 1 § sägs att med bankrörelse förstås en verksamhet vari ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänt används. Bankrörelsedefinitionen har således tagits in oförändrad i denna ramlag. Utredningen som tidigare diskuterat utformningen av definitionen anser att denna bör omformuleras. Denna uppgift ankommer emellertid nu på kommitten som har till uppgift att göra en översyn av kreditmarknadens struktur. I andra stycket sägs vidare att bankrörelse får bedrivas endast av bl.a. sparbanker. Den som bedriver bankrörelse utan oktroj kan enligt 5 § dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Även om begreppet bankrörelse i dagligt tal anses omfatta betydligt flera andra verksamheter, är det således endast inlåningen från allmänheten på räkning som av bank allmänt används som skyddas av lagstiftningen.

I *andra stycket* finns den s.k. ändamålsbestämmelsen. Häri definieras målet för sparbankernas verksamhet. Bestämmelsen anger även de för sparbank särskiljande dragen, nämligen

1. avsaknaden av enskilt vinstintresse,
2. ändamålet att befordra sparsamhet och
3. den lokala anknytningen.

Vad som bland annat ger sparbanksverksamheten dess speciella prägel är att denna inte uppbärs av något som helst vinstsyfte för enskilda. Sparbankernas funktion är exklusivt inriktad på allmännyttan.

Vid en sparbanks bildande tillskjuter några personer ett belopp, i regel ganska ringa, såsom grundfond. I sparbankens reglemente skall bestämmas om detta belopp skall återbäras och, om så skall ske, om ränta skall utgå på tillskjutet belopp. Om det bedöms som nödvändigt för att upprätthålla en sparbanks verksamhet kan beslutas om att bilda en garantifond genom bidrag av huvudmän eller andra. Denna fond skall i princip återbetalas, när den fyllt sin funktion. Liksom beträffande återbäring av grundfondmedel råder i fråga om garantifonden valfrihet mellan att låta återbäringen åtföljas av ränta och att göra tillskotten räntelösa. Det torde vara uppenbart att tillskotten till grundfond eller garantifond inte främst föranletts av intresset att få del av eventuell utfäst ränta. Dessa räntebetalningar kan därför knappast vara ägnade att befrämja något vinstintresse från enskilds sida. Utöver dessa och även andra "normala" ränteutbetalningar (t.ex. i anledning av förlagskapitalupplåning) finns inget utrymme för annan medelsdisposition, som skulle kunna ifrågasättas innebära vinstutdelning till enskilda intressenter. Sparbanks årsvinst

skall i första hand användas till sparbankens konsolidering genom fondbildning.

Av bestämmelsen i andra stycket framgår vidare att den bankverksamhet som sparbanken skall bedriva skall ha till ändamål att befordra sparsamhet. Det kan visserligen diskuteras om det är riktigt att i lagtext föra in bestämmelser som anger vilken målsättning sparbankerna skall ha med sin verksamhet. Utredningen har diskuterat denna fråga. Det har därvid anförts att med hänsyn till den genomförda samordningen av banklagstiftningen år 1968 lagtexten bör vara neutral och endast ange vad som skiljer ett bankinstitut från ett annat. De mer "profilerande" dragen hos olika bankinstitut skulle därmed ha sin plats i bolagsordning, reglemente eller stadgar. De tidigare tre nämnda särskiljande dragen för sparbank utgör emellertid den grundläggande idéen för sparbanksrörelsen. Förutom sparsamhetskriteriet kan de två övriga kriterierna ses som en närmare bestämning och beskrivning av sparbanks associationsform. Utredningen har därför funnit att bestämmelsen i 1 § SpL skall ha en motsvarighet i förslaget. Även i utredningens förslag till föreningsbankslag tas en ändamålsbestämmelse in.

En sparbank skall således befordra sparsamhet genom att driva bankverksamhet i enlighet med SpL:s bestämmelser. I gällande lag sägs att den sparsamhetsbefrämjande verksamheten skall bestå i in- och utlåning av pengar och i samband därmed stående verksamhet. Denna bestämning av verksamheten, som utgör den yttre ramen för samtliga bankinstituts verksamhet, återfinns nu i rörelsekapitlet, 3 kap 1 §.

Som norm för sparbankernas kreditpolitik har sedan gammalt gällt att inlåningen i första hand bör användas till att täcka kreditbehovet i den bygd, varifrån inlåningen härrör. Denna grundsats kom till uttryck i lagregeln, att sparbanks utlåningsrörelse företrädesvis skall avse sparbankens verksamhetsområde. Regeln infördes i 1923 års SpL på förslag av 1920 års sparbankssakkunniga. Den återfinns fr.o.m. år 1969 i 22 § SpL men omfattar nu i förhållande till vad som tidigare gällde formellt inte endast sparbanks utlåningsrörelse utan rörelsen i dess helhet. Sparbankerna är således genom sina avgränsade verksamhetsområden och sin formella uppbyggnad starkt lokalt och regionalt knutna. Sparbankens verksamhetsområde skall anges i reglementet enligt 2 kap 5 § 2. Utredningen har således inte funnit skäl att ändra på det förhållandet att sparbankerna företrädesvis bedriver sin verksamhet inom ett geografiskt begränsat verksamhetsområde.

2 § Sparbankerna skall stå under tillsyn av bankinspektionen och vara registrerade hos denna.

Paragrafen motsvaras av 3 § SpL och överensstämmer med 1 kap. 2 § BAL.

I SpL används som benämning på bankinspektionen såväl tillsynsmyndigheten som registreringsmyndigheten. I förslaget har genomgående dessa uttryck ersatts av bankinspektionen.

Bankinspektionen är den för hela riket centrala myndighet som har till

uppgift att utöva tillsyn bl.a. över de olika bankinstituten. Hos bankinspektionen förs de olika bankregistren bl.a. sparbanksregistret. Närmare regler om förandet av detta register finns i 58-16 §§ SpK. Dessa regler föreslås nu överflyttade till en förordning, bankrörelseförordningen, i vilken särskilda regler om förandet av samtliga bankinstituts register förs in. I 13 kap. finns det bestämmelser om bankinspektionens uppgifter som tillsynsmyndighet, om tillsynens innehåll och om bankinspektionens befogenhet vid utövandet av dessa uppgifter. I 14 kap. har samlats de viktigaste registreringsbestämmelserna. Övriga sådana bestämmelser har enligt förslaget förts till den särskilda förordningen för bankinstituten, bankrörelseförordningen.

3 § Äger en sparbank så många aktier eller andelar i en svensk juridisk person att den har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, är sparbanken moderföretag och den juridiska personen dotterföretag. Äger ett dotterföretag aktier eller andelar i en juridisk person i den omfattning som har angetts nu, är även den sistnämnda juridiska personen dotterföretag till sparbanken. Detsamma gäller om aktierna eller andelarna ägs av sparbanken och ett eller flera dotterföretag tillsammans eller av flera dotterförtag tillsammans.

Har en sparbank i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, är sparbanken moderföretag och den juridiska personen dotterföretag.

Moderföretag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande SpL, överensstämmer i stort med 1 kap. 2 § ABL och 1 kap. 3 § BAL. I paragrafen definieras begreppen moderföretag och dotterföretag.

I överensstämmelse med BAL föreslås bestämmelser om koncernförhållanden bli införda i SpL. I förevarande paragraf definieras begreppen moderföretag och dotterföretag. I redovisningskapitlet (7 kap) införs bestämmelser om koncernredovisning. Vissa regler om revision i koncernförhållanden föreslås också införda i lagen.

I 1 § har beskrivits den särskilda associationsform som sparbank utgör. En sparbank kan inte förvärvas och ägas på sätt gäller för t.ex. ett bankaktiebolag. Ingår en sparbank i en koncern är det därför uteslutet att den intar ställning som dotterföretag utan kommer alltid att vara moderföretag.

De skäl som har ansetts motivera införandet av särskilda regler om koncern är att hänföra främst till redovisningen. Moderföretaget intar i förhållande till de övriga i koncernen ingående företagen en mycket dominerande ställning. Genom att driva en medveten prispolitik vid transaktioner inom koncernen kan det redovisade resultatet förbättras hos vissa enheter och i motsvarande mån försämras hos andra enheter. Regler om skydd för sparbanks egna fonder skulle kunna bli verkningslösa och för allmänheten och kreditgivare skulle det vara svårt att få en rättvisande bild av koncernföretagens verkliga ekonomiska ställning. I bankkoncerner tillkommer intresset av att skydda insättarnas medel. Bankinspektionens kontroll av bankernas verksamhet underlättas också, om särskilda bestämmelser om koncernförhållanden införs. Sedan

lång tid tillbaka lämnar bankföretagen allmänt koncernredovisning enligt reglerna i bl.a. ABL.

I *första stycket* ges den grundläggande definitionen av begreppet dotterföretag. Om en sparbank har röstmajoritet i ett annat företag är sparbanken moderföretag och det andra företaget dotterföretag. Alla olika typer av svenska associationer kan förekomma som tänkbara dotterföretag. Genom föreslagna ändringar i 3 kap. 4 § ges sparbankerna rätt att förvärva också andelar i svenska ekonomiska föreningar. Till skillnad från koncerndefinitionen i ABL och BAL kan en utländsk juridisk person inte såsom dotterföretag ingå i en sparbankskoncern, eftersom en sparbank ej har rätt att förvärva aktier eller andelar i utländska företag.

Utformningen av koncerndefinitionen innebär att det är röstmajoritet och inte kapitalmajoritet som grundar ett koncernförhållande. Med en direkt egen röstmajoritet likställs i första stycket andra meningen röstmajoritet som uppnås på det sättet att ett dotterföretag innehar tillräckligt antal aktier eller andelar. Samma sak gäller om sparbanken och ett eller flera dotterföretag gemensamt eller flera dotterföretag tillsammans innehar så många aktier eller andelar att de sammantagna medför röstmajoritet i företaget.

Enligt *andra stycket* kan ett koncernförhållande föreligga även om en sparbank varken ensam eller tillsammans med dotterföretag har röstmajoritet. Om en sparbank, trots att röstmajoritet inte föreligger, på grund av aktie- eller andelsinnehav eller på grund av avtal ensam har ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, skall sparbanken anses vara moderföretag och den juridiska personen dotterföretag. De fall som här främst avses är då sparbanken, ensam eller gemensamt med dotterföretag, har en s.k. praktisk röstmajoritet. Om ett företags aktier eller andelar i övrigt är spridda på ett stort antal händer kan ett normalt sett litet innehav praktiskt betyda att ägaren alltid kan räkna med att på stämmor och i andra sammanhang uppnå egen majoritet. Även ett inflytande som grundar sig på ett avtal, exempelvis kreditavtal, kan medföra ett bestämmande inflytande över ett företag och således konstituera ett koncernförhållande. Ett problem var tidigare hur så kallade 50/50—bolag skulle bedömas i detta hänseende. Med detta uttryck avses bolag vari två ägare vardera innehar hälften av rösterna och ingendera av ägarna således ensam kan få egen röstmajoritet. Genom en lagändring 1981 sköts ordet "ensam" in före "ett bestämmande inflytande" varefter det ansågs klarlagt att ett 50/50—bolag inte bara på grund av ägarförhållanden skulle betraktas som dotterföretag till någon av ägarna.

I *tredje stycket* definieras uttrycket koncern. Ett moderföretag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern. Om ett dotterföretag i sin tur är underföretag i en koncern utgör denna koncern en underkoncern i huvudkoncernen.

Utredningen återkommer i den fortsatta specialmotiveringen till de särskilda bestämmelser som träffar en koncern vari en sparbank är moderföretag, såsom bestämmelser om koncernredovisning och revision inom koncernförhållanden.

6.2.2 2 kap. Bildande av sparbank

Reglerna om bildande av en sparbank skiljer sig i vissa avseenden från reglerna om bildandet av ett bankaktiebolag. Utredningen har emellertid eftersträvat att i så stor utsträckning som möjligt samordna bildandeförfarandena i de båda lagarna.

Enligt gällande SpL bildas en sparbank på initiativ av ett antal stiftare, som upprättar ett reglemente för den tilltänkta sparbanken. För teckning av bidrag till grundfonden skall stiftarna även framlägga en teckningslista. Stiftarna skall därefter söka stadfästelse av reglementet hos bankinspektionen. Efter reglementstadfästelsen skall stiftarna föranstalta om val av huvudmän, styrelse och revisorer. När grundfondsbeloppet har inbetalats, kan sparbanken registreras. Detta görs hos bankinspektionen och skall ske senast ett år från det att reglementet stadfästs. Sparbanken vinner därmed ställning av juridisk person.

Enligt förslaget krävs att en sparbank vid bildandet skall söka regeringens tillstånd (oktroj) för att få driva bankrörelse. Regeringen skall även stadfästa sparbankens reglemente. Oktrojprövningen skall ske på samma sätt som nu gäller vid bankinspektionens stadfästelse av reglementet. De sparbanker som i dag driver bankrörelse behöver dock inte ansöka om oktroj för att fortsätta sin rörelse. Teckningslista för bidrag till grundfonden skall upprättas först efter det att oktroj beviljats. Vidare sägs i förslaget att sparbanken skall bildas vid en konstituerande stämma. Beslutet om att sparbanken skall bildas fattas av sparbankens samtliga huvudmän. Härigenom erhålls en exakt bildandepunkt vilken saknas i gällande lag. I likhet med gällande lag erhåller sparbanken rättskapacitet först genom registreringen. Tidpunkten för registrering har förkortats något och skall nu ske inom sex månader från det att oktroj beviljats.

Grundfondsbeloppet skall enligt 8 § SpL vid stiftandet sättas till minst tjogofem tusen kronor med en viss möjlighet att sätta det något lägre, dock inte under tiotusen kronor. I förslaget har inte uppställts något krav på ett visst minimibelopp. Grundfonden, som vida torde överstiga det nu fastställda minimibeloppet, skall i stället bestämmas med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av den planerade rörelsen.

I likhet med vad som gäller vid aktieteckning i BAL sägs i SpLF att grundfondsteckning inte får ske med villkor. Vidare ges i förslaget regler om hur man skall förfara med redan inbetalade grundfondstillskott om bildandeförfarandet av en eller annan orsak inte fullföljs. Förslaget innehåller även bestämmelser om hur bidragen till grundfonden skall betalas in och när inbetalade belopp får lyftas för sparbankens räkning. Motsvarigheter till de i detta stycket nämnda bestämmelserna saknas i gällande SpL.

Som senare kommer att framgå av 5 kap. används i förslaget ordet sparbanksstämma dels som beteckning på sammanträde med huvudmännen och dels som beteckning på den högsta beslutsinstansen inom sparbanken.

1 § En sparbank skall bildas av en eller flera stiftare. Stiftarna skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte något annat följer av bestämmelserna i 10 kap. 2 §.

Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara stiftare.

Paragrafen, som motsvarar 4 § första stycket SpL samt 2 kap. 1 § BAL, upptar bestämmelser om stiftare.

Första stycket

Liksom i äldre rätt uppställs i gällande SpL ett krav på minst 20 stiftare. Så var fallet även i 1903 års BL. Det i SpL och BL uppställda minimiantalet stiftare har setts som en vederhäftighetsgaranti. Genom att uppställa ett krav på minst 20 stiftare förhindras uppkomsten av banker i andra fall än där initiativet kommer från så många, att det vittnar om ett visst allmänt intresse för saken. I 1955 års BL sänktes dock kravet till 10 stiftare. Med hänsyn till den ingående prövning som regeringen företar i samband med bankaktiebolags bildande har utredningen inte funnit skäl att behålla kravet på 10 stiftare i BAL. Av samma skäl föreslår nu utredningen att också det i SpL stipulerade minimiantalet stiftare slopas.

Vidare uppställer första stycket liksom hittills som kvalifikationsvillkor för att få vara stiftare att de skall vara i landet bosatta svenska medborgare. Med detta uttryck åsyftas — som utvisas bl.a. av föreskriften att stiftarna skall vara myndiga — endast fysiska personer. Detta hindrar emellertid inte juridiska personer att lämna bidrag till grundfonden enligt 2 §. Sådana bidrag får nämligen tillskjutas även av andra än stiftare. Med hänsyn till att förslaget innehåller särskilda fusionsregler krävs dock ett undantag från regeln att endast fysisk person kan vara stiftare. I 10 kap. 2 § sägs att en sparbank kan bildas genom att två eller flera sparbanker går samman och bildar en ny sparbank. Endast i detta fall kan en stiftare vara en juridisk person, dvs. en sparbank.

I överensstämmelse med gällande rätt bör på stiftare ställas det kravet att han skall vara myndig och inte vara försatt i konkurs (*andra stycket*).

2 § Stiftarna anger villkoren för sparbankens bildande. Därvid iakttas att till en grundfond skall avsättas ett belopp vars storlek skall bestämmas med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av den planerade rörelsen. Grundfonden skall betalas med pengar. Om en sparbank bildas genom fusion enligt 10 kap. 2 § krävs ingen grundfond.

Paragrafen motsvarar 8 § SpL och dess första mening överensstämmer med 2 kap. 2 § första stycket BAL. I paragrafen anges inledningsvis det i och för sig självklara att stiftarna anger villkoren för sparbankens bildande.

Vid stiftandet av en sparbank skall en grundfond byggas upp. Grundfonden skall användas till bestridande av dels kostnaderna för sparbankens organiserande och dels förluster i rörelsen under den första tiden, intill dess en för insättarna betryggande reservfond byggts upp. Enligt 5 § skall i reglementet anges grundfondens belopp, om grundfonden skall återbetalas helt eller delvis och om ränta i så fall skall utgå. Angå-

ende teckning av grundfondstillskott finns föreskrifter i 6 §. För registrering av sparbanken krävs vidare en försäkran att hela det i reglementet fastställda grundfondsbeloppet har inbetalats.

Enligt 1923 års SpL skulle grundfondsbeloppet vid stiftandet sättas till minst tiotusen kronor, dock med rätt för t.ex. sparbanker med ett ringa verksamhetsområde att efter länsstyrelsens medgivande bestämma grundfondsbeloppet till ett lägre belopp, ej understigande tretusen kronor. Närmast med hänsyn till det förändrade penningsvärdet höjdes i 1955 års SpL minimistorleken av grundfonden till tjugofemtusen kronor med rätt för bankinspektionen att i vissa fall medge att fonden bestämdes till ett lägre belopp, ej understigande tiotusen kronor. Dessa belopp är gällande än i dag.

Dessa regler om minimistorleken av sparbanks grundfond torde i realiteten spela en underordnad roll. I förgrunden kommer i stället det krav på egna fonder som till skydd för insättarna uppställs i kapitaltäckningsreglerna (3 kap. 7 §). Startandet av en sparbank förutsätter med hänsyn till dessa regler i praktiken en grundfond, som ligger betydligt ovanför den i lagen bestämda beloppsgränsen. Motsvarande regler som ställer krav på viss proportion mellan det egna kapitalet och utlåningsvolymen gäller även för affärsbanker och föreningsbanker. Mot denna bakgrund saknas bl.a. i BL bestämmelser om en absolut miniminivå på aktiekapitalet.

Med hänsyn till det sagda uppställs inte i förslaget något krav på att grundfonden vid stiftandet skall uppgå till ett visst minsta belopp. I paragrafen sägs i stället att grundfonden skall bestämmas med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av den planerade rörelsen. Vid stadfästelse av reglementet enligt 3 § tredje stycket skall regeringen pröva om det i reglementet angivna grundfondsbeloppet är tillfyllest.

I paragrafen anges vidare att grundfondstillskotten skall bestå av pengar. En sparbank kräver tillgångar i form av pengar för att påbörja sin verksamhet. Av samma skäl skall även betalning av aktier vid nybildning av bankaktiebolag ske kontant. Betalning genom apport är således inte heller här tillåtet.

I SpLF har för sparbanker införts delvis nya fusionsbestämmelser. En nyhet är att två eller flera sparbanker kan gå samman och bilda en ny sparbank. Ett sådant fusionsförfarande benämns kombination och regleras i 10 kap. 2 §. När en sparbank bildas enligt dessa bestämmelser ställs inte något krav på att medel skall avsättas till en grundfond. Den nya sparbanken bildas i detta fall av två eller flera redan fungerande sparbanker som har kännedom om bankverksamhet. De överlåtande sparbankernas reservfonder och eventuellt övriga fondmedel överlåts vid fusionen till den nybildade sparbanken.

3 § Stiftarna skall upprätta ett reglemente som skall underställas regeringen för stadfästelse.

Regeringen prövar att reglementet överensstämmer med denna lag och med andra författningar samt om och i vad mån särskilda bestämmelser behövs med hänsyn till omfattningen och arten av sparbankens verksamhet.

Om regeringen finner den planerade rörelsen vara nyttig för det allmänna stadfäster regeringen reglementet samt beviljar oktroj.

Paragrafen motsvaras av bestämmelserna i 4 § andra stycket, 6 § första stycket och 7 § SpL. Paragrafen har även sin motsvarighet i 2 kap. 3 § BAL.

Enligt *första stycket* skall stiftarna som ett första led i en sparbanks bildande upprätta ett reglemente. Föreskrifter om reglementets innehåll återfinns i 1 § SpK och har i förslaget tagits in i detta kapitels 5 §. Sparbanks reglemente skall stadfästas. Enligt gällande rätt ankommer detta på bankinspektionen. En nyhet i förslaget är att en sparbank vid bildandet måste beviljas oktroj av regeringen efter en prövning som sker enligt samma kriterier som för ett bankaktiebolag och i fortsättningen också för en central föreningsbank. Enligt förslaget ankommer det därför på regeringen i stället för på bankinspektionen att vid nybildning stadfästa sparbankens reglemente. Stadfästelsen av reglementet ingår således som ett led i oktrojförfarandet.

Enligt gällande rätt är stadfästelseprövningen av formell art genom att den tar sikte på att kontrollera att reglementet till sitt innehåll överensstämmer med SpL och andra författningar. Ett annat moment i den gällande stadfästelseprövningen utgör en allmän lämplighetsprövning. Stadfästelse får inte meddelas om inte sparbanken prövas vara till nytta för det allmänna. Denna prövning kommer enligt förslaget att ingå i oktrojprövningen. Vidare skall stadfästelse vägras, om en reglementsbestämmelse, utan att strida mot lag och annan författning, framstår som uppenbart olämplig. Denna senare lämplighetsprövning tillkom i 1955 års SpL som ett korrektiv mot en mindre väl avvägd bestämning av sparbankens verksamhetsområde. Lämplighetsprövningen av verksamhetsområdets utsträckning bör enligt utredningens mening nu istället ingå i oktrojprövningen.

I förslagets *andra stycke* kvarstår således enbart den formella stadfästelseprövningen, dvs. en kontroll av att reglementsbestämmelserna inte står i strid med SpL och andra författningar. Saknas i reglementet en sådan obligatorisk uppgift som föreskrivs i 5 § bör regeringen kunna komplettera reglementet i detta hänseende. Detta gäller naturligtvis under förutsättning att det inte är fråga om en sådan uppgift som endast sparbanken själv kan fastställa innehållet i. I dessa fall bör sparbankens stiftare föreläggas att komplettera reglementet eller ansökningen avslås.

I reglementet kan, utöver de obligatoriska uppgifterna i 5 §, införas alla slags bestämmelser, i den mån de inte strider mot SpL eller andra författningar. Det kan ofta vara en svårbedömd fråga att avgöra om detta är fallet. Några allmänna riktlinjer för denna bedömning kan knappast ges. Det får i stället överlämnas åt rättstillämpningen att pröva detta. Regeringen torde i vart fall vara förhindrad att ändra eller stryka en reglementsbestämmelse som bedöms vara oförenlig med SpL eller annan författning. Prövningen bör därför i sådana fall resultera i att ansökningen avslås.

I *tredje stycket* anges att regeringen i samband med att en nybildad sparbanks reglemente prövas för stadfästelse också skall pröva om den

planerade rörelsen är nyttig för det allmänna. Om så befinnes vara fallet skall oktroj beviljas. Samma prövning skall således göras som enligt gällande rätt görs som ett led i stadfästelseprövningen. Den egentliga skillnaden är att regeringen i stället för att godkänna sparbanken beviljar denna oktroj.

Förutsättningen att sparbank skall vara nyttig för det allmänna infördes i sparbankslagstiftningen år 1920. Den materiella prövningen som skall göras med stöd av detta rekvisit skall baseras på en avvägning, om befolkningen inom det föreslagna verksamhetsområdet har ett reellt behov av en ny sparbank vid sidan av redan befintliga sparbanker eller andra kreditinrättningar. Vidare ingår i prövningen att bedöma om sparbanken med hänsyn till de föreslagna reglementsbestämmelserna förmodas bli till nytta för det allmänna. Förebilden till detta stadgande i SpL hämtades från BL. Som grund för kravet på bankaktiebolags allmännytta hade i förarbetena till 1911 års BL åberopats att man med stöd av gjorda erfarenheter hade anledning befara, att uppkomsten av nya banker kunde bli så stark, att de, långt ifrån att stärka och utveckla ett sunt affärsliv, tvärtom på flera sätt blev till skada för det allmänna. En utväg borde därför finnas att hindra bildandet av banker i sådana fall, då de uppenbarligen inte skulle vara till nytta för det allmänna.

Oktroj för en sparbank skall beviljas utan någon tidsbegränsning. I förslaget till BAL har i förhållande till gällande rätt den ändringen vidtagits att oktrojen numera skall beviljas tills vidare. I dag får oktrojen för ett bankaktiebolag beviljas för en tid av högst tio år. I motiven till BAL har ingående redovisats skälen för denna förändring och här hänvisas till dessa uttalanden.

4 § Om reglementet ändras skall även ändringen stadfästas. Regeringen kan uppdra åt bankinspektionen att i regeringens ställe meddela stadfästelse i sådana fall som inte är av principiell betydelse eller som i övrigt inte är av synnerlig vikt.

Paragrafen motsvaras av 61 § andra stycket SpL och överensstämmer med 2 kap. 4 § BAL.

Liksom enligt gällande lag skall stadfästelse sökas också på beslut om ändring av ett stadfäst reglemente. Prövningen av huruvida ändringsbeslutet skall stadfästas sker i princip enligt samma kriterier som redovisats i 3 §. Som huvudregel gäller att regeringen skall stadfästa ändringsbeslutet. Ärendena rörande ändring av reglementet kan emellertid vara av växlande karaktär. Ändringar som — sett från allmän synpunkt — är av tämligen ringa vikt eller som kan behandlas mer rutinmässigt bör av praktiska skäl kunna stadfästas av bankinspektionen. I motiven till BAL har närmare utvecklats vilka ändringsbeslut som kan komma åvila bankinspektionen att stadfästa.

Ett beslut att ändra en sparbanks reglemente måste alltid fattas av sparbanksstämman och i enlighet med reglerna i 5 kap. 15 §. Ett fattat beslut kan alltid överklagas och i normalfallet skall en sådan talan ha väckts vid allmän domstol inom tre månader från beslutet. Normalt sett skall inte frågan om stadfästelse av reglementsändringen behöva dröja

till dess att tiden för väckande av talan gått ut. Ur sparbankens synvinkel kan ett snabbt beslut om stadfästelse av ändringsbeslutet ibland vara nödvändigt. Dessutom finns i vissa fall en tidsbegränsad rätt att väcka talan mot stämmobeslut (5 kap. 17 § tredje stycket). Om en klandertalan har väckts kan det däremot normalt finnas anledning att avvakta utgången av denna process innan beslut om stadfästelse meddelas. Detta bör emellertid inte gälla om klandertalan synes obefogad. Inte heller bör ett avslagsbeslut på samma eller på annan grund vila i avvaktan på att klanderprocessen avslutas.

Om en reglementsändring innebär att reglementet ändras i flera olika avseenden, varav en ändring bedöms vara principiellt betydelsefull, bör inte prövningen av ärendet delas mellan regeringen och bankinspektionen utan åvila regeringen i dess helhet.

Samtliga ansökningar om stadfästelse av reglementsändringar skall lämnas in till bankinspektionen som, i de fall som regeringen har att meddela stadfästelsebeslutet, skall översända handlingarna med ett eget yttrande. Detta framgår av bestämmelser i den av utredningen föreslagna bankrörelseförordningen.

5 § Reglementet skall ange

1. sparbankens firma,
2. sparbankens verksamhetsområde,
3. den ort där styrelsen skall ha sitt säte,
4. de rörelsegrenar som sparbanken avser att driva,
5. grundfondens belopp samt huruvida hela grundfonden eller del av denna skall betalas tillbaka med eller utan ränta,
6. antalet huvudmän,
7. den kommunala valkorporation som skall förrätta val av huvudmän, och där sådant val skall förrättas av flera korporationer, fördelningen av antalet mandat dem emellan, samt ordningen för att åstadkomma en succesiv förnyelse av huvudmannakåren och det närmare förfarandet i övrigt vid huvudmannavalen.
8. sättet att sammankalla sparbanksstämman,
9. vilka ärenden som skall förekomma på den ordinarie stämman, samt
10. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter, revisorer och eventuella styrelsesuppleanter som får utses av sparbanksstämman, samt tiden för styrelseledamöternas och revisorernas uppdrag.

Paragrafen motsvaras av 1 § SpK och 2 kap. 5 § BAL. I paragrafen anges samtliga obligatoriska reglementsbestämmelser. Utöver dessa kan reglementet också innehålla vissa andra uppgifter som skall ange att sparbanken i olika avseenden med avvikelser från dispositiva regler i SpL skall följa speciella föreskrifter. Någon uppräkning av sådana ej obligatoriska föreskrifter lämnas varken i förslaget eller i gällande rätt. Det enda kravet på dessa föreskrifter är att de inte får strida mot SpL eller annan författning. Reglementet kan även innehålla föreskrifter som i skärpande riktning kompletterar olika obligatoriska uppgifter.

Endast sådana frågor som bedömts vara av särskild vikt har i förslaget upptagits som obligatoriska reglementsfrågor. Detta har inneburit att vissa uppgifter som enligt 1 § SpK är obligatoriska, inte tagits upp i

förslaget. De uppgifter som föreslås bli obligatoriska reglementsbestämmelser överensstämmer i stor utsträckning med vad som i BAL föreslås vara obligatoriska bolagsordningsbestämmelser. Reglementet skall således ta upp vissa uppgifter som är individuella för varje sparbank, nämligen dess firma, verksamhetsområde, styrelsens säte, de rörelsegrenar som sparbanken avser att driva samt grundfondens belopp. Reglementet skall vidare innehålla föreskrifter om vissa förhållanden som varierar så mycket att man i lagtext avstått från att ge någon normalregel, t.ex. antalet huvudmän, styrelseledamöter och revisorer. Slutligen kan som nämnts, reglementet innehålla avvikelser från lagens regler i sådana fall, där dessa är dispositiva. De flesta av dessa lagbestämmelser är emellertid av tvingande karaktär. Dessa bestämmelser behöver naturligtvis inte upprepas i reglementet. Endast i ett avseende görs i lagen ett undantag från denna princip. I lagen finns tvingande föreskrifter om vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie sparbanksstämma (5 kap. 6 §). Trots detta föreskrivs i p 9 att reglementet skall ange vilka ärenden som skall förekomma på den ordinarie stämman utan att något undantag görs för sådana ärenden, som enligt lag måste förekomma där.

I 1 § SpK föreskrivs att reglementet bl.a. skall ange huvudmännens befogenheter och styrelsens åligganden. Vad som åsyftas med dessa båda föreskrifter synes inte vara att söka åstadkomma en heltäckande beskrivning av huvudmännens och styrelsens befogenheter och åligganden. De uppgifter som de båda organen erhållit i lag eller annan författning skall inte behöva nämnas. Gränslinjen mellan huvudmännens och styrelsens befogenheter är redan uppdragen i lag. Enligt 5 kap. 1 § skall huvudmännen såsom representanter för insättarna övervaka sparbankens förvaltning och i övrigt ha de uppgifter som anges i SpL. Styrelsen skall enligt 4 kap. 1 § förvalta sparbankens angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i SpL. Styrelsens förvaltning inbegriper inte enbart de rent verkställande befogenheterna utan vid sidan av dessa även samtliga beslutandebefogenheter utom dem, som enligt uttryckliga stadganden i SpL eller annan författning förbehålls huvudmännen. Gränslinjen mellan huvudmännens och styrelsens befogenheter kan emellertid inom ramen för de uppgifter som givits de båda organen i lag närmare preciseras. I en föreskrift till reglementet kan anges att det på huvudmännen eller styrelsen ankommer att handha uppgifter, som är av mer speciell beskaffenhet och som med hänsyn härtill kanske inte utan vidare faller inom ramen för definitionerna i 4 kap. 1 § och 5 kap. 1 §. Vidare kan i en reglementsföreskrift tilläggas huvudmännen eller styrelsen funktioner utöver dem som följer av SpL eller annan författning. Om en enskild sparbank i reglementet närmare önskar precisera gränslinjen mellan huvudmännens och styrelsens kompetensområden är sparbanken oförhindrad till detta. Sådana föreskrifter bör dock inte utgöra föreskrifter i den bemärkelsen att de som obligatoriska skall tas upp i denna paragraf. Motsvarande gränsdragningsproblem kan uppstå i ett bankaktiebolag mellan bolagstämman och styrelsen. I BAL eller i gällande BL har det inte ansetts erforderligt att ålägga bankaktiebolaget att som en obligatorisk föreskrift i bolagsordningen närmare precisera bolagsstämmans och styrelsens kompetensområden.

Reglementet skall sålunda ange

1. *Sparbankens firma*

Firman sammanfaller med sparbankens namn. I 12 kap. finns det bestämmelser om sparbanks firma. Sparbankens firma måste alltid innehåll ordet sparbank. Enligt 3 § i den av utredningen föreslagna bankrörelselagen får inte andra än där angivna associationer, bl.a. sparbank, använda ordet bank i sin firma eller i övrigt vid beteckning av affärsrörelse.

2. *Sparbankens verksamhetsområde*

Med verksamhetsområde avses i detta sammanhang det geografiska verksamhetsområdet. Begreppet verksamhetsområde är i högsta grad en realitet i sparbankssammanhanget. Till detta begrepp knyter sig flera rättsverkningar. Redan vid bildandet av en sparbank ingår i oktrojförfarandet att bedöma huruvida den planerade sparbanken kan väntas bli till nytta för det allmänna med hänsyn till storleken eller de gränser man tilldelat verksamhetsområdet. Sparbankens styrelseledamöter och huvudmän skall ordinärt vara bosatta inom verksamhetsområdet. Halva antalet huvudmän skall enligt 5 kap. 3 § väljas av kommunfullmäktige i de kommuner, som ingår i verksamhetsområdet, eller av landsting, varvid underförstås att fråga skall vara om landsting med anknytning till verksamhetsområdet.

Med hänsyn till den betydelsefulla roll som verksamhetsområdet givits i sparbankslagstiftningen krävs att området till sina gränser tydligt anges i reglementet. Området bör motsvara rörelsens förväntade territoriella räckvidd. Slutligen bör området bestämmas av vissa administrativa gränser, såsom t.ex. kommungränser eller länsgränser.

3. *Den ort där styrelsen skall ha sitt säte*

Denna ort utgör sparbankens forum enligt 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

4. *De rörelsegrenar som sparbanken avser att driva*

I 3 kap. föreslås regler för sparbankernas rörelse och i de inledande bestämmelserna anges vilken verksamhet som en sparbank får ägna sig åt. Annan än där angiven och tillåten verksamhet är förbjuden för sparbankerna. I 3 kap. 1 § föreskrivs att en sparbank får — med en viss inskränkning — jämte in- och utlåning av pengar driva annan verksamhet som står i samband därmed. Denna bestämmelse anger den yttre ramen för sparbankens verksamhet. Det är inte givet att en sparbank skall ägna sig åt all verksamhet som är tillåten inom denna yttre ram. De rörelsegrenar som sparbanken planerar ägna sig åt skall därför framgå av reglementet. Vid stadfästelseprövningen bör det noga granskas huruvida de uppgivna rörelsegrenarna är förenliga med bestämmelserna i 3 kap. Regeringen skall således pröva om de rörelsegrenar som upptagits i reglementet har samband med den centrala bankverksamhet som in-

och utlåning utgör. Så är fallet med t.ex. inkassorörelse, fondkommissionsrörelse, garantirörelse, valutahandel och notariatverksamhet.

5. *Grundfondens belopp samt huruvida hela grundfonden eller del av denna skall betalas tillbaka med eller utan ränta*

Beträffande grundfondens storlek hänvisas till 2 § i detta kapitel. De närmare förutsättningarna får återbäring och räntebetalning framgår av bestämmelserna i 8 kap. 3 och 4 §§.

6. *Antalet huvudmän*

I 5 kap. 1 § andra stycket anges att huvudmännen skall utses till ett antal mellan 20 och 60 stycken.

7. *Den kommunala valkorporation som skall förrätta val av huvudmän, och, där sådant val skall förrättas av flera korporationer, fördelningen av antalet mandat dem emellan, samt ordningen för att åstadkomma en successiv förnyelse av huvudmannakåren och det närmare förfarandet i övrigt vid huvudmannavalen*

Enligt 5 kap. 3 § skall hälften av antalet huvudmän väljas i enlighet med närmare stadganden i reglementet av kommunfullmäktige i de kommuner, som ingår i sparbankens verksamhetsområde, eller av landsting. Enligt denna punkt ankommer det på sparbanken själv att avgöra vilken kommunal valkorporation som skall delta i huvudmandatfördelningen dem emellan. Sparbanken kan med hänsyn till verksamhetsområdets utsträckning välja mellan följande alternativ.

1. valet förrättas enbart av kommunfullmäktige i samtliga de kommuner som ingår i verksamhetsområdet,
2. valet förrättas enbart av landsting såvitt angår sparbank med anknytning till landstingsområde, eller
3. valet förrättas både av kommunfullmäktige i en eller flera kommuner och av landsting.

1948 års sparbankssakkunniga har gjort vissa uttalanden som kan vara vägledande vid valet av de olika alternativen (prop. 1955:151 sid 90).

Skall flera kommuner och/eller landsting delta i valet skall reglementet ange hur mandaten skall fördelas mellan valkorporationerna. Som normalregel gäller enligt 5 kap. 3 § andra stycket att fördelningen av antalet mandat skall ske efter invånarantalet i de kommuner som korporationerna företräder. I vissa fall skulle en sådan fördelning kunna leda till orimliga resultat. Som exempel på ett sådant fall anges i förarbetena att kärnan i en sparbanks verksamhetsområde utgörs av en mindre kommun men verksamheten i mindre omfattning drivs även i en angränsande större kommun. I sådana situationer bör det stå sparbanken fritt att föreskriva annan grund för mandatfördelningen än efter invånarantalet i de enskilda kommunerna.

Vidare uppställs krav på att reglementet skall ange den ordning för hur en successiv förnyelse av huvudmannakåren skall åstadkommas. Sparbanken skall bl.a. ange hur långtgående reglerna om successiviteten skall

vara. I och för sig innebär reglerna om att halva huvudmannakåren skall utses av kommun eller landsting och att de på detta sätt valda huvudmännen vid senare tillfälle skall utse återstoden en viss garanti för successivitet.

Slutligen skall i reglementet ges regler för det närmare förfarandet i övrigt vid huvudmannavalen. Det är önskvärt att reglementet lämnar en så fullständig vägledning som möjligt om den praktiska gången av förfarandet.

8. *Sättet att sammankalla sparbanksstämman*

I 5 kap. 9 § anges att styrelsen skall kalla till sparbanksstämma samt vilka tidsfrister som därvid skall iakttas. I paragrafen sägs också att kallelsen skall ske enligt närmare bestämmelser i reglementet.

9. *Vilka ärenden som skall förekomma på den ordinarie stämman*

Enligt 5 kap. 9 § tredje stycket skall i kallelsen tydligt anges de ärenden som skall behandlas på stämman. Ett ärende som inte på detta sätt anmälts får inte tas upp på stämman utan samtycke av samtliga huvudmän. Detta gäller dock inte ärende som enligt reglementet alltid skall behandlas på stämman. De ordinarie sparbanksstämmoärendena framgår av 5 kap. 6 § andra stycket. Någon uppräkning av dessa bestämmelser i reglementet torde inte vara nödvändig utan en hänvisning till ovannämnda lagrum är tillfyllest. Andra ärenden som alltid skall förekomma på stämman skall dock noggrant anges.

10. *Antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter, revisorer och eventuella styrelsesuppleanter, som får utses av sparbanksstämman, samt tiden för styrelseledamöternas och revisorernas uppdrag.*

I 4 kap. 1 § sägs att en sparbanks styrelse skall ha minst fem ledamöter. Lagen anger inte något högsta antal styrelseledamöter och inte heller att suppleanter för styrelselamöterna skall finnas. Uppdragstiden för en styrelseledamot eller dennes suppleant får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår. I 6 kap. 1 § sägs att en sparbank alltid skall ha minst två revisorer och två revisorssuppleanter. I förslaget till BAL har inte som obligatorisk bolagsordningsuppgift tagits upp antalet revisorssuppleanter, eftersom en sådan uppgift ansetts onödig. I BAL liksom i SpLF föreskrivs som nämnts att minst två revisorssuppleanter måste utses. Ett revisionsbolag kan utses till revisor. I sådant fall är det onödigt att utse särskild suppleant till detta. Inget hindrar naturligtvis att reglementet ändå anger hur många revisorssuppleanter som skall utses. En revisor utses för den tid som anges i reglementet men någon längsta tid för förordnandet finns inte föreskriven. Däremot underförstås i 6 kap. 1 § tredje stycket att ett sådant uppdrag normalt lämnas tills vidare.

Inom ramen för dessa redovisade bestämmelser skall för de av sparbankstämman utsedda styrelseledamöterna, styrelsesuppleanterna och revisorerna anges antalet - ett bestämt belopp eller ett högsta och ett lägsta belopp - samt uppdragstidens längd. För styrelsesuppleanterna

bör därvid samma tid för uppdraget bestämmas som för de ordinarie ledamöterna.

Bestämmelsen i denna punkt gäller således endast för sådana styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och revisorer som utsetts av sparbanksstämman. Antalet och uppdragstiden för arbetstagarledamot enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag (10 §) behöver således inte anges i reglementet. Detsamma gäller för den eller de av bankinspektionen utsedda revisorerna (13 kap. 3 §).

6 § Sedan oktroj har beviljats, skall stiftarna för teckning av bidrag till grundfonden lägga fram en av dem upprättad och underskriven dagtecknad teckningslista. På teckningslistan skall anges om fonden eller del av denna skall betalas tillbaka med eller utan ränta jämlikt förbehåll i reglementet. Skall ränta utgå, skall anges den räntefot, efter vilken räntan skall beräknas. Räntefoten får dock inte sättas högre än den som framgår av 5 § räntelagen (1975:635). Till teckningslistan skall fogas avskrifter av reglementet och beslutet om oktroj.

Bidragsteckning, som inte sker på teckningslistan, är inte bindande. Tecknas bidrag med andra villkor än som sägs i teckningslistan, är teckningen ogiltig.

I paragrafen anges hur grundfonden skall tecknas. De gällande bestämmelserna i denna fråga infördes i 1955 års SpL efter förebild i 1923 års SpL om hur säkerhetsfonden (garantifonden) skall tecknas. I *första stycket* sägs att stiftarna skall upprätta en teckningslista. På teckningslistan skall anges om fonden skall betalas tillbaka och om ränta därvid skall utgå. Vidare skall till listan fogas avskrifter av reglementet och oktrojbeslutet. Härigenom får de som överväger att teckna bidrag ett klart besked under vilka förutsättningar bidragsteckningen sker. I 4 § tredje stycket SpL återfinns en regel om att räntan på grundfonden inte får beräknas efter en högre räntefot än sex procent om året. Denna regel har i förslaget ändrats så att räntan får beräknas efter en räntefot som högst motsvarar den som anges i 5 § räntelagen, dvs. en räntefot som motsvarar det av riksbanken fastställda, vid varje tid gällande diskontot med tillägg av två procentenheter.

I *andra stycket* föreskrivs att bidragsteckning till grundfond skall ske på teckningslista för att vara bindande. Vidare sägs att om teckning sker med villkor är denna ogiltig. Om bankinspektionen vid sin granskning av anmälningen för registrering av sparbanken finner att teckning inte skett på teckningslista eller att listan inte är upprättad på föreskrivet sätt skall bestämmelserna i 14 kap. 4 § tillämpas. Detsamma gäller om inspektionen finner att teckning skett med villkor.

7 § Stiftarna eller andra får inte uppbära ersättning av sparbanken för andra kostnader för sparbankens bildande än sådana som för bildandet varit uppenbarligen nödvändiga. De får inte heller förbehålla sig eller någon annan särskilda förmåner eller rättigheter, om något annat inte följer av 10 kap. 2 §.

Paragrafen som saknar motsvarighet i gällande SpL, överensstämmer med 2 kap. 8 § BAL.

Med utgifter som varit uppenbarligen nödvändiga för sparbankens bildande förstås exempelvis kostnader för att upprätta och ge in handlingar till regeringen eller bankinspektionen (stadfästelseansökan, förslag till reglemente och registreringsansökan), för kallelsekostnader till konstituerande stämma samt kostnader för att anlita juridiskt biträde för att få vissa frågor om bildandet lösta eller belysta. För andra än nu angivna eller med dessa helt jämförbara utlägg eller tjänster i och för sparbankens bildande får någon ersättning inte utgå.

Stiftarna eller andra får inte heller förbehålla sig särskilda förmåner eller rättigheter från sparbanken. Som exempel kan nämnas föreskrifter om rätt för utomstående att utse styrelseledamot eller revisor. Den enda situation, vari här avsedd rättighet eller förmån kan tänkas utgå är när sparbank bildas med stöd för fusionsbestämmelserna i 10 kap. 2 §. Det kan då t.ex. vara fråga om rätt för en av de överlåtande sparbankerna att utse verkställande direktör i den nybildande sparbanken. En sådan fråga och även andra förutsättningar för fusionen kan tas upp och regleras i fusionsavtalet.

8 § Sedan samtliga huvudmän utsetts på sätt föreskrivs i 5 kap. 3 § och hela det i reglementet fastställda grundfondsbeloppet har blivit tecknat, skall stiftarna kalla huvudmännen till en konstituerande stämma enligt bestämmelserna i 5 § p 8 om kallelse till sparbanksstämma.

Teckningslistan, reglementet och beslutet om oktroj skall genom stiftarnas försorg hållas tillgängliga för huvudmännen under minst en vecka före stämman på den plats som har angivits i kallelsen.

9 § Beslutet om sparbankens bildande fattas på den konstituerande stämman.

På den konstituerande stämman skall stiftarna lägga fram teckningslistan och beslutet om oktroj. Stiftarna skall vidare lämna uppgift om storleken av det tecknade grundfondsbeloppet samt de belopp som redan betalts in. Dessa uppgifter skall föras in i protokollet.

10 § Om det vid den konstituerande stämman inte visas att belopp som svarar mot grundfonden har tecknats, har frågan om sparbankens bildande fallit.

Om minst två tredjedelar av huvudmännen biträder beslutet att bilda sparbanken, är sparbanken bildad. I annat fall har frågan om sparbankens bildande fallit.

När sparbanken är bildad, skall på den konstituerande stämman en styrelse och revisorer väljas.

I fråga om den konstituerande stämman gäller i övrigt i tillämpliga delar föreskrifterna i denna lag och reglementet.

Paragraferna, som saknar motsvarighet i gällande SpL, överensstämmer till stora delar med 2 kap. 10 och 11 §§ BAL.

I inledningen till detta kapitel har redovisats på vilket sätt en sparbank bildas enligt gällande SpL. Efter det att bankinspektionen stadfäst reglementet ankommer det på stiftarna att föranstalta om val av huvudmän, styrelse och revisorer. Dessa val föregås inte av något slags konstituerande sammanträde på sätt som föreskrivs för affärsbankernas del i 15 § BL.

Vid bildandet av en sparbank företräds det enskilda intresset endast av stiftarna. Endast dessa tar initiativ till att bilda sparbanken och detta initiativ manifesteras genom stadfästelseansökan och åtgärderna för att få till stånd huvudmanna-, styrelse- och revisorsvalen. Dessa olika åtgärder har ansetts utgöra en tillräcklig definitiv viljeförklaring om konstituerandet. Någon bestämd tidpunkt vid vilken en sparbank bildas går inte att utpeka.

Utredningen har ansett det lämpligt att överlåta själva bildandebeslutet till en större krets personer, huvudmännen. Dessa skall vid en bestämd tidpunkt fatta beslut om sparbanken skall bildas i enlighet med de föreskrifter som reglementet utvisar. Reglementet utgör således en motsvarighet till stiftelseurkunden i ABL. Även om sparbanken först genom registreringen erhåller rättskapacitet, knyts ett antal rättsverkningar till bildandepunkten. Det gäller t.ex. ansvar för skada som orsakats av åtgärd vidtagen innan sparbanken registrerats.

8 §

Enligt *första stycket* skall stiftarna, sedan samtliga huvudmän utsetts och grundfonden i sin helhet är tecknad, kalla huvudmännen till en konstituerande stämma. Kallelse skall ske på sätt 5 § p 8 föreskriver om kallelse till sparbanksstämma.

Efter det att sparbanken beviljats oktroj och reglementet stadfästs, skall således stiftarna låta föranstalta om val av huvudmän. Enligt bestämmelserna i 5 kap. 3 § väljs huvudmännen till halva antalet av en viss eller vissa kommunala valkorporationer. Den på detta sätt valda delen huvudmän utser därefter själva den återstående hälften huvudmän. I samband med sparbanks bildande gäller helt naturligt inte det krav som därefter uppställs, nämligen förskriften om att självkompletteringen skall ske bland insättarna i sparbanken. Bildandeförfarandet bör inte dra ut alltför långt i tiden. I detta kapitels 10 § sägs att sparbanken skall registreras senast sex månader efter det att oktroj beviljats. För att denna tidsfrist inte skall bli alltför knapp bör stiftarna snarast efter det att oktroj beviljats ta kontakt med den eller de kommuner (ev. landsting) som enligt reglementet skall förrätta huvudmannaval. Stiftarna bör även tillse att den självkompletterande delen huvudmän utses snarast.

Enligt *andra stycket* skall teckningslistan, reglementet och oktrojbeslutet genom stiftarnas försorg hållas tillgängliga för huvudmännen under minst en vecka före stämman på den plats som angivits i kallelsen.

9 §

På den konstituerande stämman skall huvudmännen enligt *första stycket* fatta beslut om sparbankens bildande. För att få ett tillförlitligt underlag för bedömningen av frågan om sparbanken bör bildas, skall huvudmännen på den konstituerande stämman kunna ta del av teckningslistan, reglementet och oktrojbeslutet (*andra stycket*). Stiftarna skall också upplysa om storleken av det sammanlagda tecknade grundfondsbeloppet och storleken av redan inbetalda belopp. Detta belopp skall enligt 12 §

vara insatt på räkning. Dessa nu berörda uppgifter skall föras in i protokollet.

10 §

Enligt *första stycket* är frågan om sparbankens bildande förfallen om det vid den konstituerande stämman inte visas att teckning av bidrag till grundfonden har skett till ett belopp som motsvarar det i reglementet fastställda beloppet. Någon nedsättning av grundfondsbeloppet vid den konstituerande stämman bör inte kunna ske. Reglementet föreligger i stadfäst skick. Att besluta om ändring i reglementet — vilket också detta fordrar en stadfästelse — bör således inte vara möjligt. Har frågan om sparbankens bildande förfallit skall redan inbetalade grundfondsbelopp betalas tillbaka enligt 12 § andra stycket.

I *andra stycket* uppställs ett krav på att minst två tredjedelar av antalet huvudmän skall enas om att bilda sparbanken. Om inte den angivna majoriteten uppnås, har frågan om sparbankens bildande fallit. Återbetalning av inbetalat grundfondsbelopp skall då ske. Förslaget innebär inte att bildandebeslutet måste fattas omedelbart. Konstituerande stämma kan ajourneras enligt reglerna för vanlig sparbanksstämma. Uppskovet får dock inte medföra att den i 11 § första stycket angivna tiden för registrering överskrids.

En sparbank bör inte kunna vara bildad utan att ha en fungerande styrelse och revisorer. I *tredje stycket* föreskrivs därför att huvudmännen efter det att bildandebeslutet fattats skall utse styrelse och revisorer. Styrelse- och revisorsvalen bör inte få hänskjutas till en senare lagd extra stämma.

Reglerna om sparbanksstämma skall enligt *fjärde stycket* i tillämpliga delar även gälla för den konstituerande stämman. Eftersom stiftarna fyller samma funktion under bildningsstadiet som styrelsen när sparbanken är bildad, får stiftarna under stämman fungera som styrelse till dess styrelseledamöter har valts.

11 § En sparbank skall anmälas för registrering senast sex månader efter det att oktroj har beviljats.

För registrering krävs att hela det belopp, vartill grundfonden enligt reglementet skall uppgå, har behörigen inbetalats. Detta skall styrkas genom ett yttrande från en auktoriserad revisor.

Om sparbanken inte anmäls för registrering inom den i första stycket angivna tiden eller om bankinspektionen genom lagakraftägande beslut har avskrivit en sådan anmälan eller vägrat registrering av sparbanken, har frågan om sparbankens bildande fallit. Styrelseledamöterna ansvarar solidariskt för återbetalningen av de belopp som har inbetalts till grundfonden jämte uppkommen avkastning med avdrag för kostnaderna på grund av åtgärder enligt 13 § första stycket tredje meningen.

Paragrafen motsvaras av 9 § första stycket SpL och 2 § första stycket SpK samt av 2 kap. 12 § BAL.

Enligt *första stycket* skall sparbanken anmälas för registrering senast

sex månader från det oktroj beviljats. Tiden för registreringsanmälan, som enligt 2 § SpK är ett år från det stadfästelse meddelats av sparbankens reglemente, föreslås således förkortad till sex månader från oktrojbeslutet. Tidsmarginalen kommer således att överensstämma med den som föreslås i BAL. Även om det inom denna tidsfrist skall rymmas huvudmannaval — dels genom val av kommunal valkorporation och dels genom självkompletteringsval —, konstituerande stämma med bl.a. val av styrelse och revisorer samt teckning och inbetalning av grundfondsbeloppet, bör den föreslagna tiden inte vara för knappt tilltagen. För att inte komma i tidsnöd ankommer det främst på stiftarna att omedelbart efter oktrojbeslutet vidta erforderliga åtgärder för att sparbanken så snabbt som möjligt skall få en fullständig huvudmannakår.

Liksom för de övriga bankinstituten innebär registreringen för en sparbank att den får rättskapacitet. Detta framgår av 13 §. Det får också anses vara ett allmänt intresse att en associationsform inte under lång tid har rätt att driva bankrörelse efter beviljad oktroj utan att ha rättskapacitet. Som framgår av 13 § tillerkänns en icke registrerad sparbank viss rätthandlingsförmåga och under vissa förutsättningar är dess medkontrahenter under viss tid bundna av avtal som har ingåtts med en sparbank före registreringen. Den tid inom vilken registrering skall ske har mot denna bakgrund satts något snäv.

I *andra stycket* uppställs som registreringsförutsättning att hela grundfondsbeloppet har blivit inbetalt. Styrelsen bör naturligtvis noga ha kontrollerat att inga obehöriga villkor är knutna till inbetalningarna. Enligt 2 § femte stycket 3. SpK skall samtliga styrelseledamöter i en försäkran intyga att grundfondsbeloppet blivit behörigen inbetalt. Enligt förslaget ankommer denna uppgift på en auktoriserad revisor. Detsamma gäller vid registrering av en affärsbank.

I *tredje stycket* föreskrivs att frågan om sparbankens bildande har fallit, om registreringsanmälan inte sker inom den i första stycket angivna tiden eller om registrering genom lagakraftägande beslut vägrats eller registreringsanmälan avskrivits. Har vid den konstituerande stämman fattats beslut om sparbankens bildande är således detta beslut inte längre giltigt. När frågan om sparbankens bildande faller, är naturligtvis inte bidragsteckningen till grundfonden längre bindande och tecknarna har krav på att omedelbart få tillbaka inbetalda belopp. Styrelseledamöterna ansvarar solidariskt för återbetalningen. Om det har uppstått kostnader i ett mål angående sparbankens bildande eller om det har uppstått kostnader för eventuell indrivning av bidragsbelopp, får dessa kostnader dras ifrån det belopp som utgör summan av inbetalda grundfondsbidrag och uppkommen avkastning.

12 § Innan styrelse och revisorer har valts, kan bidrag till grundfonden betalas endast genom insättning på sådan räkning, som stiftarna för detta ändamål har öppnat hos något svenskt bankinstitut.

Det på räkningen insatta beloppet får lyftas för sparbanken när styrelse och revisorer har valts. Har frågan om sparbankens bildande fallit eller är teckningen av annan orsak inte bindande skall det inbetalda beloppet betalas tillbaka med ränta till bidragstecknarna.

Paragrafen som saknar motsvarighet i SpL, överensstämmer med 2 kap. 15 § BAL.

I SpL saknas bestämmelser om hur man skall förfara med inbetalade grundfondstillskott för den händelse bildandeprocessen inte utmynnar i sparbankens definitiva tillkomst. Vidare saknas bestämmelser om hur bidragen till grundfonden skall betalas in och när inbetalade belopp får lyftas för sparbankens räkning. I förevarande paragraf lämnas regler i dessa frågor efter förebild av de föreslagna bestämmelserna i 2 kap. 15 § BAL.

Inbetalning av grundfondstillskott måste framtill dess att styrelse och revisorer har valts enligt *första stycket* fullgöras genom insättning på bankräkning. Stiftarna får inte disponera över inbetalade medel. När sparbanken har konstituerats och styrelse och revisorer valts, kan grundfondstillskotten betalas direkt till sparbanken.

13 § Innan sparbanken har registrerats, kan den inte förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter. Den kan inte heller söka, kära eller svara inför domstol eller någon annan myndighet. Styrelsen kan dock föra talan i mål rörande bildandet av sparbanken och i övrigt vidta åtgärder för att erhålla det tecknade bidragsbeloppet.

För en åtgärd som vidtas på sparbankens vägnar före registreringen svarar de som har deltagit i åtgärden eller beslutet om denna solidariskt. När sparbanken har registrerats, övergår ansvaret på sparbanken, om förpliktelsen följer av reglementet eller teckningslistan eller har tillkommit efter det att sparbanken bildats.

Har ett avtal för sparbanken slutits före registreringen med en medkontrahent som visste att sparbanken inte var registrerad, kan denne om något annat inte följer av avtalet frånträda detta endast om frågan om sparbankens bildande fallit enligt 11 § tredje stycket. Visste medkontrahenten inte att sparbanken var oregistrerad, kan han frånträda avtalet innan sparbanken har registrerats.

Paragrafen motsvarar 9 och 10 §§ SpL och överensstämmer med 2 kap. 16 § BAL.

Som tidigare nämnts vinner en sparbank rättskapacitet först i och med registreringen. Denna princip slås fast i *första stycket*. Innan sparbanken registrerats kan den sålunda inte förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter och inte heller söka, kära eller svara vid domstol eller annan myndighet. Sparbankens styrelse har dock möjligheter att dessförinnan föra talan i mål om sparbankens bildande och vidta andra åtgärder för att få in de tecknade grundfondsbidragen. Under denna fas brukar en association uppträda under sitt avsedda namn med tillägget "under bildande". Härigenom får medkontrahenten och myndigheter vetskap om att associationen inte äger full rättskapacitet, vilket har betydelse för medkontrahentens bundenhet vid avtal o. likn. Detta framgår närmare av paragrafens tredje stycke.

Uppkommer förpliktelser genom åtgärd på sparbankens vägnar före registreringen, svarar enligt *andra stycket* de som deltagit i åtgärden eller beslutet därom solidariskt för förpliktelsen. Sedan styrelse valts, kan åtgärd på sparbankens vägnar företas av styrelsen eller annan ställföreträdare för sparbanken. Vidtar styrelsen eller särskild firmatecknare före

registreringen åtgärd för sparbanken drabbas de som deltagit i åtgärden eller beslutet därom av personlig och solidarisk ansvarighet för uppkommande förbindelser. Detsamma gäller huvudman som vid konstituerande stämma eller extra sparbanksstämma före registreringen deltar i beslut om åtgärd.

När sparbanken registrerats övergår enligt andra stycket andra meningen ansvaret för förpliktelsen på sparbanken om förpliktelsen följer av reglementet eller teckningslistan eller om den har tillkommit efter det att sparbanken bildats. När förpliktelsen genom registreringen övergår på sparbanken följer därmed också skyldigheten att svara för den skada som kan ha uppkommit för medkontrahenten. Sparbanken får då regressrätt mot de ansvariga.

Enligt *tredje stycket* ges den som avtalat med sparbanken före registreringen rätt att frånträda avtalet. Det framgår sålunda att, om avtalet för sparbanken slutits före registreringen med någon som visste att sparbanken inte var registrerad, denne kan, såvida annat inte följer av avtalet, frånträda detta endast om registreringstiden försuttits, registreringsanmälan avskrivits eller registrering vägrats. Visste medkontrahenten inte att sparbanken var oregistrerad, kan han alltid frånträda avtalet innan sparbanken har registrerats.

14 § Den nybildade sparbanken skall genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar tillkännage när sparbanken börjar sin rörelse. Sparbanken skall till bankinspektionen anmäla då kungörande har skett.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande sparbankslagstiftning, överensstämmer med 2 kap. 17 § BAL. En motsvarighet till bestämmelsen har sedan länge funnits i 161 § BL. Bestämmelsen bör ses mot bakgrund av den i 9 kap. 2 § första stycket 1 föreslagna regeln som föreskriver skyldighet för en sparbank som inte har öppnat sin rörelse inom ett år från bildandet att träda i likvidation. En sparbank är i princip bildad när beslut om detta fattas på den konstituerande stämman. När den nybildade sparbanken påbörjar sin rörelse kan emellertid sägas att bildandeprocessen avslutas. Den nämnda tvångslikvidationsgrunden, som även gäller för bankaktiebolag och föreningsbanker, motiveras av en önskan, att de bankinstitut som lämnats tillstånd att driva bankrörelse utnyttjar tillståndet, så att uppkomsten av s.k. vilande bankföretag motverkas. Skyldigheten att kungöra dagen då sparbanken påbörjar sin rörelse bidrar till att förenkla tillämpningen av tvångslikvidationsbestämmelsen i 9 kap. 2 §.

Det föreligger uppenbara svårigheter att generellt ange vad som innefattas i begreppet "börjar sin rörelse". Det torde krävas någon form av yttre manifestation för att så skall kunna anses ha skett. Som exempel kan nämnas att sparbanken öppnar kontorslokal eller på något annat sätt faktiskt är beredd att utföra banktjänster åt allmänheten.

Sparbanken skall till bankinspektionen anmäla dagen då kungörande har skett. Inspektionen skall i sparbanksregistret anteckna kungörelsedagen men behöver inte enligt 14 kap. 2 § kungöra denna registrering i Post- och Inrikes Tidningar.

6.2.3 3 kap. Rörelsen

I gällande SpL finns under rubriken Om rörelsen i 22-35 c §§ intagna bestämmelser som i olika avseenden reglerar den rörelse som sparbankerna får bedriva. Av utredningens ursprungliga direktiv framgick att det i utredningens uppgift inte ingick att förutsättningslöst ompröva rörelsereglerna. Utredningsuppgiften angavs vara denna:

> Sammanfattningsvis bör utredningen såvitt gäller de tre bankinstitutgruppernas rörelseregler inte avse någon genomgripande översyn annat än i fråga om kapitaltäckningsreglerna. Förslag till ändring i övriga rörelseregler bör framläggas endast på de punkter där jämkningar i de gällande reglerna framstår som angelägna mot bakgrund av utvecklingen efter år 1968.

I tilläggsdirektiv den 26 juni 1980 (Dir. 1980:58) tillades utredningen vissa ytterligare uppgifter. Enligt dessa direktiv skulle utredningen bl.a. närmare undersöka det formella säkerhetskravet.

I beslut den 18 mars 1982 överlämnade regeringen åt utredningen uppdraget att lägga fram förslag till sådana ändringar i banklagsstiftningen att bankerna eller dotterbolag till dem skulle genom att förvärva aktier och lämna förlagslån kunna erbjuda riskvilligt kapital åt mindre och medelstora företag.

Banklagsutredningen har i följande delbetänkanden behandlat frågor med anknytning till rörelsereglerna:

1. Nya kapitaltäckningsregler för bankerna (Ds E 1978:4). Utredningsförslaget har föranlett lagstiftningsåtgärd (SFS 1979:1051).
2. Blancokrediter och bankkontorsetablering (Ds E 1979:5). Utredningens förslag, som innebar en utvidgning av den ram inom vilken bankerna tillåts lämna krediter utan formell säkerhet, har genomförts (SFS 1979:1114). Likaledes föranledde utredningens förslag om ändrade regler för bankkontorsetablering lagstiftningsåtgärd (SFS 1980:1006).
3. Det formella säkerhetskravet och banks rätt att medverka vid finansieringen av mindre och medelstora företag genom förvärv av aktier m.m. (Ds E 1982:3). Utredningens förslag om en helt ny utformning av säkerhetsbestämmelsen har ännu inte föranlett lagändring. Samma gäller för utredningens förslag om ökade möjligheter för bank att medverka vid finansieringen av mindre och medelstora företag.

Som framgått har utredningens förslag föranlett lagändringar utom såvitt avser det senast avlämnade delbetänkandet. Här bör anmärkas att utredningen valt att i det nu förevarande förslaget föra in den tidigare föreslagna nya säkerhetsbestämmelsen (9 §), medan däremot de ändringar i förvärvsbestämmelserna, som gav bankerna ökade möjligheter att erbjuda de mindre och medelstora företagen riskvilligt kapital, inte har förts in.

Genom beslut den 5 maj 1983 tillsatte regeringen en kommitté med uppgift att se över kreditmarknadens struktur (Dir. 1983:38). I samband med detta begränsades banklagsutredningens uppdrag (Dir. 1983:42) och kom, såvitt avsåg reglerna om bankinstitutens rörelse att omfatta endast de rörelseregler som utredningen ansåg det vara angeläget att

vidta ändringar i och som inte omfattades av det nya kommittéuppdraget.

Banklagsutredningens nu framlagda förslag till rörelseregler för sparbankerna bygger på de nu gällande reglerna. Med få undantag har i bestämmelserna vidtagits endast smärre ändringar. Utredningen har emellertid i ett par frågor sett sig oförhindrad att föreslå genomgripande förändringar av de nu gällande reglerna. Bland de bestämmelser som har varit föremål för mer omfattande förändringar kan nämnas kreditjävsbestämmelsen (13 §), bestämmelsen om bl.a. bundna lån (15 §) och upplåningsbestämmelsen (16 §). Därutöver har föreslagits en ny bestämmelse. Utredningen föreslår att sparbanken med vissa begränsningar tillåts förvärva fordringar (3 §).

En annan nyhet är att de olika avsnitten i rörelsekapitalet skall ges särskilda rubriker. Detta torde avsevärt underlätta förståelsen av kapitlet i dess helhet. Utredningen har i inledningen till de olika avsnitten närmare redogjort för de bestämmelser som återfinns i avsnittet och deras inbördes för hållande till varandra och till andra regler i detta kapitel.

Genom den samordnade banklagstiftningen år 1968 kom de olika bankinstitutens rörelseregler att få en stor överensstämmelse. De nu föreslagna rörelsereglerna i SpL innebär att rörelsereglerna i BAL och SpL nära nog ges en likartad utformning. Utredningen har i 7 kap. BAL utförligt redogjort för bankbolagens rörelseregler och därvid motiverat de ändringar som nu föreslås. Eftersom de i detta kapitel föreslagna rörelsereglerna endast i ett fåtal avseenden skiljer sig från BAL:s rörelseregler, har utredningen funnit lämpligt att i vissa avseenden hänvisa till BAL:s motiv.

Endast i ett fall har utredningen underlåtit att överföra en paragraf från SpL:s rörelseavsnitt till förslaget. I 34 § SpL upptas en bestämmelse som förbjuder sparbank att vid beviljande av kredit göra förbehåll om att kreditbeloppet eller del av detta skall sättas in hos sparbanken för längre tid än sex månader eller på längre tids uppsägning än sex månader. Bestämmelsen som i sin helhet stämmer överens med 65 § BL, fördes in i SpL år 1969. I BL togs emellertid bestämmelsen in redan år 1933 efter ett förslag av 1924 års banklagskommitté. Av förarbetena kan utläsas att bestämmelsen syftade till att förhindra utfärdandet av s.k. konstgjorda depositionsbevis d.v.s. depositionsbevis, i regel utställda på lång tid, som lämnades såsom valuta för beviljat lån. Kommittén anförde att sådana transaktioner som man genom den föreslagna bestämmelsen ville förhindra kunde vara ägnade att ogynnsamt påverka penningvärdet. För bankerna, som vid lånens beviljande icke behövde utbetala något belopp, förelåg frestelse att icke underkasta kreditfrågan en tillräcklig noggrann prövning. Erfarenheten hade visat, att banker utfärdat dylika bevis i sådan omfattning att dessa, då de förföll till betalning, kunde vålla svårigheter. Å andra sidan uttalades att bank exempelvis vid växeldiskontering kunde ha anledning föreskriva att viss del av valutan tills vidare skulle innestå i banken såsom förstärkning av säkerheten eller till dess något särskilt villkor för ytterligare utbetalning blivit uppfyllt. En avvägning mellan dessa olika synpunkter ledde till nuvarande regel i 65 § BL (NJA II 1933 s 173—176).

I dag framstår regeln i 34 § SpL som uppenbart föråldrad. Hela frågan om ett kvarhållande tills vidare i banken av viss del av lånevalutan är ett detaljspörsmål som knappast kräver en särskild bestämmelse i SpL eller BAL. Missförhållandet med konstgjorda depositionsbevis är för länge sedan försvunnet. Över huvud taget utfärdas numera inga depositionsbevis. Ett kvarhållande tills vidare av lånevalutan eller en del därav kan många gånger vara en helt naturlig åtgärd. Utredningen har därför inte fört över denna paragraf till förslaget.

6.2.3.1 Verksamhet

Reglerna om sparbankernas verksamhet är uppbyggd på det sättet att den yttre ramen för sparbankernas tillåtna verksamhet anges i kapitlets 1 §. Sparbankerna får således aldrig ägna sig åt en verksamhet som inte har en naturlig anknytning till in- och utlåningsrörelsen. Inom denna yttre ram är emellertid sparbankernas verksamhet begränsad i vissa avseenden. Dessa begränsningar finns intagna i 2-4 §§. I 2 § anges att sparbankerna har rätt att förvärva och driva handel med endast viss i paragrafen angiven egendom. Med uttrycket "driva handel med" avses sådana förvärv som sker för egen räkning och i den bestämda avsikten att den ifrågavarande egendomen senare skall avyttras. I 3 § föreslås att sparbankerna skall tilllåtas förvärva fordringar under förutsättning att fordringarna är av viss i paragrafen särskilt angiven beskaffenhet. Förslaget innebär emellertid inte att sparbankerna ges rätt att förvärva fordringar i syfte att senare avyttra dessa, dvs. driva handel med fordringarna. I 4 § anges den egendom som sparbankerna får förvärva men inte driva handel med. Gemensamt för den i paragrafen angivna egendomen är att förvärven förutsätts ske i syfte att ge sparbanken sådana tillgångar som behövs för att kunna driva rörelsen på ett praktiskt och ändamålsenligt sätt. I vissa fall tillåts emellertid sparbankerna att förvärva även annan än sådan egendom som anges i 2—4 §§. Regler om dessa undantag finns i 5 och 6 §§. Enligt dessa paragrafer tillåts sparbankerna att i vissa särskilt angivna fall förvärva även sådan egendom som sparbanken annars inte hade kunnat förvärva. Även om det förutsätts att egendomen senare skall avyttras är det inte fråga om att driva sådan handel som avses i 2 §. Enligt 5 § får en sparbank efter bankinspektionens tillstånd medverka vid emission av aktier eller förlagsbevis på den allmänna marknaden och därvid förvärva aktier som ingår i en emission i vilken sparbanken medverkat. Underförstått skall syftet med förvärvet här vara att underlätta emissionen. Om sparbanken driver fondkommissionsrörelse får sparbanken också i viss utsträckning för att underlätta fondkommissionsrörelsen förvärva aktier, emissionsbevis samt andelar i aktiefond och i ekonomisk förening. I 6 § ges sparbanken möjlighet att förvärva snart sagt all typ av egendom om förvärvet sker i syfte att skydda en fordran, d.v.s. minska eller eliminera en kreditförlust. I första hand avses här förvärv av egendom som utgör säkerhet för en fordran, men även annan egendom kan komma i fråga. Denna sammanfattning av bestämmelserna om sparbankernas verksamhet har lämnats i syfte att åskådliggöra uppbyggnaden av rörelsereglerna under denna rubrik. Den

har avsiktligt inte gjorts detaljerad efter som de olika bestämmelserna mer utförligt redovisas i anslutning till de olika paragraferna.

1 § Med den inskränkning som följer av 2 § får en sparbank jämte in- och utlåning av pengar, driva annan verksamhet, som står i samband därmed.

Om rätt för en sparbank att driva fondkommissionsrörelse finns det bestämmelser i fondkommissionslagen (1979:748).

Paragrafen, som överensstämmer med 7 kap. 1 § BAL samt med 1 § och 23 § andra stycket SpL, anger föremålet för sparbanks verksamhet.

Paragrafen anger den yttre ramen för en sparbanks verksamhet. För att få en lämplig uppbyggnad av verksamhetsreglerna i rörelsekapitlet har utredningen funnit att bestämmelsen, om att en sparbank jämte in- och utlåning får driva annan verksamhet som står i samband därmed, bör flyttas från 1 § SpL till denna paragrafs första stycke. Utredningen har i inledningen till detta kapitel närmare redovisat hur verksamhetsreglerna är uppbyggda.

I detta sammanhang avser utredningen att först något beröra bankrörelsedefinitionen. Denna finns i dag intagen i 1 § andra stycket BL och anger att med bankrörelse förstås sådan verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänt används. Syftet med bankrörelsedefinitionen är att förhindra att andra än banker driver den för banker mest kännetecknande verksamheten, d.v.s. den bankmässiga inlåningen. Den som utan tillstånd driver bankrörelse straffas med böter eller fängelse. Definitionen har således endast en negativ betydelse. Den har inte tillkommit för att exakt och uttömmande ange vilken verksamhet som bank skall driva för att få kallas bank. Med hänsyn till den till definitionen kopplade straffbestämmelsen har det ansetts tillräckligt och även nödvändigt att i definitionen endast ange karaktären av den rörelse som lagen vill anse såsom bankrörelse och som skall förbehållas åt vissa rättsubjekt. Bankrörelsedefinitionen inbegriper även bankrörelse som bedrivs utanför affärsbanksväsendet. Av denna anledning har utredningen valt att ta in bankrörelsedefinitionen i en ramlag, benämnd bankrörelselagen, som skall vara gemensam för de tre bankinstitutgrupperna. Bankrörelse enligt definitionen kommer således att som en mindre men dock betydelsefull del att ingå i sparbanksverksamhet, som till sina yttre gränser bestäms i förevarande paragraf.

I paragrafens *första stycke* anges sparbanksverksamhetens yttre ram så att en sparbank jämte in- och utlåning av pengar, får driva annan verksamhet som står i samband därmed. "In- och utlåning av pengar" är en beteckning som hänför sig till en klar och fixerad verksamhet. Den återstående bestämningen av en sparbanks verksamhet har däremot med avsikt inte uttryckts så precist, vilket har den fördelen att sparbanksverksamheten efter hand kan anpassas till utvecklingen inom bankområdet. I praxis har närmare bestämts vad som får anses ha samband med den centrala bankverksamheten, in- och utlåningen. Sådana typiska "binäringar" är t.ex. inkassorörelse, beviljande av bankgaranti, mottagande av värdehandlingar till förvaring och förvaltning samt notariatverksam-

het. Sparbank skall enligt 2 kap. 5 § 4. i reglementet ange de rörelsegrenar som sparbanken avser att driva. Den prövning som enligt 2 kap. 3 och 4 §§ skall göras vid stadfästelse av reglemente eller av ändringar i detta skall innefatta en granskning av att sparbankens planerade verksamhet inte går utöver den i detta stycke beskrivna ramen för verksamheten.

Enligt 4 § 5. i detta kapitel får en sparbank förvärva aktier i vissa typer av företag. Eftersom sparbank i t.ex. ett dotterföretag inte bör få driva sådan verksamhet som inte kan drivas inom sparbanken anges i nämnda paragraf, att sparbank får förvärva aktier endast i sådana företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna. Likalydande bestämmelser finns i BAL och FbL. Utvecklingen har inneburit att bankerna i allt större utsträckning i dotterbolag börjat driva verksamheter av de mest skiftande slag, såsom marknadsföring, revisionsverksamhet, värdetransporter och bevakning. Vad angår sparbankerna har Svenska sparbanksföreningen flera dotter- och dotterdotterbolag, som driver olika typer av verksamheter. Enligt direktiv 1983:38 ankommer det på kommittén som har till uppgift att se över kreditmarknadens struktur att kartlägga och utvärdera de olika bankinstitutens och även dessas branschorganisationers engagemang i svenska och utländska bolag och andra företag samt att lägga fram förslag till de regler eller riktlinjer som anses behövliga. Utredningen berör därför inte närmare frågan huruvida den beskrivna utvecklingen bör ge upphov till en ändring i gällande rätt.

Inom de gränser för sparbanksverksamheten som dras upp i detta stycke råder emellertid en viss inskränkning. Inskränkningen följer av 2 § som in sin tur hänvisar till 3—6 §§. I 2 § anges att sparbank får för egen räkning endast förvärva och driva handel med viss uppräknad egendom. Av 3—6 §§ följer att sparbank för egen räkning därutöver i flera fall för vissa syften eller ändamål får förvärva i dessa paragrafer uppräknad egendom. Annan än i 2—6 §§ nämnd egendom får således en sparbank inte förvärva för egen räkning. Sparbank får inte heller för egen räkning driva handel med annan egendom än den som nämns i 2 §.

För sparbanken gäller ytterligare en begränsning vad gäller rörelsen i det att denna skall avse företrädesvis sparbankens verksamhetsområde. Denna bestämmelse som i gällande rätt återfinns bland rörelsereglerna (22 § SpL) har i förslaget flyttats fram till 1 kap. 1 § och anger i denna paragraf ett av de tre för sparbank särskiljande dragen, nämligen den lokala anknytningen.

I fondkommissionslagen finns bestämmelser om att bankinspektionen under vissa förutsättningar kan lämna bankinstitut tillstånd att driva fondkommissionsrörelse samt bestämmelser om vad som gäller för sådan rörelse. I *andra stycket* har förts in en erinran om detta.

2 § En sparbank får för egen räkning förvärva eller driva handel med endast mynt, sedlar, växlar, checkar och anvisningar samt obligationer, förlagsbevis och andra fordringsbevis avsedda för den allmänna marknaden. Där utöver får sparbanken för egen räkning förvärva egendom som anges i 3—6 §§.

Paragrafen överensstämmer med 7 kap. 2 § BAL och i huvudsak med 23 § första stycket SpL.

Paragrafen innehåller huvudregeln om sparbanks rätt att driva handel med och för egen räkning förvärva egendom för själva bankrörelsen. Den nu gällande bestämmelsen infördes i SpL år 1969 och utformades efter mönster av motsvarande bestämmelse i BL. Bestämmelsen ändrades år 1979 då förbudet för bank att förvärva förlagsbevis avskaffades. I egendomsuppräkningen tillades förlagsbevis.

Utredningens förslag behåller gällande bestämmelse dock med vissa sakliga och språkliga förändringar. Förvärvet av uppräknad egendom har som det fundamentala lyfts fram. I egendomsuppräkningen har guld utgått eftersom bankernas handel med guld numera torde sakna praktisk betydelse. I begreppet mynt inbegrips även sedlar. Detta har kommit till direkt uttryck i lagtexten. Med mynt och sedlar avses såväl svenska som utländska mynt och sedlar. Obligationer och förlagsbevis utgör fordringar som är avsedda för den allmänna rörelsen. Ordet "samt" har därför förts in mellan "anvisningar" och "obligationer" för att bättre ge uttryck åt detta. Utan någon saklig ändring är avsedd har det mer föråldrade uttrycket "andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar" ersatts med "andra fordringsbevis avsedda för den allmänna marknaden".

Utöver den i paragrafen första meningen uppräknade egen domen får sparbank för egen räkning förvärva sådan egendom som anges i 3—6 §§. Detta framgår av andra meningen i paragrafen. Det är här fråga om egendom som sparbanken får förvärva för särskilda ändamål eller syften. En sparbank får dock endast förvärva denna egendom och tillåts således inte att driva handel med denna.

3 § En sparbank får förvärva annan fordran än sådan som avses i 2 § om det låneavtal på vilket fordran grundas har sådant innehåll att sparbanken själv vid förvärvstillfället kunnat bevilja krediten.

Paragrafen överensstämmer med 7 kap. 3 § BAL och saknar motsvarighet i sparbankslagstiftningen.

I föregående paragraf har redogjorts för sparbankens rätt att förvärva växelfordringar och andra fordringar avsedda för den allmänna marknaden, typ obligationer och förlagsbevis. Av förarbetena till gällande banklagstiftning återfinns inte några skäl som talar mot att ge sparbank en vidgad rätt till fordringsförvärv, dvs. förvärv av sådana fordringar som ligger utanför i 2 § angivna kategorier fordringar. Bankföreningen har framfört önskemål om att bankerna bör ges rätt att förvärva andra fordringar än sådana som är avsedda för den allmänna rörelsen. I anslutning till motsvarande bestämmelse i BAL (7 kap. 3 §) har bankföreningens hemställan utförligt redovisats.

Enligt denna paragraf ges en sparbank rätt att under vissa förutsättningar förvärva fordringar som inte är avsedda för den allmänna marknaden. Bestämmelsen är ny även i BAL och skälen till varför bankinstitut bör ges denna vidgade rätt till fordringsförvärv har utredningen närmare utvecklat i motiven till 7 kap. 3 § BAL.

Som framgår av paragrafen bör en sparbank få förvärva en fordran om låneavtalet på vilken fordran grundas har ett sådant innehåll att banken själv vid förvärvstillfället kunnat bevilja krediten. Vid ett fordringsförvärv skall således en sparbank inte kunna kringgå sparbankslagstiftningens bestämmelser om kreditgivningen. Fordringsförvärvet skall alltså uppfylla de grundläggande krav som nu uppställs på kreditgivningen. Detta innebär att trygghet för förbindelsens fullgörande skall krävas som grundförutsättning för förvärvet. Fordringar av förlagskaraktär eller vinstandelskaraktär bör inte få förvärvas. Detsamma gäller skuldebrev innehållande villkor om konverteringsrätt. Den grundläggande bestämmelsen i 15 § om att förfallotiden för lån skall bestämmas så att den är förenlig med villkoren för sparbankens förbindelse skall även iakttas. Balans bör självfallet råda mellan en sparbanks inlåning och utlåning jämte andra fordringsplaceringar. Vid fordringsförvärven bör vidare beaktas den samlade riskbedömningen som krävs för krediter enligt 12 §. Bestämmelsen om begränsning av sparbanks enhandsengagemang enligt denna paragraf bör således gälla för sparbankens samtliga fordringsförvärv. Slutligen bör de i 13 § upptagna jävsreglerna avseende krediter också gälla i fråga om förvärv av fordringar för vilka de i kreditjävsbestämmelserna nämnda personerna är betalningsansvariga. Vad gäller kapitaltäckningsbestämmelserna (7 §) gäller samma täckningskrav oavsett om en fordran hänförs till utlåningen eller till placering på grund av en förvärvad revers.

En sparbank bör inte få driva handel med förvärvade fordringar. Ifrågavarande bestämmelse har därför inte förts in i 2 § utan utgör som framgår en särskild paragraf. De fordringar som sparbank förvärvar med stöd av föreslagen bestämmelse skall placeras i sparbankens kreditportfölj. Sparbanken är givetvis oförhindrad att lyfta av krediten till annat kreditinstitut.

Övertagande av lånefordringar från annat kreditinstitut för uppläggning av lån i sparbankens böcker får för övrigt enligt praxis redan anses ingå som ett led i utlåningsverksamheten. Att en sparbank har förvärvat en fordran får för gäldenären anses ha en alldeles särskild betydelse. Fordringsförvärvet är ju i princip att betrakta som en bankkredit. De avlyft av fordringar som ovan nämnts bör således vara för sparbanken naturliga avlyft.

4 § En sparbank får förvärva

1. fast egendom, tomträtt och bostadsrätt för att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov,

2. aktie eller andel i företag, som uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som förvärvats för det under 1. angivna ändamålet,

3. inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som sparbanken äger, eller till lokaler, som sparbanken i övrigt innehar,

4. bostadsrätt för att bereda bostad åt någon som är anställd i sparbanken,

5. aktie eller andel i svenskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis eller förlagsbevis utfärdat av sådant företag,

6. annan banks rörelse, om övertagandet inte kan anses vara till skada för det

allmänna och, i de fall förvärvet avser hela eller en icke obetydlig del av rörelsen, om regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen lämnar tillstånd till detta.

För förvärv enligt första stycket 5. krävs

1. bankinspektionens tillstånd, om det ifrågavarande företaget med regeringens tillstånd verkar som en sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen, eller

2. regeringens tillstånd i andra fall än som nämnts under 1.

För förvärv av aktier i Sparbankernas Bank krävs dock inget tillstånd.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 7 kap. 4 § BAL och även i stor utsträckning med 24 § första och andra styckena och 79 § SpL.

Den rättsliga regleringen av sparbanks förvärv av egendom infördes genom 1892 års SpL. Denna lag innehåller bl.a. regler om att sparbank inte fick äga annan fastighet än den som var avsedd för bankens inrymmande. I samband med den allmänna översynen av sparbankslagstiftningen som företogs av en år 1920 tillsatt kommitté skedde även en översyn av sparbanks förvärvsregler. Denna översyn, som resulterade i lagstiftning år 1923, innebar en avsevärd precisering och utvidgning jämfört med 1892 års förvärvsregler. Bl.a. infördes en viss spärr mot alltför stora fastighetsförvärv. Frågan om fastighetsförvärv underkastades huvudmännens prövning. Sparbanks rätt att förvärva aktier och andelar i bolag resp. föreningar begränsades till en viss andel av sparbanks fonder. (se nedan p 5). Vissa smärre förändringar vidtogs i förvärvsreglerna i samband med 1955 års SpL. Sparbank gavs en vidgad förvärvsrätt till lös egendom, nämligen bl.a. tomträtt, bostadsrätt till lägenhet, aktie i bolag med enda ändamål att förvalta fast egendom avsedd för sparbanks lokaler. Sparbank gavs vidare rätt att ge tillskott till ekonomisk förening eller aktiebolag, som tillvaratar sparbankernas gemensamma intressen. År 1963 ändrades SpL så att bankinspektionen kunde medge tillskott utöver vad som tidigare stadgats till förening eller aktiebolag som utgjorde gemensamma sparbanksorgan i den mån det tillskjutna kapitalet inte hos föreningen eller bolaget grundade in- och upplåningsrätt (se nedan p 5). Den samordning av bankinstitutens rörelseregler som tillkom år 1969 medförde för sparbankernas del ganska vittgående ändringar av bestämmelserna för förvärv av bankegendom. Förvärvsreglerna i sparbankslagstiftningen kom då att nära anpassas till motsvarande regler i BL. Vad gäller utvecklingen av förvärvsreglerna efter 1969 d.v.s. sparbanks rätt att tillskjuta medel till kreditaktiebolag och att förvärva aktier hänvisas till punkt 5.

De föreslagna förvärvsreglerna i denna paragraf överensstämmer i stort med gällande rätt och ansluter sig med få undantag till motsvarande bestämmelser i BAL. Enligt första stycket punkterna 1—4 får sparbank förvärva viss egendom för själva bankverksamhetens bedrivande. Punkten 5 i första stycket avser förvärv av vissa aktier, garantifondbevis och förlagsbevis samt — som en nyhet — även vissa andelar. Gällande regler om sparbanks rätt att tillskjuta medel till förening eller bolag, som med regeringens godkännande verkar som en sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen behandlas när-

mare under p 5. Enligt första stycket punkt 6 ges sparbank rätt att överta annat bankinstituts rörelse i sin helhet eller delvis. Denna bestämmelse, som har sin motsvarighet i 79 § SpL, beskrivs närmare under punkten 6.

I andra stycket anges de krav på tillstånd som uppställs för förvärv av aktier, andelar m.m. som utges av olika företag.

I 24 § andra stycket SpL föreskrivs att sparbanksstämman har beslutanderätt i ärenden om förvärv av egendom för bankverksamheten, om annat inte följer av sparbankens reglemente. Det står således sparbanksstämman fritt att delegera beslutanderätten till styrelsen i den omfattning de anser det vara befogat. Det sagda gäller förvärv av fast egendom, tomträtt och aktier i bankfastighetsbolag samt även ombyggnad av sparbankslokaler. Utredningen anser att ärenden av ifrågavarande slag i princip bör ankomma på sparbankens styrelse, som i dessa ärenden bör ha samma självständighet som bankaktiebolags styrelse. Av denna anledning bör bestämmelsen inte överföras till förslaget. Det möter naturligtvis inte hinder mot att i reglementet föreskriva att sparbanksstämman skall besluta i dessa ärenden.

Utredningen har inte funnit anledning att företa några större förändringar av förvärvsreglerna i förevarande paragraf. I strukturkommitténs uppdrag ingår att kartlägga ocn utvärdera bankernas engagemang i olika dotterbolag samt — vad gäller sparbankernas del — även bolag som ägs av Svenska sparbanksföreningen. Bestämmelsen i första stycket 5. bör därvid tas upp till prövning. I detta sammanhang kan även hänvisas till utredningens tidigare avgivna betänkande (Ds E 1982:3) som bl.a. rör banks rätt att medverka vid finansieringen av mindre och medelstora företag genom förvärv av aktier m.m.

Första stycket

Punkt 1 Enligt denna punkt får en sparbank förvärva fast egendom, tomträtt och bostadsrätt för att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov. Villkoret att förvärvet skall syfta till att "bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande" får inte ges en alltför rigorös och snäv innebörd. Som krav för förvärv uppställs inte att hela den ifrågavarande fastigheten skall disponeras för bankverksamhet. Den närmare innebörden av detta villkor liksom villkoret "för att tillgodose därmed sammanhängande behov" har närmare behandlats i proposition 1968:143 och har även återgivits i motiven till 7 kap. 4 § BAL. Som en allmän regel gäller att placering av medel i bankbyggnader inte får ske i större omfattning än som betingas av bankrörelsens krav och som i det enskilda fallet är förenligt med bankinstitutets resurser.

Punkt 2 I denna bestämmelse stadgas bl.a. att sparbank får förvärva aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som förvärvats för sparbankens "inrymmande". För att undvika nuvarande låsning till en viss associationsform föreslår utredningen att sparbank även skall kunna förvärva andel i företag som uteslutande har nämnt syfte.

Punkt 4 Enligt denna bestämmelse får sparbank förvärva bostadsrätt

för bostadsändamål. Denna möjlighet har uttryckligen begränsats till att avse anställd i sparbanken.

Punkt 5 Bestämmelserna i 24 § tredje och fjärde styckena beskriver sparbanks rätt att förvärva bl.a. aktier i bolag med bankfrämjande eller allmännyttigt ändamål samt sparbanks rätt att inom viss ram förvärva andelar, aktier, garantifondbevis eller förlagsbevis som utgetts av vissa intressesammanslutningar, eller att i övrigt tillskjuta medel till sådana sammanslutningar. I det följande redogörs för dessa bestämmelsers tillkomst.

24 § tredje stycket. Sparbank får till belopp, som vid varje tidpunkt sammanlagt svarar mot högst tio procent av sparbankens egna fonder, förvärva andel i sådan ekonomisk förening eller aktie i sådant bolag, som med regeringens godkännande verkar som en sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen, eller garantifondbevis eller förlagsbevis, som utfärdats av föreningen eller bolaget, eller i övrigt tillskjuta medel till föreningen eller bolaget.

Tioprocentregeln i denna bestämmelse tillkom genom 1923 års sparbankslagstiftning. Enligt 1892 års SpL var sparbank oförhindrad att förvärva lös egendom utan någon som helst begränsning. Den nya bestämmelsen skulle förhindra sparbankerna att förvärva aktier, lottbrev eller andelar i ekonomiska föreningar med hänsyn till de risker, som var förenade med sådana förvärv. Främst med tanke på Svenska sparbankernas garantikassa gjordes emellertid undantag för det ägarskap i sammanslutning, som med Kungl. Maj:ts godkännande bildas av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen, dock med begränsningen till en tiondel av sparbankens fonder.

Sparbank fick således rätt att använda ett belopp, motsvarande högst en tiondel av sparbankens fonder, till förvärv av andel i sådan ekonomisk förening eller aktie i sådant aktiebolag, som med Konungens godkännande skall vara verksamt som en sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen, eller till förvärv av förlagsbevis, som utges av föreningen eller aktiebolaget. Beloppet får användas även för andra tillskott till föreningen eller aktiebolaget. I samband med den samordnade banklagsstiftningen gavs sparbank även rätt att förvärva garantifondbevis som getts ut av sådan företag. Ett aktiebolag av den art, som avses i dessa bestämmelser, är Sparbankernas bank.

---

24 § fjärde stycket. 1 p Utöver vad som följer av tredje stycket får sparbank efter tillstånd av tillsynsmyndigheten tillskjuta medel till förening eller aktiebolag som avses i nämnda stycke, om antingen det tillskjutna kapitalet icke kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos föreningen, bolaget eller annorstädes.....

Denna bestämmelse tillkom år 1963 efter en framställning från Sparbanksföreningen. Framställningen var närmast betingad av önskemål om en utbyggnad av Sparbankernas datacentraler aktiebolag. Tillskott till företag av typen Sparbankernas datacentraler aktiebolag, som inte

ägnar sig åt låneverksamhet, borde kunna ske utan att den fria sektorn om tio procent av sparbanks fonder skulle behöva tas i anspråk.

I prop. 1963:186 sid. 11 f anförde departementschefen att ett tillskott till det i rationaliseringssyfte såsom centralorganisation tillskapade datamaskinbolaget är i sak jämförbart med investering i kontorsmateriel. Anskaffning av sådan materiel är inte underkastad begränsningar i lag. Från de synpunkter, som ligger bakom de gällande reglerna, fann departementschefen att det knappast kunde göras någon invändning mot en utvidgning av sparbankernas rätt till aktieförvärv i fall av detta slag. Sparbankerna borde därför få en allmän befogenhet att — utöver den nuvarande disponibla kvoten av fondkapitalet — förvärva aktier och andelar i sådana av Kungl. Maj:ts godkända centrala sammanslutningar, där kapitaltillskottet inte — vare sig direkt eller indirekt — grundar upplåningsrätt, eller att på annat sätt tillskjuta kapital till sådana sammanslutningar. För varje tillskott skulle krävas bankinspektionens tillstånd.

---

24 § fjärde stycket 2 p Utöver vad som följer av tredje stycket får sparbank efter tillstånd av tillsynsmyndigheten tillskjuta medel till kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Denna bestämmelse tillkom år 1972 efter en framställning från Sparbanksföreningen. Enligt 24 § tredje stycket SpL gäller för sparbanks engagemang i sidobolag av det slag, som SPINTAB representerar, speciella begränsningar, som saknar motsvarighet för affärsbankerna. Sparbank får således inte lämna tillskott till sådant kreditaktiebolag — exempelvis genom att förvärva av företaget utgivna garantifondbevis — till större belopp än som vid varje tidpunkt sammanlagt svarar mot 10 % av sparbankens fonder. Sparbanksföreningen visade på att för ett stort antal banker var ramen i det närmaste fullt utnyttjad, ett förhållande som var till inte oväsentligt men för SPINTAB i dess verksamhet. Föreningen betonade angelägenheten av att sparbanksväsendets organ för den långfristiga fastighetskreditgivningen konkurrensmässigt jämställdes med BOFAB. Av denna anledning föreslog föreningen att sparbank, utöver de placeringar i vissa sidobolag inom 10-procentramen som nu medges i paragrafens tredje stycke, skulle få möjlighet att efter tillstånd av bankinspektionen tillskjuta medel — förutom till de i bestämmelsen angivna gemensamma sparbankssammanslutningarna — till sådant av sparbanksväsendet ägt kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna långfristig kredit mot säkerhet av panträtt i bostads-, kontors- eller affärsfastighet. Som förutsättning borde själv fallet gälla att företaget i fråga av Kungl. Maj:t godkänts som en sådan sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen, som enligt paragrafens tredje stycke kan erhålla kapitaltillskott av sparbank.

I bankinspektionens yttrande över sparbanksföreningens framställning anfördes bl.a.:

För sin fortsatta expansion torde SPINTAB komma att i stor utsträckning vara beroende av att sparbankerna kan tillskjuta ytterligare riskbärande kapital. De nuvarande reglerna lägger emellertid hinder i vägen för sådana kapitalinsatser från en del sparbanker. Med hänsyn härtill och då det framstår som rimligt att sparbankerna har samma möjligheter att göra tillskott av riskbärande kapital till SPINTAB som affärsbankerna till BOFAB kan en viss liberalisering av sparbankslagen på denna punkt vara motiverad. En ökning av sparbankernas engagemang i de centrala organen inom sparbanksrörelsen synes inte heller av hänsyn till insättarnas säkerhet behöva möta någon berättigad gensaga. Den lagtekniska lösning som kanske ligger närmast till hands är att i SpL införa regler efter mönster av vad som gäller för affärsbankerna. En sådan lösning skulle emellertid medföra att Kungl. Maj:t kom att belastas med ett stort antal ärenden — oftast av mindre vikt — om kapitaltillskott från sparbanker till centralorgan inom sparbanksrörelsen. Vidare saknas skäl att ta bort den fria sektor sparbankerna f.n. har att tillskjuta riskbärande kapital till sparbanksväsendets centralorgan. På grund av det anförda tillstyrker inspektionen förslaget att sparbankerna efter tillstånd av inspektionen får göra kapitalinsatser i bostadsfinansierande, till sparbanksrörelsen knutna kreditaktiebolag utan att härigenom ta i anspråk den fria sektorn för tillskott av riskbärande kapital.

Även departementschefen ansåg att sparbankerna nu borde få ökade möjligheter att tillskjuta riskbärande kapital till sina hypoteksinstitut och hade ingen erinran mot den av sparbanksföreningen föreslagna lagtekniska lösningen (prop. 1972:118 sid. 31).

---

24 § fjärde stycket 3 p Efter tillstånd av regeringen får sparbank förvärva aktie även i annat svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis eller förlagsbevis utfärdat av sådant bolag.

Denna bestämmelse tillkom år 1975 efter en framställning bl.a. från Sparbanksföreningen. Som skäl för framställningen anfördes främst att det i vissa fall måste vara motiverat att en större sparbank kan engagera sig i sidobolag, t.ex. factoring- och leasingföretag, utanför den nu tillåtna kretsen av sammanslutningar.

I prop. 1975:73 sid 43 f anförde departementschefen följande:

Genom den samordnade banklagstiftningen år 1968 infördes i stort sett likartade rörelseregler för affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor. I fråga om bankinstitutens rätt att förvärva egendom består dock som förut har nämnt vissa skillnader, bl.a. i rätten att förvärva aktier i sidobolag. Dessa skillnader, som har både historiska och organisatoriska orsaker, blir mindre berättigade allt eftersom skillnaderna mellan de olika bankinstitutgruppernas verksamhet minskas. Genom att affärsbankerna efter regeringens tillstånd kan förvärva aktier i vissa företag med bankfrämjande eller allmännyttigt ändamål har affärsbankerna kunnat etablera särskilda dotterföretag för speciella verksamhetsgrenar. Denna ordning har ansetts ge bl.a. rationellare arbetsformer och därmed kostnadsbesparingar samt underlätta ansvarsfördelningen. Även om sparbankerna i första hand bör anlita för sparbanksrörelsen gemensamma organ för motsvarande ändamål, t.ex. Sparbankernas Bank, kan det undantagsvis vara motiverat att även enskild sparbank ges rätt att avskilja verksamhet av speciell natur till ett särskilt av ett eller flera institut ägt sidobolag.

Både historiska och organisatoriska hänsyn har varit orsak till att de olika bankinstitutens nu diskuterade förvärvsregler företett stora skillnader. Efter hand som skillnaderna i bankinstitutens verksamheter har minskat, har förvärvsreglerna i de olika banklagarna kommit att stämma överens alltmer. SpL:s förvärvsregler har dock en något annorlunda uppbyggnad eftersom man ansett att sparbankerna i första hand bör anlita för sparbanksrörelsen gemensamma organ. Sparbankerna har emellertid givits större möjligheter att skjuta till kapital till gemensamma företag och lagtexten har byggts på med nya bestämmelser. År 1975 gavs sparbankerna slutligen rätt att förvärva aktier i och garantifondbevis och förlagsbevis utgivna av svenska bolag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna. Denna senare bestämmelse är i stort sett densamma som finns intagen i 55 § BL. Utredningen anser att de i frågavarande förvärvsreglerna i SpL nu skulle kunna byggas upp efter samma mönster som BL:s eller som föreslås i BAL. En viss särlösning torde dock krävas i SpL. De enskilda sparbankernas kapitaltillskott bör alltjämt i första hand ske till centralorgan inom sparbanksrörelsen. Ärenden om förvärv av aktier, andelar m.m. i olika gemensamma sparbanksföretag förekommer i ett stort antal och är oftast av mindre vikt, varför de ej bör belasta regeringen.

Enligt den föreslagna bestämmelsen i punkt 5 får en sparbank förvärva aktier och andelar i företag med bankfrämjande eller allmännyttigt ändamål, och även förvärva garantifondbevis eller förlagsbevis utfärdade av sådana företag.

Av paragrafens *andra stycke* framgår att det som huvudregel för dylika förvärv krävs regeringens tillstånd. Detta motsvarar vad som föreskrivs i 24 § fjärde stycket tredje punkten SpL. Sparbank ges emellertid rätt att utöver aktier även förvärva andelar i vissa företag som inte utgör gemensamma sparbanksföretag. Motsvarande ändring har företagits i 7 kap. 4 § 5. BAL och förvärvsreglerna för bankaktiebolag och sparbanker stämmer därmed överens; dock att sparbank inte ges rätt att förvärva aktier eller andelar i utländska företag. Denna senare fråga om sparbanks rätt till etablering utomlands ankommer på strukturkommittén att närmare pröva.

Som tidigare antytts krävs för sparbankerna vissa särbestämmelser som gör det möjligt för sparbankerna att utan alltför stränga krav göra kapitaltillskott till centralorgan inom sparbanksrörelsen. I andra stycket 1. föreskrivs därför att det endast krävs bankinspektionens tillstånd när det är fråga om förvärv av andelar eller aktier i de gemensamma sparbanksföretagen. Detta gäller även förvärv av garantifondbevis eller förlagsbevis utfärdade av sådana företag. Dessa bestämmelser motsvarar dem som upptas i 24 § tredje stycket och fjärde stycket första och andra punkten SpL. I 24 § tredje stycket SpL ges emellertid sparbank en ram om tio procent av egna fonder inom vilken sparbank fritt får förvärva andelar, aktier, garantifondbevis eller förlagsbevis som utgetts av vissa intressesammanslutningar. Sparbankerna utnyttjar denna fria ram enbart för förvärv av aktier i Sparbankernas Bank. Som framgår av sista meningen i andra stycket föreslår utredningen att sådana förvärv bör vara helt fria från tillståndskrav. Utredningen anser inte att detta bör

vara förenat med några risker. Aktieförvärven sker i ett för sparbankerna gemensamt bankaktiebolag och begränsas för varje enskild sparbank på ett naturligt sätt genom kapitaltäckningsbestämmelserna.

Den föreslagna bestämmelsen ger sparbank rätt att till vissa företag tillskjuta medel genom förvärv av andelar, aktier, garantifondbevis och förlagsbevis. Av 24 § tredje och fjärde styckena SpL framgår att sparbank även ges rätt att tillskjuta medel på annat sätt till vissa intressesammanslutningar. Det kan vara fråga om krediter, t.ex. i form av blancokrediter, eller fordringsförvärv enligt 3 §. Några särskilda bestämmelser av sådana tillskott av kapital krävs emellertid inte. I 11 § tredje stycket föreslår utredningen att sparbank efter bankinspektionens tillstånd skall ges rätt att lämna vinstandelslån till vissa gemensamma sparbanksföretag.

Punkt 6. Denna bestämmelse motsvarar 79 § SpL och föreskriver att en sparbank får överta en annan sparbanks eller ett annat bankinstituts rörelse om övertagandet inte kan anses vara till skada för det allmänna. Om övertagandet avser hela eller en icke obetydlig del av rörelsen krävs att regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen lämnar tillstånd till förvärvet. Avser förvärvet ett övertagande från annan sparbank av hela eller en icke obetydlig del av denna sparbankens rörelse, krävs att sparbanksstämman i den överlåtande sparbanken biträtt avtalet om överlåtelse med sådan röstmajoritet som föreskrivs i 5 kap. 16 §. Det krävs således att beslutet biträtts av samtliga huvudmän eller att beslutet fattats på två på varandra följande sparbanksstämmor och på den senaste stämman biträtts av minst fyra femtedelar av samtliga röstande och dessa tillika utgjort minst tre fjärdedelar av samtliga huvudmän.

Även om det i samband med 1955 års översyn av banklagstiftningen i SpL infördes särskilda fusionsbestämmelser som reglerar sammanslagningar mellan sparbanker, behölls möjligheten till sammanslagningar i samband med likvidation mellan sparbanker och mellan sparbanker och andra bankinstitut. Denna möjlighet ges nu i förevarande bestämmelse som också ger sparbank rätt att överta annan banks rörelse även i de fall då det inte är fråga om ett fullständigt övertagande av rörelsen. Som en särskild förutsättning för att en sparbank skall få överta en annan banks hela rörelse gäller emellertid som nämnts ovan, att regeringen eller bankinspektionen lämnar sitt tillstånd till förvärvet. Även vid "ofullständiga övertaganden" dvs. när en icke obetydlig del av annan banks rörelse övertas, har utredningen ansett att tillstånd skall lämnas. Tillståndsprövningen torde närmast avse huruvida övertagandet framstår som ändamålsenlig ur allmän synpunkt. Viktiga allmänna intressen är förbundna med bankväsendets organisation och mera ingripande förändringar bör därför inte få undandras inflytande från allmänna synpunkter. Av de föreslagna fusionsbestämmelserna i 10 kap. framgår att regeringen eller bankinspektionen skall lämna tillstånd att verkställa en fusion mellan sparbanker. Motsvarande tillståndskrav bör uppställas vid sparbanks förvärv av annan banks rörelse. I bestämmelsen föreslås således att regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen skall ge tillstånd till övertagandet. Denna bestämmelse bör tilläm-

pas på samma sätt som bestämmelsen i 10 kap. 5 § tredje stycket enligt vilken regeringen ges befogenhet att uppdra åt bankinspektionen att i regeringens ställe meddela tillstånd till att verkställa ett fusionsavtal i sådana fall som inte är av principiell beskaffenhet eller i övrigt av synnerlig vikt.

Regeringens eller bankinspektionens tillstånd bör endast krävas om övertagandet avser hela eller en icke obetydlig del av rörelsen. Som utredningen anfört i motiven til 7 kap. 4 § 6. BAL kan även "ofullständiga övertaganden", d.v.s. övertaganden av en speciell del av annan banks rörelse eller hela rörelsen vid en viss ort eller ett visst kontor, innebära en sådan förändring att det allmänna bör kunna lägga synpunkter på övertagandet. Begreppet "icke obetydlig del" får tolkas mot bakgrund av storleken på den överlåtande banken. Om en mindre bank överlåter hela rörelsen vid ett förhållandevis stort kontor bör således tillstånd sökas. Om en bank överlåter en speciell del av rörelsen, som i och för sig utgör en mindre del av bankens totala verksamhet men som till sin beskaffenhet är av stor betydelse för banken, bör också här tillstånd krävas. I de fall förvärvet inte kräver regeringens eller bankinspektionens tillstånd förutsätter utredningen att den övertagande banken underrättar bankinspektionen om förvärvet, jmfr. 18 §.

En förutsättning för tillstånd är — även om det inte direkt uttrycks i bestämmelsen — att bank inte får ta över sådan egendom som banken enligt huvudbestämmelserna i detta kapitels 1—4 §§ inte får förvärva för egen räkning. Eftersom det här rör sig om övertagande av annan banks rörelse torde det höra till undantagen att sådan förbjuden egendom skulle finnas bland det övertagna.

En överlåtelse av hela rörelsen från en sparbank till en annan innebär för den överlåtande sparbanken att denna måste träda i likvidation. I flertalet fall gäller även detta vid en överlåtelse av en icke obetydlig del av rörelsen. Av denna anledning krävs att beslutet om att biträda avtalet om överlåtelse skall av den överlåtande sparbankens stämma fattas med samma kvalificerad majoritet som krävs för beslut om frivillig likvidation. Detta överensstämmer i stort med gällande rätt. Se närmare motiven till 5 kap. 16 §.

5 § En sparbank får endast efter tillstånd av bankinspektionen medverka vid emission av aktier eller förlagsbevis på den allmänna marknaden. Sparbanken får förvärva aktier som ingår i emissionen, men skall avyttra dessa så snart det lämpligen kan ske och senast ett år efter förvärvet. Om synnerliga skäl föreligger, kan bankinspektionen medge att aktierna får innehas en längre tid.

En sparbank som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse får, för att underlätta rörelsen, i samband med denna dessutom förvärva aktier, emissionsbevis samt andel i aktiefond och ekonomisk förening. Sparbanken får inte inneha sådana värdepapper till högre anskaffningsvärde än som anges i 16 § första stycket fondkommissionslagen (1979:748). Om synnerliga skäl föreligger, kan bankinspektionen medge att sparbanken får inneha sådana värdepapper i en större omfattning än vad som anges i nyss nämnda paragraf.

Paragrafen överensstämmer med 24 § femte—sjätte styckena SpL och stämmer även i stort sett överens med 7 kap. 5 § BAL.

Första stycket innehåller bestämmelser om sparbanks rätt att förvärva aktier i samband med emission på den allmänna marknaden. Denna rätt gavs sparbankerna och även bankaktiebolagen och föreningsbankerna år 1969 efter förslag av kreditinstitututredningen. Förbudet mot aktieförvärv innebar tidigare att sparbankerna inte kunde ta över aktier i fast räkning från ett emitterande företag i och för placering på den allmänna marknaden. Sparbanker kunde alltså inte garantera aktieemissioner. De kunde endast åta sig att i kommission sälja de utbjudna aktierna för företagets räkning. I syfte att förbättra näringslivets kapitalförsörjning och för att minska företagets kostnader för kapitalanskaffning bereddes därför bankinstituten möjlighet att garantera emission av aktier. Med emission av aktier på den allmänna marknaden avses såväl utgivning av nya aktier som en spridning av aktieinnehavet i ett bolag. I proposition 1968:143 (s 94) fann departementschefen att denna rätt att förvärva aktier måste tidsmässigt begränsas för att förhindra mer långsiktiga placeringar. Departementschefen förordade en begränsning av innehavet från ett år från förvärvet dock med en viss möjlighet till förlängning av tiden. Departementschefen underströk att en sådan förlängning är avsedd att användas mycket restriktivt. Som villkor för dispens borde därför gälla att synnerliga skäl föreligger för förlängning. De situationer departementschefen närmast avsåg var sådana, där händelser — exempelvis internationella förhållanden — som legat helt utanför bankens kontroll och möjligheter att förutse, påverkat pågående emission i negativ riktning. Om så var fallet och i slutet av året en ljusning börjar inträda, kunde läget vara sådant att ett utsläppande av en stor post av värdepapper på marknaden skulle pressa priset. Skäl kunde i sådant fall föreligga att ge banken tillstånd att sprida ut försäljningen under ytterligare en kort tid. Enbart risk för förlust för banken borde enligt departementschefens mening emellertid inte räcka som skäl för dispens. Förlustrisken har banken bedömt när emissionsavtalet ingicks och banken får i normala fall ta konsekvenserna av en felbedömning.

En skillnad i förhållande till BAL:s bestämmelse bör särskilt tas upp. En sparbank får nämligen endast efter tillstånd av bankinspektionen medverka vid emission av aktier eller förlagsbevis på den allmänna marknaden. Departementschefen anförde i prop. 1968:143 s. 93 att den föreslagna rätten att garantera aktie- och förlagslånemissioner i realiteten tills vidare kommer att få betydelse endast för affärsbankerna och att sparbanker och kreditkassor f.n. saknar intresse och resurser att självständigt utöva emissionsverksamhet. Detta borde enligt departementschefen komma till uttryck även i lagstiftningen så att inte institut som saknar personella eller tekniska resurser för emissionsverksamhet ägnar sig åt sådan verksamhet. Av dessa skäl förordade departementschefen att bl.a. sparbanker får inlåta sig på sådana engagemang först efter tillstånd av bankinspektionen. När det gäller större sparbanker bör inspektionen om så är lämpligt kunna generellt ge tillstånd till sådan verksamhet. Brister förutsättningarna för tillståndet bör det naturligtvis kunna återkallas.

Utredningen har inte funnit skäl att göra någon ändring i dessa bestämmelser.

Andra stycket innehåller bestämmelser som ger sparbank, som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse, rätt att inneha ett handelslager av värdepapper i syfte att underlätta fondkommissionsrörelsen. Denna rätt gavs sparbanker och andra bankinstitut år 1979 i samband med tillkomsten av fondkommissionslagen (1979:748). I slutbetänkandet (SOU 1976:54) lämnade fondbörsutredningen bl.a. förslag till regler om fondkommissionärernas rätt till handel för egen räkning. Dessa syftade bl.a. till att utan drastiska förbud minska riskerna för den intressekonflikt som kan bli följden av att sådan handel drivs samtidigt med kommissionsuppdrag. Ett annat syfte var att nå en utjämning av konkurrensvillkoren mellan banker och andra fondkommissionärer. I prop. 1978/79:9 (s 137 f) gillade departementschefen utredningens förslag att fondkommissionsbolagens egenhandel skulle begränsas och att även banker som driver fondkommissionsrörelse borde ha rätt att utan särskilt tillstånd förvärva och inneha aktier, dock endast i den omfattning som behövs för att underlätta fondkommissionshandeln. Om bankernas aktieinnehav endast har sådant syfte och begränsas, ansåg departementschefen att det inte skulle möta betänkligheter att göra ett sådant mindre avsteg från huvudregeln i banklagstiftningen att banker i princip inte skall inneha eller handla med aktier och dylika värdepapper för egen räkning. I 16 § första stycket infördes som grundregel att en fondkommissionär, oberoende av rörelsens storlek, får ha ett eget innehav av bl.a. aktier, vars anskaffningsvärde får uppgå för närvarande till högst fyra milj. kronor. Omsättningen i fondkommissionshandeln kan ge rätt till ett större innehav, dock högst intill ett sammanlagt anskaffningsvärde av 25 milj. kronor. De värdepapper som omfattas av begränsningsregeln avser aktier, emissionsbevis, andelar i aktiefonder och dessutom andelar i ekonomiska föreningar. För att begränsningarna för fondkommissionsbolagen inte skulle leda till oskäliga resultat i vissa fall, öppnades möjlighet för bankinspektionen att om synnerliga skäl föreligger medge innehav i större omfattning än enligt huvudregeln.

6 § För att skydda fordran får en sparbank

1. på offentlig auktion eller fondbörs eller vid exekutiv försäljning köpa egendom som är utmätt eller utgör säkerhet för fordringen, och

2. om det finns anledning att anta att sparbanken annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran överta egendom som utgör säkerhet för fordringen eller annan egendom.

Vad gäller förvärv av bevis om tillskott till garantifond eller grundfond i sparbanken gäller bestämmelserna i 8 kap. 7 § första stycket.

I utbyte mot egendom som köpts eller övertagits enligt första stycket får sparbanken förvärva aktier i ett bolag, som bildats för förvaltning av egendom eller för fortsättande av en med denna driven verksamhet.

Har aktier förvärvats enligt första eller andra stycket får sparbanken, om uppenbar fara föreligger för att sparbanken annars lider förlust, förvärva ytterligare aktier i detta bolag.

Har aktier förvärvats enligt första-tredje styckena får sparbanken byta ut dessa

aktier mot aktier i ett annat bolag, till vilket det första bolaget överlåtit sina tillgångar.

Den egendom som sparbanken förvärvat enligt första—fjärde styckena skall avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast när det kan äga rum utan förlust för sparbanken. Har egendomen inte avyttrats inom tre år från förvärvet krävs bankinspektionens tillstånd för fortsatt innehav.

Förvärv enligt denna paragraf skall genast anmälas till bankinspektionen.

I paragrafen, som motsvarar 25 § SpL och stämmer överens med 7 kap. 6 § BAL, finns bestämmelser om att sparbank för att skydda fordran under vissa förutsättningar får förvärva särskild egendom.

Redan i 1892 års SpL gavs sparbank rätt att till skydd för fordran förvärva egendom som annars var underkastad förvärvsförbudet. I angivet syfte fick således sparbank inropa för sparbankens fordran pantsatt och utmätt fastighet, vilken försåldes på auktion. I 1923 års SpL tillades att sparbank till skyddande av fordran fick på offentlig auktion eller fondbörs inköpa egendom, som var utmätt eller pantsatt för fordringen. Bestämmelserna fick i stort sett sin nuvarande utformning i 1955 års SpL efter förebild av motsvarande bestämmelser i 56 § BL. Den senaste ändringen i bestämmelserna företogs 1973 då sparbank för att skydda sin fordran gavs rätt att förvärva fastighet även vid sådan underhandsförsäljning varom regler införts i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom. De på detta sätt tillkommande bestämmelserna om skyddande av fordran återfinns i förslagets första, femte och sjätte stycke. I dessa bestämmelser har dock i förslaget liksom i BAL gjorts vissa ändringar. Därtill har i förslagets andra — fjärde stycken tillagts för sparbank nya bestämmelser, som sedan lång tid tillbaka gällt för bankbolagen.

Bestämmelserna i denna paragraf utgör ett av tilläggen till uppräkningen i 2 §, som anger vad sparbank för egen räkning för förvärva. Detta tillägg har motiverats av att det i vissa fall skulle vara obilligt om en sparbank för att skydda fordran inte fick förvärva pantsatt, utmätt eller annan egendom. Väl medveten om att detta i några avseenden inte överensstämmer med vad en sparbank får ägna sig åt, överväger dock fördelarna med dessa bestämmelser de nackdelar som annars skulle kunna drabba kredittagaren, sparbanken och ibland även det allmänna. Följande ändringar av gällande bestämmelse föreslås.

Första stycket

Enligt gällande lag får en sparbank för att skydda fordran köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen. Denna lydelse av bestämmelsen ger inte sparbanken möjlighet att köpa företagsintecknad egendom, eftersom rätten på grund av företagsinteckning inte kan karakteriseras som panträtt. För att göra detta möjligt har "egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen" utbytts mot "egendom som är utmätt eller utgör säkerhet för fordringen". Motsvarande ändring har företagits i första stycket andra punkten. Om detta se närmare motiven till 7 kap. 6 § första stycket BAL.

Av första styckets andra punkt i gällande lag framgår att sparbank för att skydda fordran också som betalning för fordran får överta viss

egendom, om det är uppenbart att sparbanken annars skulle lida avsevärd förlust. Utredningen anser att det nära nog är omöjligt att påstå att det är *uppenbart* att sparbanken — om egendomen inte tas över av denna — kommer att lida en avsevärd förlust. Bestämmelsens lydelse lämnar enligt utredningens mening knappast något utrymme för en tillämpning av denna. Utan att göra alltför stort avkall på den restriktivitet som bestämmelsen ändå skall ge uttryck åt, föreslår utredningen att ordet "uppenbart" bör kunna utgå.

Enligt sista meningen i detta stycke hänvisas vad gäller förvärv av bevis om tillskott till garanti- och grundfond till bestämmelserna i 8 kap. 7 § första stycket. I dessa bestämmelser har sparbank i princip förbjudits att förvärva bevis om tillskott till grundfond eller garantifond. Förbudet har tillkommit för att förhindra att förvärvsrätten enligt denna paragraf skulle begagnas för att kringgå vad SpL föreskriver i fråga om fondåterbetalning, d.v.s. vad som föreskrivs i 8 kap. 1 eller 3 §.

Andra — fjärde styckena

Som ovan nämnts har i dessa stycken införts bestämmelser efter mönster av dem som sedan länge gällt för bankbolagen. Förarbetena till dessa bestämmelser i BL har utredningen redogjort för i motiven till 7 kap. 6 § BAL. Vissa förändringar av dessa banklagsbestämmelser har företagits när dessa förts in i BAL och det är nu dessa ändrade bestämmelser som utredningen anser bör gälla även för sparbanker. I andra stycket föreskrivs att sparbank ges rätt att i utbyte mot den egendom, som sparbank enligt första stycket köpt eller övertagit, förvärva aktier i ett bolag som bildats för förvaltning av egendomen eller för fortsättande av en med denna driven verksamhet. Bestämmelsen bör tillämpas restriktivt och utredningen förutsätter att bankinspektionen tillser att utbyte av egendom mot aktier endast sker i sådana fall som är sakligt motiverade. Har en sparbank förvärvat aktier i ett bolag så får sparbanken enligt tredje stycket förvärva ytterligare aktier i detta bolag, om uppenbar fara är att sparbanken annars skulle lida förlust. Detta gäller om det ursprungliga aktieförvärvet har skett enligt såväl första som andra stycket. Slutligen föreskrivs i fjärde stycket att om sparbanken enligt första - tredje styckena har förvärvat aktier i ett bolag, så får sparbanken byta ut sina aktier i det första bolaget till aktier i det bolag som övertagit tillgångarna.

Femte stycket

Förvärv enligt denna paragraf utgör ett undantag till den grundläggande förvärvsregeln i 2 §. Sparbank får enligt denna paragraf i en akut situation förvärva egendom som kan vara förbjuden för sparbank att inneha. Förvaltningen av sådan egendom kan för sparbanksledningen medföra åligganden som ligger utanför ramen för dess vanliga verksamhet och erfarenhet, t.ex. om den förvärvade egendomen utgör ett affärs- eller industriföretag. Det är därför viktigt att sparbanken snarast avyttrar egendomen. Bestämmelsen förutsätter emellertid att den förvärvade egendomen inte omedelbart kan försäljas till normalt pris. Sparbanken måste därför ges ett visst uppskov med realisationen. I gällande SpL har uppskovet bestämts så att egendomen skall avyttras så

snart det lämpligen kan ske och senast när det kan äga rum utan förlust för sparbanken. Denna bestämmelse är densamma som banklagens bestämmelse, vars förarbeten återfinns i sammandrag i motiven till 7 kap. 6 § femte stycket BAL. Den gällande bestämmelsen kan kritiseras i det att den kan åberopas till stöd för ett alltför långt uppskov med avyttrandet. Det sägs att egendomen skall senast avyttras när det kan ske utan förlust för sparbanken.

"Förlust" är ett vitt begrepp och i detta fall även ett svårbestämt begrepp. Utredningen anser därför att det utöver gällande bestämmelse även bör införas en bestämmelse som föreskriver en maximal tidsgräns för innehavet. Utredningen föreslår tre år som en lämplig tidsfrist. Om ett engagemang som föranlett sparbanken att överta viss egendom drar längre ut på tiden finns stor risk för att engagemanget förstoras bl.a. genom kreditgivning eller större kapitalinvesteringar. Det kan då bli svårare för sparbanken att avveckla engagemanget och förlusten kan vid sådant förhållande eventuellt bli större än om sparbanken över huvud taget inte gett sig in på engagemanget. Den egendom som förvärvats enligt paragrafen bör avyttras inom tre år och om så ej sker, krävs bankinspektionens tillstånd till fortsatt innehav.

Enligt *sjätte stycket* skall sparbanken genast anmäla alla förvärv enligt denna paragraf till bankinspektionen, som skall tillse att sparbanken förvaltar övertagen egendom på ett riktigt sätt och att egendomen realiseras snarast. Utredningen finner det även lämpligt att sparbanken i en särskild instruktion uppdrar åt en eller flera inom banken att närmare kontrollera bankens engagemang enligt denna paragraf och att fortlöpande informera styrelsen om vad som gjorts med övertagen egendom.

6.2.3.2 Kapitaltäckning och kassareserv

Under denna rubrik återfinns några av sparbankslagstiftningens mest centrala bestämmelser nämligen den som syftar till att garantera att sparbankerna har en tillfredställande soliditet och likviditet. I 7 § finns kapitaltäckningsbestämmelsen som ålägger sparbankerna att ha egna fonder till visst lägsta belopp. Detta beräknas i förhållande till sparbankens placeringar, d.v.s. tillgångar och av sparbanken ingångna garantiförbindelser. I 8 § finns bestämmelser om kassakravet som ålägger sparbankerna att hålla en tillfredsställande betalningsberedskap för att kunna möta variationer i medelsflödet. Utredningen föreslår endast mindre ändringar i dessa paragrafer.

7 § En sparbank skall till insättarnas skydd ha egna fonder till visst lägsta belopp. Detta bestäms i förhållande till sparbankens tillgångar och till garantiförbindelser som sparbanken ingått (placeringar). Vid beräkningen av kravet på egna fonder indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

A 1 inneliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldkontoret,

2 skattkammarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommunen eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, central fören-

ingsbank, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av regeringen, kreditaktiebolag eller Nordiska investeringsbanken,

3 andra fordringar för vilka staten, kommun eller jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, central föreningsbank eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag, sådant bankägt aktiebolag som enligt regeringens medgivande får jämställas med kreditaktiebolag vid tillämpningen av detta stycke eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,

4 fordringar för vilka säkerheten utgörs av värdehandling eller fordran som anges under A 1-3,

5 garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under A 1-4,

B 1 andra fullgoda obligationer än de som anges under A 2,

2 fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 eller samfällighetsförening svarar därvid fordringar för vilka utländskt bankföretag svarar skall tas upp till en och en halv gånger fordringarnas belopp,

3 fordringar för vilka säkerheten utgörs av värdehandling eller fordran, som anges under B 1 eller 2, eller inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,

4 garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under B 1-3,

C 1 fordringar för vilka säkerheten utgörs av inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en- eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten, inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträtten eller förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet,

2 garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i form av värdehandling eller fordran som anges under C 1,

D övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skall avräknas från sparbankens egna fonder.

För placeringar, som anges under A, fordras ej egna fonder. I övrigt skall sparbank vid varje tidpunkt ha egna fonder till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt

en procent av summan av placeringar, som anges under B,

fyra procent av summan av placeringar, som anges under C, och

åtta procent av summan av placeringar som anges under D.

Placeringar skall tas upp till följande värden, nämligen

1. fordringar, för vilka reserver som avses i fjärde stycket avsatts, till sitt bruttovärde,

2. övriga tillgångar, till sitt nettovärde,

3. garantiförbindelser, som är knutna till kreditgivning, till sitt nominella belopp samt

4. övriga garantiförbindelser, till halva sitt nominella belopp.

Med egna fonder avses grundfond, reservfond, garantifond och uppskrivnings-

fond. Med egna fonder får, intill ett belopp motsvarande sparbankens egna fonder, likställas dels fyrtio procent av ett belopp som svarar mot sparbankens reserver för utlåning, garantiförbindelser och utländska valutor samt mot sparbankens reserv för obligationer, varmed avses det belopp med vilket obligationernas värde beräknat enligt 7 kap. 4 § 2. överstiger nettovärdet, dels det nominella värdet av förlagsbevis och därmed likartade fordringsbevis avsedda för kapitalmarknaden.

Från sparbankens egna fonder skall avräknas det bokförda värdet av vad sparbanken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet eller att lämna lån till kommuner.

Har sparbank väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från sparbankens egna fonder avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot sparbankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som sparbanken bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppförs, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Paragrafen överensstämmer i stort med 26 § SpL och med 7 kap. 7 § BAL.

Bankernas kreditgivningsverksamhet finansieras i stor utsträckning med medel som anförtros bankerna av kunder genom insättningar i banken. Det är normalt att det uppkommer vissa förluster i kreditgivningsverksamheten. Dessa förluster får naturligtvis inte drabba insättarna. Eftersom sparbankens eget kapital (egna fonder) skall bära förluster i bankverksamheten är det nödvändigt att sparbankens eget kapital är tillräckligt stort. Banklagstiftningen har också sedan länge innehållit bestämmelser som ålägger bankerna att ha ett visst minsta kapital. Bestämmelserna om detta har under årens lopp förändrats flera gånger. Före 1968 års samordnade banklagstiftning var bestämmelsen konstruerad som en regel om begränsningar av inlåningsrätten. Inlåningen stod således i ett tvingande förhållande till sparbankens egna tillgångar. Därefter har bestämmelsen varit kontruerad på det sättet att bankerna åläggs ett krav på eget kapital (för sparbanker egna fonder) av viss storlek beräknat med utgångspunkt i bankens placeringar, dvs. dess tillgångar och ingångna garantiförpliktelser. De olika placeringarna har indelats i olika riskklasser med olika stora krav på täckning av eget kapital och det sammanräknade kapitalkravet måste täckas av det egna kapitalet (de egna fonderna), som i detta sammanhang får beräknas på ett särskilt sätt. Smärre förändringar har under årens lopp vidtagits i denna kapitaltäckningsregel och tendensen har varit den att kapitaltäckningskravet lindrats. Detta har ansetts möjligt eftersom kravet bl.a. beroende på inflationen blivit alltmer svår att uppfylla för bankerna sam-

tidigt som bankernas finansiella konsolidering och ökade erfarenhet av bedömning av risker i samband med kreditgivning har ansetts lämna utrymme för detta. Den senaste förändringen av kapitaltäckningsbestämmelsen vidtogs år 1979 efter förslag av banklagsutredningen. Utredningen hänvisar till sitt betänkande. Nya kapitaltäckningsregler för bankerna (Ds E 1978:4) i vilket en fyllig redovisning av gällande rätt och historik återfinns. Bestämmelserna har således så sent som år 1978 varit föremål för översyn och några större förändringar är därför nu inte aktuella. På ett par punkter har dock vissa ändringar vidtagits.

Som en följdändring av de föreslagna redovisningsreglerna i SpL har bestämmelsen om vad som avses med begreppet egna fonder i paragrafens fjärde stycke något ändrats. I 7 kap. 5 § sägs att sparbank får till en särskild fond, benämnd uppskrivningsfond, föra det belopp varmed värdet på sparbanks anläggningstillgång har skrivits upp. Denna fond bör tillsammans med redan nämnda fonder, grundfond, reservfond och garantifond, utgöra sparbankens egna fonder.

En ändring i fjärde stycket berör frågan vad som i kapitaltäckningshänseende får likställas med egna fonder. Enligt gällande lag får med egna fonder i detta sammanhang intill ett belopp motsvarande sparbankens egna fonder likställas bl.a. förlagsbevis. Förlagsbevis är i vedertagen mening för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar som utgivits i tryckt eller graverat skick i ett större antal och som medför rätt till betalning först efter utfärdarens övriga borgenärer. Upptagande av förlagslån utnyttjas av sparbankerna i syfte att stärka den egna kapitalbasen i viss omfattning. Inom utredningen har väckts frågan om inte ett vanligt reverslån med tillbakaskjuten betalningsrätt också i kapitaltäckningssammanhang bör få likställas med egna fonder. Motsvarande fråga har utredningen behandlat för bankbolagens del. Utredningen hänvisar därför till motiven till 7 kap. 7 § BAL, i vilka utredningen kunnat konstatera att vanlig reversupplåning med efterställd betalningsrätt bör kunna få likställas med eget kapital vid tillämpningen av kapitaltäckningsbestämmelsen. Det får dock inte vara fråga om en kortfristig förlagsupplåning. Utredningen har därför uppställt kravet att de ifrågavarande fordringsbevisen skall vara avsedda för kapitalmarknaden. Genom det valda uttrycket har utredningen också avsett att ge uttryck för åsikten att det främst bör vara de som normalt uppträder som placerare på kapitalmarknaden som bankerna i dessa fall skall vända sig till. Avsikten med den föreslagna ändringen är att bankerna inte längre skall behöva trycka upp särskilda förlagsbevis i de fall det redan från början står klart att ett förlagslån skall placeras hos ett fåtal långivare. Däremot är inte avsikten den att skapa förutsättningar för nya former för anskaffning av riskkapital.

Utredningen anser att denna form för upplåning även för sparbankernas del bör få likställas med egna fonder. Detta får dock ske endast i den utsträckning att samtliga upptagna lån av förlagskaraktär högst motsvarar de egentliga egna fonderna. Utredningen erinrar också om att förslaget ställer än större krav på sparbankerna såvitt gäller bevakningen av att förfallna förlagslån inte medför problem i kapitaltäckningshänseende.

För att möjliggöra sammanslagningar mellan sparbanker, får sparbank som skall uppbära blivande överskott vid annan sparbanks likvidation, vid bestämmande av kravet på egna fonder under tiden för likvidationen ta överskottet i beräkning intill belopp och på villkor som bankinspektionen fastställer. En bestämmelse om detta återfinns i den gällande kapitaltäckningsbestämmelsens sista stycke men har inte tagits med i förslaget. Bankinspektionen torde oftast på nära håll följa dylika sammanslagningar. I de kontakter som den övertagande sparbanken därvid har med inspektionen torde utan särskild lagbestämmelse kunna överenskommas vad som nu föreskrivs i bestämmelsen.

8 § En sparbank skall hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv.

Kassareserven skall bestå av tillgångar som med lätthet kan förvandlas i pengar och skall tillsammans med inneliggande kassa uppgå till lägst ett belop som svarar mot tio procent av sparbankens samtliga förbindelser med undantag av

1. förlagslån,
2. lån mot inteckning i egen fastighet,
3. lån som tagits upp hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån enligt fondens reglemente, och
4. garantiförbindelser.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen får utfärda närmare föreskrifter om vilka tillgångar som får inräknas i kassareserven.

Paragrafen överensstämmer i stort med 27 § SpL och i sin helhet med 7 kap. 9 § BAL.

Reglerna om skyldighet för bankerna att hålla kassareserv syftar till att skapa garantier för att bankerna håller en tillfredsställande betalningsberedskap så att variationer i kassaflödet kan mötas utan svårigheter. Reglerna i SpL åsyftar endast att garantera en företagsekonomisk motiverad betalningsberedskap. Det finns även annan lagstiftning, lagen om kreditpolitiska medel (1974:922), som ålägger bankerna att hålla viss kassareserv, om riksbanken anser att detta är nödvändigt ur penningpolitisk synvinkel.

Kassareservbestämmelser för sparbankerna infördes första gången i 1892 års SpL. Det stadgades där att av sparbanks tillgångar ett belopp motsvarande minst 10 % av insättarnas behållning enligt senaste bokslut skulle redovisas i angivna värdehandlingar, vilka med lätthet kunde förvandlas i pengar. I lagtexten exemplificerades vilka värdehandlingar det kunde vara fråga om. Dessa bestämmelser kvarstod oförändrade till införandet av 1923 års SpL. Även i denna lag kom bestämmelsen om 10 % kassareserv att gälla. Den i lag lämnade exemplificeringen av värdehandlingar ändrades dock till en uttömmande beskrivning av vad som skulle få räknas som kassareserv. 1948 års sparbankssakkunniga kunde konstatera att kassareservsbestämmelserna var avsevärt strängare för sparbankerna än för affärsbankerna och centralkassorna. I viss utsträckning ansågs detta motiverat eftersom sparbankernas placeringar i allmänhet var väsentligt mera bundna än i varje fall affärsbankernas. En viss sänkning av kassareservkravet ansågs dock vara befogad. På de

sakkunnigas förslag definierades kravet på kassareserv i 1955 års SpL efter inlåningens art på liknande sätt som då föreslagits för affärsbankerna. För avistaförbindelserna krävdes en kassareserv av 25 % och för övrig inlåning en kassareserv av 8 %. Förteckningen över kassareservmedel i då gällande lag överfördes i huvudsak till den nya SpL. I samband med 1968 års samordnade banklagsstiftning fick de tre bankinstituten likalydande kassareservbestämmelser. Utredningen har i motiven till 7 kap. 9 § lämnat en utförlig redogörelse för dessa bestämmelser och dess tillämpning samt även en redogörelse för kassareservskyldigheten ur penningpolitisk synvinkel. Utredningen hänvisar till dessa motiv. Därvid skall särskilt observeras den förändring som föreslagits i paragrafens tredje stycke. I 27 § SpL finns i tredje stycket regler om att pantsatt egendom inte får medräknas bland de tillgångar med vilka sparbanken kan uppfylla kassakravet, samt att i de fall de är pantsatta för en avtalad men icke utnyttjad kredit, de får medräknas endast i viss angiven utsträckning. Detta stadgande har utredningen ersatt med en generell bestämmelse som ger regeringen, eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen, rätt att utfärda närmare föreskrifter om vilka tillgångar som får inräknas i kassareserven.

6.2.3.3 Kreditgivning

Kreditgivningen utgör sparbankernas centrala verksamhetsgren. Reglerna om kreditgivningen finns i 9— 15 §§. Dessa regler har en annan karaktär än reglerna om sparbankernas verksamhet i 1—6 §§. Bestämmelserna om verksamheten är uppbyggd på det sättet att sparbankerna tillåts att bedriva viss verksamhet och en del av denna verksamhet får bara bedrivas i vissa former. Sålunda får en sparbank enligt 1 § aldrig ägna sig åt en verksamhet som inte består i in- och utlåning eller står i samband med denna. Inom denna yttre ram för verksamheten får sparbankerna förvärva och driva handel med endast viss i 2 § uppräknad egendom. Även om det skulle kunna anses att handel med viss annan egendom stod i samband med in- och utlåningen är sparbanken förhindrad att ägna sig åt den verksamheten om den egendom som avses bli föremål för handeln inte finns uppräknad i 2 §. I 3 och 4 §§ uppräknas den egendom som sparbankerna får förvärva men inte driva handel med. Annan egendom än sådan som anges i 2—4 §§ är sparbank alltså förbjuden att förvärva. I 5 och 6 §§ medges sparbankerna rätt att i vissa särskilda fall förvärva även sådan egendom som sparbankerna normalt är förhindrade att förvärva. Bestämmelserna om kreditgivningen bör däremot ges en annan tolkning. Dessa är uppbyggda så att vissa former av kreditgivning förbjuds, att vissa villkor i samband med kreditgivningen fastställs eller att vissa villkor måste vara uppfyllda för att en sparbank skall få lämna viss kredit. Detta innebär att krediter, kreditformer eller villkor för kreditgivningen som inte uttryckligen är förbjudna enligt dessa bestämmelser är tillåtna.

Reglerna om kreditgivningen avser inte att ge en fullständig reglering av denna del av sparbankernas verksamhet, utan tar upp vissa särskilda frågor som har anknytning till denna. Reglerna har inte samma struktu-

rella samband med varandra som reglerna om verksamheten. I 9 § behandlas kravet på betryggande säkerhet för kreditgivningen. Att sparbankerna i normala fall inte tillåts att i samband med beviljandet av en kredit avtala att bankens fordran medför rätt till betalning först efter kredittagarens övriga borgenärer framgår av 10 §. Förbudet mot vinstandelslån finns i 11 §. De bestämmelser som ålägger sparbankerna att ägna särskild uppmärksamhet åt att inte krediter beviljas till en och samma låntagare i alltför stor omfattning återfinns i 12 §. Reglerna om kreditjäv, dvs. om begränsning av möjligheten att bevilja vissa sparbanken närstående personer krediter, finns i 13 §. Slutligen finns reglerna om krediters löptid i 15 §. Reglerna om krediter skall också tillämpas på sparbankernas garantigivning, utom såvitt avser bestämmelserna om krediters löptid (14 §). Banklagsutredningen har tidigare (Ds E 1982:3) lämnat förslag till en förändring av de grundläggande bestämmelserna i 9 §. Förslaget har ännu inte föranlett lagändring. Nu föreslås en genomgripande förändring av bestämmelserna om kreditjäv och en omarbetning av bestämmelserna i 15 § om krediters löptid. I övrigt föreslås endast mindre betydelsefulla ändringar, mestadels föranledda av utredningens förslag att tillåta sparbankerna att förvärva fordringar (3 §).

9 § Kredit får beviljas endast om trygghet föreligger för låneförbindelsens fullgörande. Betryggande säkerhet i fast eller lös egenom eller i form av borgen skall därvid ställas, om inte trygghet för fullgörandet med hänsyn till låntagarens förhållanden ändå föreligger.

Sparbank får inte som pant motta förlagsbevis, som sparbanken utfärdat, och inte heller bevis om tillskott till garantifond eller grundfond i sparbanken.

Paragrafen motsvarar 28 § SpL och överensstämmer i stort med 7 kap. 10 § BAL.

Första stycket

Banklagsutredningen har i delbetänkandet Det formella säkerhetskravet och banks rätt att medverka vid finansieringen av mindre och medelstora företag genom förvärv av aktier m.m. (Ds E 1982:3) lämnat förslag till en förändring av utformningen av bestämmelsen om det grundläggande kravet på betryggande säkerhet vid banks kreditgivning. Den nu föreslagna utformningen överensstämmer i stort med det av utredningen tidigare avgivna förslaget. Såväl den nu gällande bestämmelsen som det lämnade förslaget har ingående kommenterats i betänkandet.

I gällande SpL sägs att sparbank får lämna kredit endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. I 28 § andra stycket SpL finns intagen en bestämmelse som förbjuder sparbankerna att som pant ta emot aktie i bolag som huvudsakligen förvaltar eller driver handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse och vars aktier inte är noterade på fondbörs här i landet. Samma gäller även beträffande för lagsbevis som utfärdats av sådant bolag. En överensstämmande bestämmelse återfinns i 59 § andra stycket BL. I motiven till 7 kap. 10 § BAL har utredningen redogjort för förarbetena till denna bestämmelse.

Utredningen föreslår att bestämmelsen inte förs över till BAL eller till SpLF. Bankerna bör enligt utredningens mening själva bedöma värdet av ställda säkerheter och riskerna för att säkerheternas värde sjunker. Det förekommer naturligen ofta att bankerna erbjuds säkerheter av sådan natur att deras värde är osäkert och det vore orealistiskt att i lag uppställa förbud för bankerna att ta emot sådan egendom eftersom förhållandena förändras med tiden.

Andra stycket överensstämmer helt med gällande rätt. Sparbank får inte som säkerhet motta av sparbanken utgivna förlagsbevis. Skälet till detta förbud är inte enbart att dessa förlagsbevis utgör en reellt tillräcklig säkerhet för kredit. Förlagsbevis företer ur risksynpunkt likheter med bevis om tillskott till grundfond och garantifond. Det egna riskkapitalet skulle kunna tunnas ut om sparbanken tillåts att ta emot av sparbanken utgivna förlagsbevis som säkerhet för kredit.

Anledningen till att det i SpL inte uppställs något förbud för sparbankerna att förvärva eget förlagsbevis är att sådant förvärv anses vara en omöjlighet. Om en sparbank skulle komma i besittning av ett eget förlagsbevis är detta att jämställa med inlösning av lån. Förvärvet skall alltså inte bokföras som en tillgång utan som en minskning av skulden, förlagslånet.

I detta stycke föreskrivs att sparbank inte får förvärva bevis om tillskott till garantifond eller grundfond i sparbanken. Skälen till detta förbud är detsamma som har redovisats i 6 § första stycket vad gäller förvärv av dylika bevis för att skydda fordran. Se motiven till denna paragraf.

10 § En sparbank får inte vid beviljande av kredit avtala att sparbankens fordran skall medföra rätt till betalning först efter låntagarens övriga borgenärer. Efter tillstånd av regeringen får en sparbank dock avtala om sådant villkor vid beviljandet av kredit till svenskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna.

Paragrafen överensstämmer i stort med 28 a § SpL och 7 kap. 11 § BAL.

Före år 1980 saknade sparbankerna rätt att fritt förvärva och driva handel med förlagsbevis. Det ansågs då också klart att därav följde att sparbankerna inte heller kunde låna ut medel mot en revers med villkor om tillbakaskjuten betalningsrätt eller förvärva en revers innehållande ett sådant villkor. På förslag av kapitalmarknadsutredningen infördes en möjlighet för sparbankerna att fritt förvärva och driva handel med förlagsbevis. Härmed avsågs en partialförskrivning, avsedd för den allmänna rörelsen, innehållande ett villkor om tillbakaskjuten betalningsrätt. Rätten att förvärva sådana förlagsbevis som hade givits ut av företag med bankfrämjande verksamhet var dock alltjämt beroende av att regeringen beviljat tillstånd till förvärvet (24 § fjärde stycket SpL). Sedan den nya lagstiftningen trätt i kraft uppstod osäkerhet om huruvida den utvidgade rätten att förvärva och driva handel med förlagsbevis också öppnade en möjlighet för sparbankerna att låna ut medel mot revers innehållande villkor om tillbakaskjuten betalningsrätt. För att undanrö-

ja denna oklarhet föreslog banklagsutredningen i ett remissvar på en framställning från Finansbolagens förening om ändring av upplåningsregeln i finansbolagslagen, att det i SpL skulle införas en bestämmelse som klargjorde att sparbankerna alltjämt saknade rätt att låna ut medel mot revers med villkor om tillbakaskjuten betalningsrätt. För att förhindra kringgående av bestämmelsen i 24 § fjärde stycket SpL, vari tillstånd av regeringen krävdes för förvärv av aktier i och förlagsbevis utgivna av bolag med bankfrämjande ändamål, borde också reversutlåning till dessa företag göras beroende av regeringens tillstånd om reversen innehöll villkor om efterställd betalningsrätt. Departementschefen förordade (prop. 1980/81:36, s 12) att en bestämmelse med denna innebörd infördes i SpL. Den nu ifrågavarande bestämmelsen infördes (SFS 1980:1113) att gälla fr.o.m. år 1981.

Banklagsutredningen anser att bestämmelsen i 28 a § SpL bör i stort sett oförändrad föras över till SpLF. Förutom en viss redaktionell ändring föreslår utredningen på en punkt dock en saklig förändring. I överensstämmelse med den föreslagna ändringen i 4 §, vari sparbankerna tillåts att förvärva andelar i andra företag än sådana som är organiserade som aktiebolag, har i lagtexten ordet aktiebolag fått utgå och ersatts med ordet företag.

Av 3 § följer att en sparbank i princip inte får förvärva en fordran om skuldebrevet innehåller villkor om tillbakaskjuten betalningsrätt. Sparbank får inte heller lämna garanti för sådant lån (14 §).

11 § En sparbank får inte vid avtal om kredit eller i sin rörelse i övrigt förbehålla sig andel i vinst på affär, som sparbanken inte själv får avsluta.

En sparbank får inte heller på annat sätt, där ej fråga är om utdelning på aktier eller vad sparbanken som ägare av aktier i övrigt kan tillkomma, beredas andel i vinst på verksamhet, som sparbanken inte själv får bedriva.

Utan hinder av vad som föreskrivs i första och andra styckena får en sparbank efter tillstånd av bankinspektionen lämna vinstandelslån till ett företag, som med regeringens godkännande verkar som en sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen.

Paragrafens första och andra stycke stämmer överens med 33 § SpL och 7 kap. 12 § BAL. Tredje stycket har sin motsvarighet i 24 § tredje stycket sista meningen och fjärde stycket första meningen SpL.

Förbudet mot förbehåll om vinstandel är ett utslag av den för banklagstiftningen grundläggande tanken att bankerna inte skall utsätta sig för andra risker än sådana som är förenade med själva bankverksamheten. Förvärvsreglerna i 1-6 §§ och då särskilt förbudet för bank att förvärva aktier i bolag med bankfrämmande ändamål, avser att förhindra att bankerna i spekulationssyfte utsätter sig själva och därmed indirekt insättarnas medel för sådana risker som inte är förenliga med en sund bankverksamhet. Om bankerna skulle tillåta att som ersättning för kredit få förbehålla sig andel i vinst på affär som banken inte får ägna sig åt själv kunde förvärvsreglerna på det sättet kringgås.

Den nuvarande bestämmelsen i *första stycket* infördes i SpL i samband med 1968 års samordnade lagstiftningen. Den hade då sedan år 1911

gällt för affärsbankerna, och har alltsedan dess gällt i princip helt oförändrad. Som framgått tidigare krävs denna bestämmelse för att förhindra kringgående av förvärvsreglerna och någon ändring av bestämmelsen föreslås inte.

Andra stycket infördes i BL år 1921 efter förslag av 1915 års banksakkunniga. Syftet med bestämmelsen var att stävja förekomsten av aktiebolag, i vars bolagsordning föreskrevs att bolagets vinst, sedan aktieägarna erhållit viss del därav, skulle tillfalla en namngiven bank. Uppkomsten av sådana bolag hade uppmärksammats och det ansågs oförenligt med de för banklagstiftningen grundläggande syftena att bank på detta sätt deltog i bankfrämmande verksamhet. I dessa bolag hade naturligen banken eller personer med nära anknytning till banken ett avgörande inflytande och bolagets ställning kunde närmast liknas vid ett dotterbolags. Om bank på detta sätt tilläts att få del av rörelseöverskottet i ett aktiebolag, kunde befaras att banken i sin kreditgivning till bolaget visade benägenhet att ta större risker än vid kreditgivningen till andra låntagare. Undantag gjordes naturligen för utdelning på sådana aktier som bankbolaget förvärvat i överensstämmelse med reglerna i BL och för andra förmåner som tillkommer bank såsom ägare av dessa aktier.

Även bestämmelsen i andra stycket har gällt oförändrad sedan tillkomsten och den bör också enligt utredningens mening för sparbankerna gälla framgent. Det bör påpekas att bestämmelsen inte uppställer förbud för bankerna att vid kreditgivning tillämpa s.k. mjuka räntevillkor. Räntan får dock inte relateras till kredittagarens vinst.

Paragrafen om förbudet mot förbehåll om vinstandel m.m. har i förslaget lyfts fram och placerats före 14 §, vari sägs att bestämmelserna om kredit i 9—13 §§ skall äga motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som sparbanken ikläder sig. Syftet med denna förändring har varit att undvika missförstånd. I och för sig inkluderas sparbankernas garantigivning redan i den nu ifrågavarande paragrafen genom att sparbankerna inte heller i sin "övriga rörelse" tillåts att förbehålla sig andel av vinst på affär som sparbanken själv inte får avsluta. En sparbank är således förhindrad att som ersättning för ett garantiåtagande förbehålla sig andel av vinst på bankfrämmande verksamhet. Med den nuvarande placeringen — efter 31 § SpL — kan läsaren emellertid ges det intrycket att sparbanken tilllåts att förbehålla sig andel i vinst som ersättning för garantiåtaganden. Någon saklig ändring är således inte åsyftad. Att sparbank inte heller får förvärva en fordran av vinstandelskaraktär framgår av utformningen av 3 §.

I *tredje stycket* upptas ett undantag från förbudet att lämna vinstandelslån. Den föreslagna bestämmelsen i 4 § 5. ger sparbank rätt att till vissa företag tillskjuta medel genom förvärv av andelar, aktier, garantifondbevis och förlagsbevis utgivna av dessa företag. Motsvarighet till denna bestämmelse återfinns i 24 § tredje och fjärde styckena SpL. Dessa senare bestämmelser, som närmare beskrivits i motiven till 4 § 5., föreskriver därutöver att sparbank även ges rätt att tillskjuta medel på annat sätt till vissa gemensamma sparbanksföretag. Detta kan ske genom kreditgivning, t.ex. i form av blancokrediter, eller genom förvärv av fordringar enligt 3 §. Utredningen anser emellertid att en sparbank till

centralorgan inom sparbanksrörelsen även bör kunna lämna vinstandelslån. Som nämnts har sparbankerna rätt att förvärva aktier i de sparbanksgemensamma bolagen. Vissa av dessa bolag ingår emellertid i en koncern med Svenska sparbanksföreningen som moderföretag. Alltför stora aktieförvärv i dessa bolag från de enskilda sparbankernas sida skulle bryta ut bolagen ur föreningskoncernen. Tillskott i form av vinstandelslån genom vilket sparbank i form av ränta kan ges del av företagets vinst torde därför vara ett lämpligt alternativ till aktieförvärv. De syften som bär upp förbudet mot vinstandelslån och som redovisats i inledningen till denna paragraf gör sig inte gällande när det är fråga om att lämna vinstandelslån till företag, som med regeringens godkännande verkar som en sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen. Liksom för förvärv av andelar eller aktier i dylika företag bör sparbank för att få lämna vinstandelslån enligt detta stycke inhämta bankinspektionens tillstånd.

12 § En sparbank skall ägna särskild uppmärksamhet åt att sparbank inte i sådan omfattning, att fara kan uppkomma för dess säkerhet, har fordringar på samma låntagare eller på låntagare, som är förbundna med varandra i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, eller lämnar kredit mot säkerhet av aktier eller förlagsbevis, som utgivits av samma aktiebolag eller aktiebolag som är förenade i sådan gemenskap som nu sagts. Med fordringar jämställs i detta sammanhang borgen och annan garantiförbindelse till sparbanken.

Paragrafen motsvaras av 29 § SpL och överensstämmer med 7 kap. 13 § BAL.

Enligt bestämmelsen får en sparbank inte bevilja kredit åt en och samma låntagare i sådan utsträckning att fara för sparbankens solvens uppkommer. Genom denna regel åsyftas att åstadkomma en riskspridning av sparbankens placeringar. Bestämmelsen om enhandskrediter infördes i BL år 1933 på förslag ursprungligen av 1924 års bankkommitté. Först i samband med den samordnade banklagstiftningen 1968 infördes bestämmelsen i SpL. Bestämmelsen har i stort sett oförändrad överförts till förslaget till SpLF och till BAL.

Det är en allmänt accepterad grundsats att en ojämnt sammansatt kreditportfölj är oförenlig med en banks sunda utveckling. Det främsta skälet är givetvis att banken i alltför hög grad kan bli beroende av en kredittagares ekonomiska utveckling och att dennes ekonomiska svårigheter kan drabba banken så hårt att dess säkerhet kommer i fara. Ett annat skäl är att alltför stora krediter till en och samma låntagare kan medföra risk för att banken lockas eller anser sig tvingad att bevilja ytterligare krediter till denne, för att på så sätt försöka undgå hotande förluster på den tidigare kreditgivningen

I den svenska banklagstiftningen har storleken på enhandsengagemangen inte fixerats till något bestämt belopp eller andel av omslutningen eller liknande utan i stället givits en allmänt hållen begränsning. Bankinspektionen har emellertid i särskild rekommendation utarbetat beräkningsgrunder för enhandsengagemangens storlek. Engagemangen på en hand får inte vara så stora att fara kan uppkomma för sparbankens

säkerhet. Engagemangens storlek är alltså relaterade till bankens förmåga att bära förluster i kreditgivningen utan att detta drabbar insättarna. Bankerna har avsatt reserver för att möta framtida förluster i kreditgivningen. Storleken av dessa reserveringar har alltså stor betydelse i detta sammanhang. Ytterst är det storleken på det totala egna riskbärande kapitalet som är avgörande för en banks möjlighet att bära förluster i kreditgivningen utan att insättarnas medel sätts i fara.

Bestämmelsen om enhandskrediter i SpL har fyllt sitt syfte väl och inte vållat några svårigheter i tillämpningen. Enligt banklagsutredningens mening finns ingen anledning att föreslå några större förändringar av bestämmelsen. Bankinspektionen tillämpar i sin tillsynsverksamhet bestämmelserna i denna paragraf även på koncernbasis.

Den föreslagna bestämmelsen avviker dock på två punkter från den gällande bestämmelsen i 29 § SpL. I 3 § har utredningen föreslagit att sparbankerna skall ges möjlighet att förvärva fordringar. Villkoret för att detta skall få ske är emellertid att sparbanken var oförhindrad att själv bevilja krediten i fråga. Det är givet att bestämmelsen om enhandskrediter skall vara tillämplig även på dessa fordringsförvärv. Sparbank bör således vara skyldig att ägna uppmärksamhet åt att sparbankens totala fordringar på en och samma låntagare eller på låntagare som är förenade i väsentlig ekonomisk intressegemenskap inte blir så stora att fara för sparbankens säkerhet uppkommer. Det bör i sammanhanget vara utan betydelse om fordringen uppkommit genom direkt kreditgivning eller genom fordringsförvärv. Den nu föreslagna utformningen av bestämmelsen avser att ge uttryck åt denna tanke.

Före 1968 års samordnade banklagstiftning bestod bestämmelsen i BL om enhandskrediter endast av ett stycke. Bestämmelsen om att bankens garantigivning skall jämställas med kredit vid tillämpningen av reglerna om kreditgivningen flyttades till en särskild paragraf i BL. I samband härmed delades paragrafen upp i två stycken och gavs sin nuvarande utformning. Sista meningen löd dessförinnan: Med kredit jämställes härvid borgen och annan garantiförbindelse till bankbolaget. Utredningen anser att denna formulering ger klarare uttryck åt den bakomliggande tanken, nämligen att det vid beräkningen av en kredittagares sammanlagda åtaganden gentemot banken skall medräknas de borgensförbindelser och garantiåtaganden som kredittagaren ingått för annan kredittagares åtaganden gentemot banken. Motsvarande ändring har nu även gjorts i den bestämmelse som numera även gäller för sparbankerna.

Av 14 § framgår att bestämmelsen om enhandskredit skall äga motsvarande tillämpning på garantiförbindelser som sparbanken ikläder sig. Detta innebär att sparbanken måste ägna uppmärksamhet åt att sparbanken inte i sådan omfattning att fara kan uppkomma för dess säkerhet lämnar garantier för annans åtaganden. Detta skall tolkas på det sättet att sparbankens garantigivning avseende en och samma låntagare måste sammanställas med dennes direkta åtaganden gentemot sparbanken både som låntagare och som garant för annan låntagares åtaganden.

13 § En sparbank får inte på andra villkor än sådana som sparbanken normalt uppställer lämna kredit till

1. styrelseledamot,

2. delegat i ledande ställning som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden,

3. anställd som innehar en ledande ställning inom sparbanken,

4. den som är gift med eller sammanlever under äktenskapliknande förhållanden med person som avses under 1-3,

5. juridisk person i vilken sådan person som avses under 1- 4 har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem.

Sparbankens styrelse skall i en förteckning föra in uppgifter om de krediter som av sparbanken har beviljats personer eller företag som avses i första stycket. Bankinspektionen får utfärda föreskrifter om vilka uppgifter som skall antecknas i förteckningen samt pröva fråga om anställd eller delegat skall anses ha sådan ledande ställning som avses i första stycket 2 eller 3.

Vad som gäller enligt första och andra styckena skall äga motsvarande tillämpning beträffande krediter som beviljats mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis som utfärdats av någon som avses i första stycket. Samma gäller för en fordran som sparbanken förvärvar och för vilken någon som avses i första stycket är betalningsskyldig.

Paragrafen, som motsvaras av 30 § SpL och i stort överensstämmer med 7 kap. 14 § BAL, innehåller förslag till ny utformning av kreditjävsbestämmelse.

Gällande rätt

I BL och SpL finns bestämmelser som begränsar möjligheterna för vissa tjänstemän och andra personer med uppdrag i banken, att erhålla krediter i den "egna" banken. Dessa bestämmelser är numera i stort enhetligt utformade för affärsbankerna och för sparbankerna. I 61 § BL och 30 § SpL har de personer som träffas av kreditjävsreglerna närmare definierats och vidare har förutsättningarna för att vissa av dessa skall kunna ges kredit i den "egna" banken beskrivits närmare. Ytterligare regler har motiverats av att krediter inte bör kunna beviljas de kreditjäviga personerna närstående fysiska eller jurdiska personer. I detta sammanhang bör uppmärksamheten riktas även mot vissa andra regler. Enligt 39 § fjärde stycket SpL (se 4 kap. 6 § andra stycket) måste i princip alla krediter till personer som berörs av kreditjävsreglerna beviljas av sparbankens styrelse. Vidare gäller enligt 40 § SpL (se 4 kap. 12 §) att ledamot av styrelse inte får delta i handläggningen av fråga som berör avtal mellan sparbanken och styrelseledamoten eller mellan sparbanken och annan, vilken styrelseledamoten äger företräda ensam eller tillsammans med annan. Dessutom får ledamoten inte delta i handläggningen i fråga rörande avtal mellan banken och annan — fysisk eller juridisk person — om styrelseledamoten i saken har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot bankens intresse. Kreditjävsreglerna bör ses mot bakgrund av dessa regler, vilka innebär att en person som tillhör den kreditjävade kretsen aldrig får vara med och handlägga fråga om egna krediter och vidare att dessa aldrig handläggs av personal underställd kredittagaren. Anledningen till att kreditjävsregler trots detta befunnits

nödvändiga är den att de personer som det här är fråga om i de flesta fall har stora möjligheter att påverka bankens beslut i dessa frågor även utan att själv formellt delta i handläggningen eller i beslutet.

Utredningen hänvisar till den ingående redogörelse för BL:s gällande kreditjävsbestämmelse (61 § BL) som lämnats i motiven till 7 kap. 14 § BAL. Dessa är i princip även gällande för sparbanker, eftersom 30 § SpL i princip helt överensstämmer med 61 § BL. Vissa mindre betydelsefulla skillnader finns dock mellan dessa paragrafer. En sparbank får inte lämna kredit mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis som utfärdats av en person som tillhör styrelsegruppen eller mot växel för vilken en sådan person är betalningsskyldig. Inte heller får sparbank bevilja sådan person kredit genom diskontering av växel, som är grundad på verklig handelsaffär. Dock får en sparbank lämna en sammanslutning, i vilken någon av angivna personer har ett väsentligt ekonomiskt intresse, kredit genom diskontering av växel, som är grundad på verklig handelsaffär och bevilja kredit mot sådan växel för vilken sammanslutningen är betalningsskyldig.

Historik

Trots att de första sparbankerna i Sverige tillkom på 1820- talet dröjde det ända till år 1875 innan sparbankerna blev föremål för reglering i lag. Detta år antogs sparbanksförordningen, vilken kom att gälla till dess 1892 års sparbankslag trädde i kraft. I förordningen fanns ursprungligen inga regler rörande kreditjäv, men relativt snart framfördes från skilda håll krav på att sådana regler borde införas i förordningen. År 1890 antog riksdagen en lag som innebar ett förbud för sparbankerna att bevilja ett lån för vilket en styrelseledamot eller tjänsteman i sparbanken svarade antingen som gäldenär eller som borgensman. Undantag från kreditgivningsförbudet gjordes dock i de fall kredittagaren kunde ställa pantsäkerhet i form av stats-, hypoteks eller andra fullgoda obligationer eller i form av inteckning inom halva taxeringsvärdet i jordbruks- eller bostadsfastighet.

Kreditjävsbestämmelsen överfördes med bara några mindre redaktionella jämkningar till 1892 års sparbankslag.

I samband med tillkomsten av 1923 års sparbankslag var ingen saklig förändring av kreditjävsbestämmelsen aktuell. Emellertid ersattes uppräkningen av de pantsäkerheter som möjliggjorde kredit till styrelseledamot eller tjänsteman i sparbanken med en hänvisning till inlåningsbegränsningsregeln. Hänvisningen innebar i sak att kredit till dessa fick beviljas endast om säkerheten utgjordes av sådana obligationer och inteckningar som nämndes i denna paragraf. De säkerheter som kunde komma i fråga överensstämde i stort med de som godtagits tidigare.

Kreditjävsbestämmelsen överfördes till 1955 års sparbankslag med endast vissa modifieringar. Till kretsen av kreditjäviga personer fördes nu också revisor och revisorssuppleant i likhet med som redan tidigare gällt för affärsbankerna. Som säkerhet för lån till kreditjävig person godtogs vidare alla obligationer som kunde anses som fullgoda. Hänvis-

ningen till inlåningsbegränsningsregeln avsåg härefter endast inteckningssäkerheten. Genom ändringar i denna senare bestämmelse kom därmed alla inteckningar i jordbruks- och bostads- eller affärsfastighet att utgöra godtagbar kreditsäkerhet under förutsättning att inteckningarna låg inom 60 procent av taxeringsvärdet. Samma gällde inteckning i tomträtt till bebyggd fastighet. I ett nytt andra stycke infördes i paragrafen en bestämmelse av innebörd att sparbank utan hinder av kredit jävsbestämmelserna kunde lämna krediter till berörda personer om staten, kommun eller annan därmed jämförlig samfällighet fullt ut svarade för lånet. Motivet för detta var att kommun i många fall tecknade borgen för vissa lån till bostadsfastigheter och det ansågs saknas anledning att för dessa krediter tillämpa särbestämmelser för personer med anknytning till banken.

Även om sparbankerna vid tillkomsten av 1955 års lag gavs möjlighet att till en särskild grupp delegera beslut om krediter, ansågs det inte finnas något egentligt behov av att tillämpa kreditjävsbestämmelserna på person, som utan att vara styrelselamot eller tjänsteman i sparbanken, var ledamot i sådan delegation. I sparbankslagen fanns nämligen regler om vilka personer som skulle ingå i en sådan delegation och genom dessa regler ansågs det föreligga betryggande hinder mot att delegater utan andra uppdrag i sparbanken gavs ett dominerande inflytande över gruppen.

Kreditjävsbestämmelsen behöll den beskrivna utformningen fram till den samordnade banklagstiftningen 1968. Kreditinstitututredningen föreslog i sitt betänkande inga andra än redaktionella ändringar i kreditjävsbestämmelsen. Utredningen framhöll att den inte tagit ställning till frågan om förändring av denna bestämmelse eftersom bankinspektionen hade förutskickat att en mer genomgripande förändring av bestämmelsen övervägdes. Inspektionen inkom senare med en framställning till departementet av vilken bl.a. följande framgick.

> Det har sedan länge förelegat behov av att justera bestämmelserna om kreditjäv. Särskilt för sparbankernas del har detta behov varit påkallat. Som exempel kan nämnas att alla sparbankstjänstemän — oavsett ställning — enligt sparbankslagen behandlas på samma sätt från jävssynpunkt. En sådan regel har varit motiverad så länge sparbankerna i allmänhet varit små och de fåtaliga tjänstemännen kunnat antas haft stort inflytande på kreditärenden. I dag med en utpräglad arbetsfördelning mellan olika tjänstemän inom flertalet sparbanker framstår bestämmelsen som alltför onyanserad. Vidare har det visat sig vara en brist i sparbankslagen att med jäviga funktionärer inte jämställs deras makar och närstående företag. Denna brist har enligt inspektionens erfarenhet kunnat användas till att kringgå jävsreglerna. Bankinspektionen föreslår nya jävsregler för affärsbanker ocn sparbanker, vilka med vissa undantag är enhetligt utformade och bygger på affärsbankernas nuvarande ordning. De kreditjäviga rättssubjekten delas in i tre grupper.
>
> Den första gruppen består av bankinstitutens tjänstemän i ledande position, delegater, dvs. för affärsbank verkställande direktör och dennes ställföreträdare och för båda slagen av bankinstitut person som anförtrotts uppdrag att ensam eller i förening med annan avgöra på styrelsen ankommande ärenden. Denna grupp omfattar också den som är gift med delegat samt delegat och hans maka närstående företag.

För denna grupp tar förslaget oförändrat upp principförbudet för bankinstitut att bevilja kredit. Därjämte behålls möjligheten för bankinstitut att göra avsteg från förbudet. Först och främst gäller detta kredit mot säkerhet av vissa värdehandlingar.

Som godtagbara pantsäkerheter föreslås — förutom myndlingssäkerheter — bl.a. industriobligationer, livförsäkringsbrev inom återköpsvärdet, inteckning i villa- och affärsfastigheter samt fordran hos eller mot borgen av staten och kommun.

Delegat kan för det andra i likhet med vad nu gäller för affärsbanker få kredit också mot annan fullgod säkerhet av pant. Det högsta tillåtna lånebeloppet sätter inspektionen till 50 000 kr., alltså en höjning för affärsbankernas del från nuvarande gräns av 25 000 kr. Denna lånemöjlighet utsträcks enligt förslaget att gälla också delegats make. Med tanke på de många små enheterna inom sparbanksväsendet erinras om att vid all kreditgivning skall iakttas, att åt en och samma låntagare inte får beviljas kredit i sådan utsträckning att fara för det enskilda bankinstitutets solvens uppkommer. Denna princip gäller enligt lag för affärsbanker och i praxis för sparbanker. Kreditinstitututredningen har föreslagit att en bestämmelse med sådan innebörd skall flyta in i sparbankslagen. Med denna regel uppnås en nödvändig differentiering av förevarande kreditgivningsrätt efter den enskilda sparbankens storlek.

Det tredje undantaget avser endast närstående företag till delegat eller delegats make. Sådant företag får beviljas kredit genom diskontering av handelsväxlar.

Den andra gruppen kreditjäviga består av personer, som utan att vara delegater är ledamöter av bankinstitutets styrelse eller styrelsesuppleanter samt de som är gifta med sådana personer och nu angivna personer närstående företag. I förhållande till vad nu gäller för affärsbanker vidgas gruppen med styrelseledamöters och styrelsesuppleanters makar och makarna nästående företag. Det har enligt bankinspektionen visat sig vara en brist att denna jämställdhet f.n. saknas i banklagen. Även för denna grupp ställer bankinspektionen upp såväl ett kreditförbud som undantag från detta förbud. Undantagen avser dels krediter mot betryggande säkerhet av pant, dels, vilket innebär en nyhet, kredit mot borgen av staten, kommun eller annan därmed jämförlig samfällighet, affärsbank, sparbank, centralkassa eller av allmän kassa eller inrättning vars reglemente fastställs av Kungl. Maj:t, eller av svenskt försäkringsbolag eller kreditaktiebolag och dels kredit genom diskontering av handelsväxel. Sådan växelkredit är dock enligt förslaget i frågan om sparbanker tillåten endast till närstående företag.

Den tredje gruppen utgörs av revisor och revisorssuppleant i bankinstitutet, make till sådan funktionär samt dessa personer närstående företag. För denna grupp ställer bankinspektionen upp förbud mot kredit över huvud taget i "det egna" institutet.

Nuvarande förbud att vid kreditgivning som säkerhet godta borgen eller fordringsbevis som utfärdats av något kreditjävigt rättssubjekt behålls i förslaget i fråga om affärsbank dock med undantag för den andra gruppens subjekt. I princip kommer sålunda nuvarande skillnad i detta hänseende mellan affärsbanker och sparbanker att vara kvar. Skillnaden motiveras med att principen om jämställdhet mellan kredit och borgen i jävshänseende sedan länge varit lagfäst för sparbankerna och stämmer väl överens med dessa instituts egenskap av allmännyttiga företag. Borgen eller fordringsbevis som utfärdats av delegat, styrelseledamot eller styrelsesuppleant bör därför inte få godtas som säkerhet för kredit i sparbank. Om i något fall krediten tillika är säkerställd som om borgensmannen eller utställaren av fordringsbeviset själv är kredittagare, anser inspektionen den böra kunna tillåtas. Förbudet skall enligt inspektionen gälla också dessa funktionärers makar samt funktionärerna och deras makar närstående företag. I konsekvens härmed föreslås sparbank ej heller få rätt att bevilja kredit mot

säkerhet av växelförbindelse, som ingåtts av funktionär, dennes make eller sådan person närstående företag. Ett närstående företag bör kunna få kredit genom diskontering av handelsväxlar. Även då sparbank beviljar kredit åt annan torde som säkerhet kunna godtas handelsväxel, för vilken betalningsskyldighet åligger sådant företag. Dessa krediter bör sålunda tillåtas.

Beträffande sparbankerna kommer förslaget att innebära att antalet jäviga funktionärer i sparbank minskar högst betydligt i jämförelse med nuvarande förhållanden. Å andra sidan innebär förslaget — bl.a. för att ta bort tidigare påtalad risk för kringgående av jävsreglerna — en utvidgning av jävskretsen med kreditjäviga funktionärers makar samt dessa funktionärer och deras makar närstående företag.

Det bör understrykas att om huvudgäldenär eller borgensman — efter det att kredit beviljats — inträder i sådan ställning som medför jäv, affärsbanker eller sparbanker skall vara skyldiga att vidta åtgärder för att bringa krediten till överensstämmelse med jävsbestämmelerna.

Departementschefen (prop. 1968:143 s. 199) anslöt sig i stort till vad inspektionen anfört i sin framställning. De förändringar som det enligt departementschefens uppfattning fanns anledning att göra i inspektionens förslag var av marginell betydelse och gemensamma för affärsbankerna och sparbankerna. Här hänvisas till framställningen beträffande affärsbankernas kreditjävsbestämmelse i motiven till 7 kap. 14 § BAL.

I och med den samordnande banklagstiftningen fick kreditjävsbestämmelsen i sparbankslagen efter år 1968 en med banklagen i stort sett enhetlig utformning. Vissa skillnader av mindre betydelse fanns dock kvar. Som framgått av inspektionens framställning till finansdepartementet ansågs dessa skillnader vara sakligt motiverade. Skillnaderna har ovan redovisats under rubriken "Gällande rätt".

Åren 1970 och 1975 vidtogs vissa förändringar i 61 § BL varvid kretsen av personer tillhörande delegatgruppen gjordes snävare. Motsvarande ändringar vidtogs då också i sparbankslagen. En redogörelse för dessa ändringar har lämnats tidigare i samband med redogörelsen för 61 § BL i motiven till 7 kap 14 § BAL och här hänvisas till denna.

Utredningens förslag

Utredningen har för de tre bankinstituten föreslagit en ny kreditjävsbestämmelse med en helt annan principiell uppbyggnad än gällande bestämmelser. Den föreslagna bestämmelsen bör enligt utredningens mening bättre uppfylla de krav som det befunnits vara rimligt att ställa på en kreditjävsbestämmelse. Bestämmelsen förbjuder inte bankerna att bevilja krediter till vissa personer, och kräver inte heller att vissa särskilda förutsättningar skall föreligga för att kredit skall få beviljas. I stället föreslås att en allmängiltig regel om bankernas kreditgivning till de berörda personerna införs som en ny huvudregel. Förslaget innebär att en bank aldrig får bevilja krediter till dessa personer på andra villkor än sådana som banken normalt uppställer. Bestämmelsens syfte är inte att fixera några tillåtna kreditvillkor utan att förhindra att dessa personer beviljas kredit i sådan omfattning eller på sådana villkor att det finns anledning befara att kreditgivningsrätten utnyttjas på ett otillbörligt sätt.

Vidare föreslår utredningen att bankens styrelse åläggs skyldighet att i en förteckning föra in uppgifter om de krediter som dessa personer har beviljats. I jämförelse med gällande jävsbestämmelse har personkretsen förändrats något.

I och med att den förslagna bestämmelsen inte förbjuder vissa krediter eller ställer krav på säkerheternas beskaffenhet, krävs inte heller några undantag från huvudregeln eller från anteckningsskyldigheten. Normala krediter som lämnas jävskretsen närstående juridiska personer behöver inte heller undantas på sätt som nu sker.

I motiven till 7 kap 14 § BAL har utredningen utförligt redogjort för de överväganden som ligger bakom den föreslagna kreditjävsbestämmelsen.

I *första stycket* slås inledningsvis den grundläggande principen fast, nämligen att sparbank inte får bevilja kredit till någon av de i punkterna 1—5 upptagna personerna eller sammanslutningarna på andra villkor än sådana som sparbanken normalt uppställer. Regeln innebär att sparbankerna blir skyldiga att behandla dessa kredittagare på i stort sett samma sätt som andra kredittagare. Särvillkor som enbart motiveras av att kredittagaren står i ett särskilt förhållande till sparbanken blir sålunda tillåtna endast om motsvarande villkor erbjuds även andra i en sådan omfattning att villkoret kan anses som normalt. Sparbankens beslut att bevilja kredit över huvud taget berörs emellertid inte av bestämmelsen. Den fördel som det innebär att ha tillgång till normala krediter består således alltjämt.

Huvudregeln är allmänt hållen och gör inte heller anspråk på att i detalj reglera villkoren för de krediter som sparbankerna lämnar till de av paragrafen berörda personerna. Det är inte uteslutet att det beträffande en viss särskild typ av kredit kan påstås att vissa exakt fixerade villkor är att anse som normala. Utredningen har emellertid valt att inte söka förhindra varje avvikelse från dessa villkor. Om personalen i allmänhet av sparbanken erbjuds krediter på vissa förmånliga villkor kan således dessa villkor anses som normala även gentemot personer som exempelvis är anställda i ledande ställning och omfattas av denna paragraf. Emellertid utgör reglerna om kredit i detta kapitel en yttre ram för dessa tillåtna villkor. Om en sparbank således regelmässigt underlåter att kräva att säkerhet ställs för krediterna till anställda kan ett sådant förfarande aldrig anses som normalt. Om däremot de anställda generellt erbjuds viss ränterabatt eller en något längre avbetalningstid än andra kunder, kan detta anses som normala villkor vid kreditgivning till anställda.

Vid kreditgivning till de personer som avses under punkterna 1—4 bör det vara förenat med relativt små svårigheter att konstatera vilka villkor som en sparbank normalt uppställer. Redan kreditbestämmelserna i detta kapitel utgör en ram för vad som kan anses normalt. Särskilt betydelsefulla är bestämmelserna i 9 § om betrygande säkerhet. Enligt förslaget får en sparbank underlåta att kräva säkerhet för ett lån i form av pant eller borgen endast om trygghet för fullgörandet med hänsyn till låntagarens förhållanden ändå föreligger. En mer omfattande kreditgivning till en privatperson utan att formella säkerheter ställs för lånet kan

inte anses normalt annat än i undantagsfall. En given förutsättning är också att det i dessa fall krävs att sparbanken har gjort en ingående prövning av vederbörandes personliga och ekonomiska förhållanden. Kreditvillkor som inte föreskriver att avbetalning skall äga rum kan anses normalt bara om det är fråga om krediter i löpande räkning eller om krediter senare skall lyftas av till exempelvis ett bostadsfinansieringsföretag. Några svårigheter att fastställa vad som är normal ränta för ett lån till en privatperson torde inte heller föreligga.

Vad gäller krediter som beviljas sammanslutning som avses under punkten 5, kan det däremot vara svårt att ange vad som är att anse som normala villkor. Huvudregeln skall givetvis inte hämma en sund utveckling av sparbankernas kreditgivning och inte heller deras konkurrensförmåga. Kreditgivning till företag som driver annan än finansiell rörelse torde aldrig, utom i rena kringgåendefall, beröras av huvudregeln. Företagens kreditbehov är av skilda slag och inte sällan kan särskilda villkor i kreditavtalet vara företaget till stor nytta. Det kan här vara fråga om avbetalningsfria perioder under den första tiden av kreditens löptid. Det kan också vara fråga om generösa räntevillkor i inledningsskedet av kredittiden. Företagens behov av krediter skiljer sig så mycket från varandra att det kan sägas vara särskilt svårt att fastställa vad som för dessa är normala villkor. En yttre ram utgör dock naturligen SpL:s regler för kreditgivningen. Icke rörelsedrivande företag eller företag med endast finansiell verksamhet torde generellt sett ha ett likartat behov av krediter. I vissa undantagsfall kan dock särskilda villkor anses vara normala även för dessa företag.

Den sparbank som i ett enskilt fall bryter mot huvudregeln riskerar att bankinspektionen framtvingar ett beslut om ändring av kreditvillkoren eller om uppsägning av krediten i dess helhet. Svårare avvikelser från huvudregeln och som är av den karaktären att förfarandet anses strida mot sund bankverksamhet, kan föranleda bankinspektionen att anmäla detta till regeringen som prövar om sparbankens oktroj bör förverkas. Givetvis kan anmälan till regeringen bara komma i fråga om sparbank medvetet sätter i system att meddela krediter i strid mot huvudregeln eller vägrar att rätta sig efter bankinspektionens påpekanden. Huvudregeln bedöms ha sitt största värde i det att bankinspektionen, som har att uppmärksamt följa krediter till kreditjäviga personer, nu ges möjlighet att påtala förhållanden som kan hänföras inte bara till krediten och säkerheten utan också till övriga kreditvillkor. En svaghet som vidlåder den föreslagna bestämmelsen är att den inte formellt förhindrar att bankerna genom överenskommelser sinsemellan lämnar krediter till personer i den andra banken som berörs av bestämmelsen. En nyhet är emellertid att det inte längre i lagen uppställs något som helst hinder mot att bankens funktionärer lämnas krediter av den egna banken under förutsättning att villkoren är normala. Om det visar sig att korsvisa krediter framdeles förekommer, bör det vara en orsak för bankinspektionen att närmare undersöka kreditavtalen. Skulle det visa sig att villkoren är att anse som onormala bör förfarandet vara att bedöma som stridande mot "sund kreditgivning" och bör föranleda ett ingripande från bankinspektionen.

Vad gäller den i första stycket angivna personkretsen är den till stor del identisk med den kreditjäviga kretsen i 30 § SpL. Vissa skillnader finns dock.

1. *Styrelseledamot*

Enligt 4 kap 1 § fjärde stycket skall även styrelsesuppleant medräknas. Bland styrelseledamöterna skall också verkställande direktören och vice verställande direktören enligt 4 § ingå.

2. *Delegat i ledande ställning som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden*

Enligt 30 § SpL skall i den kreditjäviga kretsen ingå befattningshavare i ledande ställning som har att avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden. Befattningshavare på vilka särskilda styrelseuppgifter delegerats benämns i 4 kap 5 § första stycket delegat. Bankinspektionen bör i samråd med sparbanken närmare precisera vilka personer som enligt denna punkt skall anses vara delegat i ledande ställning.

3. *Anställd som innehar en ledande ställning inom sparbanken*

Utöver de i punkterna 1 och 2 nämnda personerna finns det anställda i ledande ställning som inte behöver inneha något delegatsuppdrag vad gäller kreditärenden, men som enligt utredningens uppfattning bör omfattas av kreditjävsbestämmelsen. Bland dessa kan nämnas chefen för internrevisionen, redovisningschefen och chefsjuristen. Denna punkt innebär i viss mån en utvidgning av den kreditjäviga kretsen enligt gällande lag. Även här bör bankinspektionen i samråd med sparbanken närmare ange vilka anställda i ledande ställning som bör omfattas av paragrafen.

4. *Den som är gift med eller sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med person som avses under 1 - 3*

I denna punkt föreslås som en nyhet att de som sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden skall likställas med gifta. En motsvarande förändring har vidtagits i bestämmelsen i 6 kap 4 § 3. om revisorsjäv. För att utröna om den presumtive låntagaren sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med någon som avses under 1 — 3 skall sparbanken inte behöva göra några ingående efterforskningar. Endast i de fall, där samlevnaden har stadigvarande karaktär och lätt kan konstateras av utomstående behöver de sammanlevande i detta sammanhang likställas med gifta.

5. *Juridisk person i vilken sådan person som avses under 1—4 har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem.*

"Väsentligt ekonomiskt intresse" skall enligt förarbetena i SOU 1927:11 anses föreligga, där någon äger en väsentlig andel i sammanslutningen: "Att innehavaren av aktiemajoriteten i ett bolag faller härunder är up-

penbart, men även den som innehar en något mindre, men dock väsentlig andel i sammanslutningen, bör träffas av omförmälda beslut". 1949 års banklagssakkunniga har i SOU 1952:2 förtydligat detta begrepp och anfört:

"Ehuru sålunda icke något direkt utsagts rörande den betydelse som bör tillmätas intressets storlek, är det uppenbart, att man icke kan bortse härifrån. Det måste sålunda förutsättas, att ett absolut sett stort intresse i ett företag föranleder att intresset bedömes som "väsentligt" vid en lägre storlek i förhållande till företagets aktiekapital än som skulle varit fallet, om intresset varit ringa. Om det ekonomiska intresset har en absolut sett helt obetydlig storlek torde man, i analogi med vad nyss sagts, kunna tala om "väsentligt ekonomiskt intresse" endast om en majoritetspost föreligger."

Som framgår av 6 kap 4 § första stycket 4 får inte en revisor i sparbanken stå i låneskuld till sparbanken eller ha förpliktelser för vilka sparbanken har ställt säkerhet. För att revisor skall kunna inta den oberoende ställning som revisorsjävsbestämmelserna ger uttryck åt, bör inte heller fysiska eller juridiska personer som på sätt föreskrivs i denna paragrafs andra stycket under punkterna 4 och 5 är närstående till revisor, kunna stå i låneskuld till sparbanken. Enligt de föreslagna revisorsjävsbestämmelserna utesluts således revisor och i princip även till revisor närstående fysiska eller juridiska personer från möjligheten att få kredit i sparbanken. Se närmare motiven till 6 kap 4 §.

I *andra stycket* införs ytterligare en nyhet. De personer som enligt gällade bestämmelser omfattas av kreditjävsbestämmelsen tillhör vissa kategorier som har ansetts ha särskilt stora möjligheter att genom obehörig påverkan förskaffa sig krediter från bank på förmånliga villkor. I det tredje stycket har sparbankernas styrelser ålagt skyldighet att anteckna de krediter som beviljats de personer som tillhör den i första stycket angivna kretsen. Anteckningsskyldigheten kan antas i sig ha en preventiv effekt. Vetskapen om att beviljade krediter förs in i en särskild förteckning bör innebära att sparbanken själv bevakar kredittagarens totala skuldsättning hos sparbanken. Av förteckningen skall också villkoren för krediten framgå. Alla villkor som gäller för en kredit är emellertid inte av intresse i detta sammanhang. Bankinspektionen bör därför ges befogenhet att i föreskrifter närmare ange vilka villkor och andra uppgifter förteckningen skall innehålla. Kredittagarens namn och kreditbeloppet skall självfallet antecknas, likaså räntan och de årliga amorteringarna. Förteckningen skall föras kontinurligt. Bankinspektionen skall i sin tillsynsverksamhet ges tillgång till denna. Om förteckningen i något fall skulle komma att inges till bankinspektionen blir den en allmän handling. Den kan dock enligt 8 kap. 5 § första stycket 2 sekretesslagen (1980:100) aldrig bli offentlig utan omfattas alltid av denna sekretessbestämmelse. Uppgifter i denna förteckning omfattas inte heller enligt 16 kap. 1 § 3 samma lag av meddelarfrihet och får således inte av tjänsteman hos bankinspektionen meddelas till massmedia.

I likhet med vad som nu gäller skall bankinspektionen också pröva fråga om anställd eller delegat skall ha sådan ledande ställning som avses i första stycket punkterna 2 och 3.

I *tredje stycket* sägs att vad som gäller enligt första- andra styckena skall äga motsvarande tillämpning beträffande de krediter som beviljats mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis som utfärdats av person eller sammanslutning som avses i det första stycket. En kreditjävig person kan söka undkomma anteckningsskyldigheten på olika sätt. I 14 § sägs att bestämmelserna om kredit i bl.a. 13 § äger motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som sparbanken ikläder sig. Denna bestämmelse innebär att om sparbanken lämnar garanti för ett lån exempelvis av annan bank till en person som avses i första stycket, även denna kredit skall av den egna sparbanken antecknas i förteckningen. Den innebär också att sparbanken inte får lämna garanti, om villkoren för krediten avviker från de för den egna banken normala villkoren. Bestämmelserna i 14 § har kompletterats av reglerna i tredje stycket. Anteckningsskyldighet skall således på grund härav föreligga för en kredit även i de fall där någon som avses i första stycket iklätt sig borgensförpliktelse för krediten. Samma gäller om en sådan person eller sammanslutning utfärdat en skuldförbindelse och denna ställts som säkerhet för en kredit i sparbanken. Enligt 3 § föreslås att sparbankerna ges rätt att förvärva fordringar. Om en sparbank förvärvar ett fordringsbevis som utfärdats av någon som avses i första stycket skall även detta förvärv antecknas i förteckningen. Den bakomliggande tanken är att det av förteckningen skall framgå de berörda personernas eller företagens totala åtaganden gentemot sparbanken. Även om betalningsskyldigheten i dessa fall kan sägas vara sekundär, utgör åtagandena ändå totalt sett en belastning av vederbörandes allmänna betalningsförmåga och ytterst dennes kreditvärdighet.

14 § Bestämmelserna om kredit i 9—13 §§ äger motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som sparbanken ikläder sig.

Paragrafen överensstämmer i stort med 31 § SpL och med 7 kap 15 § BAL.

Sedan lång tid har bankernas garantigivning i banklagstiftningen jämställts med kreditgivning. De faror som är förenade med kreditgivningen föreligger i lika stor utsträckning vid garantigivning. Om den vars åtagande bankgarantin avser att säkerställa inte förmår att fullgöra sitt åtagande blir banken skyldig att träda in. Eftersom det vid garantigivning ofta är fråga om stora belopp kan bank drabbas av omfattande betalningsskyldighet, vilket i sin tur kan återverka på bankens säkerhet. I 1911 års banklag fanns likalydande bestämmelser kopplade direkt till bestämmelserna om krav på formella säkerheter, om enhandskrediter och om kreditjäv. I gällande BL sammanfördes bestämmelserna till en paragraf (62 § BL). Genom en lagändring år 1956 föll hänvisningen i detta lagrum till bestämmelserna om krediters löptid i 57 § bort eftersom begränsningsregeln i detta lagrum ansågs i praktiken mindre väl lämpad för garantiförpliktelserna. I stället överlämnades åt bankinspektionen att bevaka att garantiförpliktelsernas giltighetstid inte utsträcktes utöver vad som kunde anses vara förenligt med kraven på tillfredsställande

likviditet och soliditet hos bankerna. En bestämmelse med samma lydelse som denna banklagsbestämmelse infördes i SpL i samband med den samordnade banklagstiftningen 1968.

I och med att bestämmelsen om förbud för sparbankerna att bevilja kredit mot skuldebrev med efterställd betalningsrätt infördes i 28 a § år 1980, blev genom hänvisningen i nuvarande 31 § SpL bestämmelsen giltig även beträffande bankgarantierna. En sparbank får således inte ikläda sig en garantiförpliktelse för en kredit som lämnats mot skuldebrev med efterställd betalningsrätt.

Den av utredningen föreslagna placeringen av hänvisningen innebär att denna omfattar även vinstandelslåneförbudet, vilket är en förändring jämfört med gällande lag. Någon förändring i sak är inte åsyftad utan avsikten har i stället varit att underlätta förståelsen av reglerna och att undvika missförstånd. I övrigt bör hänvisningen gälla oförändrad. Även om ordet kredit i 12 § bytts ut, skall alltjämt garantiförpliktelse som sparbanken ingått för viss kredittagares åtagande medräknas vid tillämpningen av bestämmelserna om enhandskrediter i 12 §.

15 § Förfallotiden för lån skall bestämmas så att den är förenlig med villkoren för sparbankens förbindelser.

Ställs ett lån inte att betalas inom ett år, skall sparbanken förbehålla sig rätt att säga upp lånet till återbetalning senast inom den sagda tiden.

Utan förbehåll enligt andra stycket får dock sparbanken lämna ut lån med en längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp som vid varje tidpunkt svarar mot högst tjugofem procent av summan av sparbankens egna fonder och dess inlåning.

Om staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet helt eller delvis svarar för betalningen av ett lån gäller inte bestämmelserna i andra och tredje styckena.

Paragrafen, som motsvarar 32 § SpL och stämmer överens med 7 kap. 15 § BAL, innehåller som en normalregel en bestämmelse om kortfristighet vid sparbankens kreditgivning samt de tilllåtna undantagen från denna normalregel, dvs. i vilka fall tidsbundna krediter skall få förekomma.

För samtliga bankinstitut gäller som huvudregel krav på kortfristighet i kreditgivningen. Från denna huvudregel har tidigare medgivits undantag av olika art för olika bankinstitut. För sparbanker undantogs i den ursprungliga lydelsen av 1923 års SpL endast kommunlån från kravet på kortfristighet. 1935 års sparbankssakkunniga framförde i sitt slutbetänkande (SOU 1936:26) starka principiella betänkligheter mot att sparbankerna skulle få rätt att utlämna bundna lån. Utan att uppge dessa betänkligheter ansåg sig de sakkunniga kunna framlägga förslag till vissa undantagsbestämmelser till förbudet mot bindning av lån. De sakkunniga förutsatte att undantagsbestämmelserna endast fick karaktären av en skyddsåtgärd mot den skärpta konkurrensen från andra kreditinrättningar och under inga förhållanden fick verka som en uppmuntran till bindning av lån. På grundval av de sakkunnigas förslag infördes år 1937 i SpL en undantagsbestämmelse om bundna lån för fastighetsinteckning, där ramen fastställdes till 20 % av summan av insättarbehållningen och egna fonder, förutsatt att summan av sparbankens egna fonder och

insättarbehållningen uppgick till minst fem miljoner kr. År 1943 höjdes ramen från 20 % till 30 % av summan av insättarbehållning och sparbankens egna fonder. Dessa bestämmelser infördes med endast redigeringsmässiga ändringar i 1955 års SpL. År 1962 undantogs återlånen från kravet på kortfristighet. På förslag av kreditinstitututredningen gavs sparbank samma rätt som affärsbank att lämna bundna lån till ett belopp motsvarande viss kvotdel — lika för bankinstituten — av summan av inlåningen och eget kapital. Utredningen har i motiven till 7 kap. 16 § BAL redogjort för kreditinstitututredningens förslag och de förändringar som företogs av bankinstitutens bestämmelser om krediters löptid därefter. 32 § ansluter sig numera helt till affärsbankernas bestämmelse om krediters löptid intagen i 63 § BL. 32 § SpL är uppbyggd på följande sätt.

Första stycket Här ges normalbestämmelsen om krediternas kortfristighet, dvs. lånen skall ställas att betalas inom ett år och — om detta inte görs — skall sparbanken förbehålla sig rätt att säga upp lånen till återbetalning senast inom ett år.

Bestämmelserna i de återstående fyra styckena anger de tillåtna avvikelserna från den i första stycket uppställda normen och anger således i vilka fall tidsbundna krediter får förekomma och under vilka villkor sådana krediter får ges.

Andra stycket Här anges i vilka fall och vilken omfattning bunden långivning får ske. Utan förbehåll enligt första stycket får en sparbank

1. *bevilja återlån* enligt reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning.
2. utlämna lån *mot skuldebrev inom en viss angiven ram* (tjugofem procent av summan av sparbankens egna fonder och dess inlåning med avdrag för beviljade återlån).

Tredje stycket Här upptas

1. *"den gyllene bankregeln"*, som gäller vid all kreditgivning och som innebär att förfallotiden för lån skall bestämmas så att den är förenlig med villkoren för sparbankens förbindelser.
2. en maximal *återbetalningstid om tio år* för de bundna krediter som utlämnats inom den i andra stycket tillåtna ramen, och
3. en *amorteringsbestämmelse* innebärande en årlig amortering för de bundna lån som lämnats inom den i andra stycket angivna ramen och för vilka inte har ställts säkerhet i fast eller lös egendom.

Fjärde stycket Här stadgas krav på *uppsägningsförbehåll* (tre månader) vid all bunden kreditgivning.

Femte stycket Här anges

1. Har staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet i sin helhet garanterat ett lån gäller endast "den gyllene bankregeln" för detta lån. De andra bestämmelserna i paragrafen är alltså inte tillämpliga.
2. Svarar utländsk stat eller utländskt bankföretag för ett bundet lån får om särskilda skäl föreligger undantag göras från amorteringsbestämmelsen och kravet på uppsägningsförbehåll.
3. Har ett bundet lån lämnats av en sparbank tillsammans med ett utländskt bankföretag eller har lånet i sin helhet refinansierats utomlands, får om särskilda skäl föreligger undantag göras från amorteringsbestämmelsen.

Utredningen föreslår en genomgripande förändring och omstrukturering av paragrafen på samma sätt som föreslagits beträffande 63 § BL. I 7 kap. 16 § BAL har utredningen redogjort för de överväganden som ligger bakom förändringen. Utredningen hänvisar till denna bestämmelse i BAL och de motiv till paragrafen som där anges.

I förhållande till gällande rätt innebär den föreslagna bestämmelsen i korthet följande. Den s.k. "gyllene bankregeln" som finns intagen i den gällande paragrafens tredje stycke och som får anses vara den mest betydelsefulla bestämmelsen i paragrafen, har flyttats fram och utgör nu det *första stycket* i den föreslagna paragrafen. Det viktigaste för en sparbank bör således vara att få en balans mellan den totala in- och utlåningen. Redan denna bestämmelse anger att en sparbank för att kunna föra en betryggande likviditets- och soliditetspolitik måste iaktta stor restriktivitet med bunden kreditgivning. Vidare förutsätter regeln att sparbankerna som huvudregel iakttar paragrafens bestämmelser om bunden långivning, dvs. bestämmelserna om återbetalningstid, amortering och förbehåll om förtida uppsägning. Normalregeln, dvs. regeln om en löptid av högst ett år, bör alltjämt vara kvar (*andra stycket*) för att med eftertryck värna om en kortfristig kreditgivning. Även den nuvarande begränsningen att utlämna bundna lån bör bibehållas, dvs. att sparbanken får lämna ut lån med en längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp som vid varje tidpunkt svarar mot högst tjugofem procent av summan av sparbankens egna fonder och dess inlåning (*tredje stycket*). Återlånen föreslås även inrymmas i denna kvot. Sparbankerna har ett naturligt intresse att värna om sin likviditet. Bankinspektionens tillsyn spelar här en betydelsefull roll som en garanti för en riktig tillämpning av paragrafen. Bl.a. mot denna bakgrund och med hänsyn till den särskilda balansregeln och begränsningen som alltjämt bör gälla för bunden kreditgivning anser utredningen att reglerna om återbetalningstid, amortering och förbehåll om förtida uppsägning vid bunden långivning kan utgå. Vid utlämnande av bundna lån bör vid bestämmande av återbetalningstid, amortering och förbehåll om förtida uppsägning hänsyn tas till den totala bilden av sparbankens bundna långivning och inte till varje individuellt lån. Även om utredningen anser att de nu gällande reglerna om bundna lån bör gälla som huvudregel skapas härigenom utrymme för vissa avvikelser. Bestämmelserna i paragrafen — med undantag för balansregeln — är inte tillämpliga på lån som helt eller delvis garanteras av stat eller kommun (*fjärde stycket*).

Avsikten med den föreslagna förändringen av paragrafen är inte att skapa ökade möjligheter för sparbankerna till bunden kreditgivning. Utredningen har i stället avsett att ge sparbankerna en möjlighet till en viss ökad flexibilitet vid bestämmande av de villkor som skall gälla vid den bundna kreditgivningen. Hur långt sparbankerna här kan sträcka sig skall alltid bedömas mot bakgrund av den grundläggande regeln att balans alltid skall råda mellan sparbankens totala in- och utlåning.

6.2.3.4 Upplåning

16 § En sparbank får inte i Sverige ge ut obligationer med en löptid överstigande sju år. Obligationer som sparbanken ger ut i Sverige med längre löptid än ett år får utfärdas intill ett belopp som motsvarar högst tre procent av sparbankens inlåning från allmänheten.

Paragrafen motsvarar 35 § SpL och överensstämmer med 7 kap. 17 § BAL.

35 § första — tredje styckena SpL överensstämmer helt med 66 § BL. Första stycket i dessa paragrafer föreskrev att bank inte fick utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser. Denna bestämmelse har sedan lång tid funnits i BL och är ett uttryck för att bankbolagen inte skall ha rätt att ge ut sedlar och obligationer. Samma förbud har naturligtvis utan särskilt stadgande gällt för sparbankerna. Bestämmelsen infördes i 1955 års SpL i samband med att sparbankerna gavs rätt att utge förlagsbevis. Bestämmelsen i fråga borde emellertid inte ha den ovillkorliga effekten, att sparbankernas förlagsbevis inte kan få karaktären av löpande förbindelser i skuldebrevslagens mening. För att motverka att undantaget för förlagslånen skall kunna utnyttjas för försök att kringgå det avsedda förbudet mot sedel- och obligationsutgivning kunde endast förlagsbevis på lägst 100 kr komma i åtnjutande av undantagsställningen. Undantagsregeln till förmån för förlagsbevisen intogs samtidigt som ett andra stycke i paragrafen.

Genom tillägg av ett tredje stycke till paragrafen (SFS 1979:1051) fick sparbankerna också rätt att utfärda och ställa garanti för räntebärande obligationer som lyder på minst 100 kr och — om de ges ut i Sverige — har en längsta löptid av sju år. I fråga om obligationer med en längre löptid än ett år föreskrevs att de fick utfärdas intill ett belopp som motsvarar högst tre procent av sparbankens inlåning från allmänheten. Sistnämnda bestämmelse ändrades senare (SFS 1980:1114) till att avse bara sådana obligationer som ges ut i Sverige.

I motiven till 7 kap. 17 § BAL har utredningen redogjort för de i proposition 1978/79:165 angivna motiven för att ge bankerna rätt att emittera bankobligationer.

Som nämnts inledningsvis har bestämmelsen i paragrafens första stycke, dvs. förbudet för sparbank att utfärda tryckta eller graverade till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvar för sådana förbindelser, två syften. Det ena är att hindra sparbankernas utgivning av obligationer. Eftersom sparbankerna — om än med vissa begränsningar — fått rätt att ge ut och ställa garanti för obligationer anser utredningen att förbudet inte längre behövs av denna anledning.

Det andra styftet med bestämmelsen är att förhindra sparbankerna att ge ut sedlar. Med hänsyn till att det i regeringsformen (9 kap. 13 §) föreskrivs att endast riksbanken har rätt att ge ut sedlar finner utredningen att inte heller detta syfte längre är bärande. I 6 § lagen om Sveriges Riksbank föreskrivs även att endast av riksbanken utgivna sedlar utgör lagligt betalningsmedel. De motiv som ursprungligen låg bakom bestäm-

melsen i paragrafens första stycke kan således inte längre anses ha någon bärkraft. Mot denna bakgrund och då andra skäl att bibehålla bestämmelsen inte synes föreligga anser utredningen att första stycket i paragrafen bör kunna utgå. Detta var även kapitalmarknadsutredningens förslag i betänkandet SOU 1978:11. Med hänsyn till att paragrafens första stycke bör utgå finner utredningen inte heller någon anledning att behålla andra stycket, som är utformat som ett undantag till första stycket. Utredningen anser det vidare olyckligt att i lag peka ut obligationer och förlagsbevis såsom de enda möjligheterna för sparbank att få en upplåning mot masspapper.

Den föreslagna förändringen av paragrafen syftar inte till att förändra sparbankernas möjligheter att utnyttja den befintliga kreditmarknaden. De begränsningar vad gäller sparbankernas obligationsutgivning som i gällande lag återfinns i tredje stycket är satta bl.a. med hänsyn till att begränsa sparbankernas möjlighet att konkurrera med andra finansieringsinstitut, främst kreditaktiebolagen, på marknaden för långa lån. De begränsningar i fråga om obligationsutgivningen som stadgas i 35 § tredje stycket SpL bör därför fortfarande gälla. Dessa bestämmelser kommer därmed vara de enda som återstår och utgör därmed paragrafen i sin helhet.

I 35 § fjärde stycket föreskrivs att en sparbank får utfärda sparmärken för användning vid inlåning inom skolsparrörelsen endast om åtgärder vidtagits för kontroll över utelöpande märken. Enär sparmärken inte längre används inom skolsparrörelsen har denna bestämmelse inte förts över till förslaget.

6.2.3.5 Särskilda bestämmelser

Under rubriken särskilda bestämmelser har utredningen placerat tre olika bestämmelser som sinsemmellan saknar samband. I 17 § behandlas motbokens värdepappersrättsliga status. Sparbankernas rätt att etablera bankkontor regleras i 18 § och i 19 § finns det bestämmelser om sparbankernas behandling av omyndigas bankmedel. Utredningen föreslår att dessa paragrafer ändras i mycket liten omfattning. Bestämmelserna i 17 och 18 §§ bibehålls oförändrade.

17 § Motbok eller annat bevis, som en sparbank utfärdar om tillgodohavande på räkning, skall ställas till viss man och innehålla att överlåtelse får ske endast till viss man och att överlåtelsen bör anmälas hos sparbanken.

En sparbank får inte träffa förbehåll om rätt för sparbanken att åberopa betalning till annan än rätt innehavare av motbok.

Om efterlysning och dödande av förkommen motbok gäller särskilda bestämmelser.

Paragrafen överensstämmer med 35 a § SpL. Den upptar bestämmelser som reglerar insättningsbevis och motböckers skuldebrevsrättsliga natur. Regleringen i SpL är i detta avseende inte uttömmande, utan måste kompletteras av regler i 1936 års skuldebrevslag (SkbrL); främst 32 §. Bestämmelserna i första och andra styckena är för sparbankerna tving-

ande bestämmelser och får inte genom överenskommelse mellan sparbank och kund avtalas bort. Genom dessa bestämmelser tillförsäkras att motbok och annat insättningsbevis får det enkla skuldebrevets karaktär. I flera hänseenden likställs emellertid dessa handlingar med löpande skuldebrev genom bestämmelser i 32 § SkbrL.

Utredningen har inte funnit skäl att nu närmare överväga någon genomgripande förändring av paragrafen. Inte heller har det ansetts föreligga något behov att föreslå någon förändring i övrigt. Förslaget överensstämmer därför helt med 35 a § SpL.

Ursprungligen avsåg dessa regler för affärsbankerna endast insättningsbevisen. Motboken ansågs vara avpassad främst för småspararnas behov och fick därför utnyttjas endast av sparbankerna. Regler om motbok fanns därför först endast i 1892 års lag angående sparbanker. Eftersom det då inte fanns någon allmän lagstiftning om skuldebrev var motboken skuldbrevsrättsligt reglerad bara i denna lag. Med tiden gavs affärsbankerna möjlighet att utfärda motböcker för sparkasseräkningar och bestämmelser om denna inlåningsform infördes första gången i 1911 års banklag. Den grundläggande tankegången har under hela perioden varit att alla bevis om insättning i bank skall ha det enkla skuldbrevets struktur. Ursprungligen torde ett av skälen för denna ståndpunkt ha varit att förhindra kringgående från bankernas sida av sedelutgivningsförbudet. På grund av insättningsbevisets karaktär av enkelt skuldebrev lämpade det sig dåligt för omsättning på den allmänna marknaden. Det främsta skälet har emellertid varit att tillförsäkra insättarna ett skydd mot utbetalningar till obehöriga personer, föranledda av att insättningsbeviset eller motboken på ett obehörigt sätt kommit i händerna på dessa personer. Huvudregeln, som gäller för samtliga typer av insättningsbevis, även motboken, har kompletterats av andra regler i och med tillkomsten av 1936 års skuldebrevslag, men också av bestämmelser i BL. En regel som infördes i BL var förbudet för bankerna att träffa förbehåll beträffande motbok, innebärande att banken fick åberopa betalning till innehavare av motboken även om denne var annan än rätt borgenär, dvs. en legitimationsklausul. För affärsbankerna gällde denna bestämmelse ursprungligen endast de så kallade sparkasseräkningarna, men i samband med den samordnade banklagstiftningen år 1968 gjordes den tillämplig på alla bankinstitutgruppernas motböcker. Departementschefen anförde till stöd för denna ändring (prop. 1968:143, s 210 f) följande.

> I det föregående har jag i skilda sammanhang framhållit, att samtliga bankinstitut numera vänder sig till samma insättarkategorier och erbjuder dem ett i stort sett likartat sortiment inlåningsräkningar. De räkningar för vilka insättningsbevis i form av motbok vanligen utfärdas utgörs av kapital-, kapitalsamlings- och sparkasseräkningar samt därmed jämförbara räkningar. Sådana räkningstyper förekommer numera inom alla slags bankinstitut. Med hänsyn till utvecklingen på inlåningssidan och de principer som ligger bakom en enhetlig rörelselagstiftning finns det skäl att reglera rättsförhållandet mellan bankinstituten och deras motboksägare enhetligt. Motiven för förbud mot legitimationsklausul i sparkasseböcker och sparbanks motböcker kan med samma styrka numera åberopas i fråga om motsvarande inlåningsräkningar hos affärsbanker och centralkassor. Detta gäller också postsparbankens motböcker. Helt allmänt kan sägas att det stämmer bättre

överens med billighet och det allmänna rättsmedvetandet att banken bär den förlust som uppkommer, när banken betalar ut insättarmedel till obehörig person, än att förlusten drabbar insättaren. Affärsbankerna har också sedan år 1963 beaktat detta och avstått från att i motböcker för kapital- och kapitalsamlingsräkningar införa legitimationsklausuler eller att åberopa sådan klausul. Inte heller centralkassor och postsparbanken begagnar i praktiken sådana klausuler. Några skäl mot att lagfästa vad som nu gäller i praxis föreligger inte. Jag godtar därför förslaget att låta förbudet mot legitimationsklausuler avse alla insättningsbevis som bankinstitut utfärdar och som har karaktär av motbok. På så sätt kommer i detta hänseende full likställdhet att råda mellan bankinstituten.

För att kunna förstå vilka olika regler som gäller för insättningsbevis och motböcker måste SpL:s bestämmelser kompletteras med 32 § SkbrL. Paragrafen lyder:

32 § Skuldebrevslagen: Innehåller bevis rörande tillgodohavande hos bank förbehåll enligt vilket medlen ej må uttagas utan att beviset återställes eller förses med påskrift, vare, i fråga om bankens rätt att mot ny innehavare av beviset göra gällande invändning som grundas å bankens förhållande till tidigare innehavare, tillämpat vad med avseende å löpande skuldebrev är stadgat; och skola de i 22 § givna bestämmelser om överlåtelses verkan mot överlåtarens borgenärer äga tilllämpning. Varder sådant bevis överlåtet till flera, äge den företräde som i god tro fått beviset i besittning.

Beträffande motbok rörande tillgodohavande hos bank skall vad i första stycket är stadgat gälla, ändå att motboken ej innehåller förbehåll som där är sagt.

Enkla skuldebrev som, under namn av förlagsbevis eller eljest, utgivas i större antal och uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, vare ock, oaktat sådant förbehåll saknas ansedda lika med löpande skuldebrev i de hänseenden nu äro angivna.

Reglerna om motbok och annat insättningsbevis kan förenklat sammanfattas på följande sätt. Genom bestämmelserna i SkbrL har motbok och insättningsbevis med presentationsklausul givits en ställning som i realiteten gör att dessa handlingar intar en mellanställning mellan enkelt och löpande skuldebrev. Redan då motböckerna introducerades var det vanligt att dessa genom särskilda villkor gjordes till ett presentationspapper. Detta att motboken är ett presentationspapper innebär att banken i egenskap av gäldenär kan för betalning kräva att motboken uppvisas i samband med ett uttag och att insättaren/ borgenären å andra sidan kan förlita sig på att så länge som han har motboken i sin besittning någon utbetalning till annan inte kan förekomma. Regelmässigt noteras uttag och insättningar kontinuerligt i motboken. Därigenom att bankerna tidigare ofta använda en klausul som gjorde motboken till ett presentationspapper betraktades denna i allmänhetens ögon alltid som ett sådant. Sedermera infördes bestämmelserna i 32 § andra stycket SkbrL, vilka innebär att en motbok alltid skall betraktas som ett presentationspapper även om sådan klausul skulle saknas. Detta gäller emellertid inte för andra insättningsbevis. Avsaknaden av en presentationskalusul bör emellertid enligt Walin, Lagen om skuldebrev, s 212 innebära att banken gentemot insättaren inte kan åberopa som villkor för en utbetalning att motboken skall presenteras.

Motbokens karaktär av presentationspapper nödvändiggör ett system

för dödande av sådan motbok som har förkommit. I annat fall skulle insättaren aldrig kunna kräva utbetalning av insatta medel vid förlust av denna. Regler om dödande av motbok finns i 12 § lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling, till vilket lagrum åsyftas med hänvisningen i tredje stycket.

Legitimationsreglerna avser att skapa ett system som är lätt att tillämpa för att anvisa vem som är berättigad att framställa ett anspråk på betalning enligt ett skuldebrev (aktiv legitimation) och för att anvisa till vem gäldenären kan betala med befriande verkan (passiv legitimation). Det kan förekomma att det råder ovisshet om vem som är rätt borgenär, dvs. är den materiella innehavaren av fordringsrätten och det har ansetts oskäligt att gäldenären, som är betalningsskyldig enligt skuldebrevet och vid utebliven betalning kan drabbas av dröjsmålränta m.m., skall behöva ta ställning i tvisten mellan två personer som båda påstår sig vara innehavare av fordringsrätten. Betalar gäldenären till den som är legitimerad borgenär har han alltså fullgjort sin betalningsskyldighet. Detta även om det vid en process senare befinnes att annan än den legitimerade borgenären var rätt borgenär. Som framgått tidigare kan en gäldenär genom en legitimationsklausul beträffande ett enkelt skuldebrev tillerkännas rätten att med befriande verkan betala till innehavaren av skuldebrevet. Detta förfarande kan en bank inte använda beträffande en motbok men väl beträffande annat insättningsbevis. Genom en regel i 33 § SkbrL begränsas emellertid räckvidden av en sådan legitimationsklausul. En gäldenär kan enligt detta lagrum aldrig genom en legitimationsklausul befria sig från skyldigheten att iaktta skälig aktsamhet vid prövningen av huruvida innehavaren av enkelt skuldebrev är rätt borgenär. Eftersom bankerna inte tillåts att införa en legitimationsklausul i sina motböcker saknar bestämmelsen betydelse för dessa.

Enligt huvudregeln är en gäldenär enligt reglerna om enkelt skuldebrev berättigad att med befriande verkan betala till ursprunglige borgenären om han inte vet eller har skälig misstankte om att skuldebrevet är överlåtet. Den gäldenär som är betalningsskyldig enligt ett löpande skuldebrev kan betala med befriande verkan till innehavaren av skuldebrevet om detta är ställt till innehavaren eller om skuldebrevet är ställt till viss man eller order till innehavaren, om denne kan presentera en sammanhängande till honom fortgående skriftlig överlåtelsekedja. Generellt gäller således att gäldenären i de fall det är fråga om ett löpande skuldebrev om de formella förutsättningarna är uppfyllda, inte behöver anställa några efterforskningar om innehavarens materiella rätt till fordringen, för att kunna få åberopa betalningen gentemot den rättmätige innehavaren av fordringen.

I och med att såväl motbok som annat bevis om tillgodohavande på räkning som bank utfärdar alltid måste vara enkla skuldebrev, måste banken för att få åberopa betalning till annan än kontohavaren gardera sig mot att innehavaren av motboken eller beviset inte är den materiellt berättigade fordringsägaren. Såvitt gäller motbok gäller enligt reglerna om presentationsklausul, att boken i princip måste företes för att banken skall vara skyldig att betala ut medel från kontot. Banken kan emellertid inte med stöd bara av innehavet med befriande verkan betala till annan

innehavare av motbok än kontohavaren. Banken måste dessutom kräva att innehavaren kan stödja sig på en skriftlig överlåtelsehandling eller förebringa annan övertygande bevisning om att han är den rättmätige innehavaren av fordringsrätten (29 § SkbrL). Det är nämligen denna bankens vetskap som skär av överlåtarens legitimation och i stället gör förvärvaren legitimerad. Mot denna bakgrund framstår regeln i första stycket att mot bok och annat insättningsbevis skall innehålla att överlåtelse bör anmälas till sparbanken främst som en ordningsföreskrift. Underlåtenhet att avge en sådan anmälan kan nämligen inte förändra reglerna om legitimation. Den förvärvare som presenterar skriftlig överlåtelsehandling eller annan övertygande bevisning om överlåtelsen är trots det berättigad att uppbära betalning och betalningen kan också erläggas med befriande verkan även om ingen anmälan skett. Enligt doktrinen torde bestämmelsen i stället främst ha betydelse för förvärvaren, eftersom en anteckning hos banken om överlåtelsen förhindrar att överlåtaren försöker döda beviset.

En ny innehavare av ett enkelt skuldebrev äger i princip inte bättre rätt mot gäldenären än överlåtaren hade. Gäldenären kan med andra ord göra samma invändningar mot förvärvaren som han kunde göra mot den ursprunglige borgenären. Möjligheten att kvitta en motfordran är emellertid begränsad efter det att gäldenären fick kännedom om överlåtelsen eller hade skälig anledning att förmoda denna. Beträffande löpande skuldebrev är huvudregeln den motsatta. De invändningar mot betalningsskyldigheten som gäldenären kunde göra gentemot den ursprunglige fordringsägaren kan han i princip inte framföra gentemot en ny innehavare av skuldebrevet. Vissa invändningar kan han dock framföra även gentemot denne. Eftersom såväl insättningsbevis som motbok är enkelt skuldebrev skulle bankens invändningsrätt vid överlåtelse enligt huvudregeln kvarstå gentemot ny innehavare. På grund av innehållet i 32 § SkbrL, vari bl.a. sägs att beträffande bankens rätt att göra gällande invändning som grundas på bankens förhållande till tidigare innehavare skall bestämmelserna om löpande skuldebrev tillämpas, blir huvudregeln den motsatta beträffande motbok och insättningsbevis med presentationsklausul. Samma princip gäller beträffande förvärvares skydd mot överlåtarens borgenärer. Detta skydd inträffar för ett enkelt skuldebrev i och med att gäldenären denuntieras, dvs. underrättas om överlåtelsen. Tredjemansskyddet vid överlåtelse om löpande skuldebrev inträffar däremot vid traditionen av skuldebrevet, dvs. överlämnadet av detta från överlåtare till förvärvaren. Genom hänvisningen i 32 § SkbrL är förvärvare av motbok skyddad gentemot överlåtarens borgenärer först efter det att han kommit i besittning av motboken eller det insättningsbevis som är förenat med presentationsklausul. Om en innehavare av en motbok eller ifrågavarande insättningsbevis överlåter handlingen till två eller flera har den förvärvare företräde framför de andra som först kommer i besittning av motboken eller beviset. Detta gäller på grund av den särskilda bestämmelsen i 32 § första stycket SkbrL. Utan denna hade reglerna i 31 § andra stycket samma lag medfört att den förvärvare som först underrättade gäldenären givits företräde framför de andra förvärvarna.

Ett extinktivt godtrosförvärv medför att en ny innehavare av ett skuldebrev tillerkänns den materiella fordringsrätten framför den som tidigare innehaft denna materiella fordringsrätt, men på ett obehörigt sätt blivit av med skuldebrevet. Ett extinktivt godtrosförvärv är under vissa förutsättningar möjligt beträffande ett löpande skuldebrev, men anses omöjligt beträffande ett enkelt skuldebrev. I detta avseende skall de allmänna reglerna om enkla skuldebrev tillämpas beträffande motbok och insättningsbevis. Till följd härav kan den som förvärvar en motbok eller ett insättningsbevis i god tro av någon som obehörigen kommit i besittning av handlingen i fråga, aldrig överta den materiella rätten till fordran på banken. Om banken enligt reglerna om legitimation varit berättigad att betala till innehavare, något som är fullt tänkbart om exempelvis ogiltig överlåtelsehandling presenteras för banken, kvarstår rätten för den rätte borgenären att kräva betalning av den nya innehavaren som uppburit betalningen från banken.

Det saknas regler i SpL om hur de fordringar som innehavarna av motbokslösa konton har på bankerna, skall betraktas i värdepappersrättsligt hänseende. Av allmänna grundsatser bör därför följa att dessa fordringar skall behandlas helt enligt reglerna i SkbrL om enkla skuldebrev (26—31 §§).

18 § Om en sparbank har beslutat att inrätta ett bankkontor, skall det utan dröjsmål anmälas hos bankinspektionen.

Paragrafen överensstämmer helt med 35 b § SpL och 7 kap. 19 § BAL.

Bestämmelserna i SpL om bankkontorsetablering har så sent som år 1980 varit föremål för genomgripande förändringar. Banklagsutredningen lämnade i sitt delbetänkande Blancokrediter och bankkontorsetablering (Ds E 1979:5) förslag till förändringar av dessa bestämmelser. Departementschefen förordade i prop. 1980/81:37 en annan lösning än den som utredningen framfört. Propositionen bifölls av riksdagen utan ändring (NU 1980/81:26, rskr. 83, SFS 1980:1006) och den nya lagen trädde i kraft den i januari 1981. Lagändringen innebar i korthet att all förhandskontroll av sparbankernas kontorsetableringar upphörde men att sparbankerna ålades skyldigheten att anmäla beslut om att inrätta nya bankkontor till bankinspektionen.

Banklagsutredningen anser sig sakna anledning att nu överväga behov av en förändring av denna paragraf. Utredningen hänvisar beträffande historik och motiv till det nämnda betänkandet samt till ovannämnda proposition.

19 § Omyndig får utan förmyndares tillåtelse förfoga över medel som den omyndige själv satt in hos sparbanken efter det att han fyllt sexton år. Utan den omyndiges samtycke får sparbanken inte betala ut sådana medel till förmyndaren. Har förmyndaren fått överförmyndarens tillstånd att omhänderta medlen och företett bevis på detta, får den omyndige inte vidare förfoga över medlen.

Medel som en förmyndare eller god man förvaltar enligt föräldrarbalken får,

utom såvitt gäller ränta som stått inne kortare tid än ett år, tas ut utan överförmyndarens tillstånd endast om förbehåll därom skett enligt 15 kap. 9 § andra stycket nämnda balk. Överförmyndaren kan när som helst förordna, att förbehållet inte skall gälla.

Paragrafen överensstämmer i stort med 35 c SpL och 7 kap 20 § BAL. Den innehåller bestämmelser som behandlar sparbankens hanterande av omyndigas medel som satts in på konto hos banken. Bestämmelserna kompletterar reglerna i förärldrabalken.

Motsvarande bestämmeler infördes första gången i 1892 års SpL och överfördes därefter till 1923 års SpL. Frågan om rätten att disponera över omyndigs tillgodohavande reglerades emellertid mycket knapphändigt i dessa lagar. Utformningen av dessa bestämmelser har under årens lopp förändrats och anpassats till ny förmynderskapslagstiftning och till ny sparbanklagstiftning. Syftet med bestämmelserna har dock hela tiden varit detsamma, nämligen att dels reglera hur sparbanken skall förfara med medel som satts in på räkning av sådan omyndig som fyllt sexton år samt dels vilka skyldigheter som åvilar sparbanken beträffande omyndigas medel som förvaltas av förmyndare eller god man.

Banklagsutredningen har inte funnit anledning att närmare överväga en genomgripande förändring av dessa bestämmelser. Den föreslagna utformningen av bestämmelserna innebär emellertid att vissa bestämmelser flyttas från lagen till den till lagen hörande förordningen.

Första stycket

I 9 kap. 3 och 4 §§ föräldrabalken sägs att underårig i vissa fall själv äger råda över den egendom som han förvärvat. I 3 § behandlas de medel som sådan omyndig som fyllt sexton år förvärvat genom eget förvärvsarbete. Denna egendom får den omyndige själv råda över. Samma gäller avkastningen av sådan egendom och vad som trätt i egendomens ställe. I 3 § andra stycket ges emellertid förmyndaren en möjlighet, att med överförmyndarens samtycke omhänderta sådan egendom, om det må anses erforderligt med hänsyn till myndlingens uppfostran eller välfärd. I 4 § behandlas det fallet att den underårige genom gåva eller testamente erhållit egendom under villkor att han själv skall få råda över egendomen. Ett sådant villkor är i princip giltigt, men förmyndaren har, om det må anses erforderligt med hänsyn till myndlingens uppfostran eller välfärd, samma möjligheter som i 3 § att omhänderta egendomen. Överförmyndarens samtycke till omhändertagandet erfordras i sådant fall dock endast om den omyndige fyllt sexton år. Om den underårige inte fyllt sexton år, får alltså förmyndaren själv bedöma huruvida medlen bör omhändertas. Samma regler gäller enligt 10 kap. 5 och 6 §§ föräldrabalken beträffande medel som den som av rätten förklarats omyndig satt in på konto hos banken.

Reglerna i det förevarande lagrummet bör läsas med de ovan refererade bestämmelserna i föräldrabalken som bakgrund. Huvudregeln är den att de medel som den omyndige själv satt in på konto hos banken efter det att han fyllt sexton år, får han själv förfoga över utan inblandning från förmyndare eller överförmyndare. I första meningen ges alltså sparbanken befogenheten, att utan närmare undersökning av huruvida

medlen verkligen förvärvats av den omyndige själv eller tillfallit den omyndige genom gåva eller testamente förenat med villkor att medlen får förfogas av den omyndige själv, betala ut på kontot innestående medel till den omyndige, under förutsättning att det är den omyndige själv som satt in medlen på kontot. Denna bestämmelse ger alltså banken en mer utvidgad befogenhet att utan närmare undersökning betala till den underårige, än vad som normalt skulle följa av föräldrabalkens regler. I andra meningen förbjuds också sparbanken att betala ut dessa medel till förmyndaren utan myndlingens samtycke. Som framgått tidigare kan förmyndaren omhänderta sådana medel som det är fråga om här endast med överförmyndarens samtycke. I sista meningen sägs att förmyndaren måste förete bevis om sådant samtycke till omhändertagande av medlen för att sparbanken skall vara förhindrad att med befriande verkan betala till den omyndige själv. Så snart detta bevis företetts för sparbanken är emellertid banken förhindrad att med befriande verkan betala till någon annan än förmyndaren. Om detta trots det skulle komma att ske, saknar betalningen befriande verkan gentemot förmyndaren som alltså kan utkräva hela beloppet på nytt. För sparbanken är företeendet av beviset av mycket stor betydelse och det bör för banken vara av största vikt att anteckning om företeendet omedelbart sker på ett betryggande sätt. Detta torde gälla även om det är fråga om ett motbokslöst konto.

Andra stycket

I första stycket behandlades sparbankens befattning med sådana medel som insatts på konto av den omyndige själv efter det att han fyllt sexton år. I detta stycke ges bestämmelser om sådana medel som förmyndare eller god man förvaltar enligt föräldrabalken. Huvudregeln finns i första meningen och innebär att dessa medel inte får lyftas från ett konto utan överförmyndarens tillstånd. Undantag från denna regel görs dels för ränta som stått inne på kontot kortare tid än ett år och dels för sådana medel, för vilka gjorts förbehåll enligt 15 kap. 9 § andra stycket föräldrabalken. I detta senare lagrum sägs att medel, som bör hållas tillgängliga för bestridande av utgifter för den omyndiges underhåll eller för vården av hans egendom får sättas in på konto hos bank med förbehåll att medlen får tas ut utan överförmyndarens tillstånd. Ett sådant förbehåll kan göras av den som sätter in ifrågavarande medel på den omyndiges konto, alltså inte bara av förmyndaren utan också av annan person, exempelvis av den som skänkt medlen till den omyndige. Det åligger inte sparbanken att kontrollera om förbehållet är befogat. Om den omyndige tidigare har spärrat konto, dvs. ett konto från vilket medel får lyftas endast med överförmyndarens tillstånd, bör medel som sätts in hos sparbanken med förbehåll föras till ett annat konto än det spärrade.

Det är givet att möjligheten att göra förbehåll vid insättning kan göras till föremål för missbruk i syfte att undandra förvaltningen från överförmyndarens kontroll. För att i någon mån motverka detta finns det såväl i 15 kap. 9 § tredje stycket föräldrabalken som i detta stycke en regel som ger överförmyndaren rätt att förordna att ett förbehåll skall upphöra att gälla.

I första stycket ges bestämmelser som riktar sig till bankerna och som utgör en påbyggnad av bestämmelserna i föräldrabalken. Jämfört med föräldrabalkens regler avviker bestämmelserna i första stycket således i viss utsträckning. Vad gäller nu ifrågavarande bestämmelser i andra stycket kan däremot konstateras att dessa överensstämmer med motsvarande bestämmelser i 15 kap. 9 § föräldrabalken. I detta lagrum hänvisas till bl.a. SpL med orden "efter vad därom särskilt är stadgat". I SpL finns emellertid inga ytterligare eller från föräldrabalken avvikande regler. Tvärtom: reglerna överensstämmer helt men med det undantaget att det i 15 kap. 9 § föräldrabalken dessutom finns en regel som inte finns i SpL nämligen att bank får utan överförmyndarens tillstånd föra över medel som innestår på ett spärrat konto till annan bank. Det kan med fog ifrågasättas om denna teknik är ändamålsenlig och meningsfull. Den valda tekniken har emellertid vunnit hävd och det skulle kunna antas komma att försvåra bankernas tillämpning av bestämmelserna om en mer genomgripande förändring föreslogs utan samband med en förutsättningslös undersökning av frågan om lagregleringen av bankernas åliggande beträffande omyndigas tillgodohavanden på konto hos banken. Detta torde emellertid ligga utanför utredningsuppdraget och utredningen avstår därför från att nu föreslå någon förändring i nu diskuterat hänseende.

35 c § andra stycket SpL avslutas med några bestämmelser som utredningen har bedömt vara av den karaktären att de lämpligen bör flyttas över till bankrörelseförordningen. De aktuella bestämmelserna rör dels skyldighet för sparbanken att på insättningsbevis eller motbok anteckna att överförmyndaren förordnat att förbehåll enligt 15 kap. 9 § föräldrabalken inte skall gälla och dels att sparbank är skyldig att på begäran till överförmyndare, förmyndare och god man lämna bevis om de medel som sätts in eller står inne på konto hos sparbanken och i förekommande fall intyg att av överförmyndaren meddelat tillstånd till uttag från spärrat konto inte har utnyttjats.

6.2.4 4 kap. Sparbankens ledning

Sparbankens angelägenheter skall omhänderhas dels av huvudmän, vilka skall såsom representanter för insättarna övervaka sparbankens förvaltning och med de uppgifter i övrigt, som anges i denna lag (11 § SpL), och dels av en av huvudmännen utsedd styrelse som skall handha den omedelbara ledningen av sparbankens verksamhet (36 § andra stycket SpL).

Denna funktionsfördelning mellan huvudmännen och styrelsen — dvs att styrelsen skall ha den omedelbara förvaltningen på sin lott och att huvudmännen främst skall övervaka denna styrelsens förvaltning — har gällt alltsedan 1892 års SpL. En klarare funktionsfördelning får man emellertid av den närmare utformningen av sparbankslagstiftningen. På styrelsen faller inte bara de förvaltningsmässiga uppgifterna i trång mening, dvs de rent exekutiva funktionerna, utan också de beslutande befogenheterna som inte genom uttryckliga författningsstadganden eller reglementsföreskrifter är förbehållna huvudmännen.

Vissa av sparbankens mest viktiga avgöranden vilar som nämnts på huvudmännen. Enligt 11 § SpL sägs att huvudmännen utöver den övervakande funktionen av sparbankens förvaltning skall ha de uppgifter som anges i denna lag. Genom huvudmännen ges det allmänna en mycket god insyn i sparbankernas verksamhet. Det är emellertid inte bara i SpL som huvudmännen tilldelas uppgifter. Så är fallet även i annan författning och i sparbankens reglemente. Detta framgår bl.a. av 15 § och 57 § andra stycket SpL.

Sparbankslagstiftningens normer för kompetensfördelningen mellan huvudmännen och styrelsen står således i god överensstämmelse med vad som föreskrivs i BL och även annan associationsrättslig lagstiftning om stämma och styrelse. I SpLF har styrelsens uppgifter beskrivits på samma sätt som i BAL.

I likhet med vad som gäller för affärsbankerna skiljer sig bestämmelserna för sparbankerna om det verkställande organet, styrelsen, och dess förhållande till dem som handhar den löpande förvaltningen inom sparbanken från vad som gäller för de allmänna aktiebolagen. Regleringen av sparbankens ledning är mer omfattande än motsvarande reglering i ABL. Avsikten med denna mer omfattande reglering är främst att stärka den inre kontrollen i banken. Det yttersta ansvaret för sparbankens förvaltning ligger hos styrelsen. Alla beslut som fattas under styrelsenivå grundas på delegering från styrelsen. Den delegerade beslutanderätten utövas i regel kollegialt men även delegering av personlig beslutanderätt sker i stor omfattning. När styrelsen uppdrar åt annan att handlägga styrelseärenden skall styrelsen samtidigt i en särskild instruktion meddela föreskrifter angående den befogenhet som uppdraget skall medföra. Styrelsen får alltid återkalla eller inskränka lämnade uppdrag och alltid själv avgöra alla slags ärenden. Vissa särskilt angivna slag av ärenden äger emellertid styrelsen inte delegera.

Utredningen företar inte några mer betydande ändringar i dessa för styrelsen grundläggande bestämmelser. Alltjämt är ifrågavarande bestämmelser uppbyggda så att beslutsfattandet sker kollektivt och att styrelsen bär det yttersta ansvaret för verksamheten.

Vissa av BL:s styrelsebestämmelser föreslås nu bli införda i SpLF. Bestämmelser om verkställande direktör i sparbank föreslås. Därvid har förutsatts att samma verkställande direktörsbegrepp skall gälla för sparbanker som nu gäller för affärsbanker. Verkställande direktörens befogenheter skall således grundas på en delegation från styrelsens sida. Verkställande direktören ges alltså inte som i ABL ställning som ett självständigt bolagsorgan med i lagen angivna uppgifter. Han behöver däremot inte alltid utses inom styrelsekretsen som fallet är i ett bankaktiebolag. Enligt de för sparbank föreslagna bestämmelserna får sparbank utse en verkställande direktör och om denne inte är styrelseledamot i sparbanken blir han detta automatiskt i samband med att han utses till verkställande direktör. Bankinspektionen kan även ge en mindre sparbank tillstånd att underlåta att utse verkställande direktör. BL:s bestämmelse som ger rätt att utse flera verkställande direktörer har efterbildats.

Vidare har i kapitlets 3 § införts BL:s s k femtalsregel. Denna regel,

som har till syfte att upprätthålla sparbanksledningens självständighet gentemot de egna tjänstemännen, innebär att av styrelseledamöterna högst en för varje påbörjat femtal får vara anställd i banken.

BL:s bestämmelse (75 §) om bl a förbud för vissa personer i banken att vara styrelseledamöter i förvaltnings- och emissionsbolag har inte förts in i förslaget. Utredningen har i samband med översynen av BL diskuterat nödvändigheten av att behålla bestämmelserna i 75 § BL i dess nuvarande lydelse. Denna fråga och andra frågor av samma karaktär som de som regleras i denna paragraf torde emellertid bli föremål för bedömning av strukturkommittén. Utredningen har därför med vissa smärre justeringar fört över bestämmelserna i 75 § BL till 8 kap 8 § BAL. Någon motsvarighet till 75 § BL finns inte i gällande SpL. Sparbankerna torde dock i praktiken ha handlat som om reglerna i 75 § BL var tillämpliga på dem. Med hänsyn till att i frågavarande bestämmelser kommer att prövas av strukturkommittén och därmed sättas in i ett större sammanhang har emellertid utredningen valt att nu inte föra över ifrågavarande banklagsbestämmelser till SpLF.

I 39 § SpL uppräknas ett antal ärenden som styrelsen inte får delegera. Uppräkningen är uttömmande. Utredningen kan emellertid konstatera att det i sparbanker förekommer ett flertal ärenden som är lika eller mer betydelsefulla för sparbanken än de ärenden som återfinns i uppräkningen. I stället för att komplettera denna har utredningen valt att ersätta huvuddelen av de uppräknade ärendena med en generell bestämmelse med innehåll att styrelsen inte får delegera ärenden som är av principiell betydelse eller i övrigt av större vikt. I samma paragraf förbjuds styrelsen att delegera beslut om kredit till styrelseledamöter samt till vissa anställda och delegater i banken. Denna bestämmelse har emellertid behållits i förslaget men har ändrats så att beslut om krediter i större utsträckning kan delegeras till direktioner eller andra delegatsgrupper om det sker enligt föreskrifter som bankinspektionen skall utfärda. Styrelsen skall emellertid alltid fatta beslut om kredit till de personer eller sammanslutningar som ingår i den kreditjäviga kretsen enligt 3 kap 13 §.

Vad gäller tolkningen av begreppet anställd i olika bestämmelser i styrelsekapitlet, hänvisas till vad utredningen härom anfört i inledningen till 8 kap BAL. Vissa andra kompletteringar och jämkningar har emellertid gjorts i de föreslagna styrelsereglerna för att få dessa i överensstämmelse med ABL och BAL. Här kan nämnas bestämmelserna om uppdragstiden för styrelseledamöterna, (1 § tredje stycket) och om skyldighet att lämna viss information inom koncernen (7 §). Däremot har inte utredningen i förslaget till detta kapitel tagit in en motsvarighet till ABL:s eller BAL:s generalklausul som innebär, att styrelsen eller annan ställföreträdare för bolaget inte får företa en rättshandling eller någon annan åtgärd som är ägnad att bereda otillbörliga fördelar åt aktieägare eller andra till nackdel för bolaget eller andra aktieägare. Denna bestämmelse skall ge uttryck för den aktiebolagsrättsliga principen om aktieägarnas likställighet. I 43 § första stycket SpL föreskrivs att styrelsen, annan ställföreträdare eller delegat måste följa de särskilda föreskrifter som meddelas i reglementet eller av sparbanksstämman. Inte heller denna bestämmelse har medtagits i förslaget, eftersom denna regel i

allmänhet torde gälla utan någon särskild lagbestämmelse.

Lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag är numera en permanent lagstiftning. Någon inarbetning av denna lags bestämmelser i SpLF föreslås inte. Även här hänvisas till inledningen till 8 kap BAL.

1 § En sparbank skall ha en styrelse med minst fem ledamöter. Styrelsen skall förvalta sparbankens angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag.

Styrelsen väljs av sparbanksstämman. Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot skall utses av annan än sparbanksstämman finns dock i 4 § och i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Styrelseledamöternas uppdrag gäller för den tid som anges i reglementet. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie sparbanksstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag om styrelseledamöter skall i tilllämpliga delar gälla även suppleanter.

Paragrafen, som motsvarar 36 § och 38 § första stycket SpL samt 8 kap 1 § BAL, upptar regler om bl a styrelsens storlek och om hur styrelsen utses.

Första stycket

I 1923 års SpL uppställdes inte något minimital beträffande styrelsens storlek. Enligt 1948 års sakkunniga kunde det emellertid inge betänkligheter om antalet styrelseledamöter var alltför litet. Risk fanns för att alltför ensidiga synpunkter skulle kunna göra sig gällande. Med BL som förebild intogs i 1955 års SpL en bestämmelse som anger att en sparbanks styrelse skall bestå av minst fem ledamöter. En motsvarande bestämmelse om ett maximiantal har dock inte ansetts oundgängligen nödvändig i SpL. Vid SpL:s tillkomst uttalades emellertid att även alltför stora styrelser borde undvikas. Endast i undantagsfall borde styrelseledamöternas antal överstiga tolv. I förslaget behölls det gällande kravet på minst fem styrelseledamöter. Enligt 2 kap 5 § 10. skall reglementet ange det för sparbanken bestämda antalet styrelseledamöter.

Enligt 36 § andra stycket SpL skall styrelsen handha den omedelbara ledningen av sparbankens verksamhet. Detta stadgande, som utgör den grundläggande bestämmelsen angående styrelsens uppgifter, är mycket allmänt hållet. Ser man stadgandet isolerat ger det inte helt en riktig bild av styrelsens uppgifter. Stadgandet bör läsas tillsammans med den bestämmelse som anger huvudmännens uppgifter i en sparbank. Härigenom klargörs funktionsfördelningen mellan styrelse och huvudmän och en närmare bestämning av styrelsens uppgifter erhålls. Enligt 11 § SpL skall i en sparbank såsom representanter för insättarna finnas huvudmän för övervakning av sparbankens förvaltning och med de uppgifter i övrigt, som anges i denna lag. Utöver den övervakande funktionen läggs således på huvudmännen att besluta i frågor som särskilt anges i SpL,

annan författning eller reglementet. Styrelsens uppgifter blir därvid inte begränsade till ett handhavande av "den omedelbara ledningen av sparbankens verksamhet" om därmed avses de förvaltningsmässiga funktionerna i trång mening, dvs de rent exekutiva funktionerna. Styrelsen utövar nämligen också de beslutande befogenheterna i den mån dessa inte förbehålls huvudmännen genom uttryckliga bestämmelser i SpL, annan författning eller reglementet. Någon större skillnad vad gäller kompetensfördelningen mellan huvudmännen och styrelsen och mellan bolagsstämman och styrelsen i BL torde inte föreligga i praktiken. I förslaget har utredningen därför valt att ange sparbanksstyrelsens uppgifter på samma sätt som styrelsens uppgifter anges i BL och BAL. Styrelsen skall således förvalta sparbankens angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i SpL. Med uttrycket "förvalta" avses då något mer än att ta hand om sparbankens verkställande funktioner. Styrelsens förvaltningsrätt innefattar förutom de verkställande uppgifterna, vilka styrelsen i stor utsträckning delegerar, i stort sett alla beslutandebefogenheter utom dem, som enligt särskilda bestämmelser i SpL skall vara förbehållna huvudmännen. Huvudmännens eller med förslagets beteckning sparbanksstämmans uppgifter beskrivs närmare i följande kapitel.

Andra stycket

Styrelsen väljs av sparbanksstämman. I bankaktiebolagen får enligt såväl gällande BL som BAL bolagsordningen innehålla att en eller flera styrelseledamöter får utses på annat sätt. Någon motsvarighet till denna bestämmelse finns inte i SpL och något behov av att nu införa en sådan bestämmelse har utredningen inte funnit föreligga. Emellertid innehåller stycket två undantag från huvudregeln att stämman skall välja styrelseledamöterna. Som framgår av 4 § skall styrelsen utse en verkställande direktör och om denne inte redan tillhör styrelsen skall han ingå som ledamot i denna. Styrelsen ges således befogenhet att själv utse styrelseledamot. En hänvisning till detta lagrum har tagits in i stycket.

Enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag har de anställda i sparbank rätt att utse högst två styrelseledamöter i sparbank med mer än 25 anställda. Enligt 8 § nämnda lag äger 37 § andra stycket 1 SpL inte tillämpning på arbetstagarledamot. Denna bestämmelse bör dock ändras när "femtalsregeln" nu föreslås bli införd i SpL. På samma sätt som föreskrivs för bankbolag och föreningsbanker bör således i 8 § nämnda lag föreskrivas att arbetstagarledamot inte skall medräknas vid tillämpningen av "femtalsregeln" i 3 § andra stycket. Vidare bör i 7 § nämnda lag även för sparbanker föreskrivas att dessa arbetstagarledamöter inte skall inräknas i antalet styrelseledamöter enligt första stycket i förevarande paragraf.

I *tredje stycket* regleras styrelseledamots mandattid. Styrelseledamots uppdrag gäller för tid som anges i reglementet. Uppdragstiden får dock inte överstiga en tidsperiod om fyra räkenskapsår och skall upphöra vid den ordinarie sparbanksstämma där styrelseval förrättas. Även om stämman försummat nyval upphör styrelseuppdraget vid utgången av den

stämma då tiden löper ut. Bestämmelsen överensstämmer med nu gällande bestämmelse i 38 § första stycket SpL.

Maximitiden för uppdraget gäller alla styrelseledamöter, således också verkställande direktör. Inget hindrar att samma person utses för en ny mandatperiod. I lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag finns särskilda bestämmelser om tiden för en styrelseledamots uppdrag (15 §). Dessa bestämmelser stämmer överens med detta stycke. En samordning bör därför eftersträvas och lätt kunna ske.

I likhet med gällande lag är styrelsesuppleanter inte obligatoriska. Om styrelsesuppleanter skall finnas måste det anges i reglementet med uppgift om antalet eller lägsta och högsta antalet, se 2 kap 5 § 10 punkten. Enligt *fjärde stycket* gäller för suppleanter i tillämpliga delar detsamma som för styrelseledamöter.

2 § Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som utsett honom begär det. En anmälan om detta skall göras hos styrelsen och i de fall då ledamot som inte är vald på sparbanksstämman vill avgå, hos den som tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller om det uppkommer hinder för honom enligt 3 § att vara styrelseledamot och om det inte finns någon suppleant, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny ledamot för den återstående mandattiden tillsätts om inte den förutvarande ledamoten har varit en sådan arbetstagarledamot som avses i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. Valet kan anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter och antalet inte understiger fem.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser för det fall att styrelseledamots uppdrag upphör i förtid, motsvarar 38 § andra stycket SpL och 9 § SpK och överensstämmer med 8 kap 2 § BAL.

En styrelseledamot har enligt *första stycket* rätt att efter anmälan avgå i förtid. Anmälan skall göras hos styrelsen och vad gäller arbetstagarledamot hos den som tillsatt honom. Den verkställande direktören skall givetvis göra anmälan till styrelsen trots att han inte utsetts av stämman.

Enligt första stycket kan en styrelseledamot också när som helst skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom, dvs sparbanksstämman eller arbetstagarorganisation. Den som begär att styrelseledamot skall avgå i förtid skall anmäla detta till styrelsen.

Enligt ABL kan verkställande direktören kvarstå i sin befattning även om han avgår ur styrelsen. Detta är inte möjligt i en sparbank, eftersom det där krävs att verkställande direktören alltid är styrelseledamot.

Upphör styrelseuppdraget i förtid eller blir en styrelseledamot omyndig eller försatt i konkurs eller bosätter han sig utanför sparbankens verksamhetsområde eller förlorar han sitt svenska medborgarskap och finns det ingen suppleant för honom, skall enligt *andra stycket* övriga styrelseledamöter se till att en ny ledamot utses för den återstående mandattiden. Styrelsen skall alltså kalla till sparbanksstämma om valet ankommer på stämman eller om det är fråga om en verkställande direk-

tör själv utse en ny verkställande direktör. Om den förutvarande styrelseledamoten var arbetstagarledamot är de kvarvarande styrelseledamöterna inte skyldiga att vidta några åtgärder. I sådant fall ankommer det helt och hållet på vederbörande fackliga organisation att ta ställning till om ny ledamot skall utses och i så fall för vilken mandattid.

Beträffande ledamot som skall väljas av sparbanksstämma får valet av denne anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, under förutsättning att styrelsen är beslutför med de kvarstående ledamöterna och suppleanterna och dessa inte är färre än fem. I detta antal kan arbetstagarledamöterna inräknas. Liksom enligt gällande SpL kan styrelsen inte fungera om det i 1 § föreskrivna lägsta antalet styrelseledamöter underskrids.

3 § Styrelseledamöterna skall vara svenska medborgare och, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat, vara bosatta inom sparbankens verksamhetsområde. Den som är omyndig eller i konkurs får inte vara styrelseledamot.

Till styrelseledamot får inte utses den som är

1. styrelseledamot eller anställd i annan sparbank eller
2. styrelseledamot, anställd eller revisor i annat bankaktiebolag än Sparbankernas Bank eller i föreningsbank.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i sparbanken. Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till arbetstagarledamöterna enligt 8 § lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Paragrafens första stycke motsvarar 37 § första stycket SpL. Andra stycket motsvarar 37 § andra stycket 2 och 3 punkterna SpL. Tredje stycket har viss motsvarighet i 37 § andra stycket 1 punkten SpL. Paragrafens första och tredje stycken överensstämmer i stort med 8 kap 3 § BAL.

Första stycket anger kvalifikationsvillkoren för att vara styrelseledamot. Liksom enligt gällande SpL skall styrelseledamot vara svensk medborgare och vara bosatt inom sparbankens verksamhetsområde. Föreskriften att styrelseledamot skall vara bosatt inom verksamhetsområdet är naturlig med hänsyn till den lokala eller regionala inriktning som kännetecknar sparbanksverksamheten. Denna föreskrift behöver dock inte iakttas kategoriskt. Enligt förslaget liksom enligt gällande SpL kan i särskilda fall tillåtas att som styrelseledamot godtas person som bor utanför verksamhetsområdets gränser. I förslaget ges denna dispens av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av bankinspektionen. Dispensregeln bör även fortsättningsvis utnyttjas restriktivt.

Liksom beträffande stiftare, huvudman och revisor skall styrelseledamot vara myndig och som en nyhet har även konkurstillstånd gjorts till ett valbarhetshinder. Även om konkurstillstånd formellt inte förekommer som diskvalifikationsgrund i SpL, har det i praktiken utgjort hinder för valbarhet.

Andra och tredje styckena

I 37 § andra och tredje styckena SpL upptas regler som har till syfte att upprätthålla sparbanksledningens självständighet gentemot de egna tjänstemännen samt att skydda sparbanken mot inflytande från konkurrerande kreditinstitut både inom och utom sparbanksväsendet. Det föreskrivs således att tjänsteman i sparbanken inte får vara styrelseledamot om inte reglementet uttryckligen medger det. Styrelseordförande får dock aldrig vara tjänsteman i sparbanken. Vidare får en styrelseledamot inte vara styrelseledamot eller tjänsteman i annan sparbank eller tjänstemän i annat bankaktiebolag än Sparbankernas Bank eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit. Slutligen sägs att av styrelseledamöterna får sammanlagt högst en tredjedel också vara styrelseldamöter i annat bankaktiebolag än Sparbankernas Bank eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit.

Det kan diskuteras att bibehålla de regler som tillkommit i syfte att skydda sparbanken mot inflytande från konkurrerande kreditinstitut. Styrelseledamöterna utses som huvudregel av sparbanksstämman. Stämman torde vara angelägen om att skydda sparbanken mot sådant inflytande och endast till styrelseledamöter utse sådana personer som genom sitt kunnande och sin erfarenhet kan förväntas göra en insats i sparbankens ledning. Emellertid har från sparbankshåll hävdats att reglerna bör bibehållas och även skärpas så att varken styrelseledamot, anställd eller revisor i annat bankaktiebolag än Sparbankernas Bank eller i föreningsbank får vara ledamot i sparbanks styrelse. Med hänsyn till det nära samarbete som förekommer mellan sparbanksväsendet och hypoteksinstitutionerna har dock hävdats att alla jävsregler för personer bundna till dessa institutioner bör slopas. Utredningen har utformat bestämmelserna i *andra stycket* mot bakgrund av dessa synpunkter.

Vad gäller de regler som tillkommit i syfte at upprätthålla sparbanksledningens självständighet gentemot den egna tjänstemannakretsen är dessa alltjämt av största värde. Reglerna motsvaras i BL av den s k femtalsregeln (72 § andra stycket BL) vari sägs att av styrelseledamöterna får inte flera än en för varje påbörjat femtal vara befattningshavare i banken. Utredningen anser att denna regel även bör införas i SpL (*tredje stycket*). Detta innebär en viss skärpning i förhållande till gällande regler. Med hänsyn till styrelsens kontrollfunktion är det emellertid betydelsefullt att värna om styrelsens självständighet. De flesta sparbankerna torde även i praktiken redan kunna uppfylla det krav som femtalsregeln ställer. Ett visst värde ligger också i att dessa båda lagar samordnas även i denna fråga.

Utredningen har emellertid föreslagit en viss förändring av "femtalsregeln" i förslaget till BAL. "Befattningshavare" har utbytts mot "anställd". Vad som avses med "anställd" hänvisas till inledningen till 8 kap BAL och vad gäller bestämmelsen i övrigt hänvisas till vad utredningen anfört i motiven till 8 kap 3 § andra stycket BAL.

Vid tillämpningen av "femtalsregeln" skall inte arbetstagarledamot enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag medräknas. En bestämmelse om detta bör på samma sätt som gäller för bankbolagen intas i 8 § ovan nämnd lag..

I 37 § andra stycket SpL förbjuds som ovan nämnts dubbelställningen av styrelseordförande och tjänsteman i sparbanken. Denna bestämmelse återfinns nu i 4 kap 9 § andra stycket.

I en sparbank kan utses ett antal styrelsesuppleanter. Dessa är inte nödvändigtvis personliga ersättare åt de ordinarie ledamöterna. Vid utseende av suppleanter skall också hänsyn tas till "femtalsregeln" så att regeln skall tillämpas på det sammanlagda antalet ordinarie styrelseledamöter och styrelsesuppleanter. Vid ett styrelsesammanträde bör i första hand de ordinarie ledamöterna beredas tillfälle att närvara. Om inte samtliga ordinarie ledamöter kan infinna sig, kallas suppleant. Därvid skall vid kallelse till varje enskilt sammanträde iakttas att sammansättningen av ledamöterna — ordinarie och suppleanter — inte blir sådan att den står i strid med "femtalsregeln". Inget hindrar emellertid att vanliga ledamöter, ordinarie och suppleanter, kallas till sammanträdet. Vid sådant förhållande är det emellertid av vikt att det redan i början av sammanträdet klargörs vilka som vid sammanträdet skall utgöra styrelsen och äga rätt att delta i beslutsfattandet. Därvid skall naturligtvis "femtalsregeln" iakttas.

4 § Styrelsen skall utse verkställande direktör. Denne skall under styrelsens inseende leda verksamheten i sparbanken. Om det behövs, får flera verkställande direktörer utses. Styrelsen får även utse ställföreträdare för verkställande direktör (vice verkställande direktör). Bankinspektionen får medge undantag från att verkställande direktör skall utses.

Om någon annan än styrelseledamot utses till verkställande direktör, skall denne ingå som ledamot i styrelsen. Om det till vice verkställande direktör utses någon annan än styrelseledamot eller suppleant, skall denne ingå som suppleant i styrelsen.

Vad som sägs i denna lag om verkställande direktör skall i tillämpliga delar gälla också för vice verkställande direktör.

Paragrafen, som upptar bestämmelser om verkställande direktör, saknar motsvarighet i SpL. De föreslagna bestämmelserna överensstämmer i stort med dem som gäller för affärsbankerna och som nu återfinns i 8 kap 4 § BAL.

Även om någon uttrycklig lagregel inte finns i SpL som ger sparbank möjlighet att utse verkställande direktör, har flertalet av sparbankerna utsett sådan och därvid analogt tillämpat BL:s regler. Vissa mindre sparbanker har emellertid inte någon verkställande direktör. Vid tillkomsten av 1955 års SpL uttalades att det inte fanns anledning att i lagen uppta särskilda regler om verkställande direktörs ställning och åliggande. Med hänsyn till det stora antalet små sparbanker togs direkt avstånd från en regel som skulle göra verkställande direktör obligatorisk i sparbank.

Inom sparbanksrörelsen har eftersträvats större enheter. Framför allt under 1960-talets senare hälft samt under de första åren av 1970-talet har antalet sparbanker minskat genom ett stort antal fusioner. I de stora och medelstora sparbankerna har verkställande direktör utsetts. Av denna anledning finner utredningen att särskilda regler rörande verkställande

direktör bör införas i SpL efter det mönster som föreslås i BAL och som sedan länge gällt i BL. Ett krav på att sparbanker av viss storlek obligatoriskt skall utse verkställande direktör bör även uppställas i SpL. Bankinspektionen bör emellertid kunna ge de mindre sparbankerna dispens från kravet att utse verkställande direktör. Utredningen anser vidare att verkställande direktörsbegreppet i förslaget skall ges samma betydelse som i BAL.

Första stycket

Som nämnts i inledningen till detta kapitel intar den verkställande direktören i ett bankinstitut en annan ställning än i ett vanligt aktiebolag. Detta framgår främst av det förhållandet att den verkställande direktören inte i lagen ges någon särskild befogenhet. Denne blir sålunda ingen självständig organperson. Den verkställande direktörens uppgifter bestäms i stället av styrelsen som skall utse honom. Han lyder sålunda direkt under styrelsen och styrelsen kan när som helst gripa in eller ta över de arbetsuppgifter som den verkställande direktören tidigare tilldelats. Detta framgår av bestämmelsen att den verkställande direktören skall under styrelsens inseende leda verksamheten i banken.

Såvitt gäller den verkställande direktörens ställning överensstämmer bestämmelserna i detta stycke med dem som föreslås i BAL. På andra punkter föreligger dock skillnader. Enligt såväl gällande BL som förslaget till BAL måste varje bankaktiebolag ha minst en verkställande direktör. En sådan regel förs även in i förslaget men med hänsyn till den heterogena strukturen hos sparbanksväsendet har föreslagits att bankinspektionen skall kunna medge undantag från denna regel. De minsta sparbankerna som idag inte har något behov av att utse verkställande direktör bör således kunna få dispens från kravet att utse sådan. I förslaget föreskrivs vidare att styrelsen får utse en ställföreträdare för den verkställande direktören. Denne benämns vice verkställande direktör. Till skillnad från vad som föreslås i BAL uppställs således inte ett absolut krav på att sparbank skall utse vice verkställande direktör.

Utredningen har funnit att den möjlighet som ges bankbolag att utse flera verkställande direktörer också bör ges sparbankerna. I praktiken förekommer redan nu att arbetsuppgifterna som tillhör den löpande förvaltningen i sparbanken delas upp på två verkställande direktörer. Detta är fallet i den nyligen bildade sparbanken, Första SparBanken, vars verksamhetsområde är delat i en stockholmsregion och en göteborgsregion. Arbetsuppgifterna och ansvaret för dessa bör fördelas mellan verkställande direktörerna på ett klart sätt. I 5 § andra stycket föreskrivs därför att om flera verkställande direktörer utses, så skall i en instruktion anges hur ledningen av sparbankens verksamhet skall fördelas mellan dem.

Andra stycket

Också i fråga om sättet att utse den verkställande direktören skiljer sig de föreslagna reglerna från de nu gällande i BL. Enligt 74 § första stycket BL skall styrelsen inom sig utse en eller flera verkställande direktörer. Detta innebär att den person som styrelsen anser vara lämplig för upp-

draget måste innan han kan utses, väljas in i styrelsen av bolagsstämman. När verkställande direktör skall utses i sparbank, rekryteras denne i flertalet fall från annan verksamhet utanför sparbanken. För att få utse sådan externt rekryterad person till verkställande direktör krävs, för det fall att BL:s ovan nämnda regel skall gälla även för sparbanken, att sparbanksstämman först förordnar denne till styrelseledamot i sparbanken. Det är förenat med stora kostnader om en extra sparbanksstämma behöver kallas. I flera fall skulle det också medföra en onödig tidsutdräkt. Utredningen har därför valt att i förslaget föra in de bestämmelser om utseende av verkställande direktör som gäller för föreningsbankerna (26 § JkL). Den av styrelsen utsedde verkställande direktören skall ingå i styrelsen. Det står således styrelsen fritt att utse vem som helst till verkställande direktör. Han behöver således inte från början ingå i styrelsen för att vara valbar. Efter valet ingår den på detta sätt utsedde verkställande direktören automatiskt i styrelsen. Detta innebär emellertid ett undantag från bestämmelsen som anger att sparbanksstämman skall utse styrelsen i sparbanken. En erinran om detta har därför tagits in i 1 §. Som tidigare anmärkts har flera sparbanker verkställande direktörer utsedda. Det nu beskrivna förfarandet som även gäller för föreningsbankerna och som i dessa fungerat klanderfritt följer i praktiken i stort det sätt på vilket verkställande direktör i praktiken blivit utsedda i sparbankerna. Följande måste dock beaktas vid utseende av verkställande direktör. Styrelsen måste före valet bevaka att det bestämda antalet eller det högsta tillåtna antalet styrelseledamöter enligt reglementet inte överskrids. Eftersom den verkställande direktören alltid betraktas som anställd i sparbanken, måste styrelsen också bevaka att femtalsregeln i 3 § tredje stycket efterföljs. Bestämmelsen i andra stycket medför avslutningsvis också att den utsedde verkställande direktören måste uppfylla de allmänna kvalifikationskraven i 3 § första och andra styckena. Har vice verkställande direktör utsetts, skall denne ingå i styrelsen som suppleant, om han inte redan har ett uppdrag som ledamot eller suppleant i styrelsen.

Tredje stycket

I detta stycke stadgas att vad som sägs i denna lag om verkställande direktör också skall gälla vice verkställande direktör. Eftersom ställföreträdaren för verkställande direktören skall vara antingen styrelseledamot eller suppleant, gäller de kvalifikationskrav som uppställs i 3 § också för denne.

5 § Styrelsen får med den inskränkning som följer av 6 § uppdra åt verkställande direktör eller någon annan att ensam eller tillsammans med andra vidta sådana åtgärder som annars ankommer på styrelsens egen prövning. En person som har fått ett sådant uppdrag kallas delegat.

Styrelsen skall i en instruktion meddela föreskrifter om de befogenheter som skall tillkomma verkställande direktör eller andra delegater. Instruktionen skall fastställas för ett år i sänder. Avser uppdraget att bevilja kredit, skall grunderna för kreditgivningen fastställas. Har flera verkställande direktörer utsetts skall

instruktionen ange hur ledningen av sparbankens verksamhet skall fördelas mellan dem. Styrelsen skall så snart det kan ske sända en avskrift av instruktionen till bankinspektionen samt, när ändringar vidtagits i instruktionen, underrätta bankinspektionen om detta.

Uppdrag som avses i första stycket kan när som helst återkallas eller inskränkas. Utan hinder av att styrelsen har lämnat delegatuppdrag får styrelsen själv avgöra ärenden av varje slag.

Paragrafen motsvarar 39 § första — tredje styckena SpL och överensstämmer med 8 kap. 5 § BAL.

Före 1955 års SpL var styrelsen det enda verkställande organet inom sparbanken. Inom sparbanksväsendet ansåg man det vara en brist att inte kunna delegera vissa styrelseuppgifter på något under styrelsen inrättat organ. Denna möjlighet stod redan affärsbankerna till buds. Obetydliga ärenden fick anstå ibland under långa tidsperioder mellan styrelsesammanträdena. Särskilt handläggningen av kreditärenden var osmidig och vållade ibland stora olägenheter. Mot denna bakgrund tillerkändes styrelsen i 1955 års SpL rätt att, där reglementet så medgav, i begränsad omfattning delegera styrelsefunktionen åt en krets av underordnade befattningshavare. Denna krets, delegation, skulle bestå av minst tre ledamöter och utses bland styrelseledamöterna, personer i ledningen för avdelningskontor eller tjänstemän i sparbanken. Delegationsuppdragen fick inte avse andra ärenden än sådana som angick beviljande av kredit.

De redovisade delegeringsbestämmelserna var betydligt mer restriktiva än de som gällde för affärsbankerna. På förslag av bankinspektionen ändrades år 1969 delegeringsbestämmelserna för sparbank och gavs i stort sett samma innehåll som BL:s regler (prop 1968:143 sid 250 f).

Enligt *första stycket* får styrelsen med de begränsningar som anges i 6 § delegera de rent verkställande uppgifterna på verkställande direktören och även andra personer. Begreppet delegat är ett hävdvunnet uttryck inom bankvärlden och i detta stycket används delegat som definition på en person som fått i uppdrag att avgöra styrelseärenden.

I *andra stycket* föreskrivs att styrelsen i en särskild instruktion skall meddela föreskrifter angående de befogenheter som skall tillkomma verkställande direktör och andra delegater, som fått vissa uppdrag enligt bestämmelsen i första stycket. Även vad gäller verkställande direktör skall således dennes befogenheter anges i instruktionen. Dessa befogenheter är ju inte såsom i ABL bestämda i lag. När en sparbank skall äga rätt att utse flera verkställande direktörer är det viktigt att det i instruktionen klart anges de olika verkställande direktörernas arbetsuppgifter och hur ansvaret fördelas emellan dem.

Dessa instruktioner skall vara ändamålsenliga och tydligt avfattade. Detta är angeläget av bl a följande skäl. Genom instruktionen måste en klar avgränsning göras mellan delegatens handlande i kraft av delegation å ena sidan och dennes handlande som anställd i banken å andra sidan. Skadeståndsskyldigheten för delegat regleras i 11 kap medan anställds skadeståndsskyldighet följer de allmänna skadeståndsreglerna. Verkställande direktörens handlande grundar sig — förutom när han agerar som styrelseledamot — alltid på en delegation från styrelsens

sida. Dennes ansvar för olika dispositioner regleras därför alltid enligt bestämmelserna i 11 kap. Det är emellertid även här av betydelse att avgöra i vilken egenskap verkställande direktören företagit en handling, eftersom bestämmelserna om styrelseledamots och delegats skadeståndsansvar i vissa avseenden skiljer sig åt. Exempelvis inträder ansvarspreskription vid olika tidpunkter.

Vad gäller delegaternas befattning med kreditgivningsärenden krävs självfallet att instruktionerna precist anger de gränser inom vilka den delegerade beslutanderätten får utövas. Det gäller inte enbart beloppsgränser utan även säkerheternas beskaffenhet, bindningstid m m.

Instruktionen skall fastställas för ett år i taget. Styrelsen skall emellertid fortlöpande se över instruktionerna och, om det behövs, snarast vidta erforderliga ändringar. Sparbankerna skall också se till att bankinspektionen alltid har kännedom om de aktuella instruktionerna. Genom skyldigheten för sparbanken att sända in avskrifter av instruktionerna till bankinspektionen ges inspektionen möjlighet att övervaka att kraven på tydlighet är uppfyllda och att en delegation överensstämmer med lag och framstår som ändamålsenlig och lämpligt avvägd.

Vad angår verkställande direktörens befogenheter har dessa inte såsom i ABL närmare bestämts i lag utan skall fastställas av styrelsen i en särskild instruktion. Verkställande direktören är inte den ende som kan anförtros ärenden av sådan beskaffenhet att de annars ankommer på styrelsen. Denna har nämligen en allmän befogenhet att delegera sådana ärenden på en eller flera personer, oberoende av om dessa är styrelseledamöter.

Styrelsen är den högsta förvaltningsinstansen i sparbanken och förutsätts som sådan att hålla uppsikt över delegaterna. Ett uttryck för detta är att styrelsen enligt *tredje stycket* när som helst äger återkalla eller inskränka delegaternas (inkl verkställande direktörens) mandat eller utan hinder av detsamma själv avgöra alla slags ärenden.

6 § Styrelsen får inte uppdra åt enskild styrelseledamot eller någon annan att avgöra ärenden som är av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt.

Styrelsen får inte i något fall uppdra åt en enskild styrelseledamot eller någon annan att bevilja kredit till person eller sammanslutning som omfattas av bestämmelserna i 3 kap 13 §.

Utan hinder av vad som sägs i andra stycket får styrelsen uppdra åt annan att inom fastställda gränser bevilja kredit till person eller sammanslutning som där avses i och för en av denne driven rörelse.

Styrelsen får endast i enlighet med de föreskrifter som bankinspektionen utfärdat uppdra åt enskild styrelseledamot eller någon annan att ensam eller i förening med andra bevilja kredit till andra anställda och delegater än sådana som avses i andra stycket och till dessa närstående personer eller sammanslutningar.

Bestämmelserna i denna paragraf om kredit skall gälla även i fråga om de garantiförpliktelser, som sparbank ikläder sig.

Paragrafen motsvarar 39 § fjärde och femte styckena SpL och överensstämmer med 8 kap. 6 § BAL.

Som anmärkts i föregående paragraf överensstämmer i stort sett dele-

gationsbestämmelserna i SpL och BL med varandra. Denna nära överensstämmelse tillkom år 1969 (prop. 1968:143 s. 250 f), då således SpL:s mera restriktiva delegeringsbestämmelser ändrades. Endast i två avseenden föreligger avvikelser. Några regler om verkställande direktör ges inte i SpL. Den andra avvikelsen avser förevarande paragraf som anger vilka ärenden som styrelsen inte får delegera. Såväl i BL som i SpL finns en uttömmande uppräkning av de ärenden som styrelsen alltid måste fatta beslut om. Uppräkningen är identisk i de båda lagarna men i SpL tillkommer ett ärende som styrelsen inte äger delegera, nämligen att utfärda bestämmelser om kassaverksamheten vid sparbanken eller om rörelsen i dess helhet vid filial och hur denna rörelse skall övervakas från huvudkontorets sida. Dessa ärenden har ansetts vara så betydelsefulla att styrelsen genom en särskild bestämmelse i 15 § SpK ålagts att handha dem.

Som utredningen även anfört i motiven till 8 kap. 6 § BAL torde de flesta av de uppräknade ärendena alltjämt ha en sådan angelägenhetsgrad att styrelsen själv bör besluta i dessa. Efter hand som bankverksamheten förändras, tillkommer andra mer betydelsefulla ärenden än de uppräknade och som även de bör tas med i paragrafen. Vissa av de uppräknade ärendena kan däremot inte längre anses ha sådan vikt att styrelsen inte i något fall skall få delegera dessa. I praktiken torde det egentliga avgörandet av vissa ärenden i uppräkningen redan ligga på den verkställande ledningen. Att i lag skapa en ny katalog av ärenden och därmed exakt ange vilka ärenden som styrelsen inte får delegera torde knappast vara möjligt. En sådan uppräkning måste bli detaljerad och tolknings- och gränsdragningsproblem kan uppstå. En sådan lösning skulle även vara svår att anpassa till framtida förhållanden. Några enhetliga bestämmelser i denna fråga är vidare svår att åstadkomma för sparbankerna som företer så väsentliga skiljaktigheter sinsemellan både vad avser storleksordning och rörelsens närmare bedrivande. Mot denna bakgrund har utredningen valt en annan lösning. I *första stycket* föreskrivs att styrelsen inte får uppdra åt enskild styrelseledamot eller någon annan att avgöra ärenden som är av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt. Denna bestämmelse har således fått ersätta de i lag uppräknade ärendena dock med ett undantag. Utredningen har ansett att möjligheten att delegera beslut om kredit till bl a styrelseledamöter, anställda och delegater i sparbanken alltjämt bör regleras i lag.

Den föreslagna förändringen av paragrafen skall inte behöva innebära att sparbanksstyrelserna får helt nya utgångspunkter för bedömningen av i vilken utsträckning delegation skall få förekomma. Alltjämt bör de policybetonade frågorna som anger verksamhetens mål och inrikting alltid avgöras av styrelsen. Ärenden som innebär att större investeringar skall göras eller att nya verksamhetsgrenar skall startas eller förvärvas utgör exempel på sådana ärenden vars avgöranden bör förbehållas styrelsen. Vilka ärenden som skall anses vara av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt får i det enskilda fallet avgöras av sparbanksstyrelsen. Som måttstock vid denna bedömning bör dock de ärenden som nu anges i 39 § fjärde och femte styckena SpL tjäna. Utredningen hänvisar till motiven till den motsvarande bestämmelsen i BAL där dessa

ärenden närmare kommenterats. Vad gäller det i SpL särskilt upptagna ärendet att utfärda bestämmelser om kassaverksamheten vid sparbanken och om verksamheten vid filial och hur denna skall övervakas från huvudkontorets sida lades särskild stor vikt vid detta ärende i samband med tillkomsten av de nuvarande delegeringsreglerna i SpL. Sådana ärenden får emellertid numera inte anses vara av så stor vikt att de inte bör kunna delegeras.

Andra—femte styckena

Som ovan nämnts anser utredningen att styrelsens möjlighet att delegera beslut om kredit till anställda och delegater i sparbanken även fortsättningsvis bör regleras i lag. Den gällande bestämmelsen i detta ämne finns intagen i 39 § fjärde stycket 3 SpL. Den personkrets som anges i denna bestämmelse överensstämmer med undantag för verkställande direktör med personkretsen i 74 § femte stycket 3. BL. När nu utredningen föreslår att verkställande direktörsbegreppet skall införas i SpL ges möjlighet att bestämma personkretsarna i de båda lagarna på samma sätt.

Som utredningen konstaterat i motiven till 8 kap 6 § andra stycket BAL är den ifrågavarande personkretsen alltför vid. Bankstyrelserna får själva besluta om kredit till bl a samtliga delegater i banken. Med den omfattande delegation som nu förekommer i bankerna får bankstyrelserna avgöra ett ständigt ökande antal ärenden om krediter till personer med delegatsuppdrag. Bankstyrelserna bör i så stor utsträckning som möjligt avlastas dessa kreditbeslut. Endast sådana beslut som är verkligen motiverade bör fattas av styrelsen och därmed ges en mer ingående prövning.

Beträffande styrelsens möjlighet att delegera beslut om kredit till styrelseledamöter, anställda och delegater i banken föreslår utredningen enhetliga regler för såväl sparbanker som bankaktiebolag. De föreslagna reglerna innebär bl.a. att styrelsen enligt andra stycket alltid måste fatta beslut om kredit till de personer som omfattas av kreditjävsbestämmelserna (3 kap 13 §). Krediter till övriga anställda eller delegater inom sparbanken kall styrelsen inte vara tvungen att pröva. Sådana kreditbeslut skall styrelsen kunna delegera i enlighet med föreskrifter som bankinspektionen utfärdar (fjärde stycket). Därtill kommer i tredje stycket det undantag, som finns redan i gällande lag, att styrelsen inom vissa fastställda gränser får delegera beslut om kredit till personer eller sammanslutningar som nämns i andra stycket om krediten lämnas i och för en rörelse som någon av dessa driver.

Enligt utredningens mening bör en styrelse i princip aldrig kunna delegera beslut om att bevilja krediter till vissa sparbanken närstående personer eller sammanslutningar. I *andra stycket* uppställs således ett förbud för styrelsen att delegera kreditbeslut som rör personer eller sammanslutningar som omfattas av kreditjävsbestämmelserna i 3 kap. 13 §. Detta framgår i stycket av hänvisningen till detta lagrum. Krediter till följande personer och sammanslutningar måste således alltid beviljas av styrelsen själv:

1. styrelseledamot

2. delegat i ledande ställning som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden,

3. anställd i ledande ställning inom sparbanken,

4. den som är gift med eller sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med person som avses under 1—3,

5. juridisk person i vilken sådan person som avses under 1- 4 har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem.

I motiven till 3 kap. 13 § har utredningen närmare definierat den kreditjäviga kretsen och hänvisar i detta sammanhang till dessa motiv. Av kreditjävsbestämmelsen följer bl a att krediter till de ovan nämnda personerna eller sammanslutningarna skall antecknas i en särskild förteckning. Av bestämmelserna i 6 kap. 4 § första stycket 4 följer att en revisor i en sparbank inte får stå i låneskuld till sparbanken eller något annat företag i samma koncern eller ha förpliktelser för vilka sparbanken eller ett sådant företag har ställt säkerhet. Revisor behöver av denna anledning inte tas upp i den kreditjäviga kretsen, se närmare 3 kap. 13 §.

I paragrafens *tredje stycke* upptas ett undantag till förbudet att delegera beslut om kredit till de personer eller sammanslutningar som avses i det andra stycket. Här före- skrivs nämligen att styrelsen kan inom vissa fastställda gränser delegera besluten om kredit till dessa personer eller sammanslutningar om krediten lämnas i och för en rörelse som någon av dessa driver.

Enligt *fjärde stycket* får styrelsen till en enskild styrelseledamot eller någon annan delegera beslut om kredit till andra anställda och delegater än de som avses i andra stycket eller till dessa närstående fysiska eller juridiska personer. Bland de delgater som här avses ingår ett stort antal kamrerare och andra anställda i motsvarande ställning på olika nivåer i sparbanken. Delegation enligt detta stycke måste följa de föreskrifter som inspektionen i samråd med de olika bankerna utarbetar. Dessa föreskrifter bör vara så utformade att beslut om kredit till nämnda personer alltid måste fattas på en sådan nivå i sparbanken att den presumtive kredittagaren saknar möjlighet att påverka prövningen. Vid utformningen av föreskrifterna bör således hänsyn tas till sparbankernas organisation och, om så krävs, till enskilda anställdas och delegaters individuella ställning i sparbanken.

I paragrafens *femte stycke* har till andra — fjärde styckenas bestämmelser gjorts att ett tillägg, varigenom dessa bestämmelser om delegation kommer att gälla också beslut om ställande av garanti för krediter.

7 § Om en sparbank har blivit moderföretag, skall styrelsen meddela detta till dotterföretagets ledning. Dotterföretagets ledning skall lämna styrelsen för moderföretaget de upplysningar som fordras för att beräkna koncernens ställning och resultatet av koncernens verksamhet.

Paragrafen saknar motsvarighet i SpL och överensstämmer med 8 kap 9 § BAL.

I 1 kap 3 § har tagits in regler som bestämmer begreppen moderföretag och dotterföretag och därmed anger förutsättningarna för uppkomsten

av koncernförhållanden. I 7 kap återfinnes som en nyhet särskilda koncernredovisningsregler. I denna paragraf sägs att sparbanken som blivit moderföretag skall underrätta dotterföretagets ledning om detta. Utan särskilt stadgande är det uppenbart att om dotterföretaget är moderföretag i en underkoncern, det bör vidarebefordra meddelandet till de i underkoncernen ingående dotterföretagen.

I paragrafen sägs vidare att dotterföretagets ledning skall lämna styrelsen för moderföretaget de upplysningar som fordras för att beräkna koncernens ställning och resultatet av koncernen. I egenskap av aktie- eller andelsägare i ett dotterföretag har moderföretaget rätt att ta del av de redovisningshandlingar som skall läggas fram för delägarna och av revisionsberättelsen. Om moderföretaget och dotterföretaget har samma räkenskapsår kan således flera uppgifter hämtas från detta material. I annan fall fordras särskilda uppgifter från dotterföretaget per moderföretagets balansdag. Också i övrigt fordras särskilda uppgifter från dotterföretaget såsom upplysningar om interntransaktioner och andra mellanhavanden inom koncernen som inte kan framläsas ur de framlagda redovisningshandlingarna. På grund av de förhållanden som oftast råder mellan moderföretag och dotterföretag torde det i allmänhet vara lätt för moderföretaget att få de uppgifter som krävs för att få en överblick över koncernens förhållanden. Bestämmelsen har emellertid den betydelsen, att den i förhållande till moderföretaget begränsar den tystnadsplikt som annars åligger verkställande direktören och styrelsen beträffande dotterföretagets angelägenheter.

8 § Inom styrelsen skall en av ledamöterna vara ordförande. Om inte något annat föreskrivs i reglementet eller beslutas av sparbanksstämman, väljer styrelsen ordförande. Styrelsen får även utse vice ordförande. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning.

Verkställande direktör eller någon annan anställd i banken får inte vara ordförande eller vice ordförande.

Paragrafens första stycke motsvarar 12 § SpK och dess andra stycke motsvarar 37 § andra stycket 1. SpL. Paragrafen överensstämmer helt med 8 kap 10 § BAL.

I 1923 års SpL saknades bestämmelser om styrelseordförande. 12 § SpK utformades efter mönster av 77 § första stycket BL. Innehåller inte reglementet någon föreskrift om hur styrelseordföranden skall utses och har sparbanksstämman inte fattat särskilt beslut om detta, skall enligt *första stycket* styrelsen utse ordförande. I detta stycke har även tillagts att styrelsen får utse vice styrelseordförande.

Enligt *andra stycket* framgår att verkställande direktör eller någon annan anställd i banken under inga förhållanden får vara styrelsens ordförande. Bestämmelsen återfinns redan i SpL. På sätt föreslagits i motsvarande bestämmelse i BAL får inte heller vice styrelseordförande vara verkställande direktör eller anställd i sparbanken. Motivet till bestämmelsen är detsamma som legat till grund för den s k femtalsregeln, dvs att styrelsen, som har att utöva tillsyn över bankens befattningsha-

vare inte bör ledas av någon av dessa. "Femtalsregeln" föreslås nu bli införd i detta kapitels 3 § tredje stycket.

Av samma skäl som anförts för en ändring av femtalsregeln bör begreppet "befattningshavare" i bestämmelsen bytas ut mot "anställd". Att styrelseordföranden inhämtar kunskap om bankens verksamhet och skötsel genom att ingå i en delegatgrupp kan många gånger vara av vikt för styrelsearbetet. Bankverksamhet har liksom mången annan verksamhet blivit alltmer komplicerad. Det torde därför vara svårt att utan någon förankring i den praktiska verksamheten kunna leda arbetet i styrelsen och fatta de för sparbanken riktiga besluten. Alltjämt är emellertid de ursprungliga motiven till bestämmelsen viktiga. Styrelseordföranden bör därför vara förhindrad att i alltför stor omfattning delta i bankens löpande förvaltning. Som anförts i inledningen till detta kapitel kan styrelseordföranden då komma att jämställas med en anställd i sparbanken och därmed bli förhindrad att fullgöra sin syssla som ordförande. Bankinspektionen bör vid granskningen av de instruktioner som sparbankerna skall sända in noggrant följa dessa förhållanden vad gäller ordförande, så att kravet på en effektiv inre kontroll i banken inte därigenom eftersätts. Om styrelsen formellt utser en vice styrelseordförande får inte heller denne vara verkställande direktör eller anställd i sparbanken.

9 § Styrelsens ordförande skall se till att sammanträden hålls här det behövs. Om en styrelseledamot fordrar att styrelsen sammankallas, skall detta ske.

Vid styrelsens sammanträden skall det föras protokoll, som undertecknas eller justeras av ordföranden och den ledamot som styrelsen utser. Styrelseledamöterna har rätt att få avvikande mening antecknad till protokollet. Protokollet skall föras i nummerföljd och förvaras på betryggande sätt.

Paragrafen överensstämmer med 13 § SpK och med 8 kap. 11 § första och andra styckena BAL.

Den direkta förebilden till 13 § SpK är 78 § BL som i sin tur överensstämmer med ABL:s motsvarande regler. Enligt *första stycket* ankommer det på styrelsens ordförande att se till att sammanträde hålls när det behövs. Uppdraget som styrelseordförande innebär naturligtvis inte enbart att leda styrelsesammanträdena, utan ordföranden skall följa sparbankens verksamhet och om så behövs göra denna till föremål för överväganden inom styrelsen. Främst på styrelseordföranden ankommer det att övervaka att styrelsens tillsynsplikt inte eftersätts.

Vidare föreskrivs att om en ledamot av styrelsen, vari verkställande direktör ingår, fordrar att styrelsen sammankallas, så skall en sådan begäran följas. Enligt utredningens mening bör denna bestämmelse tolkas så att ordföranden skall vara skyldig att efterkomma en styrelseledamots begäran endast om den fråga som styrelseledamoten önskar förelägga styrelsen utgör ett relevant styrelseärende. Ordföranden bör vidare ha möjlighet att i stället för att kalla till ett extra sammanträde låta det särskilda ärendet bli behandlat vid nästa ordinarie sammanträde om det är uppenbart att ett sådant anstånd med avgörandet saknar betydel-

se. Utredningen förutsätter att befogenheten att sammankalla styrelsen jämväl tillkommer suppleant för styrelseledamot, även om det inte i varje enskilt fall kan konstateras att förutsättningar för att suppleant skulle ha fått inträda i styrelsen förelegat. Efterkommer ordföranden inte en begäran att sammankalla styrelsen kan han fällas till ansvar enligt straffbestämmelsen i 15 kap 1 § första stycket 2.

Enligt 13 kap 4 § får också bankinspektionen sammankalla styrelsen, när det anses nödvändigt.

Andra stycket innehåller bestämmelser om protokollföring, om rätt för styrelseledamöterna att få avvikande mening antecknad i protokollet och om hur protokollet skall föras och förvaras. En nyhet är att särskild justeringsman alltid skall utses att jämte ordföranden justera protokollet.

10 § Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i reglementet är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling. Om en styrelseledamot har förfall och om det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall denne beredas tillfälle till detta.

Som styrelsens beslut gäller, om reglementet inte föreskrivet särskild röstmajoritet, den mening för vilken vid sammanträdet mer än hälften av de närvarande röstar eller vid lika röstetal den mening som ordföranden ansluter sig till. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 14 § SpK och i sin helhet med 8 kap 12 § BAL.

Styrelsen är enligt *första stycket* beslutför om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter är närvarande. Med hela antalet styrelseledamöter avses det antal som skall finnas enligt reglementet eller, om däri endast anges lägsta och högsta antal, det antal som skall finnas enligt reglementet och sparbanksstämmans beslut. I uttrycket "hela antalet styrelseledamöter" skall förutom de stämmovalda ledamöterna även inräknas verkställande direktör och arbetstagarledamöterna enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. I reglementet kan för beslutförhet föreskrivas ett högre antal än som sägs i lagen. Styrelsen får inte fatta beslut, om kallelse till sammanträdet inte skett i behörig ordning.

Av propositionen 1975/76:166 med förslag till lag om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar m m framgår att uttrycket "tillfälle att delta i ärendets behandling" enligt sin lydelse innebär främst att styrelseledamöterna skall ha fått skäligt rådrum och möjlighet att informera sig till styrelsesammanträdet.

År 1976 tillfördes ABL i 8 kap 9 § efter förslag i nyssnämnda proposition även en bestämmelse som innebär att styrelseledamot, innan styrelsen får fatta beslut i ett ärende, skall ha erhållit ett tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Kravet på tillfredsställande underlag

syftar både på skriftligt material och muntlig föredragning. Vad som skall anses vara ett tillfredsställande underlag för ett visst ärendes behandling får avgöras från fall till fall. Beslutsunderlaget bör vara så lättförståeligt och informativt som möjligt och bör som huvudregel i sin helhet vara avfattat på det svenska språket. Att beslutsunderlaget skall vara tillfredsställande innebär vidare att allt som är väsentligt för ärendets behandling skall framgå av det tillhandahållna materialet. Frågan om i vad mån kriteriet "tillfredsställande" blivit uppfyllt kommer i första hand att prövas av styrelseordföranden, verkställande direktören eller den som i övrigt svarar för att beslutsunderlag tillhandahålls styrelseledamöterna. Denna bestämmelse är straffsanktionerad i ABL.

I propositionen 1975/76:169 med förslag till lag om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag diskuterades styrelsearbetets former och innehåll. Därvid framhölls att möjligheterna att i förväg lämna information till styrelseledamöterna om ärenden som skall behandlas på styrelsesammanträde är avsevärt begränsade på grund av den banksekretess som gäller i främst kreditärenden. Dagordningar och annat material som inte är sekretessbelagt bör dock utsändas i god tid före sammanträdena för att ge styrelseledamöterna möjlighet att kunna delta i styrelsearbetet på ett meningsfullt sätt. Det ansågs emellertid inte lämpligt att införa lagbestämmelser om dessa frågor.

Någon sekretess gentemot styrelsens ledamöter föreligger inte. De ärenden som diskuteras vid sammanträden i en bank är emellertid ofta av känslig karaktär för den person eller det företag ärendet berör. Risk finns att skriftlig information, som för utomstående är sekretessbelagd, kan komma i orätta händer om den mångfaldigas och sänds ut till styrelseledamöterna före sammanträdet. Med hänsyn härtill anser utredningen att ABL:s bestämmelse att styrelseledamöterna skall ha erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet inte bör överföras till SpLF. Liksom hittills bör det i övrigt ankomma på varje styrelse att bestämma formerna för styrelsearbetet och därmed sammanhängande frågor. Bestämmelserna i ABL bör dock i flera fall kunna få motsvarande tillämpning på styrelsearbetet i en sparbank.

Enligt *andra stycket* fattas styrelsebeslut med enkel majoritet, om inte något annat föreskrivs i reglementet. Ordföranden har utslagsröst. Som ett tillägg i förhållande till gällande regel föreligger giltigt styrelsebeslut, när styrelsen inte är fulltalig, först om det biträds av mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter. I motsats till vad fallet är enligt gällande bestämmelse, kan i reglementet föreskrivas en lindrigare röstetalsregel.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen, skall enligt *tredje stycket* undertecknas av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter. I lag kan dock uttryckligen föreskrivas att samtliga styrelseledamöter skall skriva under en handling (se 7 kap 2 § andra stycket beträffande årsredovisningen).

11 § En styrelseledamot eller en delegat får inte handlägga frågor om avtal mellan honom och sparbanken. Inte heller får han handlägga fråga om avtal

mellan sparbanken och tredje man, om han i frågan har ett väsentligt intresse, som kan strida mot sparbankens. Med ett avtal jämställs en rättegång eller någon annan talan.

Paragrafen, som motsvarar 40 § SpL och överensstämmer med 8 kap 13 § BAL, upptar bestämmelser om jäv för styrelseledamot.

SpL och BL har under lång tid haft jämförbara jävsregler och dessa kommer nu enligt utredningens förslag att helt sammanfalla. Enligt gällande bestämmelser i SpL och BL omfattar jävsregeln också den situation, då avtal skall slutas mellan banken å ena sidan och någon som en styrelseledamot ensam eller tillsammans med annan företräder. Med hänsyn till att denna bestämmelse kan vålla praktiska olägenheter vid koncernförhållanden föreslås att bestämmelsen utmönstras ur banklagstiftningen. Även om jävsbestämmelserna nu inte omfattar just denna speciella situation bör en styrelseledamot eller en delegat avhålla sig från att delta i behandlingen av ett mellanhavande (t ex kreditärende) med ett annat företag där han också är styrelseledamot.

Med ordet handlägga i paragrafen avses såväl ett kollegialt som ett individuellt beredande och avgörande av ärenden. I en sparbank deltar styrelseledamot — i denna sin egenskap — endast i kollegial behandling av olika frågor. Vid tillämpning av delegats funktionsutövning, kan det emellertid bli fråga också om en individuell handläggning, exempelvis från verkställande direktörens sida.

Bestämmelsen förhindrar den jävige funktionären både från att delta i överläggningen och beslutet. Stadgandet hindrar emellertid inte styrelseledamoten eller delegaten att närvara vid överläggningen. Står han som direkt motpart till sparbanken i ärendet kan hans närvaro t o m tänkas vara erforderlig för viss slutlig förhandling mellan kontrahenterna. Vid den slutliga överläggningen, liksom då beslutet fattas, bör han emellertid avträda.

För att jäv skall anses föreligga i fråga om avtal mellan sparbanken och annan fordras att i ifrågavarande styrelseledamot eller delegat har ett "väsentligt intresse" i ärendet och vidare skall detta intresse vara stridande mot sparbankens. Sammanfaller intresset med sparbankens föreligger alltså inte jäv.

Förbudet att handlägga frågor rörande avtal får anses träffa även sådana ensidiga rättshandlingar som har betydelse för ett avtals uppkomst, förändring eller upphörande, t ex uppsägning av ett kontrakt. Jävsregeln får anses äga motsvarande tillämpning beträffande gåva från sparbanken. I paragrafens sista punkt jämställs med fråga om avtal frågor rörande rättegång och annan talan.

12 § Styrelsen företräder sparbanken och tecknar dess firma.

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot eller någon annan att företräda sparbanken och teckna dess firma, om förbud mot detta inte har tagits in i reglementet. För den som inte är styrelseledamot gäller vad som sägs om sådan i 3 § första stycket och 11 §.

Rätten att teckna sparbankens firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Andra inskränkningar får inte registreras.

Styrelsen kan när som helst återkalla sådana bemyndiganden som avses i andra stycket.

Paragrafen, som motsvarar 41 och 42 §§ SpL och överensstämmer med 8 kap 14 § BAL, reglerar rätten att teckna sparbankens firma. Firmateckningsbestämmelserna infördes i sparbankslagstiftningen först i och med 1955 års SpL.

Första stycket motsvarar 41 § SpL. Här framgår att styrelsen alltid är ställföreträdare för sparbanken. Med styrelse förstås den beslutande styrelsen, dvs om styrelsen fattar ett majoritetsbeslut om ingående av avtal för sparbanken, kan majoriteten också representera sparbanken när avtalet ingås.

Sparbanken har inga andra ställföreträdare än styrelsen och firmatecknarna. Styrelsens ställföreträdarskap grundar sig på lag medan firmatecknares ställföreträdarskap är beroende på styrelsens firmateckningsbemyndigande. Bestämmelsen ger styrelsen såväl behörighet som befogenhet att företräda sparbanken. På de områden, där beslutanderätten endast tillkommer sparbanksstämman får emellertid styrelsen varken befogenhet att handla för sparbanken eller behörighet att företräda denna. Beträffande firmatecknarnas befogenhet att handla för sparbanken fordras uppdrag genom beslut av styrelsen eller av delegation enligt 5 §.

En position i viss mån likartad med de legala ställföreträdarna intar de befattningshavare i sparbank, vilka har behörighet att företräda sparbanken enligt s k ställningsfullmakt. I bankerna ges dylik speciell behörighet ofta till banktjänstemän som vanligen får anses behöriga att till följd av sina tjänsteåligganden, sin "ställning", ingå avtal för sparbanken och även i övrigt företräda denna (jfr 10 § andra stycket avtalslagen).

I 5 kap. 18 § finns särskilda bestämmelser om hur sparbanken skall företrädas när styrelsen vill föra talan mot sparbanken, t ex för att klandra ett beslut av sparbanksstämman.

Andra stycket motsvarar 42 § andra stycket SpL. Liksom enligt BL är det enligt SpL alltid enbart styrelsen som får utse särskild firmatecknare. Denna rätt kan således inte inskränkas genom en bestämmelse i reglementet eller av sparbanksstämman. Denna exklusiva rätt, som styrelsen här har, sammanhänger med att de särskilda firmatecknarna visserligen till följd av firmateckningsbemyndignadet är behöriga att företräda sparbanken men vad angår befogenheten att uppträda för sparbanken är de beroende av uppdrag, som lämnas dem av styrelsen såsom sparbankens förvaltande organ. Styrelsens möjlighet att bemyndiga en person utanför styrelseledamöternas och styrelsesuppleanternas krets till firmatecknare är emellertid enligt gällande SpL inte ovillkorlig. Här förutsätts att tillstånd till detta lämnas i reglementet eller genom beslut av sparbanksstämman. I förslaget har bestämmelsen förenklats så att styrelsen kan bemyndiga vem som helst att vara firmatecknare, i den mån annat inte föreskrivs i reglementet. Firmatecknaren får emellertid inte vara omyndig eller försatt i konkurs. Han skall vara svensk medborgare och som huvudregel vara bosatt inom sparbankens verksamhetsområde. Jävsbestämmelserna i 11 § är tillämpliga på firmatecknare. När någon

får ett bemyndigande att vara firmatecknare, tillkommer behörigheten att företräda sparbanken honom personligen.

Tredje stycket överensstämmer i sak med 42 § första stycket SpL. I sparbank liksom i affärsbank tillåts endast kollektiv firmateckning. Bakgrunden till det strikta kravet på kollektiv firmateckning är kontrollsynpunkten.

1932 års banksakkunniga ansåg att åtgärder borde vidtas för att förhindra att en person ensam tecknar en banks firma. 1924 års bankkommitté hade föreslagit att på skriftlig handling, varigenom bank ikläddes förpliktelser skulle bankens firma tecknas av minst två personer (SOU 1927:11 s 146). Då det kunde uppstå tveksamheter om vilka handlingar som avsågs, fann de sakkunniga att bankbolags firma över huvud taget inte fick tecknas av endast en person (SOU 1932:30 s 76).

Styrelsen kan föreskriva annan begränsning i firmatecknarens befogenheter t ex begränsning till vissa slag av rättshandlingar. En sådan begränsning får emellertid inte registreras. Även om en sådan bestämmelse meddelas i reglementet, kan den därför åberopas endast mot tredje man som inte är i god tro.

Om hur firma tecknas för sparbank ges bestämmelser i 12 kap 3 §. Sistnämnda lagrum som innehåller bara vissa utfyllande bestämmelser, medan de grundläggande bestämmelserna ges i firmalagen. Beträffande verkan av att handling utfärdas utan firmateckning hänvisas till 12 kap. 3 §.

Fjärde stycket överensstämmer med 42 § tredje stycket SpL. Styrelsen kan när som helst återkalla ett firmateckningsbemyndigande.

13 § Styrelsen eller någon annan ställföreträdare för sparbanken får inte följa en föreskrift av sparbanksstämman eller något annat beslutsorgan inom sparbanken, om föreskriften inte är gällande därför att den står i strid mot denna lag eller reglementet.

Paragrafen motsvarar 43 § andra stycket SpL. Här stadgas att sparbankens ställföreträdare inte får följa föreskrifter av sparbanksstämman eller något annat beslutsorgan inom sparbanken, om föreskriften står i sådan strid mot denna lag eller reglementet. Detta överensstämmer såväl med gällande lag som med BAL.

Paragrafen blir inte tillämplig om sparbanksstämmans beslut genom klanderpreskription enligt 5 kap. 17 §, blivit gällande.

I gällande lag föreskrivs att ställföreträdare inte får följa en föreskrift av sparbanksstämman "om sådan åtgärd avseende förvaltningen av sparbankens angelägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av sparbankens intresse". Den gällande lagregeln torde ha tillkommit för att hindra styrelsen att undandra sig ansvar för en åtgärd som skulle skada sparbanken genom att på förhand skaffa sig sparbanksstämmans samtycke till åtgärden. Det torde förhålla sig så att styrelsen är ansvarig, om den uppsåtligen eller av vårdslöshet föranlett ett sparbanksstämmobeslut om en för sparbanken skadlig åtgärd. Samma bör också gälla om styrelsen underlåtit att söka förhindra

eller väcka klandertalan mot ett sådant beslut. Någon uttrycklig bestämmelse om detta har i överensstämmelse med BAL inte medtagits.

Det finns inte någon rättslig skyldighet för ställföreträdare att verkställa ett beslut av sparbanksstämman, om sparbanken därigenom tillfogas skada. Tvärtom kan verkställighet av sådant beslut medföra skadeståndsskyldighet för styrelsen, nämligen om styrelsen lämnar stämman oriktiga eller ofullständiga uppgifter eller om det, sedan beslutet fattats, inträffar omständigheter som medför att verkställande av beslutet medför skada för sparbanken.

Gällande lag innehåller en bestämmelse (43 § första stycket SpL) som innebär att styrelsen, annan ställföreträdare och delegat måste följa de särskilda föreskrifter som meddelas i reglementet eller av sparbanksstämman. Någon motsvarande regel finns ej i förslaget och inte heller för bankaktiebolagens del i BAL. Regeln torde nämligen i allmänhet gälla utan någon särskild lagbestämmelse. Det följer av att sparbanksstämman är det överordnade organet vars beslut sparbankens ställföreträdare i princip är skyldiga att följa.

Paragrafen reglerar endast de olika beslutsorganens skyldigheter i föreskrivet hänseende. Huruvida sådana anställda i sparbanken som inte intar organställning är skyldiga att följa sparbanksstämmans, styrelsens eller verkställande direktörens anvisningar får avgöras enligt allmänna rättsregler. Det blir därvid i första hand fråga om en tolkning av anställningsavtalet eller kollektivavtal med hänsynstagande till vad för slags anvisning det är fråga om.

14 § Om en ställföreträdare, som har företagit en rättshandling för sparbanken, har överskridit sin befogenhet, är rättshandlingen inte gällande mot sparbanken, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller bort inse att befogenheten överskreds.

Paragrafen, som motsvaras av 44 § första stycket SpL och överensstämmer med 8 kap. 16 § BAL, upptar regler om verkan av att ställföreträdare för sparbanken vid företagande av en rättshandling överskridit sin befogenhet.

Har de ställföreträdare som företagit en rättshandling för sparbanken överskridit sin befogenhet, är rättshandlingen inte gällande mot sparbanken, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller bort inse att befogenheten överskreds, dvs var i ond tro.

Enligt 12 § första stycket företräder styrelsen sparbanken och tecknar dess firma. Detta innebär att styrelsen alltid inom vissa yttre gränser är behörig att företräda sparbanken. Gränserna för styrelsens behörighet bestäms främst av SpL och reglementet. Om styrelsen exempelvis fattar ett beslut om fusion — något som enligt lagen sparbanksstämman måste fatta beslut om — har styrelsen överträtt sin behörighet. Ett avtal som styrelsen träffar utanför sin behörighet kan aldrig binda sparbanken. Den med vilken styrelsen ingått avtalet förutsätts sålunda känna till innehållet i både SpL och sparbankens reglemente. Om däremot styrelsen inom behörighetsgränserna vidtar en åtgärd i strid mot ett av spar-

banksstämman i behörig ordning fattat beslut i en särskild angelägenhet, kan sparbanken undgå att bli bunden av avtalet endast om medkontrahenten kände till eller hade bort känna till stämmobeslutet. Vad som här sagts om styrelsen gäller även i de fall avtal ingåtts genom av styrelsen utsedda firmatecknare. Dessa har av styrelsen givits befogenheten att företräda sparbanken och bör därför anses ha samma behörighet som denna. Givetvis förekommer det i en sparbank att andra än styrelsen eller firmatecknare företräder sparbanken. Sparbankens personal får anses ha behörighet att företräda sparbanken i frågor som vanligen brukar handhas av bankanställda. Som exempel kan nämnas en kassörska som på grund av ställningsfullmakt anses behörig att för sparbankens räkning ta emot medel för insättningar eller betalningstransaktioner. Det är också vanligt att kontorschefer och kreditchefer har behörighet att för sparbankens räkning träffa kreditavtal. Om en sådan person slutit ett kreditavtal är sparbanken bunden därav, eftersom dennes ställning utåt sett varit sådan att han vanligen har sådan behörighet. Det går däremot inte att hävda att kassörskans ställning normalt meför en behörighet att sluta ett kreditavtal. Om så har skett är sparbanken obunden av avtalet oavsett om medkontrahenten var i god tro eller inte. Har däremot ett avtal slutits eller en åtgärd vidtagits för sparbankens räkning av en ställföreträdare som på grund av lag, reglemente eller ställningsfullmakt hade behörighet att träffa avtalet eller vidta åtgärden, men denne därmed överskred sin befogenhet, blir sparbanken bunden endast om medkontrahenten var i ond tro, dvs känt till eller bort känna till att befogenheten överskreds.

De här anförda exemplena avser att åskådliggöra innebörden av bestämmelsen i denna paragraf. Givetvis kan besvärliga gränsdragningsfrågor uppstå, varvid det endast med svårighet går att ange exempelvis huruvida styrelsens agerande innebär ett befogenhets- eller behörighetsöverskridande. Det måste överlämnas åt rättstillämpningen att närmare dra upp denna gräns.

15 § För registrering skall sparbanken anmäla vem som utsetts till styrelseledamot och suppleant samt till firmatecknare. Samtidigt skall dessa personers postadress och personnummer anmälas. För registrering skall även anmälas vilka som tecknar sparbankens firma och hur denna tecknas.

Anmälan görs första gången när sparbanken enligt 2 kap 11 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att en ändring inträffat i de förhållanden som anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan har även den som anmälningen gäller.

Ändras sparbankens postadress, skall sparbanken genast anmäla det för registrering.

Paragrafen som motsvaras av 18 § SpK och överensstämmer med 8 kap. 17 § BAL, innehåller bestämmelser om att sparbanken skall för registrering anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot och suppleant samt till firmatecknare. En nyhet är att postadress och personnummer skall anges för de omnämnda personerna.

I ABL föreskrivs att ett aktiebolag skall till registreringsmyndigheten

sända in en förteckning över styrelseledamöter, verkställande direktör, suppleanter och firmatecknare. Förteckningen skall sändas in senast en månad efter den ordinarie bolagsstämman. Denna bestämmelse har tillkommit för att myndigheterna skall kunna kontrollera förändringar i bolagets ledning inför en förestående likvidation eller konkurs. Utredningen anser att det för sparbankernas del med hänsyn till den kontroll som bankinspektionen utövar inte är nödvändigt med en motsvarande uppgiftsskyldighet. Förslaget innehåller därför inte någon sådan bestämmelse.

6.2.5 5 kap. Sparbanksstämma

Inledningsvis kan nämnas att begreppet "sparbanksstämma" är en nyhet i förslaget och ersätter det något tyngre uttrycket "sammanträde med huvudmännnen". Begreppet sparbanksstämma används även som en sammanfattande benämning på huvudmännen. Sparbanksstämman är sparbankens högsta beslutande organ. Den omedelbara förvalningen av sparbanken handhas däremot under sparbanksstämmans överinseende av styrelsen. Funktionsfördelningen mellan sparbankssämman och styrelsen har tidigare berörts i inledningen till 4 kap.

Huvudmännen skall såsom representanter för insättarna övervaka sparbankens förvaltning och i övrigt handha de uppgifter som framgår av denna lag. En närmare beskrivning av dessa uppgifter framgår av kommentaren till 1 §. Huvudmännens ställning i en sparbank är inte jämförbar med aktieägarnas i ett bankaktiebolag. Huvudmännens uppdrag i sparbanken är ett förtroendeuppdrag. De har inte såsom aktieägarna några egna intressen att tillvarata i sparbanken. Genom det sätt på vilket huvudmännen utses och med hänsyn till den uppgift de i lag och reglemente givits i sparbanken är de otvivelaktigt att betrakta som organpersoner i sparbanken. Som sådana har de givits samma skadeståndsansvar som styrelseledamot (11 kap 1 §). Vidare omfattas de av banksekretessbestämmelsen i 98 § SpL som nu föreslås bli införd i 5 § bankrörelselagen.

I SpL och SpK förekommer flera bestämmelser om huvudmän och sammanträde med huvudmän i spridda sammanhang. Flertalet av dessa bestämmelser har nu samlats i detta kapitel till vilket även lagts vissa bestämmelser som nu endast återfinns i sparbankernas normalreglemente. Det föreslagna kapitlet bygger i huvudsak på gällande rätt. Bland flera nyheter är dock följande att märka.

I 5 § ges sparbank större frihet att bestämma den ort där sparbanksstämma skall hållas. I 6 § ges bestämmelser om fortsatt sparbanksstämma och i 7 § om extra sparbanksstämma. Enligt 8 § ges en huvudman rätt att få ett särskilt ärende behandlat på stämman och i 12 § regleras huvudmans frågerätt på stämman. I förslaget har en huvudmans rätt att få delta på stämman gjorts ovillkorlig. Däremot har han enligt 13 § i olika jävssituationer förbjudits rösta på stämman. Genom en ändring av röstöverviktsreglerna i 15 § har sparbanksstämman givits möjlighet att på endast en stämma kunna fatta giltigt beslut om reglementsändring.

I 9 kap. 15 § BAL har efter mönster från ABL införts en generalklausul

mot otillbörliga bolagsstämmobeslut. I klausulen föreskrivs att bolagsstämman inte får fatta beslut, som är ägnade att ge otillbörliga fördelar åt aktieägare eller andra, till nackdel för bolaget eller andra aktieägare. Denna bestämmelse avser främst att ge uttryck för den allmänna aktiebolagsrättsliga principen om aktieägarnas likställighet. Bestämmelsen utgör även ett komplement till jävsbestämmelsen i 9 kap. 3 § andra stycket BAL, som motsvaras av 13 § i detta kapitel. Det syfte som bär upp bestämmelsen om skydd mot otillbörliga bolagsstämmobeslut i BAL motiverar inte att en motsvarande bestämmelse förs in i SpLF. Den risk för otillbörliga beslut på stämman som föreligger i ett bankaktiebolag, där aktieägarna kan rösta för egna eller andras aktier för sammanlagt upp till en femtedel av de aktier som företräds på stämman och där aktieägarna genom sina kapitalinsatser har ett eget intresse att bevaka, föreligger inte i en sparbank, En huvudmans uppgift på stämman är att som samhällets och insättarnas representant övervaka sparbankens förvaltning. Varje huvudman har en röst på stämman. Mot denna bakgrund har utredningen inte ansett att en bestämmelse om skydd mot otillbörliga sparbanksstämmobeslut fyller någon funktion i SpL. Jävsbestämmelserna i 13 § får inte heller anses kräva något komplement i form av en sådan bestämmelse.

Slutligen kan nämnas att det i 18 § införts bestämmelser om vad som skall ske, om styrelsen vill väcka talan mot sparbanken samt bestämmelser om verkan av en skiljedomsklausul i reglementet.

1 § I en sparbank skall såsom representanter för insättarna finnas huvudmän för övervakning av sparbankens förvaltning och med uppgifter i övrigt enligt denna lag.

Huvudmännen skall vara minst tjugo och högst sextio. Bankinspektionen kan medge att antalet huvudmän sätts högre än sextio, om särskilda förhållanden föranleder detta.

Paragrafen överensstämmer med 11 § SpL.

Funktionsfördelningen mellan huvudmännen och styrelsen har berörts i inledningen till föregående kapitel. Som föreskrivs i 4 kap. 1 § skall styrelsen förvalta sparbankens angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i SpL. Huvudmännen skall enligt denna paragrafs första stycke främst ha som uppgift att såsom representanter för insättarna övervaka denna styrelsens förvaltning. Huvudmän och styrelse står således närmast i samma förhållande till varandra som en bolagsstämma till en bolagsstyrelse. Den närmaste motsvarigheten till en bolagsstämma borde ha varit en församling bestående av samtliga insättare. Av naturliga skäl skulle det föreligga stora svårigheter med en sådan församling, varför huvudmannainstutitionen tillkommit med befogenhet för dess medlemmar att handla på insättarnas vägnar. Den gränsdragning mellan huvudmännen och styrelsen som ovan dragits upp är emellertid inte tillräcklig. Utöver den allmänt hållna karakteristiken av huvudmannauppgifterna förskrivs att på huvudmännen förekommer de övriga uppgifter som anges i SpL. Av detta följer att det faller på styrelsen att -

utöver de rent verkställande funktionerna - även handha de beslutande befogenheter som inte i SpL eller reglemente är förbehållna huvudmännen.

I normalreglementet 1968 för sparbanker (8 §) anges huvudmännens uppgifter enligt följande:

1. utse de huvudmän, som skall väljas av huvudmännen,
2. utse och entlediga styrelseledamöter jämte suppleanter,
3. utse och entlediga de revisorer, vilka skall tillsättas av huvudmännen, jämte suppleanter,
4. bestämma arvoden till styrelse och nyssnämnda revisorer,
5. fastställa balansräkningen,
6. bestämma om användningen av sparbankens vinst i enlighet med bestämmelserna i 17 § SpL (8 kap. 2 §),
7. besluta i fråga om ansvarsfrihet för styrelsen samt om väckade av talan mot styrelseledamöter och revisorer,
8. besluta om sådant förvärv av fast egendom, tomträtt eller aktie som avses i 24 § första stycket 1 och 2 SpL (3 kap. 3 § första stycket 1 och 2) eller om sådan förbättring av byggnad i andra stycket av samma paragraf, dock med undantag för att styrelsen inom vissa kostnadsramar kan beslut i dessa frågor,
9. besluta om bildande av garantifond där så finnes påkallat för att upprätthålla sparbankens verksamhet, samt om ränta på sådan fond och om dess återbetalning,
10. besluta om upptagande av lån mot förlagsbevis,
11. besluta i fråga om ändring av detta reglemente,
12. besluta om sparbankens trädande i likvidation i andra fall, än som avses i 8 § sista stycket SpL, även som vid likvidationsförfarande utöva på huvudmännen enligt SpL ankommande befogenheter,
13. besluta rörande sparbankens överlåtelse genom fusion eller i annan ordning, samt
14. i övrigt fatta beslut i sådana ärenden, som av styrelsen hänskjuts till huvudmännens prövning.

Andra stycket

Före 1968 gällde beträffande huvudmännens antal att dessa skulle vara minst 20 och högst 50. Bankinspektionen medgavs emellertid att tillåta ett högre antal än 50 om särskilda förhållanden förelåg. Avsikten med denna dispensbestämmelse var enligt 1948 års sparbankssakkunniga närmast att vid sammanslagning av två eller flera sparbanker bereda huvudmännen i de i fusionen deltagande sparbankerna möjlighet att under en övergångsperiod konstituera den nya huvudmannakåren i den sammanslagna enheten. I proposition 1968:143 sid 245 framhöll departementschefen att det är av stor vikt bl.a. av kostnadsskäl, att huvudmannakårens storlek i en enskild sparbank inte blir större än som oundgängligen krävs för att den skall bli representativ för sparbankens verksamhetsområde och befolkningen inom detta. Pågående utveckling mot större sparbanksenheter motiverade emellertid ej höjning av maximigränsen till 60.

2 § En huvudman får inte vara

1. omyndig eller i konkurs,
2. bosatt utanför sparbankens verksamhetsområde, om inte bankinspektionen på grund av särskilda förhållande medger annat,
3. anställd i sparbanken, om inte reglementet uttryckligen medger detta, eller
4. huvudman, styrelseledamot eller anställd i annan sparbank.

En huvudman, som tillsätts av kommunfullmäktige eller landsting enligt 3 §, får inte heller vara anställd eller styrelseledamot i något annat bankaktiebolag än Sparbankernas Bank eller i hypoteksförening eller föreningsbank.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 12 § SpL.

I paragrafen anges de kvalifikationskrav som uppställs för huvudman, Kraven är i stort desamma som redan nu uppställs i SpL. Jävsbestämmelserna för personer i hypoteksförening har utmönstrat medan konkurstillstånd tillkommit som diskvalifikationsgrund. Det står sparbank fritt att i reglementet uppställa strängare valbarhetsvillkor än de som paragrafen föreskriver.

Första stycket

Punkten 1 Kravet på myndighet var en nyhet i 1955 års SpL. Att huvudman skall vara myndig har sin betydelse inte minst med hänsyn till att huvudman inbegrips i skadeståndsregeln i 11 kap 1 §. Av detta kvalifikationskrav framgår att endast fysiska personer kan vara huvudmän. Konkurstillstånd har i förslaget upptagits som diskvalifikationsgrund. Även om denna grund inte finns intagen i gällande SpL, torde inte förekomma att någon som är försatt i konkurs utses till huvudman. Den huvudman som försatts i konkurs blir emellertid nu legalt uppfordrad att lämna uppdraget som huvudman.

Punkten 2 I första hand skall sparbanken tjäna den bygd som verksamhetsområdet utgör. Huvudmännen skall företräda de insättare, som har sin hemort inom verksamhetsområdet. Med den lokala eller regionala inriktning som sparbankerna har är det därför naturligt att uppställa ett krav på att huvudmännen normalt skall vara bosatta inom verksamhetsområdet. Bankinspektionen har en viss möjlighet att tillåta avsteg från detta krav. I proposition 1955:151 angavs som exempel på fall där sådan dispensmöjlighet skall kunna utnyttjas, att en person, som under en längre tid varit huvudman i sparbank och därvid nedlagt ett förtjänstfullt arbete för sparbanksrörelsens utveckling, flyttar till en plats strax utanför verksamhetsområdet. I propositionen framhölls att dispensregeln bör utnyttjas restriktivt.

Punkten 3 För att garantera huvudmännens självständighet gentemot de anställda i sparbanken föreligger i pricip hinder mot att utse anställd i sparbank till huvudman. I reglementet kan dock göras undantag från denna föreskrift.

Punkten 4 För att motverka att inflytelser från konkurrerande penninginrättningar gör sig gällande inom huvudmannakåren är bl.a. de som är huvudmän, styrelseledamöter eller anställd i en sparbank diskvalificerade att vara huvudmän i en annan sparbank. Särskilt om de två berörda sparbankerna verkar i varandras närhet och konkurrens är

rådande dem emellan, torde en och samma person inte på ett godtagbart sätt kunna fylla t.ex. huvudmannauppgifter i båda sparbankerna.

Även bestämmelserna i *andra stycket* syftar till att skydda sparbank mot otillbörligt inflyttande från konkurrerande penninginrättningar. I proposition 1955:151 sid 207 ansåg departementschefen att allför stränga diskvalifikationsvillkor skulle kunna vara till skada för sparbankerna. En tillräckligt betryggande spärr mot icke önskvärt inflytande utifrån torde kunna ernås genom en regel, enligt vilken huvudman som tillsatts av kommunal valkorporation inte får vara anställd eller styrelseledamot i bankaktiebolag — Sparbankernas Bank dock undantagen — i hypoteksförening eller i kassa för jordbrukskredit. Utredningen har beträffande denna bestämmelse inte funnit skäl att göra någon förändring.

3 § Av antalet huvudmän skall hälften väljas i enlighet med närmare stadganden i reglementet av fullmäktige i de kommuner, som ingår i sparbankens verksamhetsområde, eller av landsting. Återstoden utses av huvudmännen själva bland insättarna i sparbanken. Kravet på att de skall vara insättare gäller dock inte vid huvudmannaval i samband med sparbankens bildande. Den huvudman, som står i tur att avgå får inte delta i valet för besättande av hans egen plats.

Skall flera korporationer förrätta val av huvudmän skall, om inte särskilda skäl föranleder till något annat, fördelningen av antalet mandat mellan dem ske efter invånarantalet i de kommuner som korporationerna företräder.

Kommunfullmäktiges och landstings val av huvudmän skall vara proportionellt, om det begärs av minst så många väljande, som svara mot det tal, som erhålls, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant val är särskilt stadgat.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 13 § SpL och 1 § första stycket 6. SpK.

I utredningens direktiv anmärks särskilt vad gäller översynen av SpL att i detta uppdrag inte skall ingå en översyn av de grundläggande bestämmelserna om tillsättande av huvudmän i sparbank. Endast en saklig ändring har föreslagits nämligen ett slopande av kravet på ett visst minimitillgodohavande i sparbanken för att någon såsom insättare skall kunna utses till huvudman.

I samband med tillkomsten av 1955 års SpL gavs nya regler för tillsättande av huvudman (prop. 1955:151 s. 57 ff). Huvudmännen skall såsom representanter för insättarna fullgöra sina uppgifter i sparbanken. 1948 års sparbankssakkunniga anförtroddes uppgiften att se över reglerna om tillsättandet så att dessa i verklig mening skulle tillgodose detta krav. SpL stadgade före år 1955 att minst en tredjedel av huvudmännen skulle tillsättas av primärkommun eller landsting eller av häradsrätt eller hushållningssällskap samt att återstoden skulle utses på sätt sparbanken själv föreskrivit i sitt reglemente. Den frihet som sparbankerna enligt denna bestämmelse haft att bestämma ordningen för tillsättandet av majoriteten inom huvudmannakårerna, hade medfört högst varierande reglementsföreskrifter. Bland de olika valmetoderna dominerade emellertid självkompletteringssystemet. I flera riksdagsmotioner hade yrkats

på att möjligheten till självkomplettering borde uteslutas genom införandet av tvingande regler angående mera demokratiska val. Flera olika valmetoder diskuterades, innan ifrågavarande regler gavs gällande lydelse. Enligt dessa utses huvudmannakåren till lika stora delar genom kommunalval och genom självkomplettering. I ovan nämnd proposition angav departementschefen följande fördelar med kommunval. De kommunala församlingar, som skulle ha att förrätta huvudmannavalen, måste betraktas som ganska representativa för sparbankernas stora insättargrupper. Huvudmannaval från kommunala organs sida bereder även låntagarna ett visst medelbart inflytande på valet. Ledamöterna i de kommunala organen får anses ha tillräcklig insikt om huvumannavalets betydelse och har möjlighet att bilda sig en god uppfattning om de uppställda huvudmannakandidaternas lämplighet. Slutligen skulle kommunalval av huvudmännen innebära en okomplicerad och bekväm anordning, som dessutom inte skulle föranleda några kostnader för sparbankerna. En i sin helhet kommunvald huvudmannakår förordades emellertid inte. Vid sådant förhållande kunde föreligga en viss fara för att huvudmannaförsamlingen skulle kunna tänkas sätta kommunens intressen före insättarnas. För att reducera denna fara och för att kunna tillgodogöra sig den erfarenhet av sparbanksförvaltning som redan då fanns bland huvudmannainstitutionerna tillkom regeln att hälften av huvudmannakåren skulle utses genom kommunalval och den andra hälften genom självkompletteringsval bland insättarna i sparbanken. Denna regel återfinns i paragrafens *första stycke*. Här föreskrivs vidare att kravet på att den självkompletterande delen huvudmän skall utses bland insättarna av naturliga skäl inte gäller vid huvudmannaval i samband med bildande, eftersom det vid denna tidpunkt inte torde finnas några insättare i sparbanken. Slutligen sägs att den huvudman som står i tur att avgå inte får delta i valet för besättande av hans egen plats.

Villkoret vid självkompletteringsvalen att till huvudmän inte får utses andra än insättare i sparbanken har i gällande lag utformats så, att endast den som vid utgången av kalenderåret närmast före valet haft ett tillgodohavande på sparbanksräkning av minst 100 kronor, skall kunna komma i fråga som huvudman. Utredningen, som diskuterat en höjning av ifrågavarande belopp, har dock funnit skäl att helt slopa denna bestämmelse och ansett som tillräckligt att i lag ange att den presumtive huvudmannen skall vara insättare i sparbanken.

Vad gäller den kommunvalda delen av huvudmannakåren skall dessa väljas av kommunfullmäktige i de kommuner som ingår i sparbankens verksamhetsområde eller, så vitt angår kommuner inom landstingsområde, av landstinget. Sparbanken själv avgör i vilken utsträckning valen skall förrättas av landsting. Är valen uppdelade mellan två eller flera valkorporationer skall i sparbanks reglemente preciseras hur många huvudmän varje valkorporation skall välja (se 2 kap 5 § 7.). I *andra stycket* förskrivs därvid som normalregel att mandatfördelningen skall ske efter den ungefärliga relationen mellan befolkningssiffrorna i de kommuner, som respektive valkorporation företräder vid valen. Denna fördelningsnorm kan ibland leda till ett orimligt resultat, t.ex. där kärnan i en sparbanks verksamhetsområde utgörs av en mindre kommun men

verksamheten i mindre omfattning bedrivs även i en angränsande större kommun. I denna och liknande situationer står det sparbanken fritt att föreskriva en annan grund för mandatfördelningen än efter invånarantalet i de skilda kommunerna. Bankinspektionen bör dock vid stadfästelseprövningen av sparbanks reglemente noggrant granska de skäl, som åberopats till förmån för en annan mandatfördelning än efter invånarantalet.

En partipolitisk uppdelning av de kommunala valkorporationerna vid huvudmannavalen har inte förordats. En obligatorisk föreskrift om proportionella val har således inte ansetts lämplig. För vissa val har det däremot ansetts lämpligt med en bestämmelser, med stöd av vilken minoriteten av de väljande inom en valkorporation kan påkalla tillämpning av den propotionella valmetoden. Med hänsyn härtill stadgas i *tredje stycket* att kommunalval av huvudmän skall vara proportionellt, om det begärs av minst så många väljande, som motsvarar det tal, vilket erhålls, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Denna bestämmelse om proportionellt valsätt överensstämmer med 23 § kommunallagen (1977:179) angående val av t.ex. styrelse, nämnd eller beredning.

4 § Huvudmännen skall utses för tre år. Om så erfordras för att åstadkomma succesiva nyval skall mandattiderna vid det första huvudmannavalet inom sparbanken sättas kortare än som nyss sagts.

Upphör huvudmans uppdrag i förtid eller uppkommer för honom hinder enligt 2 § att vara huvudman skall sparbankens styrelse se till att fyllnadsval för den återstående mandattiden anställs så snart kan ske.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 14 § SpL och 3 § SpK.

Första stycket

Enligt 1923 års lag kunde sparbanken i reglementet bestämma mandattiden för huvudman inom ramen för en i lagen utsatt mandattid om fem år. I 1955 års SpL bestämdes mandattiden till fyra år. Kommunalvalen av huvudmän sammanföll därmed med vad som då gällde för kommunala val i allmänhet. Mandattidens längd reducerades ytterligare år 1971 till tre år (prop. 1969:129) och kom därmed att ansluta till den treåriga mandattid som år 1970 kom att gälla för de kommunala organisationerna.

I lagen sägs inte från vilken tidpunkt mandattiden skall räknas. Tidpunkten kan vara bestämd till årsskiftet eller till ordinarie sparbanksstämman. I det senare fallet kan med hänsyn till att stämman inte alltid hålls vid samma tidpunkt varje år mandattiden komma att sträcka sig några dagar över tre år. En sådan utsträckning av mandattiden bör emellertid inte vålla några betänkligheter. Huvudmannakåren bör förnyas successivt. Härigenom främjas kontinuiteten i sparbanksförvaltningen. Regeln om mandattidens längd har därför försetts med ett tillägg, enligt vilket vid det första huvudmannavalet inom sparbanken mandattiderna skall vara kortare än tre år om så krävs för att åstadkom-

ma successiva nyval. I reglementet skall lämnas närmare bestämmelser angående den ordning som krävs för att åstadkomma ifrågavarande successiva förnyelse av huvudmannakåren (2 kap 5 § 7.). I och för sig är lagens fordran på successiv förnyelse av huvudmannauppsättningen tillgodsedd redan genom en ordning, enligt vilken den kommunalvaldas mandattid börjar vid en tidpunkt och övriga huvudmäns vid en annan.

Då huvudman avgår innan den tid, för vilken han har blivit utsedd, gått till ända, skall enligt *andra stycket* kompletteringsval företas så snart kan ske och ny huvudman utses för den återstående mandattiden. Det ankommer på styrelsen att kalla till extra sparbanksstämma eller om huvudmannen är kommunalvald genast hos valkorporationen göra en anmälan om huvudmannens avgång.

5 § De ärenden vilka jämlikt denna lag eller andra författningar eller reglementet tillhör huvudmännens prövning, handläggs på sparbanksstämman.

Sparbanksstämman skall hållas inom verksamhetsområdet, om inte utomordentliga omständigheter kräver något annat.

Paragrafen motsvaras av 15 § SpL och 1 § första stycket 8. SpK samt 9 kap. 1 § första stycket och 4 § BAL.

I kommentaren till 1 § har redogjorts för huvudmännens uppgifter i sparbanken.De följande paragraferna i detta kapitel (t.ex. 6, 14-16 §§) anger således närmare vad som skall tillhöra huvudmännens prövning. Dessa ärenden skall handläggas på sparbanksstämma. Begreppet sparbanksstämma är nytt i förslaget och ersätter det något tyngre uttrycket "sammanträde med huvudmännen". Sparbanksstämma används även som en sammanfattande benämning på samtliga huvudmän.

Enligt 1 § första stycket 8. SpK skall i reglementet anges orten för huvudmännens årsstammanträde. I SpL eller SpK meddelas inte på sätt BL gör anvisningar angående valet av ort för huvudmännens sammanträden. Den mest naturliga sammanträdesorten borde i och för sig vara den ort där styrelsen har sitt säte. Vissa sparbanker har emellertid stora verksamhetsområden. Sparbankerna torde därför ha intresse av att få välja en sammanträdesort inom sitt verksamhetsområde. Skall sammanträdesorten i något fall förläggas utanför verksamhetsområdet bör dock föreligga utomordentliga omständigheter.

6 § Ordinarie sparbanksstämma skall hållas inom fem månader efter utgången av varje räkenskapsår. Vid den ordinarie sparbanksstämman skall årsredovisningen och revisionsberättelsen samt, i en sparbank som är moderföretag, koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen läggas fram.

Vid stämman skall beslut fattas

1. om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt, i moderföretag, koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen,
2. om dispositioner beträffande sparbankens vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen,
3. om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna,

4. i andra ärenden som ankommer på huvudmännen enligt denna lag eller reglementet.

Uppskjuter stämman ett beslut i en fråga som avses i andra stycket 1—3 till en fortsatt stämman, skall denna hållas minst en och högst två månader efter stämmans avbrytande. Något ytterligare uppskov är inte tillåtet.

Om skyldighet att sända in vissa handlingar till bankinspektionen stadgas i 13 kap. 6 §.

Paragrafen motsvarar 57 § SpL och överensstämmer i stort med 9 kap. 5 § BAL.

I *första stycket* anges liksom i gällande rätt att ordinarie sparbanksstämma skall hållas inom fem månader efter utgången av varje räkenskapsår. Eftersom räkenskapsåret skall sammanfalla med kalenderår skall stämman således hållas före maj månads utgång. I BAL föreskrivs att ordinarie bolagsstämma skall hållas inom fyra månader efter utgången av varje räkenskapsår. Den något längre tidsfristen för sparbanken motiveras enligt utredningens mening av att samtliga huvudmän skall personligen kallas till stämman och att viss tidsutdräkt kan följa om nya kommunvalda huvudmän skall utses inför stämman.

Vid den ordinarie stämman skall årsredovisningen och revisionsberättelsen samt i en sparbank som är moderföretag, koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen läggas fram. Enligt 9 § fjärde stycket skall avskrifter av dessa handlingar senast en vecka före stämman sändas in till huvudmännen.

Liksom enligt gällande SpL skall enligt *andra stycket* stämman fastställa balansräkningen och såsom en nyhet även resultaträkningen. Lika lite som i gällande SpL uppställs ett krav på att dessa handlingar skall fastställas. Är det framlagda förslaget till balansräkningen eller reusltaträkningen otillfredsställande bör stämman kunna vägra fastställelse.

Stämman skall vidare besluta om dispositionen beträffande sparbankens vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen. Stämman skall således bestämma i vilken utsträckning sparbankens vinst skall avsättas till dess fonder, därvid stämman skall följa bestämmelserna i 8 kap. 2 §. Av 7 kap. 9 § fjärde stycket följer att förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande sparbankens vinst eller förlust. Revisionsberättelsen skall enligt 6 kap. 10 § fjärde stycket innehålla ett särskilt uttalande om detta förslag.

I överensstämmelse med gällande lag skall även frågan om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna utgöra ett obligatoriskt ärende på den ordinarie sparbanksstämman. Ansvarsfrihet skall beviljas varje individuell styrelseledamot och dechargebeslutet avser förvaltningen under den tid, till vilken redovisningshandlingarna hänför sig. Frågan om ansvarsfrihet har betydelse om skadeståndstalan eventuellt skall väckas mot styrelseledamot (11 kap 4 §). Eftersom verkställande direktör alltid är styrelseledamot kommer ansvarsfrihet för denne i hans egenskap av styrelseledamot alltid prövas vid stämman. De åtgärder som den verkställande direktören vidtagit i sin egenskap av delegat kommer däremot inte att prövas på stämman.

Enligt 2 kap 5 § 8. skall reglementet ange vilka ärenden som skall förekomma på den ordinarie sparbanksstämman. Det förutsätts att val

av styrelseledamöter, val av huvudmän, som ej skall vara kommunvalda, samt i vissa fall val av revisorer sker på den ordinarie sparbanksstämman. Dessa ärenden skall alltså anges i reglementet. Det kan också tänkas att reglementet kan komma att ange andra ärenden som obligatoriskt skall behandlas på den ordinarie stämman. I detta stycke 4. anges därför att som obligatoriska ärenden på den ordinarie sparbanksstämman skall förekomma sådana ärenden som ankommer på stämman enligt lag eller reglementet.

I *tredje stycket* ges bestämmelsen om fortsatt stämma. Om sparbanksstämman skjuter upp ett beslut i en fråga som avses i andra stycket 1-3 till en fortsatt stämma, skall med hänsyn till dessa frågors art den fortsatta stämman hållas minst en och högst två månader efter stämmans avbrytande. I BAL återfinns en motsvarande bestämmelse. Enligt denna äger en tiondel av samtliga aktieägare påkalla en fortsatt stämma och bestämmelsen utgör således ett skydd för aktieägarminorieten i bankaktiebolaget. Utredningen, som anser att minoritetsintressen av detta slag inte behöver beaktas i sparbank finner att beslut om fortsatt stämma i sparbank skall fattas med enkel majoritet enligt 13 § tredje stycket. Förhållandena bakom den framlagda årsredovisningen kan vara komplicerade och fordra en närmare undersökning än som varit möjlig under kallelsetiden, vilken ofta bara är ett par veckor. Det är emellertid viktigt att utan dröjsmål få avgjort t.ex. i vad mån redovisningen för ett avslutat räkenskapsår skall ligga till grund för den fortsatta verksamheten och hur det skall förfaras med den uppkomna vinsten eller förlusten. Något ytterligare dröjsmål än fristen om två månader efter ordinarie stämmas avbrytande bör därför inte vara tillåtet.

Styrelsens redovisningshandlingar och, i förekommande fall koncernredovisningshandlingar, revisionsberättelse m.m. skall så snart det kan ske sändas till bankinspektionen enligt 13 kap. 6 §. En erinran om detta har tagits in i *fjärde stycket*.

7 § Extra sparbanksstämma skall hållas när styrelsen finner skäl till detta. En sådan stämma skall även hållas när det för ett visst angivet ändamål skriftligen begärs av revisorerna eller av en tiondel av samtliga huvudmän. Kallelsen skall utfärdas inom fjorton dagar från den dag då en sådan begäran kommit in till sparbanken.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i SpL, överensstämmer i stort med 9 kap 6 § BAL. En motsvarande föreskrift återfinns emellertid i sparbankernas normalreglemente 10 §.

Enligt paragrafen kan en extra sparbanksstämma sammankallas på styrelsens initiativ. Styrelsen skall också om en av revisorerna eller om en tiondel av samtliga huvudmän skriftligen för ett visst ändamål begärt det, kalla till en extra sparbanksstämma. En sådan kallelse skall utfärdas inom 14 dagar efter det att en sådan begäran har inkommit till sparbanken.

Initiativet till en extra sparbanksstämma bör vanligtvis tas av styrelsen. Av samma skäl som motiverar bestämmelsen i ABL och BAL bör

även revisor i sparbank ha rätt att påkalla en extra stämma. Det bör dock på sätt anges i BAL krävas att flertalet av revisorerna i sparbanken enar sig om en sådan begäran. En sådan bestämmelse kan sägas utgöra ett skydd mot förhastade aktioner från revisorernas sida. Att förhindra sådana aktioner, som skulle kunna inverka menligt på allmänhetens förtroende för sparbankerna, är särskilt viktigt för dessa. Om det bland sparbankens revisorer inte föreligger majoritet för ett yrkande om extra stämma är den eller de som anser att sådan skall hållas naturligtvis oförhindrade att till bankinspektionen anmäla förhållanden som de anser anmärkningsvärda eller diskutabla. Bankinspektionen har om det befinnes nödvändigt enligt 13 kap. 4 § möjligheter att kalla till extra sparbanksstämma. Sådan kallelse kan endast ske om styrelsen inte har rättat sig efter en begäran av inspektionen att kallelse skall utfärdas till en sådan stämma.

Enligt ABL och BAL äger en tiondel av ägarna till samtliga aktier påkalla en extra bolagsstämma. Denna bestämmelse skall utgöra ett led i skyddet för aktieägarminoritet. Bakom utredningens förslag att en tiondel av samtliga huvudmän skall äga att påkalla en extra sparbanksstämma ligger naturligtvis inte sådana motiv. För att huvudmännen skall ges möjlighet att såsom representanter för insättarna på ett aktivt och ändamålsenligt sätt kunna övervaka sparbankens förvaltning, finner utredningen att detta mindre antal huvudmän bör ges rätt att påkalla en extra sparbanksstämma. Den fråga som huvudmännen önskar underställa sparbanksstämman bör på ett naturligt sätt höra samman med de uppgifter som huvudmännen givits i sparbank. Om styrelsen ställer sig tveksam till huruvida den är tvungen att efterkomma en begäran om en extra sparbanksstämma, bör styrelsen kunna inhämta viss vägledning från bankinspektionen.

8 § En enskild huvudman har rätt att få ett ärende behandlat vid sparbanksstämma, om han skriftligen framställer ett yrkande om detta hos styrelsen i så god tid att ärendet kan tas upp i kallelsen till stämman.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i SpL, motsvarar 9 kap. 7 § BAL. I 13 § i sparbankernas normalstadga upptas emellertid en särskild bestämmelse om huvudmans rätt att väcka förslag i olika frågor till sparbanksstämman.

Som tidigare konstaterats skulle den närmaste motsvarigheten till bolagsstämma i BAL för sparbankernas del vara en församling bestående av samtliga insättare. Eftersom det skulle vara förenat med alltför stora svårigheter — inte minst på grund av insättarnas antal och omsättningen bland dem — att i olika frågor av en sådan församling få uttalanden som skulle motsvara en verklig mening inom församlingen har huvudmannakåren tillkommit med befogenhet för huvudmännen att handla på insättarnas vägnar. För att kunna fylla den funktion som huvudman givits i SpL finner utredningen att en enskild huvudman skall ha möjlighet att få ett ärende som han önskar särskilt belyst upptaget på sparbanksstämman. Det bör gälla så väl ordinarie som extra stämma.

Yrkandet om detta skall hos styrelsen skriftligen framställas i så god tid att ärendet kan tas upp i kallelsen till stämman. När det gäller ordinarie stämma har huvudman till följd av bestämmelsen i 6 § vissa möjligheter att ungefärligen bedöma när sådan stämma skall hållas och kan därför i god tid anmäla ett visst ärende till styrelsen för att tas upp i kallelsen. Vid en extra stämma är situationen något annorlunda. I praktiken är det ofta inte möjligt för huvudmännen att utnyttja rätten i fråga om en extra stämma, eftersom han inte känner till att en sådan skall hållas förrän han fått kallelsen. Men skulle han ha kännedom om denna innan kallelsen har utfärdats, har han rätt att begära att även andra frågor skall behandlas vid stämman.

9 § Styrelsen kallar till sparbanksstämma. Kallelse skall utfärdas tidigast fyra veckor före stämman. Om inte reglementet föreskriver längre tid, skall kallelsen utfärdas senast två veckor före stämman. Uppskjuts stämman till en dag som infaller senare än fyra veckor efter det stämman har inletts, skall kallelse ske till den forsatta stämman. Fordras det enligt denna lag eller reglementet för giltighet av ett sparbanksstämmobeslut att det fattas på två stämmor, kan kallelse till den andra stämman inte ske innan den första stämman hållits. I sådan kallelse skall det anges vilket beslut den första stämman har fattat.

Kallelse skall ske enligt reglementet. Skriftlig kallelse skall dock alltid sändas till varje huvudman.

I kallelsen skall tydligt anges de ärenden som skall behandlas på stämman. Skall stämman behandla ett ärende om sparbankens överlåtelse eller dess fusion med annan sparbank eller om dess försättande i likvidation, skall detta och grunden därför särskilt anges i kallelsen. Om ett ärende avser en ändring av reglementet, skall det huvudsakliga innehållet av förslaget till ändringen anges i kallelsen.

Senast en vecka före den stämma som avses i 6 §, skall avskrifter av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen sändas till huvudmännen.

Paragrafen som motsvarar 29 och 30 §§ SpK samt 9 kap 8 § BAL, innehåller bestämmelser om vem som skall kalla till sparbanksstämma samt om tiden och sättet för sådan kallelse.

Enligt *första stycket* ankommer det på styrelsen att kalla till sparbanksstämma. I detta sammanhang kan erinras om att bankinspektionen enligt 13 kap 4 § kan kalla till en extra sparbanksstämma om styrelsen underlåter att efterkomma inspektionens begäran om att kalla till en sådan stämma. I första stycket föreskrivs också *när* kallelse till sparbanksstämma skall ske. I denna del ansluter sig förslaget helt till reglerna i BAL, vilka i någon mån avviker från de regler som nu återfinns i 30 § första stycket SpK. Enligt förslaget får inte kallelse till stämman utfärdas tidigare än fyra veckor före denna. Kallelse får inte heller utfärdas senare än senast två veckor före stämman om inte det i reglementet finns intagna bestämmelser som föreskriver ännu längre tid. Någon skillnad görs inte, som i gällande lag, mellan ordinarie och extra sparbanksstämma. Kallelse får, även utan uttrycklig bestämmelse i lag, anses utfärdad den dag kallelsen avsänds med posten.

Liksom enligt gällande rätt skall, om sparbanksstämman uppskjuts till en dag som infaller mer än fyra veckor efter det att stämman har inletts,

ny kallelse ske till den fortsatta stämman. Motsättningsvis framgår att kallelseåtgärder inte behövs, när stämman ajourneras jämnt fyra veckor eller kortare tid.

Vissa sparbanksstämmobeslut måste för att bli giltiga fattas på två stämmor. Det kan vara fråga om beslut att överlåta hela eller en icke obetydlig del av rörelsen till annan bank (16 §), beslut om likvidation (9 kap. 2 §) eller beslut om fusion 10 kap. 3 §. Det kan också vara fråga om beslut som enligt föreskrifter i reglementet för att bli giltiga måste fattas på två stämmor. I dessa fall får, liksom enligt gällande rätt, kallelse till den senare stämman inte ske förrän den första har hållits. I kallelsen till den andra stämman skall anges vilket beslut den första stämman har fattat i den fråga som skall göras till föremål för ett andra beslut på den efterföljande stämman.

I reglementet skall enligt 2 kap. 5 § 8. anges på vilket sätt kallelse till stämman skall utfärdas. Reglementets bestämmelse om detta skall naturligtvis iakttas. I *andra stycket* upptas därutöver som krav att till sparbanksstämma skall samtliga huvudmän kallas (se 28 § SpK) och att denna kallelse skall ske skriftligen (se normalreglemente).

I kallelsen skall enligt *tredje stycket* tydligt anges samtliga de ärenden som skall förekomma på stämman. Undantag görs inte för ärenden som enligt 6 § eller reglementet är obligatoriska på den ordinarie sparbanksstämman. De ärenden som enligt 6 § är obligatoriska på stämman har emellertid i praxis och efter överenskommelse med bankinspektionen inte angivits i kallelsen utan bör kunna nämnas under den samlade benämningen "obligatoriska sparbanksstämmoärenden". Enligt utredningens mening får detta anses uppfylla kraven på tydlighet.

Vissa beslut på en stämma är av särskilt stor betydelse för en sparbank. Beslut som påverkar sparbankens fortsatta existens och versamhetsformer utgör sådana beslut. Dessa beslut måste fattas efter noggranna övervägande. För att detta skall bli möjligt bör huvudmännen redan i kallelsen bli underrättade om innehållet i det beslut som styrelsen avser föreslå inför stämman. De beslut som här avses är beslut om likvidation, om överlåtelse eller fusion och om ändring av reglementet. Beträffande beslut om likvidation, överlåtelse och fusion skall utöver förslaget även anges grunderna till detta. Av gällande normalreglemente anges att dessa ärenden särskilt skall anges i kallelsen. Grunderna behöver dock endast anges kortfattat. Det bör dock framgå exempelvis om det är fråga om tvångslikvidation eller frivillig likvidation eller om en föreslagen fusion är avsedd att utgöra ett led i en särskild strukturomvandling. Är det fråga om att ändra reglementet föreskrivs särskilt att det av kallelsen måste framgå det huvudsakliga innehållet av förslaget.

Senast en vecka närmast före den stämma där årsredovisningen resp. koncernredovisningen skall behandlas, skall avskrifter av denna och revisionsberättelsen resp. koncernrevisionsberättelsen sändas till samtliga huvudmän. En bestämmelse om detta tas upp i *fjärde stycket*, som har sin motsvarighet i 29 § SpK.

10 § Om någon kallelse till sparbanksstämma inte har skett eller handlingar inte har tillhandahållits eller sänts ut enligt denna lag eller reglementet, får sparbanksstämman inte besluta i något ärende utan samtycke av de huvudmän som berörs av felet. Har ett ärende inte tagits upp i kallelsen, får sparbanksstämman även utan ett sådant samtycke avgöra ärendet om det enligt reglementet skall förekomma på stämman, eller besluta att extra sparbanksstämma skall sammankallas för att behandla ärendet.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande SpL och som överensstämmer med 9 kap. 9 § BAL, anger i vad mån sparbanksstämman med giltig verkan kan fatta beslut trots att de i lagen eller reglementet givna föreskrifterna om kallelse och tillhandhållande av handlingar m.m. inte har iakttagits.

Bestämmelserna om kallelse till sparbanksstämma är av stor betydelse för att huvudmännen på ett riktigt och meningsfullt sätt skall såsom representanter för insättarna kunna övervaka sparbankens förvaltning och i övrigt fullgöra de uppgifter som åläggs dem i denna lag. Varje huvudman skall kunna lita på att kallelsereglerna följs så han inte hamnar i den situationen att stämman fattar beslut i en fråga utan att han fått kännedom om att frågan skulle tas upp till behandling av stämman. Eftersätts föreskrifterna rörande de åtgärder som styrelsen skall vidta för att kalla huvudmännen till stämman och ge dem information om ärenden på stämman, medför det i regel att sparbanksstämmans beslut inte kan anses ha tillkommit i behörig ordning. Beslutet kan därför genom klander bli upphävt enligt 17 §. Om kallelse väsentligen har eftersatts inträder i vissa fall enligt nämnda paragraf tredje stycket 3 t.o.m. ogiltighet oavsett klandertalan. Ett åsidosättande sker naturligtvis också när kallelsen eller handlingarna inte har det erforderliga innehållet. Av lagens syfte följer vidare att om det i kallelsen eller handlingarna skall ingå förslag till ett sparbanksstämmobeslut av angivet innehåll kan stämman inte utan de berörda huvudmännens samtycke fatta beslut som innebär en reell avvikelse från förslaget.

I förevarande paragraf uppställs som en undantagsregel att sparbanksstämma trots fel av ifrågavarande slag kan fatta giltigt beslut, om samtycke därtill ges av de huvudmän som berörs av felet[1]. En sådan undantagsregel gäller i själva
verket för alla fall då ett sparbanksstämmobeslut är behäftat med formella fel. Särregleringen av de nu ifrågavarande formella felen har emellertid skett av praktiska skäl.

Om den ifrågavarande försummelsen beträffande kallelse etc skulle ha drabbat endast viss eller vissa huvudmän, t.ex. om kallelse inte behörigen tillsänts dem, är deras samtycke tillräckligt för att giltigt beslut skall kunna fattas.

Det är också en allmän regel att formella felaktigheter i fråga om

[1] I det till lagrådet remitterade förslaget till ABL krävdes beträffande denna fråga samtycke av samtliga aktieägare. Motiven (prop 1975:103 sid 401) är skrivna med utgångspunkt från detta krav. Efter granskning av lagrådet, som inte berörde denna paragraf, ändrades lydelsen i paragrafen till den nu gällande. Ändringen har inte motiveras utan kan av föredraganden ha bedömts såsom en redaktionell jämkning.

kallelse eller i annat avseende inte gör ett stämmobeslut ogiltigt, om det är tydligt att felet inte har inverkat på beslutets innehåll. En huvudman som genom försumlighet av styrelsen inte i rätt tid fått den i reglementet föreskrivna skriftliga kallelsen men infinner sig på stämman och medger att han likväl i rätt tid tagit del av en till annan huvudman sänd kallelse, kan rimligtvis inte under åberopande av att han inte fått någon kallelse motsätta sig att sparbanksstämman fattar beslut.

Sparbanksstämman kan vidare avgöra ett ärende trots att detta inte tagits upp i kallelsen, om ärendet enligt reglementet skall förekomma på stämman. Det mest praktiska fallet är de till den ordinarie stämman hörande ärendena som nämts i 6 § och som också skall vara angivna i reglementet. Dessa ärenden tas också oftast upp i kallelsen under en samlad benämning. Se kommentaren till 9 § tredje stycket. Men hit kan också höra val av styrelseledamöter och revisorer och eventuellt andra i denna lag eller reglemente angivna ärenden som skall förekomma på den ordinarie stämman. Sådana ärenden kan få tas upp och avgöras av stämman utan hinder av att de inte angivits i kallelsen. Bestämmelsen gäller däremot inte andra fel, t.ex. att kallelsen inte skett i rätt tid.

Med ärenden som enligt reglementet skall förekomma på den ordinarie stämman bör likställas ett sådant ärende som omedelbart föranleds av ett ordinarie stämmoärende. Ett sådant ärende kan alltså tas upp till behandling trots att det inte särskilt angivits i kallelsen. Om stämman fattar beslut i en fråga och beslutet som en mer eller mindre nödvändig eller självskriven följd kräver beslut i ett därmed sammanhängande ärende eller om frågorna annars står i så nära samband med varandra att de rimligtvis bör behandlas och avgöras samtidigt, kan de ofta i förevarande hänseende betraktas som en enhet dvs som ett ärende.

Sparbanksstämman kan alltid besluta att en extra stämma skall sammankallas för behandling av ett ärende som inte har angivits i kallelsen.

11 § Ordförande vid sparbanksstämman skall av stämman utses bland huvudmännen, om inte något annat föreskrivs i reglementet.

Genom ordförandens försorg skall protokoll föras vid stämman. I protokollet skall antecknas de vid stämman närvarande samt införas stämmans beslut och om röstning skett, hur den utfallit. Protokollet skall undertecknas av ordföranden och av minst en justeringsman som har utsetts på stämman. Senast två veckor efter stämman skall avskrift av protokollet sändas till huvudmännen. Protokollen skall förvaras på betryggande sätt.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i SpL eller SpK och som i stort överensstämmer med 9 kap. 10 § BAL, reglerar val av ordförande på sparbanksstämma och protokollföring vid stämman.

I sparbankerna normalreglemente 12 § upptas de frågor som behandlas i denna paragraf. Det ankommer enligt reglementet på styrelsens ordförande att öppna stämman och därefter leda stämman under det att val av ordförande företas. Han bör dessförinnan ha tillsett att så många huvudmän är närvarande som krävs för beslutsförhet enligt 14 § första stycket. Enligt *första stycket* skall huvudmännen vid stämman bland sig utse en ordförande att leda förhandlingarna. I reglementet kan föreskri-

va att stämmoordföranden skall utses på annat sätt än av stämman. Normalreglementet anger dock att stämman skall utse ordförande.

I *andra stycket* finns bestämmelser om protokoll vid sparbanksstämma. Protokollet skall föras genom ordförandes försorg. Av protokollet skall framgå vilka huvudmän som närvarit vid stämman. Vidare skall framgå stämmans beslut och om omröstning har skett, hur denna har utfallit. Några andra regler vad protokollet skall innhålla ges inte i förslaget. Det är emellertid givet att bl.a. gjorda reservationer bör framgå av protokollet. Ordföranden och minst en justeringsman som stämman utsett skall underteckna protokollet. Detta skall senast två veckor efter stämman sändas till samtliga huvudmän således även till dem som varit förhindrade att närvara på stämman.

12 § Styrelsen skall, om en huvudman begär det och styrelsen finner att det kan ske utan nämnvärd olägenhet för enskild, på sparbanksstämman lämna upplysningar om förhållanden, som kan inverka på bedömandet av sparbankens årsredovisning och dess ställning i övrigt eller av ärenden på stämman. Upplysningsplikten avser även sparbankens förhållande till dotterföretag i koncernen och koncernredovisningen samt sådana förhållanden beträffande dotterföretagen som avses i första meningen.

Om en begärd upplysning endast kan lämnas med stöd av sådana uppgifter, som inte är tillgängliga på stämman, skall upplysningar inom två veckor därefter skriftligen sändas över till de huvudmän som har begärt upplysningen.

Finner styrelsen att en begärd upplysning inte kan lämnas till huvudmännen utan nämnvärd olägenhet för enskild, skall upplysningen i stället på huvudmans begäran lämnas till sparbankens revisorer inom två veckor efter stämman. Revisorerna skall inom en månad efter stämman till styrelsen skriftligen yttra sig över, om den begärda upplysningen lämnats till dem samt om upplysningen enligt deras mening bort föranleda någon ändring i revisionsberättelsen eller, beträffande sparbank som är moderföretag, i koncernrevisionsberättelsen eller om upplysningen i övrigt ger någon anledning till erinran. Om så är fallet, skall ändringen eller erinringen anges i yttrandet. Styrelsen skall hålla revisorernas yttrande tillgängligt för huvudmännen samt sända över det i avskrift till de huvudmän, som har begärt upplysningen.

Paragrafen saknar motsvarighet i SpL. I paragrafen behandlas huvudmännens rätt att på stämman få upplysningar av styrelsen i frågor som rör sparbanken och dess förhållande till eventuella dotterföretag. En regel av samma innebörd föreslås införd i 9 kap. 11 § BAL.

För att huvudmännen på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra den uppgift de blivit ålagda enligt denna lag eller reglementet, bör de av styrelsen erhålla information i olika frågor som rör sparbankens förhållanden. Den viktigaste informationskanalen är sparbanksstämman, på vilken en huvudman i princip bör ha en obegränsad frågerätt i vad gäller frågor som rör sparbankens verksamhet. Huvudmännen har en särställning i sparbanken om man jämför dessa med aktieägarna i ett bankaktiebolag. Detta har berörts i inledningen till detta kapitel. I 9 kap. 11 § BAL föreslås aktieägarnas frågerätt bli begränsad på det sättet att upplysningar måste lämnas endast där det kan ske utan väsentligt förfång för bankbolaget eller nämnvärd olägenhet för enskild. Vad gäller begräns-

ningen "utan väsentligt förfång för bankbolaget" torde denna inte vara relevant i fråga om sparbanksförhållanden. Enligt BAL:s bestämmelse kan styrelsen underlåta att till aktieägarna lämna uppgifter, om t.ex. bankbolagets affärsangelägenheter därmed skulle yppas för utomstående eller om konkurrenters intressen skulle främjas. För huvudmännen uppställs i 2 § särskilda jävsregler som syftar till att skydda sparbank mot otillbörligt inflytande från konkurrerande penninginrättningar. Bl.a mot denna bakgrund och med beaktande av huvudmans ställning som organperson i sparbanken finner utredningen att ett uppgiftslämnande till en huvudman knappast i något fall kan innebära ett väsentligt förfång för sparbanken. Denna begränsning av frågerätten som alltså gäller för aktieägare i bankaktiebolag, har inte medtagits i denna paragraf. Däremot bör den andra begränsningen gälla dvs att uppgift inte behöver lämnas om styrelsen anser att detta skulle vara till nämnvärd olägenhet för enskild. Flertalet sparbanker har stora huvudmannakårer. Första SparBanken skall t.o.m årssammanträdet 1986 ha 134 huvudmän. Dessa skall emellertid därefter successivt minskas till 60. Även med beaktande av huvudmännens särskilda ställning och ansvar i sparbanken och det intresse huvudmännen har att få en fullödig information om sparbankens förhållande finner utredningen med hänsyn till de stora huvudmannakårerna att styrelsen bör kunna underlåta att till huvudmännen lämna uppgifter om det skulle innebära nämnvärd olägenhet för enskild. Som framgår av paragrafen sista stycke kan en upplysning, som på grund av denna begränsning inte kan lämnas på sparbanksstämma, i stället lämnas till revisorerna. Deras yttrande eller erinran över upplysningen skall därefter komma huvudmännen tillhanda.

Frågerätten är således i första stycket begränsad på det sättet att upplysning skall meddelas endast om det kan ske utan nämnvärd olägenhet för enskild. Bestämmelserna om huvudmans frågerätt på sparbanksstämma har hämtats från 1955 års BL. 1949 års banksakkunniga, som utformade reglerna om frågerättsinstitutet, hade som målsättning att detta institut inte fick rubba banksekretessen. För att upplysningar som lämnades till följd av frågerätten inte skulle åsidosätta banklagstiftningens sekretessregel, skulle upplysningar inte få lämnas om de medförde ett "förnärmande av enskilds rätt". (SOU 1952:2 sid 177 f)

Lagrådet kritiserade denna anknytning till själva lagregeln om sekretessen och anförde (prop 1955:3 sid 315):

> Uppenbarligen kunna enskilda äga sådant intresse av att deras förhållanden till banken ej yppas, att en särskild inskränkning i styrelsens upplysningsplikt på den grund är påkallad. Emellertid torde bestämmelserna i förevarande paragraf få anses innebära, att upplysningar som styrelsen meddelar i den ordning paragrafen förutsätter och i de hänseenden som där angivas knappast någonsin kunna anses lämnade i oträngt mål. Den inskränkning i upplysningsplikten som betingas av enskildas intresse av att sekretessen även i nu förevarande fall bevaras, synes därför ej böra anknyta till den allmänna sekretessregeln. I stället bör väljas ett uttryckssätt som ger vid handen att styrelsen vid upplysningspliktens fullgörande har att beakta även nyssnämnda intresse. För att upplysning skall vägras torde ej böra krävas att den skulle lända enskild till förfång. Å andra sidan bör det ej utgöra tillräcklig grund för vägran att enskild skulle tillskyndas olägenhet, om än

aldrig så obetydlig. Till utmärkande härav kunde som förutsättning för upplysningars meddelande stadgas, att det kan ske utan nämnvärd olägenhet för enskild. Vid bedömandet huruvida olägenhet som skulle uppkomma är att anse som nämnvärd, bör kunna i vissa mån beaktas vikten av de intressen som upplysningarna skulle tillgodose.

Lagrådsuttalandet ligger till grund för bestämmelsens nuvarande utformning.

Upplysningsplikten avser även sparbankens förhållanden till andra företag i samma koncern. Denna regel gäller alla företag som ingår i koncernen. Särskild koncernredovisning skall lämnas av sparbanken. Upplysningsplikten för sparbankens ledning gäller då i fråga om koncernredovisningen. Sparbankens ledning bör också vara skyldig att ge upplysningar om dotterföretagens förhållanden. Särskilda bestämmelser om detta har tagits in i paragrafen. Huvudmännens frågerätt vad gäller koncernförhållanden är såtillvida begränsad att styrelsen har att i varje särskilt fall pröva, om en begärd upplysning kan lämnas utan nämnvärd olägenhet för enskild. Däremot är förhållandena annorlunda när uppgifter om enskildas förhållanden till sparbanken skall lämnas av dotterföretagets styrelse till aktie- eller andelsägare i dotterföretag. Det torde många gånger vara en svår uppgift för dotterföretagets styrelse att avgöra om upplysningen om den enskildes förhållande till sparbanken är av sådan karaktär att det skulle vara till nämnvärd olägenhet för enskild om den lämnades till stämman. Utredningen har därför inte funnit det lämpligt att i lag reglera denna "korsvisa" upplysningsplikt.

Kan en begärd upplysning lämnas endast med stöd av uppgifter, som inte är tillgängliga på stämman, skall enligt *andra stycket* upplysningen inom två veckor därefter skriftligen hållas tillgänglig hos sparbanken för huvudmännen samt sändas till de huvudmän som begärt upplysningen.

Enligt *tredje stycket* ankommer det på styrelsen att pröva om en begärd upplysning kan lämnas på stämman utan nämnvärd olägenhet för enskild. Finner styrelsen att en begärd upplysning mot denna bakgrund inte kan lämnas, skall upplysningen i stället på begäran av huvudman lämnas till revisorerna för yttrande, huruvida den begärda upplysningen lämnats till dem, samt huruvida upplysningen enligt deras mening bort föranleda en ändring i revisionsberättelsen eller, beträffande sparbank som är moderföretag, i koncernrevisionsberättelsen eller i övrigt ger anledning till någon erinran. Avser revisorerna att så är fallet, skall de i yttrandet ange den ändring i berättelsen som enligt deras mening upplysningen bort föranleda eller den erinran som upplysningen annars ger anledning till. Styrelsen skall hålla revisorernas yttrande tillgängligt hos sparbanken för huvudmännen samt sända det i avskrift till de huvudmän som begärt upplysningen.

Anser en huvudman i motsats till styrelsen att en begärd upplysning kan lämnas utan nämnvärd olägenhet för enskild kan han föra talan inför domstol med yrkande om utlämnande av den begärda upplysningen.

13 § Vid omröstning äger varje huvudman en röst. Huvudmännen får endast personligen utöva sin rösträtt.

Huvudman får dock inte rösta i fråga om

1. talan mot honon
2. hans befrielse från skadeståndsansvar eller andra förpliktelser gentemot sparbanken
3. sådan talan eller befrielse som avses i 1 och 2 beträffande någon annan, om huvudmannen i fråga har ett väsentligt intresse som kan strida mot sparbankens.

Paragrafens först stycke överensstämmer med 28 § första stycket SpK och andra stycket motsvarar 56 § SpL. (9 kap. 3 § BAL)

I *första stycket* föreskrivs att varje huvudman äger en röst vid omröstning och att huvudman endast personligen får utöva sin rösträtt. Dessa bestämmelser tillkom redan i 1923 års SpL.

En huvudmans rätt att få delta på en sparbanksstämma är ovillkorlig. Däremot är det inte lika uppenbart att varje enskild huvudman skall ha rösträtt i samtliga frågor. Enligt gällande rätt har huvudman inte ens rätt att delta i behandlingen av en fråga i vilken han kan ha ett intresse stridande mot sparbankens. Enligt förslaget, som på denna punkt överensstämmer med förslaget till BAL, inskränks begränsningen till huvudmännens rösträtt. Det har ansetts lämpligt att en jävig person deltar i behandlingen av ärendet på stämman så att han får tillfälle att utveckla sina synpunkter i frågan och lämna kompletterande upplysningar.

I *andra stycket* anges i vilka fall en huvudman är förhindrad att delta i röstningen på en sparbanksstämma. Enligt gällande rätt får en huvudman inte delta i behandlingen av frågor om avtal mellan honom och sparbanken och tredje man om huvudmannen i frågan äger en väsentligt intresse som kan vara stridande mot sparbankens. Inte heller får en huvudman delta i beslut angående avtal mellan sparbanken och tredje man, som han ensam eller jämte annan äger företräda. Vidare får en huvudman som samtidigt är styrelseledamot i sparbanken inte delta i val av revisor eller beslut om ansvarsfrihet för styrelsen. I förslaget har antalet jävssituationer reducerats påtagligt. Jävsreglerna får praktisk betydelse bara i de fall som den eller de jävigas röster utgör tungan på vågen i en majoritetsgruppering. I en sådan situation får i stället minoriteten beslutanderätten och man sätter majoritetens önskningar åsido. Det kan alltså inte göras gällande att dessa jävsregler lämnar några garantier för att frågan får en riktig behandling. Som framgår av inledningen till detta kapitel har i BAL till dessa jävsregler knutits en bestämmelse som anger att bolagsstämman inte får fatta beslut, som är ägnade att ge otillbörliga fördelar åt aktieägare eller andra, till nackdel för bolgaget eller andra aktieägare. Även om utredningen inte funnit skäl att införa en motsvarande bestämmelse i SpL, innebär de föreslagna jävsbestämmelserna för sparbankernas del ett tillräckligt skydd mot illojala förfaranden av sparbanksstämman.

De beslut som huvudman alltjämt är förhindrad att delta i vid sparbanksstämma är dels när det är fråga om att väcka talan mot honom själv och dels när det gäller att utkräva skadestånd av honom. Detsamma gäller när dessa frågor berör någon annan, om huvudmannen i fråga har ett väsentligt intresse som kan strida mot sparbankens. En huvudman

som är styrelseledamot får inte rösta när det gäller att bevilja honom ansvarsfrihet eller utkräva skadestånd av honom. Till området för jäv hör också frågor om befrielser från andra förpliktelser mot sparbanken, t.ex. på grund av ett vanligt kreditavtal eller på grund av skadegörelse på sparbankens egendom.

14 § Sparbanksstämman är beslutför, där de på stämman närvarande huvudmännens antal överstiger hälften av hela antalet huvudmän, om inte för beslutförhet ett högre antal föreskrivits i reglementet. Om en närvarande huvudman enligt 13 § är förhindrad att rösta i ett särskilt ärende och till följd därav antalet av de deltagande inte uppgår till det för beslutförhet bestämda, utgör detta inte hinder för ärendets företagande.

Sparbanksstämmans beslut utgörs av den mening, som fått mer än hälften av de avgivna rösterna eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Vid val anses den vald som fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottdragning, om inte något annat har beslutats av stämman innan valet förrättades.

Andra stycket gäller inte, om något annat följer av denna lag eller föreskrivs i reglementet. Beträffande de beslut som avses i 16 §, 9 kap. 1 § andra stycket och 10 kap. 3 § kan det dock i reglementet endast föreskrivas längre gående villkor än som anges i dessa paragrafer.

Paragrafen motsvarar 28 § andra och tredje stycket SpK och dess tredje och fjärde stycke motsvara 9 kap. 12 § BAL.

Bestämmelserna i *första stycket* infördes i sparbankslagstiftningen först i samband med SpK:s tillkomst 1955. 1923 års SpL uppställde inte några villkor för att huvudmännen skulle vara beslutsföra. Det förelåg därför inte något formellt hinder för att endast en minoritet inom huvudmannakåren var närvarande vid sammanträde och därvid utövade bestämmanderätt över sparbankens verksamhet. Samma olägenheter gällde tidigare även för styrelsen men dessa åtgärdades efter förslag av 1935 års sparbankssakkunniga. De bestämmelser om beslutförhet som gäller för styrelsen (4 kap. 11 § första stycket) infördes således år 1955 i SpK och överförs nu till detta stycke. Här föreskrivs att sparbanksstämman är beslutför, där de på stämman närvarande huvudmännens antal överstiger hälften av hela antalet huvudmän, om inte för beslutförhet ett högre antal föreskrivits i reglementet. Ett modifierande tillägg har emellertid ansetts lämpligt. Detta tillägg sammanhänger närmast med att huvudmännen i stor utsträckning samtidigt kan vara styrelseledamöter i sparbanken. Denna omständighet skulle, om villkoret för beslutförhet var helt kategoriskt, kunna medföra att huvudmännen inte uppgick till beslutsmässigt antal i ärenden, som avses i jävsregeln i 13 §. Det föreskrivs därför att om en närvarande huvudman enligt bestämmelsen i 13 § är förhindrad att rösta i visst ärende, den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande inte uppgår till det för beslutförhet bestämda, inte skall utgöra hinder för ärendets företagande.

Bestämmelserna i *andra stycket* anger vad som fordras i rösthänseende för att ett giltigt stämmobeslut skall föreligga. Dessa bestämmelser är en parallell till vad som i detta hänseende gäller för styrelsen enligt 4 kap.

10 § andra stycket. Sparbanksstämmans beslut utgörs av den mening, som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Detta innebär att det i andra frågor än sådana som rör val, krävs röstmajoritet för giltiga beslut. I fall där fler än två förslag har väckts kan det således bli nödvändigt att ställa voteringsproposition med kontraproposition, så att vid den slutliga omröstningen endast två förslag står mot varandra. Förslagets bestämmelser skiljer sig således ifrån vad som föreskrivs i 28 § tredje stycket SpK. Enligt denna bestämmelse gäller såsom huvudmännens beslut den mening, om vilken vid stämman de flesta röstande förena sig.

Ordföranden skall som huvudregel utses bland huvudmännen. Han är därmed röstberättigad och kan därvid delta i själva omröstningen och avgör även vid lika röstetal med sin utslagsröst hur beslutet skall falla. En ordförande som inte är röstberättigad i egenskap av huvudman får givetvis inte delta i omröstningen. Om lika röstetal förekommer i denna, gäller dock den mening som han företräder.

I stycket föreskrivs vidare att vid val skall den anses vara vald som fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottdragning. Detta innebär att man vid val inte skall arbeta med systemet med voteringsproposition och kontraproposition. Om valet står mellan flera än två, kan därför en av dem få de flesta rösterna och därvid bli vald även om han inte får så många som mer än hälften av samtliga avgivna röster. Enligt gällande rätt är ett val med sådan majoritet giltigt, om inte något annat föreskrivs i reglementet. En nyhet är emellertid bestämmelsen att sparbanksstämman, innan valet påbörjas, kan besluta hur man skall förfara vid lika röstetal.

Enligt *tredje stycket* är bestämmelserna i andra stycket dispositiva dock med tre särskilt angivna undantag. I sparbankernas normalreglemente förekommer emellertid inte några från huvudregeln avvikande föreskrifter. I 16 § (beslut om överlåtelse av rörelsen), 9 kap. 2 § andra stycket (beslut om frivillig likvidation) och 10 kap. 3 § (beslut om fusion) ställs emellertid för giltighet av sparbanksstämmobeslut större krav på röstmajoritet än att det skall fattas med mer än hälften av de avgivna rösterna. I sådana fall kan enligt detta stycke särskilda bestämmelser i reglementet inte minska, däremot skärpa kraven genom att fordra ännu större röstmajoritet eller ställa andra villkor.

15 § Beslut att ändra reglementet fattas av sparbanksstämman. Beslutet är endast giltigt om det har biträtts av minst två tredjedelar av de på stämman närvarande huvudmännen.

Beslutet att ändra reglementet skall genast anmälas för registrering sedan ändringen har stadfästs och får inte verkställas förrän registrering har skett. Om stadfästelse av reglementsändring finns det bestämmelser i 2 kap. 4 §.

I paragrafen, som motsvarar 61 § SpL och 31 § SpK samt överensstämmer med 9 kap. 13 § BAL, ges regler om ändring av reglementet och registrering av sådan ändring.

Sparbankerna är fria att inom den ram som lagen anger själva besluta om sina angelägenheter. I reglementet upptas förutom de i lag upptagna

obligatoriska uppgifterna ett flertal mera detaljbetonade föreskrifter som fordras för att reglera den enskilda sparbankens särpräglade förhållanden. För att få stadga och en viss kontinuitet i en sparbanks verksamhet krävs att ändringar av reglementsföreskrifter noggrant övervägs. I samband med stadfästelse av reglementet prövas även om föreskrifterna i reglementet är så utformade att sparbanken får anses var till nytta för det allmänna. Den vikt som därvid tillagts reglementet visas också i att det krävs kvalificerad majoritet som förutsättning för reglementsändringar. I gällande rätt föreskrivs att en reglementsändring inte är giltig med mindre än samtliga huvudmän förenat sig därom eller beslut fattats på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman biträtts av minst två tredjedelar av de vid sammanträdet närvarande huvudmännen.

Av ovan nämnda skäl anser utredningen att det alltjämt bör uppställas ett visst krav på kvalificerad majoritet för ett beslut om reglementsändring. Den omständigheten att det i vissa fall skall krävas beslut på två stämmor medför dock en allt för lång tidsutdräkt för att få till stånd en reglementsändring. Det kan t.ex. vara angeläget att snabbt få möjlighet att vidta en reglementsändring som krävs för en erforderlig omläggning av sparbankens organisation eller verksamhet. Utredningen har av denna anledning funnit skäl att reducera kravet på kvalificerad majoritet. Reglementsändring bör kunna beslutas på en enda stämma och för giltigt beslut föreslår utredningen att det bör krävas att minst två tredjedelar av de vid stämman närvarande huvudmännen biträder beslutet. Detta framgår av *första stycket*. Även i 9 kap. 13 § BAL har utredningen för bolagsordningsändring slopat kravet på beslut på två på varandra följande bolagsstämmor samt även reducerat kravet på kvalificerad majoritet. För vissa beslut såsom beslut om fusion, frivillig likvidation samt överlåtelse av rörelse har utredningen för sparbankerna dock behållit kravet på beslut på två stämmor, se 16 §, 9 kap. 1 § andra stycket och 10 kap. 3 §.

Även om erforderlig röstmajoriet uppnåtts kan ett beslut om reglementsändring förklaras ogiltigt. I uttrycket "endast giltigt om" avses ligga att ändringsbeslutet givetvis kan klandras på helt andra grunder. Sålunda kan exempelvis kallelse till någon av stämmorna vara behäftad med formell felaktighet eller annat i reglementet uppställt ytterligare villkor inte vara uppfyllt. Enligt 14 § tredje stycket framgår att sparbanken i reglementet kan föreskriva krav på större röstmajoritet än denna paragraf uppställer.

Av *andra stycket* framgår att ett beslut om ändring av reglementet kräver stadfästelse av regeringen eller bankinspektionen. Bestämmelserna om stadfästelse återfinns i 2 kap. 3 och 4 §§. Stadfästelseprövningen innebär att reglementsändringen skall konstateras överensstämma med SpL och med andra författningar samt att ändringen — utan att strida mot SpL eller annan författning — inte av annan grund framstår som uppenbart olämplig. Efter det att stadfästelse meddelats skall ändringsbeslutet genast anmälas för registrering. Registreringsmyndighet är bankinspektionen. Beslutet att ändra reglementet får inte verkställas förrän registrering har skett.

16 § Ett avtal, som inte avser fusion men varigenom en sparbank förbinder sig att överlåta hela eller en icke obetydlig del av sin rörelse till ett annat bankinstitut, får inte träffas med mindre samtliga huvudmän i den överlåtande sparbanken förenat sig om beslutet att sparbanken skall biträda avtalet, eller beslutet fattats på två stämmor och på den senaste stämman biträtts av minst fyra femtedelar av de röstande och dessa tillika utgjort minst tre fjärdedelar av samtliga huvudmän. Om det för giltighet av beslutet i reglementet är bestämt ytterligare något villkor, skall detta gälla.

Paragrafen motsvar 79 § SpL.

En överlåtelse av hela rörelsen från en sparbank till ett annat bankinstitut innebär för den överlåtande sparbanken att denna måste träda i likvidation. I flertalet fall torde detta även gälla vid en överlåtelse av en icke obetydlig del av rörelsen. Två separata beslut, ett som avser likvidation och ett som avser överlåtelse, skall därmed inte behövas. Ett stämmobeslut om likvidation kan inte samtidigt innefatta ett godkännande av överlåtelse av rörelsen till ett annat bankinstitut. För ett giltigt beslut om överlåtelse skall föreligga, krävs att huvudmännen har ställts inför den direkta frågan, om överlåtelse verkligen skall komma till stånd. Av denna anledning föreskrivs i denna paragraf att beslut om att biträda avtalet om överlåtelse måste fattas av stämman i den överlåtande sparbanken med samma kvalificerade majoritet som krävs för beslut om frivillig likvidation. Det krävs således att beslutet biträtts av samtliga huvudmän eller att beslutet fattats på två på varandra följande sparbanksstämmor och på den senaste stämman biträtts av minst fyra femtedelar av samtliga röstande och dessa även utgjort minst tre fjärdedelar av samtliga huvudmän.

I 3 kap 4 § 6. har utredningen tagit in en bestämmelse om att sparbank får förvärva annan sparbanks rörelse, om övertagandet inte kan anses vara till skada för det allmänna. Om övertagandet avser hela eller en icke obetydlig del av annan banks rörelse krävs regeringens eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionens tillstånd till förvärvet. Utredningen har i motiven till denna paragraf angett skälen till varför tillstånd bör krävas samt även beskrivit hur begreppet "icke obetydlig del" bör tolkas.

17 § Om ett sparbanksstämmobeslut inte har tillkommit i behörig ordning eller i övrigt strider mot denna lag eller reglementet, kan talan mot sparbanken om att beslutet skall upphävas eller ändras föras av styrelsen eller av en huvudman eller en styrelseledamot.

Talan skall väckas inom tre månader från dagen för beslutet. Om inte talan väckts inom denna tid är rätten till talan förlorad.

Talan får väckas senare än vad som i andra stycket sägs när

1. beslutet är sådant att det inte lagligen kan fattas ens med alla huvudmännens samtycke

2. samtycke till beslutet krävs av alla eller vissa huvudmän och sådant samtycke inte har givits, eller

3. kallelse till stämman inte har skett eller de för sparbanken gällande bestämmelserna om kallelse har väsentligen eftersatts.

Rätten kan ändra sparbanksstämmans beslut endast om det kan fastställas

vilket innehåll beslutet rätteligen borde ha haft. Är sparbanksstämmans beslut sådant att det skall anmälas för registrering enligt denna lag och har det upphävts eller ändrats genom en dom som vunnit laga kraft eller har det genom beslut under rättegången förordnats att sparbanksstämmans beslut inte får verkställas, skall rätten underrätta bankinspektionen för registrering.

Paragrafen, som motsvaras av 62 § och 88 § andra stycket SpL, 32 § SpK samt 9 kap 15 § BAL, innehåller regler om talan mot stämmobeslut.

Avsikten med en talan mot ett sparbanksstämmobeslut är att beslutet på grund av att det inte har tillkommit i laga ordning eller på grund av att det till sitt innehåll är rättstridigt skall förklaras ogiltigt eller ändras. Liksom enligt gällande lag dras en gräns mellan de fall då klandertalan mot sparbanksstämmans beslut på grund av något fel i frågan om beslutets tillkomst eller innehåll måste väckas inom viss tid för att klanderrätten inte skall upphöra och beslutet därigenom blir giltigt, och de fall då lagen inte fastställer någon tid för talan mot beslutet. De sistnämnda fallen brukar betecknas som nullitetsfall. Inte heller i sådana fall kan emellertid ogiltigheten göras gällande hur länge som helst. Längre tids passivitet från styrelsens, styrelseledamots eller huvudmans sida kan enligt allmänna rättsregler ha den verkan att de förlorar sin rätt att föra talan mot beslutet.

Enligt *första stycket* kan, om stämmobeslutet inte tillkommit i behörig ordning eller i övrigt stider mot denna lag eller reglementet, talan mot sparbanken om upphävande eller ändring av beslutet föras av huvudman eller av styrelsen eller styrelseledamot.

En förutsättning är således att ett stämmobeslut föreligger, även om det är behäftat med mer eller mindre svåra fel i formellt eller materiellt avseende. En sammankomst som några huvudmän håller utan att huvudmännen i allmänhet kallas, kan inte anses som sparbanksstämma och vid sammankomsten fattade beslut är inte sparbanksstämmobeslut, även om de avser sparbankens angelägenheter och av de agerande betecknas som sparbanksstämmobeslut. Skillnaden mellan ett sådant beslut och ett stämmobeslut, som är en nullitet, har i allmänhet ingen praktisk betydelse. En nullitetstalan enligt förevarande stycket skiljer sig i regel inte från den talan som enligt allmänna processrättsliga regler kan föras för att få fastställt att ett beslut på en sammankomst av nyssnämnt slag inte har verkan av sparbanksstämmobeslut. Dock torde rätten i en sådan fastställelseprocess inte, såsom när det gäller talan enligt förevarande stycke, kunna ändra det beslut som har fattats vid sammankomsten.

Liksom enligt gällande lag kan enligt första stycket talan föras mot ett beslut som är formellt felaktigt, dvs felaktigt i fråga om tillkomstsättet. Talan kan också föras mot beslut som är behäftat med ett materiellt fel därigenom att innehållet strider mot SpL eller reglementet. Ett beslut som strider mot andra lagar har lämnats utanför lagtexten. Det är klart att ett beslut som går ut på någon kriminell eller mot goda seder stridande åtgärd alltid är ogiltigt. Den omständigheten att ett stämmobeslut strider mot vanlig civillag medför däremot inte att beslutet i och för sig blir ogiltigt. En annan sak är att sparbanken kan bli skadeståndsskyldig.

Berättigade att föra talan är, liksom enligt gällande lag, huvudman, styrelsen och styrelseledamot. För att en huvudman skall få föra talan

mot ett stämmobeslut krävs inte att han har deltagit i den stämman där beslutet fattades. Han skall däremot inneha sitt uppdrag som huvudman när han väcker talan och så länge han för talan. Att en huvudman röstat för ett bolagsstämmobeslut betyder i och för sig inte att han förlorat rätten att klandra beslutet. Frågan under vilka förutsättningar han kan anses ha tyst eller uttryckligen avstått från talerätten får överlämnas till rättstillämpningen.

Även beträffande styrelseledamot gäller att han måste inneha sitt uppdrag när han väcker talan och så länge han för talan. Vid prövning av om talan skall väckas eller ej, handlar såväl huvudman som styrelseledamot under samma skyldighet mot sparbanken att iaktta dennas intresse liksom alltid annars vid utövande av sina uppdrag som huvudman eller styrelseledamot. De har alltså talerätt framför allt i sparbankens intresse. Detta innebär bl.a. att de i vissa fall kan anses skyldiga att väcka klandertalan.

Enligt *andra stycket* skall talan, om inte något annat följer av tredje stycket, väckas inom tre månader från dagen för beslutet. Om talan inte väcks inom den tiden är rätten till talan förlorad.

Av *tredje stycket* framgår i vilka fall sådana beslut som strider mot SpL eller reglementet blir klanderbara och när de blir nulliteter. Medan gällande lag besvarar frågan genom att ange vilka beslut som är endast klanderbara innebär förslaget en uppräkning av de fall där ett beslut är en nullitet, varav följer att klandertalan får föras i princip utan tidsbegränsning. De i stycket angivna nullitetsfallen är följande.

1. *När beslutet är sådant att det inte lagligen kan fattas ens med alla huvudmännens samtycke.*

De centrala regler i SpL som avser att skydda insättare, andra borgenärer, anställda och andra som kan göra anspråk på rättigheter av sparbanken, är tvingande och får inte åsidosättas ens av ett enhälligt beslut av samtliga huvudmän. Det gäller framför allt de regler som har till syfte att upprätthålla kravet på egna fonder. Hit hör också tvingande regler beträffande sparbankens organisation såsom organens sammansättning samt deras befogenheter och skyldigheter m m. Ett beslut som strider mot dessa regler kan därför inte bli giltiga därigenom att det inte klandras inom den i lagen angivna klandertiden. Lagen anger inte närmare vilka regler som på nu angivet sätt är tvingande. Detta har ansetts vara en uppgift för rättstillämpningen och doktrinen.

2. *När samtycke till beslutet krävs av samtliga huvudmän och sådant samtycke inte har givits.*

Det är här fråga om samtycke av alla huvudmän. Enligt förslaget kräver lagen inte i något fall för ändring av reglementet samtycke av alla huvudmän. Sådana krav kan emellertid finnas i reglementet, jfr 14 §. Lagrummet avser däremot inte sådana fall då lagen kräver att ett beslut biträtts av ett visst antal vid stämman närvarande huvudmän.

Enligt gällande lag gäller inte klanderpreskription, för ett stämmobe-

slut som skall anmälas för registrering om de i SpL eller reglementet upptagna föreskrifterna om särskild röstmajoritet inte har iakttagits. Ett sådan beslut blir, fastän klandertalan inte instämts, inte gällande i annat fall än om registreringen av beslutet skett i strid med vad som bort ske. Denna regel har utelämnats i ABL och BAL eftersom ovisshet om giltigheten av sådana för företagen mycket viktiga beslut, kan vålla svåra olägenheter för företagens verksamhet. Av samma skäl har bestämmelsen inte tagits upp i SpLF. Detta innebär bl a att beslut om ändring av reglementet, som inte går in under de särskilt angivna nullitetsfallen, blir giltiga även när en föreskriven röstmajoritet inte uppnåtts, om de inte klandras inom föreskriven tid. Väcks inte klandertalan skall de alltså stadfästas och registreras.

3. *När kallelse till stämman inte har utfärdats eller de för sparbanken gällande bestämmelserna om kallelse väsentligen har eftersatts.*

Gällande lag innehåller ingen motsvarande bestämmelse. Det är endast vid sparbanksstämman som huvudmännen har möjlighet att direkt påverka sparbankens verksamhet. Det är därför av grundläggande betydelse att huvudmännen underrättas om förekommande stämmor. Underlåtenhet att utfärda kallelse till stämma eller att på annat sätt i väsentlig grad eftersätta de för sparbanken gällande reglerna om sådan kallelse måste därför anses utgöra sådan åtgärd som bör föranleda att beslut fattade på stämman blir ogiltiga även utan klandertalan. Frågan huruvida i det särskilda fallet brister i kallelsen innebär att kallelsereglerna väsentligen eftersatts kan naturligtvis vara svåra att avgöra. Felet kan bestå i att kallelse inte skett inom den tid, som anges i 9 § första stycket och reglementet, eller i den form som föreskrivits i nämnda paragraf andra stycket och reglementet. Att fel i kallelsen förlorar sin betydelse, om samtliga huvudmän eller de huvudmän som berörs av felet samtycker till att beslutet på stämman ändå fattas framgår av 10 §. Frågan huruvida i det särskilda fallet brister i kallelsen innebär att kallelsereglerna skall anses ha väsentligen eftersatts får dock överlämnas till rättstillämpningen.

I fråga om formella fel gäller att ett sådant inte gör beslutet ogiltigt eller klanderbart, om det är tydligt att felet inte inverkar på beslutet. Likaså blir ett begånget fel utan betydelse, om den som berörs av felet är närvarande på stämman och uttryckligen eller tyst samtycker till att ett beslut fattas. Även ett efter stämman givet sådant samtycke får anses ha denna verkan.

Enligt *fjärde stycket* kan rätten ändra sparbanksstämmans beslut endast om det kan fastställas vilket innehåll beslutet rätteligen borde ha haft. Är stämmans beslut sådant som enligt denna lag skall anmälas för registrering och har det upphävts eller ändrats genom en dom som vunnit laga kraft eller har genom beslut under rättegången förordnats att stämmans beslut inte får verkställas, skall rätten underrätta bankinspektionen om detta för registrering. Vid underrättelsen om upphävandet eller ändring av ett sparbanksstämmobeslut bör fogas domstolens beslut med lagkraftsbevis.

18 § Om styrelsen vill väcka talan mot sparbanken, skall sparbanksstämma kallas samman för att välja ställföreträdare som skall föra sparbankens talan i tvisten. Stämningen delges med den valde ställföreträdaren.

Förbehåll i reglementet, att tvister mellan sparbanken och styrelsen, en styrelseledamot, en likvidator eller en huvudman skall hänskjutas till skiljemän, har samma verkan som skiljeavtal. Begär styrelsen skiljemannaförfarande mot sparbanken, tillämpas första stycket. Är det fråga om klandertalan av styrelsen mot sparbanksstämmans beslut är rätten till talan inte förlorad enligt 17 § andra stycket, om styrelsen inom den där angivna klandertiden har kallat till sparbanksstämma enligt första stycket.

Paragrafen, som motsvaras av 46 § SpL och 17 § SpK och överensstämmer med 9 kap 18 § BAL, innehåller bestämmelser om vad som skall ske, om styrelsen vill väcka talan mot sparbanken samt bestämmelser om verkan av en skiljedomsklausul i reglementet.

Om styrelsen vill väcka talan mot sparbanken, skall enligt *första stycket* en sparbanksstämma sammankallas för val av ställföreträdare att föra sparbankens talan i tvisten. Stämningen delges den på sparbanksstämman särskilt valde ställföreträdaren. Självfallet kan delgivningen ske med ett behörigt ombud för ställföreträdaren.

Ett förebehåll i reglementet att tvister emellan sparbanken och styrelsen, styrelseledamöter, likvidatorer eller huvudmän, skall hänskjutas till skiljemän har enligt *andra stycket* samma verkan som skiljeavtal. Begär styrelsen tillämpning av förbehållet, skall första stycket tillämpas. Det innebär att stämman skall sammankallas för val av ställföreträdare att föra sparbankens talan i tvisten. Yrkandet om skiljemannaförfarandet delges med den särskilt valde ställföreträdaren eller hans behöriga ombud.

Om det är fråga om klandertalan av styrelsen mot sparbanksstämmans beslut, gäller tidsfristen i 17 § andra stycket. Enligt nämnda stycke skall ansökan om stämning göras hos rätten inom tre månader från dagen för beslutet. Denna regel kan inte tillämpas i fråga om skiljemannaförfarande. I stället föreskrivs i tredje meningen i detta stycke att i fråga om klandertalan av styrelsen mot sparbanksstämmans beslut har styrelsen bevarat sin rätt till talan, om den inom den i 17 § andra stycket angivna klandertiden utlyst en sparbankstämma enligt första stycket.

19 § En huvudman får inte i denna sin egenskap erhålla arvode. I reglementet får dock en sparbank ta in bestämmelser om att huvudman för deltagande på sparbanksstämman äger få ersättning för förlorad arbetsförtjänst, resekostnader och traktamente.

Paragrafen motsvarar 4 § SpK.

I 1923 års SpL intogs ett kategoriskt förbud mot arvodesutbetalningar till huvudmän. Detta förbud ansågs emellertid inte utgöra hinder mot att till huvudmän utbetala ersättning för resekostnader och traktamente. År 1959 ändrades bestämmelsen så att även ersättning för förlorad arbetsförtjänst kunde utbetalas. För utbetalning av dessa tre olika slag av gottgörelse krävs medgivande i sparbankens reglemente. För att förhind-

ra att förbudet mot arvodesutbetalningar kringgås uppställs i 4 § SpK särskilda restriktioner så att reglementsföreskrifterna inte lämnar alltför generösa medgivanden.

Utredningen anser att några särskilda föreskrifter i lag eller förordning om hur förlorad arbetsförtjänst, resekostnad och traktamente närmare skall bestämmas inte längre är nödvändiga. Det får ankomma på varje sparbank själv att i sitt reglemente ta in bestämmelser om detta. Därvid bör de statliga ersättningsnormerna vara vägledande.

6.2.6 6 kap. Revision

Revisorerna är sparbankens kontrollerande organ. Det råder en principiell funktionsuppdelning mellan de interna revisorerna och de externa revisorerna. De interna revisorerna brukar normalt lyda direkt under den verkställande ledningen i ett företag och utses av styrelsen eller verkställande direktören. Deras uppgift är att granska och kontrollera den löpande verksamheten i företaget och för företagsledningen påtala uppdagade oegentligheter. Det är också internrevisorernas uppgift att samla och sammanställa uppgifter om företagets ekonomiska förhållanden och därigenom ge företagsledningen beslutsunderlag. De externa revisorerna utses av det högsta beslutande organet, i en sparbank, sparbanksstämman. De externa revisorerna har till uppgift att granska och kontrollera företagsledningens förvaltning av företagets angelägenheter. De skall vidare granska de upprättade resultat- och balansräkningarna vid utgången av ett räkenskapsår samt göra uttalanden huruvida stämman bör fastställa dessa. Vidare skall revisorerna bedöma styrelsens förslag till dispositioner med anledning av uppkommen vinst eller förlust. I samband med den ordinarie stämman skall också revisorerna göra uttalande om huruvida styrelsen och i förekommande fall verkställande direktören bör av stämman beviljas ansvarsfrihet eller inte. Det torde av det sagda följa att det är av största vikt att de externa revisorerna står fria gentemot företagsledningen. Även om de interna och externa revisorernas uppgifter sålunda skiljer sig från varandra är det därmed inte sagt att det också går att fastställa vilka åtgärder som faller inom respektive revisors kompetensområde. Allmänt torde gälla att de externa revisorernas kontrollerande verksamhet kan begränsas om den interna revisionen är organiserad på ett sätt som den externe revisorn bedömer vara tillfredsställande. Den externe revisorn har emellertid ingen rätt att kräva att den interna revisionen skall organiseras enligt hans anvisningar. De interna revisorerna skall i stället följa styrelsens anvisningar. Om den externe revisorn bedömer att den interna revisionen är otillräcklig i något hänseende är det däremot hans skyldighet att tillse att det erforderliga granskning- och kontrollarbetet blir utfört, antingen av honom själv eller av någon annan som han anlitar för detta.

Revisionsreglerna var tämligen knapphändiga i 1923 års SpL. I 1955 års SpL och SpK infördes emellertid betydligt mera uttömmande revisionsregler. Dessa byggde i stor omfattning på BL:s motsvarande reglering.

Den översyn som utredningen har företagit av revisionsreglerna i

sparbank har inneburit att dessa kommer att stå i nära överensstämmelse med motsvarande regler i såväl BAL som ABL. I förhållande till gällande sparbankslagstiftning innebär förslaget en del nyheter. I förslaget uppställs bl a krav på att minst två revisorer och två revisorssuppleanter skall utses i sparbanken. Minst en av revisorerna skall vara auktoriserad revisor. Möjlighet ges även att utse ett auktoriserat revisionsbolag till revisor.

Auktorisation av revisor meddelas av kommerskollegium (SFS 1973:221). För auktorisation krävs bl a att revisorn avlagt ekonomexamen vid svenskt universitet eller högskola i enlighet med vad som kommerskollegium närmare bestämmer. Vidare skall revisorns lämplighet för revisorsyrket ha dokumenterats genom minst fem års praktisk verksamhet i yrket utövad på tillfredsställande sätt. Vid sidan av auktoriserade revisorer finns det s k godkända revisorer. Också godkännandet meddelas av kommerskollegium. För godkännande krävs viss teoretisk utbildning och erfarenhet av minst fem års praktisk verksamhet som revisor.

Uppdragstiden för revisor skall kunna bestämmas mera fritt. Mandattiden skall anges i reglementet, som kan föreskriva viss kortare tid eller längre tid än de nu gällande tre åren, men också bestämma att revisorsuppdraget gäller tills vidare. Nya revisorsjävsbestämmelser har införts efter förebild i ABL. Dessa bestämmelser innebär en viss skärpning i förhållande till gällande rätt. Även bestämmelserna om revisorernas uppgift och revisionsberättelsens innehåll har utformats efter ABL:s mönster. Vidare har införts regler om revisorernas tystnadsplikt och om deras uppgiftsskyldighet på sparbanksstämma.

I likhet med förslaget till BAL införs inte i detta kapitel motsvarigheten till ABL:s bestämmelser om registrering av revisor, om särskild granskning och om minoritetsrevisor. Inte heller finns en motsvarighet till ABL:s bestämmelser om ingripande av länsstyrelsen i vissa fall då en revisor inte har utsetts vederbörligen eller då revisorerna är obehöriga. I förslaget föreskrivs i stället att en anmälan skall göras till bankinspektionen, som därefter, om så krävs, har möjlighet att ingripa med stöd av de allmänna tillsynsbestämmelserna i 13 kap.

Svenska Sparbanksföreningen har som dotterdotterbolag Sparbankernas Revisionsbyrå AB (SPAREV). Flertalet sparbanker anlitar detta bolag för internrevisionen. Det förekommer emellertid att SPAREV-revisor även anlitas för externrevisionsuppdrag i sparbankerna och under senare tid har sådana uppdrag givits SPAREV i ökad omfattning. De problem som därvid kan uppstå med hänsyn till det sätt på vilket SPAREV är knutet till sparbankerna har utredningen särskilt berört i motiven till revisorsjävsbestämmelsen (4 §).

1 § Sparbanksstämman skall välja minst två revisorer och minst två suppleanter. Bankinspektionen skall dessutom enligt vad som föreskrivs i 13 kap 3 §, utse en eller flera revisorer.

Bestämmelserna i denna lag om revisorer gäller i tillämpliga delar om revisorssuppleanter.

För de revisorer som är valda av sparbanksstämman gäller uppdraget för den tid som anges i reglementet. Om uppdraget inte skall gälla tills vidare, skall uppdragstiden bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie sparbanksstämma på vilken revisorsval förrättas.

Paragrafen som motsvarar 51 §, 52 § första meningen och 53 § tredje stycket SpL och i stort överensstämmer med 10 kap. 1 § BAL, innehåller relger om utseende av revisorer.

Sparbanksstämman skall enligt *första stycket* välja minst två revisorer. I reglementet kan dock föreskrivas att ett större antal revisorer skall utses. Detta skiljer sig från vad som föreskrivs i gällande rätt som inte innehåller någon minimiregel angående revisorernas antal. Även om det i sparbanksrörelsen finns ett flertal mindre sparbanker anser utredningen med hänsyn till verksamhetens särart att minst två revisorer skall finnas i en sparbank. Flertalet sparbanker har dock ett större antal revisorer utsedda. När nu möjlighet ges att utse revisionsbolag till revisor (2 § tredje stycket) behövs inte uppställas något strängare krav för större sparbanker än just två revisorer. Utredningen har inte funnit skäl att i förslaget föra in en bestämmelse som gör det möjligt för annan än sparbanksstämman och bankinspektionen att utse revisor.

Vidare sägs i första stycket, att sparbankstämman skall välja minst två suppleanter. Detta skiljer sig från bestämmelsen i 51 § andra stycket SpL som föreskriver att då revisorer väljs på stämman så skall lika många suppleanter utses. Att inte denna bestämmelse upptas i förslaget beror på att det saknas anledning att utse suppleant för ett revisionsbolag om sådant utses till revisor. Ett minimikrav på minst två revisorssuppleanter bör dock uppställas för sparbanken liksom i BAL föreslås för bankaktiebolag.

I första stycket erinras även om att bankinspektionen skall utse en eller flera revisorer. Denna föreskrift som har sin motsvarighet i 81 § tredje stycket SpL återfinns nu i förslagets 13 kap 3 §. Här sägs också att bankinspektionen, som skall utfärda en särskild instruktion för dessa revisorer, har rätt att när som helst återkalla förordnandet och utse ny revisor. Den omständigheten att bankinspektionen förordnat särskild revisor inverkar inte på skyldigheten för sparbanken att utse minst två revisorer enligt styckets första mening.

Enligt *andra stycket*, som överensstämmer med 53 § tredje stycket SpL, gäller för suppleant i tillämpliga delar vad i lagen sägs om revisorer. Det gäller om tillsättande och entledigande, om mandattid och kvalifikationer. Om revisor enligt lagen skall vara auktoriserad, skall detta gälla även i fråga om suppleant för honom.

Uppdragstiden för revisor i sparbank skall enligt gällande lag (52 §) bestämmas så att den upphör senast vid den sparbanksstämma som skall hållas under tredje räkenskapsåret efter det år, då valet sker. I 96 § BL föreskrivs att revisor skall utses årligen. Motivet för att revisorsuppdraget får bestämmas till längre tid i SpL än i BL har bl a varit att det särskilt för mindre sparbanker kunde vara förenat med stora ansträngningar att finna för revisorsuppdraget kvalificerade och villiga personer. I förslaget föreskrivs liksom i BAL inte någon maximitid för revisionsuppdra-

get. I stället sägs i *tredje stycket* att mandattiden skall anges i reglementet, som kan förskriva viss tid, kortare eller längre än tre år, men också bestämma att revisorsuppdraget gäller för en obestämd tid, dvs till dess ny revisor väljs (2 kap. 5 § 10.). Det får anses önskvärt att revisorsmandatet inte automatiskt upphör för tidigt. Revisorn kan bättre fullgöra sin uppgift om han ges tid att sätta sig in i sina många gånger krävande arbetsuppgifter. En revisor som valts för längre tid eller utan tidsbegränsning får — även om sparbanksstämman när som helst kan entlediga honom — gärna en något starkare ställning i förhållande till sparbanksledningen.

I 22 § SpK föreskrivs att den som utsetts till revisor eller revisorsuppleant ofördröjligen skall underrättas om detta. Denna bestämmelse som tillkom med tanke på att revisorn omedelbart skulle kunna påbörja det uppdrag som givits honom har inte medtagits i förslaget. BL:s motsvarande bestämmelse har inte heller förts över till BAL. Denna underrättelse får anses så självklar att någon uttrycklig föreskrift om detta inte är nödvändig.

I förslaget och i BAL upptas inte något krav på registrering av revisor på sätt föreskrivs i 10 kap. 15 § ABL. De av sparbanksstämman utsedda revisorerna får bl a genom den av bankinspektionen särskilt förordnade revisorn vara väl kända hos inspektionen.

2 § Revisorerna skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Den som är omyndig eller i konkurs får inte vara revisor.

Revisorerna skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan även utses ett auktoriserat revisionsbolag. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställs auktoriserade revisionsbolag med auktoriserade revisorer. Ett bolag som utses till revisor skall till styrelsen för den sparbank som revisonen avser, anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. I ett auktoriserat revisionsbolag skall den huvudansvarige vara auktoriserad revisor. Bestämmelserna i 4 och 12 §§ tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i sparbanks dotterföretag bör, om det kan ske, utses minst en av sparbankens revisorer.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vem som kan utses till revisor. Endast första och andra stycket har motsvarigheter i SpL, nämligen i 53 § första stycket. Paragrafen i sin helhet överensstämmer i stort med 10 kap 2 § BAL.

Enligt *första stycket* skall revisor på sätt även gällande lag föreskriver vara myndig, svensk medborgare och bosatt i Sverige. Därtill har lagts som en nyhet att även konkurstillstånd diskvalificerar för val till revisor. Till skillnad från vad som föreslagits i 10 kap. 2 § BAL har utredningen inte funnit skäl att ge dispensmöjlighet för sparbanksrevisor från kravet på svenskt medborgarskap och bosättning i riket. Beträffande uppdrag som revisor gäller ingen åldersgräns. I sparbankernas normalreglemente rekommenderas en högsta åldersgräns på 65 eller 67 år.

De i nämnda stycket upptagna kvalifikationsvillkoren skall inte iakttas enbart vid tiden för tillsättandet. På grund av ändrade förhållanden

kan dessa villkor föranleda att den utsedde revisorn inte längre är kvalificerad för uppdraget.

I *andra stycket* uppställs såsom ett allmänt kvalifikationskrav att revisorerna skall ha insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden, som fordras för uppdragets fullgörande. I 53 § första stycket andra meningen SpL återfinns en i stort sett överensstämmande föreskrift. Denna får anses ha sitt berättigande såsom en garanti för att det även vid tillsättande av sådana revisorer som inte behöver vara yrkesrevisorer väljs personer som på grund av sina kunskaper och erfarenheter inom det ekonomiska området antas kunna göra en tillfredsställande insats i revisionsarbetet.

Regeln är sanktionerad endast på det sättet att om sparbanksstämman utser någon till revisor som inte uppfyller de upptagna kompetenskraven, kan sparbanksstämmans beslut klandras.

I *tredje stycket* ges nya bestämmelser som innebär att revisionsbolag kan utses till revisor. Enligt gällande sparbankslagstiftning kan endast fysiska personer komma i fråga som revisor. I överensstämmelse med förslaget till BAL föreskrivs i detta stycke att ett auktoriserat revisionsbolag skall kunna utses till revisor i sparbank. Detta bolag skall till sparbanksstyrelsen anmäla vem som inom bolaget är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall vara auktoriserad revisor. Bestämmelserna om jäv och om revisors rätt och skyldighet att närvara vid sparbanksstämma tillämpas även på den huvudansvarige. Någon möjlighet att utse ett godkänt revisionsbolag till revisor bör inte ges sparbanker.

En särskild föreskrift om skadeståndsansvar för ett till revisor förordnat revisionsbolag har upptagits i 11 § kap. 2 § andra stycket.

Till revisor i en sparbanks dotterföretag bör enligt *fjärde stycket*, om det kan ske, utses minst en av sparbankens revisorer. Motsvarande bör gälla för de revisorer som utses av bankinspektionen. Bestämmelsen, som återfinns i ABL och i BAL, saknar motsvarighet i SpL. Eftersom en sparbank aldrig kan vara dotterföretag vänder sig denna regel i första hand till sparbankens dotterföretag. Som ett incitament för sparbanken att medverka till att syftet med regeln uppnås, föreslås att den införs även i SpL. Bestämmelsens syfte är att ge sparbankens kontrollorgan kännedom om dotterföretagens förhållanden, vilket uppenbarligen är av stor betydelse för möjligheten att bedöma sparbankens och koncernens ställning, resultat och förhållanden i övrigt. Om inte gemensamma revisorer kan utses, är det självfallet angeläget att revisorerna i sparbanken såsom moderföretag på något annat sätt, framför allt genom ett nära samarbete med revisorerna i dotterföretagen, skaffar sig den kännedom om dotterföretagen, som de behöver.

3 § Minst en av de revisorer, som sparbanksstämman utser, skall vara auktoriserad revisor. Denne får inte vara huvudman i sparbank.

Paragrafen saknar motsvarighet i SpL och överensstämmer vad avser första meningen med 10 kap 3 § BAL.

Gällande rätt uppställer i 53 § SpL följande kvalifikationskrav på revisor i sparbank. Revisorn skall vara myndig och här i riket bosatt svensk medborgare. Vidare skall revisorn ha den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till sparbankens verksamhet erfordras för uppdraget.

Den senare formuleringen om revisorns kompetens är hämtad från försäkringsrörelselagen och infördes i SpL år 1955. I SOU 1954:10 sid 288 nämndes samtidigt att man nog i och för sig ansåg det önskvärt, att någon av sparbankens revisorer var auktoriserad revisor. Tydligt var dock att ett sådant önskemål i stor utsträckning endast med svårighet skulle kunna tillgodoses. Det krav, som innefattades i lagtextens uttryckssätt, fick emellertid inte efterges.

Även departementschefen ansåg i prop. 1955:151 sid 254 att något obligatoriskt krav på auktorisation för sparbanksrevisorer inte kunde ställas. Departementschefen ansåg det dock fördelaktigt, om åtminstone någon av revisorerna innehade auktorisation. Särskilt gällde detta de större sparbankerna, vilka för övrigt redan i stor utsträckning anlitade revisorer med denna kompetens.

De större sparbankerna har sedan länge auktoriserade revisorer. Fråga är emellertid om auktorisation skall krävas för revisor i de mindre sparbankerna bl.a med hänsyn till att tillgången på auktoriserade revisorer kan vara begränsad.

Beträffande de allmänna aktiebolagen har från flera håll gjorts uttalanden att kvalificerade revisorer — dvs auktoriserade eller godkända revisorer — skall finnas i alla dessa bolag. Efter en av kommerskollegiet gjord bedömning av tillgången på kvalificerade revisorer har införts ett lagstadgat krav på auktoriserad eller godkänd revisor i alla aktiebolag (prop 1981/82:171 sid 9).

Kompetenskravet på en revisor i en bank — även om det är fråga om en mindre bank — bör sättas högre än motsvarande krav på en revisor i ett mindre aktiebolag. Utvecklingen inom bankväsendet och då kanske framförallt inom sparbanksväsendet går även mot allt större enheter. Ett krav på auktorisation för sparbanksrevisor är därför inte orealistiskt. Det torde inte vara aktuellt att uppställa olika kompetenskrav på revisorer i olika stora sparbanker, så att det för mindre sparbanker endast skall krävas att revisorn är godkänd revisor.

I nu aktuell paragraf föreslås således att minst en av de revisorer som sparbanksstämman utser skall var auktoriserad revisor.

Det föreslagna kravet att revisor i sparbank skall vara auktoriserad revisor bör kunna uppfyllas även av de mindre sparbankerna. En av orsakerna till detta antagande är bl.a den möjlighet som nu ges att utse ett revisionsbolag till revisor i en sparbank. Ett revisionsbolag som utses som revisor i sparbank skall vara ett auktoriserat revisionsbolag. För varje revisionsuppdrag som mottas skall revisionsbolaget utse en i bolaget verksam revisor som huvudansvarig för uppdraget. Denne skall vara auktoriserad revisor. SPAREV har som bolag erhållit auktorisation. Genom användandet av medhjäpare bör således en auktoriserad SPAREV-revisor utan alltför stora personliga arbetsinsatser kunna utföra revisionsuppdrag i sparbanken. Sparbankerna bör emellertid ges en väl

tilltagen övergångstid för att praktiskt kunna klara de nya kraven.

Enligt gällande rätt föreligger inget hinder för huvudman att vara revisor. I praktiken är det vanligt förkommande att huvudman också är revisor.

Revisorerna skall vid sin granskning ägna stor uppmärksamhet åt i vad mån sparbanksledningen beaktat samhällets, de anställdas, insättarnas och övriga borgenärers intressen. Revisorerna måste inta en självständig ställning inte bara i förhållande till styrelsen utan också i förhållande till sparbanksstämman. Sparbanksstämman fattar för sparbanken många viktiga beslut, som revisorn har att granska. Mot denna bakgrund kan det ifrågasättas om en huvudman i en sparbank bör få vara revisor i samma sparbank. Samtidigt anser utredningen att det ligger ett stort värde i att huvudmännen aktivt tar del i sparbankens verksamhet. Erfarenheterna med huvudmän som revisorer har visat sig goda. Vid en sammanvägning av dessa intressen anser utredningen att huvudman inte bör omfattas av jävsbestämmelserna i 4 §. Utredningen finner dock skäl föreskriva att den revisor som skall vara auktoriserad revisor inte får vara huvudman i sparbanken.

4 § Den kan inte vara revisor som

1. är styrelseledamot eller delegat i sparbanken eller dess dotterföretag eller biträder vid sparbankens bokföring eller medelsförvaltning eller sparbankens kontroll däröver

2. är anställd hos sparbanken eller på något annat sätt intar en underordnad eller beroende ställning till denna eller till någon som avses under 1 eller är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder sparbanken vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller sparbankens kontroll däröver,

3. är gift med eller sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses under 1 eller är besvågrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

4. står i låneskuld till sparbanken eller något annat företag i samma koncern eller har förpliktelser för vilka sparbanken eller ett sådant företag har ställt säkerhet.

Revisorerna får vid revisionen inte anlita någon som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor. Har sparbanken i sin tjänst anställda eller delegater med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen sköta sparbankens interna revision, får revisorerna dock anlita dessa personer i den utsträckning det är förenligt med god revisionssed.

Paragrafen motsvarar 30 § tredje stycket och 53 § andra stycket SpL samt 23 § tredje stycket SpL.

I 1923 års SpL stadgades enbart att den som var i sparbankens eller styrelseledamots tjänst inte fick vara revisor i sparbank. Bestämmelserna om jävsförhållanden som hinder för revisionsuppdrag byggdes i 1955 års SpL ut i överensstämmelse med innehållet i 96 § 1 mom. tredje stycket BL. 1948 års sparbankssakkunniga föreslog att den inte får vara revisor som är befattningshavare i sparbanken eller eljest intar en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller till annan befattningshavare i ledande ställning i sparbanken, ej heller styrelseledamots eller

sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svågerlag, att den ene är gift med den andres syskon. I propostion 1955:151 sid 254 hade departementschefen inget att erinra mot de sakkunnigas förslag men framhöll att bestämmelsen i redaktionellt hänseende varit föremål för en obetydlig jämkning under departementsbehandlingen. I 1955 års SpL kom uttrycket "befattningshavare" i inledningen av bestämmelsen att bytas ut mot begreppet "tjänsteman". I detta senare begrepp måste med hänsyn till bestämmelsens uppbyggnad i övrigt styrelseledamot anses ingå. "Annan befattningshavare i ledande ställning" ändrades till "annan ledande ställning", vilket uttryck skulle täcka både högre tjänstemän och sådana personer utanför styrelse- och tjänstemannakretsen, vilka ingår i ledningen för avdelningskontor.

Utredningen föreslår att jävsbestämmelserna ändras så att de i sin helhet överensstämmer med dem som upptagits i 10 kap 4 § BAL, vilket innebär en viss skärpning i förhållande till gällande rätt.

Första stycket

Det är av största vikt att revisorerna intar en självständig ställning i förhållande till sparbanken. Förslaget innehåller därför långt gående regler beträffande revisorsjäv. Dessa är utformade så att personer som på ett eller annat sätt kan komma att beröras av revisionen inte får utses till revisorer eller anlitas av revisor som biträde.

De personer som inte kan komma i fråga för uppdrag som revisor har delats in i följande fyra grupper.

1. *Styrelseledamot eller delegat i sparbanken eller dess dotterföretag eller den som biträder vid sparbankens bokföring eller medelsförvaltning eller sparbankens kontoll däröver.*

I denna punkt har på sätt som föreskrivs i BAL tillagts delegater i sparbanken och styrelseledamöter eller delegater i sparbankens dotterföretag. Vidare är den som biträder vid sparbankens bokföring, medelsförvaltning eller kontroll däröver jävig som revisor vare sig han är anställd inom sparbanken eller anlitas som konsult. Med *medelsförvaltning* avses förvaltning av sparbankens tillgångar eller befattning med sparbankens inbetalnings-, utbetalnings-, inköps-, försäljnings- eller finansieringsrutiner på sådant sätt att befogenhet ges att ändra sparbankens förmögenhetsställning. Med sparbankens *kontroll över bokföring eller medelsförvaltning* avses utförande av kontroll- och atteståtgärder av sådant slag som bör ingå i sparbankens egna rutiner för intern kontroll. En revisor bör inte ta någon befattning med den löpande bokföringen. Till den löpande bokföringen hänförs enligt bokföringslagen dels grundbokföring och dels huvudbokföringen. I överensstämmelse med kammarkollegiets revisorskungörelse (KFS 1977:23) får revisor dock lämna råd och anvisningar i bokslutsfrågor.

Vad gäller frågan huruvida huvudman skall kunna utses till revisor hänvisas till 3 §.

2. *Anställd hos sparbanken eller någon som på något annat sätt intar en underordnad eller beroende ställning till denna eller till någon som avses under 1. eller är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder sparbanken vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller sparbankens kontroll däröver.*

Undantaget för personer som intar en underordnad eller en beroende ställning i förhållande till sparbanken, styrelseledamöter m.fl är till för fall där en påtaglig fara för osjälvständighet eller partiskhet föreligger.

Det framgår också av denna punkt att jäv föreligger beträffande person som är verksam hos en konsult som sparbanken anlitar. Längre gående biträde får lämnas av det revisorsorgan, där revisorn är verksam, om åtgärderna utförs av en person som inte deltar i revisionen och inte är överordnad revisorn. Med grundbokföringen, medelsförvaltningen eller sparbankens kontroll däröver får revisionsorganet dock inte biträda.

I detta sammanhang bör Sparbankernas Revisionsbyrå AB:s (SPAREV) revisionsverksamhet i sparbankerna närmare behandlas. SPAREV är ett helägt dotterbolag till Svenska Sparbanksföreningens Service AB, som i sin tur är ett helägt dotterbolag till Svenska Sparbanksföreningen. Genom medlemsskap i Svenska Sparbanksföreningen är således samtliga sparbanker indirekt ägare till SPAREV. Styrelseledamöterna i SPAREV:s styrelse utgörs praktiskt taget uteslutande av direktörer i olika sparbanker. SPAREV som numera är ett auktoriserat revisionbolag har cirka 500 revisorer. Av dessa innehar cirka 130 internrevisionsuppdrag i olika sparbanker. Det förekommer även att SPAREV-anställda har externrevisionsuppdrag i sparbanker. Bestämmelserna i detta kapitel avser endast externrevisor och de uppdrag denne har i sparbank. Väsentligt är då bl.a mot bakgrund av jävsbestämmelserna att skilja mellan internrevisorn och externrevision. Allmänt kan sägas att internrevision innebär att ett företags verksamhet, räkenskaper och kontrollanordningar fortlöpande övervakas av en inom företaget verksam revisionsavdelning. Den interne revisorn är normalt anställd i det företag, där han utför sin kontrollverksamhet. Kännetecknande för honom är att han fullgör företagsledningens kontrollfunktion. Han intar därför inte någon fri och oberoende ställning gentemot företagsledningen, men han bör å andra sidan vara fristående och obunden i förhållande till övrig personal. Ursprungligen sysslade internrevisorn närmast med detaljrevision (sifferrevision, verifiering) men utveckligen har gått mot att allt större vikt läggs vid hans uppgifter inom förvaltningsrevisionen (materiell revision eller sakrevision).

En externrevisor skall däremot vara fristående i förhållande till det företag han reviderar. Hans kontrollfunktion är riktad mot företagsledningen. Han skall således bl.a bevaka ägarnas intressen i förhållande till företagsledningen. Vidare skall han övervaka att regler till skydd för borgenärer och annan tredjeman (t.ex. anställda eller det allmänna) iakttas. En revision skall normalt omfatta granskning såväl av rörelsens räkenskaper som av företagsledningens förvaltning. Någon klar skiljelinje lär inte kunna dras mellan dessa granskningsområden, utan de

torde i praktiken delvis täcka varandra. Inte bara årsrevision skall ske utan i princip även en löpande revision. I samband med exempelvis försäljning av ett företag eller andra genomgripande förändringar kan specialrevision behöva företas. Revisionens formella del utgörs av dels sifferrevision, dels kontroll av att formföreskrifter iakttas vid förvaltningsåtgäder. Revisorns traditionella huvuduppgift är att granska årsredovisningen med däri intagen balansräkning och resultaträkningar jämte förvaltningsberättelse i såväl formella som materiella hänseenden samt företagets räkenskaper i övrigt. Efter hand har emellertid förvaltningsrevisionen tilldragit sig allt större intresse.

Den avgörande skillnaden mellan internrevisor och externrevisor är under vilka förutsättningar dessa revisorer fullgör sitt uppdrag. Externrevisorn skall vara helt fristående från det företag han reviderar. Internrevisorn är däremot underordnad ledningen i det reviderade företaget.

SPAREV:s huvudsakliga verksamhet för sparbankerna är inriktad på internrevisionsuppdrag. Dessa uppdrag regleras dels genom ett avtal mellan SPAREV och sparbanken och dels genom en raminstruktion som fastställs av sparbankens styrelse. Denna verksamhet får anses vara mycket betydelsefull för sparbankerna.

Det är först när man kommer in på SPAREV:s verksamhet vad gäller sparbankernas externrevision som vissa frågor reses mot bakgrund av de föreslagna jävsbestämmelserna. Det gäller när sparbanksstämman utser en enskild SPAREV-anställd till revisor eller, som nu ges möjlighet till SPAREV såsom auktoriserat revisionsbolag till revisor. Enligt utredningens mening kommer både den enskilde SPAREV-anställde revisorn och den för SPAREV utsedde huvudansvarige revisorn att träffas av jävsbestämmelserna i denna punkt i det att de får anses inta en underordnad eller beroende ställning till sparbanken. Enligt förarbetena till ABL (prop. 1975:103 s. 242), från vilken lag bestämmelsen om utseende av revisionsbolag till revisor är hämtad, skall den huvudansvarige noga iaktta jävsbestämmelserna för revision. Han är vidare skyldig att avböja uppdrag avseende externrevision i företag, om det eljest föreligger särskilda omständigheter som är ägnade att rubba förtroendet för hans opartiskhet eller självständighet vid uppdragets utförande. Det åligger dessutom revisionsbolag att avböja uppdrag om det med hänsyn till styrelseledamot, verställande direktör eller större aktieägare eller någon delägare i revisionsbolaget föreligger särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för bolagets opartiskhet eller självständighet vid uppdragets utförande.

Utredningen har diskuterat om ägarförhållandet beträffande SPAREV medför att SPAREV-revisorer får anses inta en underordnad eller beroende ställning till sparbanken. Utredningen konstaterar att SPAREV har stor betydelse för revisionsverksamheten inom sparbanksväsendet. Genom bildandet av SPAREV har möjlighet till en effektiv och rationellt ordnad redovisnings- och revisionsfunktion skapats. Även inom andra områden än sparbanksväsendet förekommer en organisatorisk samverkan avseende redovisnings- och revisionsfunktionerna t.ex. inom kommunsektorn och inom lantbrukskooperationen. Denna utveckling inom sparbanksväsendet mot bättre redovisning och revision

får därför vägas mot kravet att revisorn skall vara strikt formellt fristående. Utredningen finner att om man enbart ser på ägarkonstellationen bör en SPAREV-revisor inte anses vara jävig. För att värna om principen om revisorns oberoende ställning kan tillfogas att styrelseledamot i SPAREV inte bör vara verkställande direktör eller styrelseledamot i sparbank och framför allt inte i sparbank vars verksamhet revideras av SPAREV. Utredningen har inhämtat att i styrelsen för SPAREV skall fortsättningsvis ingå endast företrädare för Svenska sparbanksföreningen samt auktoriserade revisorer. Med en sådan styrelsesammansättning finner utredningen att förevarande jävsbestämmelse inte lägger hinder i vägen för SPAREV eller för revisor i detta bolag att utföra externrevisionsuppdrag i sparbank. Den aktuella jävbestämmelsen utgör inte heller något hinder mot att SPAREV utför såväl extern- som internrevisioner inom en och samma sparbank. Bestämmelsen att den kan inte vara revisor som är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder sparbanken vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller sparbankens kontroll däröver blir inte tillämplig. Dessa arbetsuppgifter ingår nämligen inte i internrevisorns uppdrag. Om SPAREV såsom revisionsbolag eller om revisor inom SPAREV skall utses till extern revisor samtidigt som SPAREV-anställd har hand om internrevisionen bör till externrevisor eller till huvudansvarig för externrevisionen utses en sådan revisor i SPAREV som har en chefsställning eller som i vart fall inom bolaget har en så fristående ställning att han kan ta i anspråk de resurser som krävs för att kunna fullgöra uppdraget på ett oberoende och opartiskt sätt.

3. *Släkt och svågerskap*

I denna punkt sägs att den inte får vara revisor som är gift med eller sammanlever under äktenskapsliknande förhållande med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses under 1 eller är besvågrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon. Dessa släktskapsjäv är desamma som i gällande lag men med det tillägget att även samboendeförhållande skall inräknas. I fråga om jäv på grund av syskonförhållande eller släktskap i rätt upp-eller nedstigande led har adoption samma verkan som blodsband.

Följande relationer till personer under 1 medför således jäv: make, far, mor, farfar, farmor, morfar, mormor, barn, barnbarn, styvfar, styvmor, fars eller mors styvfar eller styvmor, barns make, barnbarns make, makes far eller mor, makes farföräldrar eller morföräldrar, makes barn, makes barnbarn, syskon, makes syskon, syskons make.

4. *Person som står i låneskuld*

Denna punkt innehåller en bestämmelse om jäv för den som står i låneskuld till sparbank eller till sparbanks dotterföretag eller har förpliktelser för vilka sparbanken eller sådant företag har ställt säkerhet. En

motsvarande regel infördes i ABL genom 1973 års lagstiftning. Med låneskuld jämställs i detta fall skuld på grund av leasingavtal. Att skuldsättning hos sparbank kan medföra jäv är emellertid i och för sig inte någon nyhet i sparbankslagstiftningen. Av kreditjävsbestämmelserna i 30 § tredje stycket SpL framgår att en sparbank inte får lämna kredit till en revisor i sparbanken eller revisorssuppleant eller till den som är gift med en sådan person. Denna kreditjävsbestämmelse torde nu bli överflödig. Dock bör krävas för att revisor inte skall hamna i en jävsituation att vad som föreskrivs i denna punkt även skall gälla för fysisk eller juridisk person som är revisorn närstående. Med närstående fysisk person avses den som är gift med eller den som sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med revisor. Med närstående juridisk person avses ett företag eller sammanslutning i vilken revisorn eller revisorns make/ maka eller sammanboende har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem. Beträffande dessa närstående personer se kreditjävsbestämmelsen 3 kap 13 § första stycket 4. och 5.

En komplett uppräkning av revisorsjäven är svår att åstadkomma. En revisor måste emellertid alltid överväga vad som är förenligt med hans utövande av ett revisionsuppdrag. Som allmän regel gäller att revisor inte får försätta sig i en sådan situation, som ger upphov till lojalitetskonfliketer, vilka han inte själv kan bemästra och vilka kan rubba förtroendet för honom. Lojalitetsplikten understryks av att revisorn innehar en förtroendeställning, som medför att han fattar beslut på egen hand. Tänkbara situationer som kan antas rubba förtroendet för en revisor är t ex om revisorn har väsentliga intressen i ett konkurrerande bankinstitut eller annat företag eller om revisorn är nära knuten till en styrelseledamot eller en anställd i ledande ställning i sparbanken. Föreligger sådana eller liknande situationer av "delikatessjävskaraktär" bör bankinspektionen — även om revisorn inte träffas av något direkt i lag upptaget revisorsjäv — tillse att revisorn entledigas från uppdraget.

Revisor får vid revisionen inte anlita någon som omfattas av revisorsjäv. Bestämmelser om detta har tagits upp i *andra stycket*. Har emellertid sparbanken i sin tjänst anställda eller delegater med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen handha sparbankens interna revision, bör revisorerna dock vid revisionen kunna få anlita sådana personer i den utsträckning det är förenligt med god revisionssed. Som tidigare nämnts utför SPAREV internrevisioner i flera sparbanker. Den externe revisorn bör ha möjlighet att anlita den expertis som SPAREV besitter beträffande sparbanksrevision. En sådan hjälp kan avsevärt underlätta revisorernas arbete och därmed förbättra revisionens kvalitet. Att på detta sätt anlita personer som har hand om internrevisionen kan även utgöra ett led i en samordning av den interna och externa revisionen inom sparbanken för att tillförsäkra fullgod revisionstäckning och minska riskerna för dubbelarbete. Revisorerna har självfallet rätt att begära allehanda slags upplysningar av sparbankens anställda eller delegater. Detta innebär inte att de anställda eller delegaterna "anlitas" vid revisionen.

5 § Ett av sparbanksstämman lämnat uppdrag att tills vidare vara revisor upphör när ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag som revisor upphör i förtid, om revisorn eller den som utsett honom begär det. En anmälan om detta skall göras hos styrelsen.

Om en revisors uppdrag upphör i förtid eller det uppkommer hinder för honom enligt 2-4 §§ eller enligt reglementet att vara revisor och om det inte finns någon suppleant, skall styrelsen vidta åtgärder för att en ny revisor tillsätts för den återstående mandattiden.

Paragrafen, som motsvaras av 10 kap 5 § BAL och 53 § andra meningen och 81 § tredje stycket andra meningen SpL, reglerar tiden för revisors uppdrag och om uppdragets upphörande.

Enligt *första stycket* som enbart gäller för de sparbanksstämmovalda revisorerna, upphör en revisors uppdrag, om uppdraget avser obestämd tid, när ny revisor utsetts. Till skillnad från gällande lag kan alltså revisor utses för obestämd tid.

Enligt *andra stycket*, som gäller samtliga revisorer dvs även av bankinspektionen utsedd revisor, kan en revisor avgå eller skiljas från uppdraget av den som utsett honom utan hinder av att uppdragstiden inte gått till ända. En revisor kan på egen begäran frånträda sitt uppdrag genom anmälan till den som utsett honom. Bestämmelsen i detta stycke omfattar således bl a den nu gällande bestämmelsen i 81 § tredje stycket andra meningen SpL om att bankinspektionen när som helst kan återkalla förordnande i fråga om de av inspektionen utsedda revisorerna.

Upphör revisors uppdrag i förtid eller blir han obehörig enligt 2—4 §§ eller enligt reglementet och finns det inte någon suppleant, skall enligt *tredje stycket* styrelsen genast se till att en ny revisor utses. Detta innebär att styrelsen kan bli skyldig att utlysa en extra sparbanksstämma för val av revisor.

Gällande sparbankslagstiftning upptar inte några bestämmelser om skyldighet för styrelsen att föranstalta om kompletteringsval vid en revisors avgång. Även om revisor i sparbank enligt gällande rätt skall utses för en tid om tre år, har sådana bestämmelser ansetts onödiga med hänsyn till kravet på att det i sparbank skall finnas lika många revisorssuppleanter som revisorer. Detta krav ändras i förslaget till att endast två revisorssuppleanter behöver utses. Bestämmelsen om kompletteringsval får därmed anses vara nödvändiga. Dessa bestämmelser kommer troligtvis inte att behöva bli tillämpliga så ofta bl a med tanke på att revisionsbolag kan utses till revisor. Flera sparbanker har dessutom ett så stort antal revisorer att bankinspektionen i vissa fall utan någon uttrycklig lagbestämmelse bör tillåta att kompletteringsvalet skjuts upp till nästa sparbanksstämma, om denna inte kommer att äga rum alltför långt fram i tiden.

6 § Styrelsen skall, om inte sparbanksstämman vidtar rättelse utan dröjsmål, göra anmälan hos bankinspektionen

1. om en bestämmelse i denna lag eller reglementet om antalet revisorer har åsidosatts,
2. om auktoriserad revisor inte är utsedd enligt 3 §, eller

3. om en revisor är obehörig enligt 2 § första stycket eller 4 § första stycket eller enligt reglementet Anmälan enligt första stycket kan göras av envar.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i SpL och motsvaras av 10 kap. 6 § BAL, innehåller bestämmelser om anmälan till bankinspektionen i vissa fall då revisorerna inte utses i vederbörlig ordning eller då revisorerna är obehöriga enligt vissa av bestämmelserna i 2 och 4 §§ eller enligt reglementet.

I denna paragraf regleras styrelsens skyldighet och vars och ens rätt att göra anmälan till bankinspektionen. Anmälan skall eller får göras om revisorer inte utsetts till föreskrivet antal eller om några kvalifikationsvillkor beträffande dessa satts åsido. Anmälan till inspektionen i dessa fall syftar till att ge inspektionen möjlighet att rätta till felet.

Anmälan till inspektionen får göras av vem som helst. Styrelsen åläggs emellertid att göra en anmälan, om inte sparbanksstämman utan dröjsmål vidtar rättelse. Styrelsen bör alltså sammankalla en stämma för val av en behörig revisor. Som anmärkts vid föregående paragraf bör dock i vissa fall ett sådan kompletteringsval kunna anstå till nästa sparbanksstämma. Detta bör endast kunna ske efter samråd med bankinspektionen. Om sparbanksstämman ändå underlåter att utse revisor, är styrelsen skyldig att anmäla förhållandet till bankinspektionen.

Till den motsvarande bestämmelsen i ABL, som föreskriver skyldighet att göra anmälan till länsstyrelsen, är knuten en befogenhet och en skyldighet för länsstyrelsen att själv komplettera revisorsbeståndet eller att utse en behörig revisor. En sådan bestämmelse finns inte i SpL och har inte heller upptagits i förslaget. Vissa bestämmelser i tillsynskapitlet möjliggör för inspektionen att få en likvärdig rättelse. De bestämmelser som främst avses är 13 kap 7 § första och andra styckena och 13 kap 3 § första stycket.

Bankinspektionen kan inte ingripa endast av det skälet att en revisor inte anses uppfylla de allmänna kvalifikationskraven i 2 § andra stycket. Den frågan kan dras inför domstol genom klander av revisorsvalet. Ett val på sparbanksstämman av en obehörig revisor kan också klandras. En anmälan till bankinspektionen är således inte det enda medlet att få till stånd en rättelse då revisor saknas eller revisor är obehörig. För fall då en revisor avgår eller entledigas eller blir obehörig föreskrivs vidare i 5 § tredje stycket att styrelsen i vissa fall skall se till att ny revisor utses. Det starkaste remediet torde emellertid vara att revisorer måste finnas och medverka för att beslut om fastställelse av årsredovisning samt om vinstutdelning och ansvarsfrihet skall vara lagliga. Om revisor finns men är jävig, kan dessa beslut klandras.

7 § Revisorerna skall i den omfattning som följer av god revisionssed granska sparbankens årsredovisning jämte räkenskaperna samt styrelsens förvaltning.

Om sparbanken är moderföretag, skall revisorerna även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt.

Revisorer, som är utsedda av sparbanksstämman skall följa de särskilda föreskrifter som meddelas av stämman, såvida de inter strider mot lag, reglementet eller god revisionssed.

Paragrafen motsvarar 51 § första stycket SpL och 23 § SpK samt överensstämmer i stort med 10 kap 7 § BAL. Paragrafen anger i allmänna drag omfattningen av revisors granskningsuppgift.

I 1923 års SpL föreskrevs endast att revisorerna årligen skulle granska sparbankens kassa, värdehandlingar och verifikationer samt räkenskaper och protokoll. I 1955 års SpL och SpK kompletteras denna bestämmelse med BL:s mer fullständiga regler som sedan lång tid gällt för bankaktiebolagen. I 51 § första stycket SpL föreskrevs sålunda att revisorerna skulle granska styrelsens förvaltning samt sparbankens räkenskaper. Formuleringen av denna grundbestämmelse visar att i revisionsverksamheten skall utöver räkenskapsgranskningen ingå en total kontroll av styrelsens förvaltning. Revisorernas uppdrag skall således inte inskränkas till den tid under vilken granskningen av årsredovisningen pågår. Revisorerna skall i stället vara aktivt verksamma redan från den dag sparbanksstämman utser dem. Inom den vida funktionsram som dragits upp för revisorerna i denna bestämmelse har i 23 § SpK meddelats närmare föreskrifter om vad som åvilar revisorerna. Dessa föreskrifter är i övervägande utsträckning kopierade på BL:s föreskrifter i ämnet. Dessa föreskrifter i BL tillkom genom lagstiftning år 1933 på förslag av 1932 års banksakkunniga. Dessa uttalade bl.a. följande i betänkandet SOU 1932:30 sid 82:

Revisorsuppdraget inskränker sig inte till att revisorerna först någon tid före den ordinarie bolagsstämman skall konstituera sig i och för granskning av förvaltningen under det förflutna räkenskapsåret, utan revisorerna har rätt och plikt att alltid följa bolagets verksamhet, en uppsikt, som slutligen utmynnar i revisionsberättelsen till bolagsstämman.

Emellertid torde revisorsuppdraget ganska ofta ha uppfattats såsom inskränkt på sätt nyss angivits, och någon granskning under det löpande räkenskapsåret har därför inte ägt rum. De sakkunniga anser betydelsen av en sådan granskning vara av den vikt, att revisorns skyldighet i detta hänseende bör på något tydligare sätt än för närvarande är fallet komma till uttryck i lagen. I detta syfte har de sakkunniga föreslagit, att revisorerna för verkställande av dem åliggande granskning skall sammanträda så ofta de själva finner det vara nödigt, dock att minst en gång varje halvår vissa i lagen särskilt uppräknade ärenden skall bli föremål för behandling. Bestämmelserna härom utgör självfallet ett minimikrav, och i den mån revisorerna finner anledning därtill är de givetvis skyldiga såväl att oftare behandla nyssnämnda ärenden som också att mer än en gång under året till behandling ta upp andra delar av sitt granskningsuppdrag. De sakkunniga har sålunda inte i något avseende åsyftat att begränsa den granskning, som revisorerna för närvarande är skyldiga att verkställa, t ex i fråga om inventering av banks tillgångar.

Även i 1944 års ABL gavs föreskrifter om revisors granskningsskyldighet liknande dem som gäller för sparbanker. I aktiebolagsutredningens betänkande (SOU 1971:5 sid 266) angavs följande beträffande dessa bestämmelser:

De angivna åtgärderna faller så självklart under revisorernas plikter att de inte behöver anges i lagen. En sådan uppräkning kan t o m ha en negativ effekt eftersom den inte är eller kan göras uttömmande. Att granskningen skall ha den omfattning som följer av god revisionssed betyder att den får växlande omfatt-

ning och innebörd allt efter företagens skiftande förhållanden och att en anpassning måste ske efter utveckingen genom teori och praxis i fråga om uppfattningen om revisionsuppdragets innebörd och omfattning.

Utredningen instämmer i aktiebolagsutredningens uttalande och föreslår att de i SpK intagna detaljföreskrifterna ersätts med en bestämmelse som endast i allmänna drag anger omfattningen av sparbanksrevisorernas granskningsuppgifter. Detta överensstämmer med vad utredningen föreslagit i 10 kap 7 § BAL.

Utredningen vill med kraft stryka under betydelsen av ett aktivt handlande från revisorernas sida. Liksom hittils bör alltså revisorerna så ofta de finner det vara nödvändigt bl.a. ta del av styrelsens protokoll och av styrelsen utfärdade föreskrifter om kreditgivningen, granska av styrelsen beviljade större krediter och andra större placeringar av sparbankens medel samt av styrelsen vidtagna åtgärder i fråga om förvaltning och avyttring av inköpt eller övertagen egendom. De bör också se till att sparbankens organisation av och kontroll över bokföringen och medelsförvaltningen är tillfredsställande. Vidare bör de ta del av de föreläggande och erinringar, som bankinspektionen kan ha gjort till styrelsen eller verkställande direktören, samt av rapporter över inspektioner och undersökningar beträffande sparbankens huvud- och avdelningskontor samt beträffande företag av större betydelse som ägs av sparbanken.

En ytterligare bestämning av revisorernas granskningsuppgifter i vissa avseenden framgår några av de följande paragraferna i detta kapitel, särskilt 9 §. Revisorernas uppgifter är emellertid inte begränsade till sådan granskning som avses i detta kapitel.

När det gäller sparbanksledningens svar på frågor av huvudman skall revisorerna i vissa fall medverka (5 kap 12 §).Vid likvidation skall revisorerna fungera i stort sett som vanligt (9 kap 6 §).

Liksom hittills innebär således revisorernas granskningsuppgift bara att revidera årsredovisningen.De skall också i den omfattning god revisionssed kräver det utöva en löpande kontroll under den tid deras uppdrag omfattar.

Enligt *andra stycket* skall revisorerna i sparbanken om denna är moderföretag även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt. Bestämmelsen är ny i SpL och överensstämmer med 10 kap 7 § andra stycket BAL.

Revisorerna får den bästa överblicken över koncernförhållandena, om såsom i 2 § sista stycket rekommenderas, någon av sparbankens revisorer också är revisor i dotterföretaget. Vidare har i 8 § införts en bestämmelse att företagsledningen i ett dotterföretag har upplysningsplikt gentemot sparbankens revisorer.

Revisorerna skall enligt *tredje stycket* följa de särskilda föreskrifter som meddelas av sparbanksstämman såvida de inte strider mot lag, reglementet eller god revisionssed.

I sparbankslagstiftningen saknas ett uttryckligt stadgande om en revisors rätt att anlita medhjälpare. Detta får inte tolkas så att revisorerna i en sparbank skulle vara betagna en sådan rätt. Tvärtom framgår av straffbestämmelsen i 95 § 8. SpL att denna rätt tillkommer revisor. Även

om denna straffbestämmelse nu utmönstras, får revisorn anses ha rätt att anlita medhjälpare. Av förslagets 4 § andra stycket framgår f ö att lagen förutsätter att en revisor i mån av behov får använda en lämplig medhjälpare. Om ett bolag utses till revisor, kommer den för revisionen huvudansvarige att kunna utnyttja hos bolaget anställda personer såsom medhjälpare.

8 § Styrelsen skall ge revisor tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som revisorn finner behövlig samt lämna de upplysningar och det biträde som han begär. Samma skyldighet åligger styrelsen, verkställande direktören och revisor i ett dotterföretag till sparbanken gentemot revisor i sparbanken.

Paragrafen, som motsvaras av 10 kap 8 § BAL och 24 § första stycket SpK, innehåller bestämmelser om sparbankledningens skyldighet att medverka vid revisionen.

Styrelsen skall enligt paragrafen ge revisorerna tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning revisorerna finner det nödvändigt samt lämna de upplysningar och det biträde som de begär. Motsvarande bestämmelse finns i SpK. Detta innebär bl.a. att sparbanksledningen inte har rätt att hemlighålla någonting rörande sparbankens angelägenheter i förhållande till revisorerna. Revisorerna har alltså en oinskränkt rätt att få upplysningar från styrelsen. I detta ligger att de bör få besked direkt från verkställande direktören, anställda och delegater. Denna rätt till upplysningar är förenad med tystnadsplikt för revisorn.

Samma skyldighet föreligger för styrelsen, verkställande direktören och revisorn i ett dotterföretag till sparbanken i förhållande till sparbankens revisor.

9 § Sedan revisorerna slutfört granskningen, skall de skriva en hänvisning till revisionsberättelsen på årsredovisningen och om sparbanken är moderföretag på koncernredovisningen. Finner revisorerna att balansräkningen eller resultaträkningen inte bör fastställas, skall de anteckna även detta. Är sparbanken moderföretag gäller detsamma i fråga om koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen.

Paragrafen överensstämmer med 10 kap 9 § BAL och motsvaras av 25 § SpK.

För att kunna identifiera den årsredovisning och den koncernredovisning som granskats vid revisionen skall revisorerna enligt paragrafen på densamma göra en hänvisning till revisionsberättelsen sedan de slutfört granskningen av redovisningen. Motsvarande bestämmelser finns i 25 § SpK. För att förebygga att en redovisning som revisorerna anser vara oriktig och inte bör fastställas, ändå kan uppfattas som godkänd av dem, skall revisorerna enligt en ny bestämmelse i paragrafen göra en anteckning på årsredovisningen, om att de anser att balansräkningen eller resultaträkningen inte bör fastställas. Om sparbanken är moderföretag görs i dessa fall motsvarande anteckningar på koncernredovisningen.

10 § Revisorerna skall för varje räkenskapsår avge revisionsberättelse till sparbanksstämman. Berättelsen skall överlämnas till sparbankens styrelse senast två veckor före den ordinarie sparbanksstämman.

Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande, huruvida årsredovisningen gjorts upp enligt denna lag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt 7 kap., skall revisorerna ange detta och, om det kan ske, lämna behövliga upplysningar i sin berättelse.

Har revisorerna vid sin granskning funnit att någon åtgärd eller försummelse, som kan föranleda ersättningsskyldighet, ligger en styrelseledamot till last eller att en styrelseledamot på annat sätt handlat i strid mot denna lag eller reglementet, skall det anmärkas i berättelsen. Revisionsberättelsen skall även innehålla ett uttalande i fråga om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna. Revisorerna kan även i övrigt i berättelsen anteckna de upplysningar som de önskar meddela huvudmännen.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilda uttalanden om sparbankens förvaltningsutgifter, den inre kontrollen inom sparbanken, fastställande av balansräkningen och resultaträkningen samt om det i förvaltningsberättelsen framställda förslaget till dispositioner beträffande sparbankens vinst eller förlust.

Är sparbanken moderföretag skall revisorerna avge en särskild revisionsberättelse beträffande koncernen. Härvid skall första—fjärde styckena tillämpas.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 10 kap 10 § BAL och motsvaras av 54 och 55 §§ SpL, innehåller bestämmelser om revisionsberättelsen.

Revisorena skall enligt *första stycket* för varje räkenskapsår avge en revisionsberättelse till sparbanksstämman. Berättelsen skall överlämnas till bolagets styrelse senast två veckor före den ordinarie stämman. Detta innebär att revisorerna garanteras en tid om två veckor för det slutliga revisionsarbetet och för revisionsberättelsens färdigställande, eftersom det i 7 kap. 3 § föreskrivs att årsredovisningshandlingarna skall avlämnas till revisorerna minst en månad före den ordinarie sparbanksstämman. Genom denna bestämmelse garanteras revisorerna i sparbank samma tid som under lång tid gällt för revisorerna i affärsbank för det nämnda arbetet. Enligt bestämmelsen i 54 § SpL garanteras emellertid revisorerna en längre tid för sitt arbete. Här sägs att revisionsberättelsen skall överlämnas till styrelsen inom en månad efter det förvaltningsberättelsen kommit revisorerna till handa. I SOU 1954:10 sid 290 har denna för sparbanksrevisor mera generösa tidsrymd motiverats med att det inte är ovanligt att två eller flera sparbanker anlitar samma personer som revisorer. Att så är fallet torde numera inte längre vara så vanligt förekommande. Utredningen anser att det inte bör medföra några praktiska problem om den garanterade granskningstiden för revisorerna i sparbank förkortas på angivet sätt bl a med hänsyn till att sparbank i förhållande till bankaktiebolag enligt förslaget ges en månads längre tid för att hålla den ordinarie stämman.

I andra och fjärde styckena ges bestämmelser om revisionsberättelsens innehåll. Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med gällande lag.

Enligt *andra stycket* skall revisionsberättelsen innehålla uttalanden, huruvida årsredovisningen gjorts upp enligt denna lag. Enligt 7 kap. 1 § andra stycket skall bestämmelserna om årsbokslut i bokföringslagen (1976:125) iakttas vid upprättande av årsredovisningen. Enligt tredje

stycket samma paragraf får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen utfärda närmare föreskrifter om sparbankernas löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning samt därvid meddela från bokföringslagen avvikande föreskrifter. Revisorsuttalandet skall naturligtvis göras med beaktande av bestämmelserna i bokföringslagen och de föreskrifter som utfärdats av regeringen eller bankinspektionen. Det krävs alltså av revisorerna såsom sparbankens kontrollorgan, att de gör ett uttalande huruvida redovisningen är uppgjord enligt de i lag givna bestämmelserna och de särskilda anvisningarna samt laglig i alla avseenden, beträffande såväl specificering som värdering. Om revisorerna på någon punkt känner sig tveksamma i dessa hänseenden, skall de i revisionsberättelsen ge uttryck för denna tveksamhet. Med hänsyn härtill finns det inte något behov av en motsvarighet till bestämmelsen i gällande lag, att revisorerna skall göra ett särskilt uttalande om en tillgång tagits upp till ett högre värde än i den senaste fastställda balansräkningen eller om en tillgång som anskaffats under räkenskapsåret tagits upp till ett högre värde än anskaffningskostnaden. Uppgifter om en sådan värdering skall finnas i årsredovisningen och om lagens bestämmelser härvid överträds, skall revisorerna givetvis göra en anmärkning om detta.

Om det i årsredovisningen inte har lämnats sådana upplysningar som enligt 7 kap skall lämnas, är revisorerna skyldiga att ange detta. De skall i sådana fall lämna behövliga tilläggsupplysningar, om det kan ske. Meningen är emellertid inte att de i revisionsberättelsen skall lämna sådana tilläggsuppgifter som sparbanksledningen med hänsyn till sparbankens intressen inte önskar och inte heller är skyldiga att lämna ut.

Har revisorerna vid sin granskning funnit att en åtgärd eller en försummelse, som kan föranleda ersättningsskyldighet, ligger en styrelseledamot till last, skall det enligt *tredje stycket* anmärkas i berättelsen. Formuleringen avser att utmärka att revisorerna har skyldighet att göra anmärkningar i revisionsberättelsen endast om de verkligen funnit att åtgärden eller försummelsen är av det slaget att den medför skadeståndsskyldighet. Om revisorerna anser det mer eller mindre sannolikt att skadeståndsskyldighet kan föreligga men inte är säkra på det, kan det vara lämpligt att i revisionsberättelsen ge ett i skadeståndsfrågan neutralt uttalande med uppgift om resultatet av deras granskning i detta avseende. Här och liksom i övrigt bör revisorerna vid utformingen av berättelsen beakta den särskilda betydelsen det har för en sparbank att allmänhetens förtroende för sparbanken inte i onödan rubbas. Även om det inte direkt uttrycks i lag bör revisorna på motsvarande sätt granska verkställande direktören och andra ledande delegater i sparbanken. Det ankommer på styrelsen att ha kontroll och tillsyn över dessa. Brister denna tillsyn eller kontroll bör revisorn påtala detta.

Tredje stycket innehåller vidare en bestämmelse om att revisorerna skall anmärka om de vid sin granskning funnit att en styrelseledamot handlat i strid mot SpL eller mot reglementet.

Enligt 5 kap 6 § andra stycket 3 skall den ordinarie sparbanksstämman fatta beslut i fråga om ansvarfrihet för styrelseledamöterna. I enlighet härmed förskrivs i andra meningen av förevarande stycke att revisions-

berättelsen även skall innehålla uttalanden om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna. Revisorerna bör i allmänhet tillstyrka eller avstyrka ansvarsfrihet och ange skälen. Liksom enligt gällande rätt har de inte ovillkorlig skyldighet till detta utan kan i tveksamma fall begränsa sig till att ange skälen för eller emot ansvarsfrihet. Även om revisorerna anmärker på en viss åtgärd, som enligt deras mening kan föranleda skadeståndsskyldighet, är de oförhindrade att tillstyrka ansvarsfrihet för den som enligt deras anmärknig eventuellt gjort sig skyldig till en skadeståndsgrundande handling, t ex om skadan och hans vårdslöshet är ringa och han kanske i övrigt fullgjort sitt uppdrag på ett mycket förtjänstfullt sätt. I detta förslag till SpL införs begreppet verkställande direktör. Denne skall alltid vara styrelseledamot. Det bör särskilt påpekas att ansvarsfrihet endast beviljas verkställande direktören i dennes egenskap av styrelseledamot. Revisorerna skall således i dechargefrågan inte uttala sig om det uppdrag som verkställande direktören fullgjort i hans egenskap av verkställande direktör. Denna uppdelning av verkställande direktörens arbetsuppgifter kan utläsas av den instruktion som styrelsen skall upprätta för verkställande direktören.

Enligt sista meningen i detta stycke kan revisorerna i övrigt i berättelsen meddela de upplysningar som de önskar bringa till aktieägarnas kännedom. Eftersom revisionsberättelsen blir en offentlig handling, skall revisorerna räkna med att dess innehåll kommer till allmän kännedom. Naturligtvis skall revisorerna här som annars noggrant hålla sig inom ramen för sitt uppdrag. De får inte lämna upplysningar om affärshemligheter vilkas yppande för allmänheten kan vålla sparbanken skada eller inte heller obehörigen röja något om enskildas förhållanden till sparbanken. Det bör påpekas att rätten för revisorerna att lämna upplysningar i revisionsberättelsen kan och i vissa fall bör utnyttjas av dem för att ge positiva uppgifter om sparbankens förhållanden, t ex upplysningar som vederlägger förekommande rykten om oegentligheter från sparbanksledningens sida eller om stora förluster för sparbanken.

I *fjärde stycket* föreskrivs vidare att revisionsberättelsen skall innehålla ett särskilt uttalande om sparbankens förvaltningsutgifter, om den inre kontrollen inom sparbanken, om fastställande av balansräkningen och resultaträkningen samt om det framställda förslaget till dispositioner beträffande sparbankens vinst eller förlust. Bestämmelsen har motsvarighet i gällande lag.

Liksom för närvarande kan revisorerna undantagsvis underlåta att direkt till- eller avstyrka fastställandet av en granskad räkning och i stället påpeka att sparbanksledningens förslag om samma räkning i ett visst angivet avseende kan ge anledning till tvekan. Det är dock önskvärt att revisorerna i detta avseende ger stämman så god och klar ledning som möjligt.

Beträffande styrelsens förslag i fråga om dispositioner rörande vinst eller förlust gäller liksom enligt gällande lag att revisorerna bör tillstyrka eller avstyrka förslaget och att de i varje fall skall uttala sig om detta. De är givetvis skyldiga att göra anmärkning såvida den föreslagna dispositionen inte står i överensstämmelse med lagens och reglementets bestämmelser. På vilket sätt sparbankens vinst skall användas ges bestämmelser i 8 kap 2 §.

Varje revisor är i princip ansvarig för hela den granskning som ingår i revisionsuppdraget, även om det inte sällan kan anses rimligt och praktiskt ofrånkomligt att en viss arbetsfördelning sker mellan revisorerna. Då skadeståndsskyldighet för revisorerna förutsätter vårdslöshet kan en arbetsfördelning i överensstämmelse med god revisionssed beaktas vid bedömning av skadeståndsfrågor.

Varje revisor har således ett eget ansvar för revisionen i dess helhet och därav följer utan uttryckliga lagbestämmelser att han liksom på sätt föreskrivs i 26 § SpK har rätt att få en från medrevisorerna avvikande mening uttryckt antingen genom att foga ett särskilt yttrande till revisionsberättelsen eller genom att avge en egen revisionsberättelse.

Enligt 5 kap. 5 § andra stycket 1 skall — i likhet med vad som föreskrivs i BAL — koncernredovisningen fastställas. Som konsekvens härav föreskrivs i *femte stycket* att revisorerna i sparbanken skall om sparbanken är moderföretag avge en särskild revisionsberättelse för koncernen och däri bl.a. göra de uttalanden och lämna de upplysningar om koncernen som avses i andra stycket samt uttala sig angående fastställande av koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen. Bestämmelserna i första—fjärde styckena skall således tillämpas på en sådan redovisning.

Av andra stycket följer att i koncernrevisionsberättelsen skall anges om koncernredovisningen inte innehåller sådana upplysningar som skall lämnas. Ett uttalande om koncernredovisningen kan göras endast om alla viktigare dotterföretag underkastats revisionsgranskning och dotterföretagens revisorer överlämnat rapport om resultatet till sparbankens revisorer. Saknar ett dotterföretag revisorer måste sparbankens revisorer själva föranstalta om en granskning av dotterföretaget i den utsträckning som det är praktiskt möjligt. Självfallet möter det inte något hinder att ta in revisionsberättelsen för sparbanken och revisionsberättelsen för koncernen i en och samma handling. Föreningen för auktoriserade revisorer (FAR) rekommenderar att koncernrevisionsberättelsen återges i samma handling som revisionsberätelsen för moderföretaget under särskild rubrik men med gemensam underskrift för moderföretaget och koncernen.

11 § De erinringar som revisor framställt till styrelsen skall antecknas i ett protokoll eller någon annan handling som skall överlämnas till styrelsen och bevaras av denna på betryggande sätt.

Paragrafen, som överensstämmer med 10 kap 11 § BAL och motsvaras av 24 § andra stycket SpK, innehåller bestämmelser om att de erinringar som revisorerna framställt till styrelsen m.m. skall antecknas i protokoll eller annan handling.

Bestämmelsen i 24 § andra stycket SpK har haft 100 § tredje stycket BL som mönster. I BL infördes bestämmelsen på förslag av 1932 års banksakkunniga. Dessa åberopade, att det var av gammal praxis i bankbolagen att anmärkningsvärda iakttagelser delgavs styrelsen genom promemorior eller i annan jämförbar form (se SOU 1932:30 sid 83).

Enligt 10 § tredje stycket SpLF kan revisorerna i revisionsberättelsen föra in de upplysningar som de anser böra komma till huvudmännens kännedom. I denna paragraf ges bestämmelser om sådana erinringar som revisorerna gör till sparbanksledningen men som de inte anser vara av den beskaffenhet att de bör komma till huvudmännens och allmänhetens kännedom på grund av att de är mindre betydelsefulla eller berör affärshemligheter e d. Sådana erinringar skall göras skriftligen så att de för framtiden är tillgängliga för sparbanksledningen och för senare revisorer,vilket bidrar till att ge kontinuitet åt revisionen. Med hänsyn till att revisionsprotokoll inte är obligatoriskt enligt förslaget föreskrivs att erinringarna skall föras in i protokoll eller någon annan handling. Revisorerna kan alltså ge sin erinran i en rapport eller i ett vanligt brev eller dylikt. Dessa skriftliga erinringar i protokoll eller någon annan handling skall förvaras av styrelsen på ett betryggande sätt. De blir inte offentliga, men är liksom sparbankens handlingar i övrigt tillgängliga för senare revisorer.

Erinringar som sagts nu har inte karaktären av verkliga anmärkningar mot redovisning eller förvaltning utan mera av råd och förslag till förbättringar. De innefattar endast uttalanden om önskvärda förbättringar för framtiden i olika avseenden. Bestämmelsen får således inte ha den verkan att de upplysningar begränsas som genom revisionsberättelsen obligatoriskt skall bringas till huvudmännens kännedom. Paragrafen betyder inte att varje uttalande som revisorerna gör till sparbanksledningen eller en ledamot av denna måste ske i en skriftlig handling. Revisorerna måste under sin löpande verksamhet kunna göra muntliga påpekanden som revisorerna själva anser vara av alltför ringa vikt för att behöva lämnas i skriftlig form.

12 § Revisor har rätt att närvara vid sparbanksstämma. Han är skyldig att närvara vid stämma, om det med hänsyn till ärendena kan anses påkallat.

Paragrafen, som överensstämmer med 10 kap 12 § BAL och motsvaras av 27 § SpK, innehåller bestämmelser om revisorernas rätt och skyldighet att närvara vid sparbanksstämma.

Liksom enligt gällande lag har varje revisor rätt att närvara på sparbanksstämman. Han har naturligtvis även rätt att yttra sig på stämman i angelägenheter som rör hans granskning. Han är enligt paragrafen skyldig att närvara vid sparbanksstämman, om det på grund av ärendenas beskaffenhet kan anses påkallat. Som anges i 27 § SpK bör revisor närvara på sparbanksstämma, där redovisning för sparbanken skall behandlas.

13 § Revisor får inte till enskild huvudman eller utomstående lämna upplysningar om sådana sparbankens angelägenheter som han fått kännedom om vid fullgörandet av sitt uppdrag, om det kan vara till förfång för sparbanken.

Om revisors tystnadsplikt vad avser uppgifter om enskildas förhållanden till sparbanken finns det föreskrifter i 4 § bankrörelselagen (1984:00).

Revisor är skyldig att till sparbanksstämman lämna alla upplysningar som

sparbanksstämman begär, om det inte skulle vara till nämnvärd olägenhet för enskild. Revisor är vidare skyldig att lämna medrevisor, ny revisor och, om sparbanken har försatts i konkurs, konkursförvaltare erforderliga upplysningar om sparbankens angelägenheter.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 10 kap 13 § ABL och motsvaras av 95 § 8. SpL, innehåller bestämmelser om revisorernas tystnadsplikt och om deras upplysningsskyldighet.

I gällande SpL kommer revisorernas tystnadsplikt till uttryck genom en straffbestämmelse som stadgar straff för den revisor eller medhjälpare som trots att han insett eller bort inse att skada kunde följa därav yppar något om det som vid verkställd granskning kommit till hans kännedom utan att det med nödvändighet fordras för fullgörande av hans uppdrag. Förslaget innehåller ingen motsvarande straffsanktion, se inledningen till 15 kap.

Revisorerna bör inte få lämna ut uppgifter om sparbanken på sådant sätt att sparbanken lider förfång. Å andra sidan bör revisorernas tystnadsplikt inte omfatta sådana upplysningar som kan lämnas utan att det skadar sparbanken. I *första stycket* föreskrivs därför att revisor inte får till enskild huvudman eller till utomstående lämna upplysningar om sparbanken, om det kan vara till förfång för denna. Tystnadsplikten gäller i princip även efter det revisorns uppdrag upphört. Åsidosätter en revisor sin tystnadsplikt kan han ådra sig skadeståndsansvar (se 11 kap 2 §). Utredningen anser således att enskilda huvudmän trots den särskilda ställning de givits i sparbanken inte av revisor bör få upplysningar som rör sparbanken och som kan vara till förfång för denna. Vid bedömningen av om uppgiftslämnandet är till förfång för sparbanken bör naturligtvis hänsyn tas till vem uppgiften skall lämnas. Rekvisitet "förfång för sparbanken" bör därvid inte tolkas så restriktivt när en enskild huvudman begär en viss uppgift som när uppgiften skall lämnas till utomstående. En huvudman har däremot på sparbanksstämman möjlighet att få information om sparbanken. Se 5 kap 12 § och denna paragrafs tredje stycke.

I 5 § bankrörelselagen finns det en bestämmelse som förbjuder bl a revisor att obehörigen röja enskildas förhållanden till sparbanken. Bestämmelsen överensstämmer i sak med 98 § SpL. I *andra stycket* erinras om denna bestämmelse. För närmare uppgifter om innebörden av denna banksekretessbestämmelse hänvisas till motiven till nämnda paragraf.

Tystnadsplikten enligt första stycket, som endast anges i förhållande till enskilda huvudmän och utomstående, gäller inte i förhållande till sparbanksstämman. Inte heller banksekretessbestämmelsen i 5 § bankrörelselagen är tillämplig på uppgifter som revisorena skall lämna till stämman, eftersom sådana upplysningar inte kan anses bli röjda på ett obehörigt sätt. I likhet med vad som gäller enligt bestämmelserna om frågerätt (5 kap 12 §) bör dock sekretessintresset föranleda en viss modifiering av uppgiftsskyldigheten till sparbanksstämman vad gäller enskildas förhållanden till sparbanken. En förutsättning för att revisor skall vara skyldig att lämna uppgifter till sparbanksstämman om dessa förhållanden bör vara, att det kan ske "utan nämnvärd olägenhet för

enskild". *Tredje stycket* innehåller således en bestämmelse om att revisorerna är skyldiga att till bolagsstämman lämna alla upplysningar som stämman begär, om det inte skulle vara till nämnvärd olägenhet för enskild. Av samma skäl som huvudmans frågerätt på sparbanksstämma enligt 5 kap. 12 § är begränsad, har således på samma sätt revisors uppgiftskyldighet gentemot sparbanksstämman begränsats. Vid bedömningen av om uppgiftslämnandet kan ske utan nämnvärd olägenhet för enskild bör beaktas att huvudmännen — som beskrivits i inledningen till 5 kap — är att betrakta som organperson i sparbanken och att banksekretessbestämmelsen även riktar sig mot dessa. Rekvisitet "utan nämnvärd olägenhet" bör därför inte tolkas så restriktivt som motsvarande rekvisit i 10 kap. 13 § tredje stycket BAL bör göras. Självfallet innebär denna bestämmelse inte att revisor skall avslöja innehållet i handlingar som är sekretessbelagda enligt lag eller annan författning. För att revisorn skall lämna begärd information krävs ett stämmobeslut. En enskild huvudman kan således inte på stämman kräva vissa upplysningar av revisorerna.

I tredje stycket andra meningen anges vidare att revisorerna är skyldiga att lämna medrevisor, ny revisor och om bolaget har försatts i konkurs, konkursförvaltaren erforderliga upplysningar om sparbankens angelägenheter. En motsvarande bestämmelse infördes den 1 juli 1981 i ABL (SFS 1980:1104). Denna utvidgade upplysningsskyldighet begränsas inte av något skaderekvisit. Revisorerna i sparbank har tystnadsplikt och någon skada för sparbanken eller för enskild kan därför inte uppkomma om de informeras. Även konkursförvaltaren kan informeras utan skada för sparbanken eller för enskild.

6.2.7 7 kap. Redovisning

Syftet med styrelsens årsredovisning är att vid varje räkenskapsårs utgång lämna upplysningar om sparbankens årsresultat, ekonomiska ställning och de övriga förhållanden som är av betydelse för bedömningen av sparbankens utvecklingsmöjligheter. Årsredovisningens främsta uppgift är att verka som ett kommunikationsmedel mellan sparbankens styrelse och olika intressenter. Till dessa hör huvudmän, anställda, insättare och andra borgenärer, myndigheter, offentliga institutioner och massmedia. Utomståendes behov av insyn i sparbanken tillgodoses bl.a. genom att årsredovisningen ges allmän publicitet och genom den uppgiftsskyldighet som sparbankerna har gentemot bankinspektionen.

I gällande lag finns de grundläggande redovisningsbestämmelserna upptagna i kapitlet om styrelsens årsredovisning 47—50 §§ SpL, vari även hänvisas till bokföringslagens regler. I 20 och 21 §§ SpK ges allmänna bestämmelser om styrelsens skyldigheter att sörja för sparbankens bokföring, om räkenskapsår samt om innehållet i förvaltningsberättelsen. Utredningen har i förslaget behållit det nu gällande systemet med uppdelning av redovisningsbestämmelserna men med hänvisning i högre grad än tidigare till bokföringslagen, där numera de grundläggande allmänna redovisningsbestämmelserna finns.

I bokföringslagens bestämmelser om årsbokslut — den bokförings-

skyldiges officiella men ej offentliga redovisning — återfinns utförliga regler bl.a. om vad som förstås med olika slags tillgångar, uppställning av resultaträkning och balansräkning, vissa kompletterande upplysningar till dessa handlingar samt värdering av omsättnings- resp. anläggningstillgångar. De bestämmelser som till komplettering av de generella stadgandena i bokföringslagen krävs för sparbankernas del rör bl.a. räkenskapsårets omfattning, vilka handlingar årsredovisningen — den offentliga redovisningen — omfattar, dessas underskrivande och offentliggörande, vissa tilläggsuppgifter i balansräkningen — t.ex. vad som förstås med sparbankens egna fonder — ytterligare upplysningar som resultat — och balansräkningen bör kompletteras med, värderingen av anläggningstillgångar och uppskrivning av värdet på dessa tillgångar samt innehållet i förvaltningsberättelsen.

Bokföringslagens regler och redovisningsbestämmelserna i detta kapitel kompletteras vidare efter regeringens bemyndigande av bankinspektionen. Enligt utredningens mening är det mest praktiskt att regeringen genom en generell delegationsbestämmelse intagen i instruktionen för bankinspektionen ger inspektionen rätt att utfärda dessa kompletterande föreskrifter till bokföringslagens regler. Detta ger möjlighet till en smidig anpassning till utvecklingen inom redovisningsområdet för sparbankernas del. Vidare skall regeringen eller inspektionen kunna meddela från bokföringslagen avvikande föreskrifter. Detta bör endast kunna ske om särskilda skäl föreligger. Någon möjlighet att meddela avvikande föreskrifter från redovisningsbestämmelserna i detta kapitel ges inte, eftersom dessa är utformade med beaktande av de för sparbankerna speciella förhållandena.

Bankinspektionen skall bl.a. i sina föreskrifter meddela bestämmelser om uppställning av resultaträkning och balansräkning i årsbokslut enligt bokföringslagen och i årsredovisningen. Dessa föreskrifter skall naturligtvis så långt som möjligt följa bokföringslagens uppställning av resultaträkning och balansräkning.

Utredningens förslag till nya redovisningsbestämmelser för sparbankerna är således anpassade till ABL och bokföringslagen och överensstämmer i stort med de föreslagna redovisningsbestämmelserna i BAL. Sparbankernas särart föranleder dock att det måste göras vissa avvikelser från dessa lagar. Dessutom upptar redovisningskapitlet bestämmelser om koncernredovisning och avlämnande av delårsrapport. Dessa bestämmelser är i stort sett överensstämmande med ABL:s. Även koncernredovisningsbestämmelser skall kompletteras av detaljföreskrifter som utfärdas av bankinspektionen. I förslagets första kapitel tas in en koncerndefinition. Denna utgår ifrån att sparbank med sin särskilda associationsform inte kan ingå som ett dotterföretag i en koncern. Koncernredovisningsreglerna i kapitlet berör således enbart sparbankskoncern i vilken sparbank är moderföretag. Enligt förslaget skall således sparbank avge delårsrapport. Utredningen anser att delårsrapporten fyller ett väsentligt informationsbehov. Även om det för sparbanken inte är fråga om någon rapportering till aktiemarknaden, har en frekvent rapportering en stor betydelse för huvudmän, anställda och olika myndigheter, av vilka bankinspektionen är den viktigaste.

Kapitlet innehåller särskilda regler för värdering av sparbanks tillgångar. Dessa regler avviker till viss del från såväl bokföringslagens som ABL:s regler. I gällande SpL används inte begreppen anläggningstillgångar och omsättningstillgångar. Utredningen föreslår emellertid att dessa begrepp som definieras i 13 § BFL bör användas också i SpL. Vad gäller anläggningstillgångar skall dessa till skillnad från BFL och ABL i princip alltid värderas enligt lägsta värdets princip. Detta överensstämmer i stort med gällande SpL. Däremot har möjligheten till uppskrivning av anläggningstillgångar liberaliserats och uppskrivning tillåts i förslaget för andra ändamål än enbart det nu gällande dvs att täcka förlust i rörelsen. Dessa tillgångar kan skrivas upp på sätt gällande lag och ABL föreskriver. Uppskrivningsbeloppet kan användas för utjämning på sparbankens andra tillgångar. I ABL kan uppskrivningsbeloppet i princip användas för utjämning på endast anläggningstillgångar. En annan nyhet i förslaget är att uppskrivningsbeloppet skall kunna användas för avsättning till reservfonden eller för avsättning till en uppskrivningsfond. Liksom i ABL och förslaget till BAL har i förslaget införts begreppet noter till resultat och balansräkningarna. Detta sammanhänger med att det å ena sidan i många fall är önskvärt att kompletterande upplysningar lämnas rörande vissa poster i resultat- och balansräkningarna, medan å andra sidan redovisningshandlingarna inte bör bli alltför otympliga och svåröverskådliga. En bättre överskådlighet åstadkoms om den kompletterande upplysningen lämnas i not. Bestämmelser om noter finns förutom i förslagets 8 § även i 20 § BFL. Dessa paragrafer anger uttömmande vilka uppgifter som skall tas in i noter. Specifikationer som krävs enligt andra lagrum i fråga om resultat- och balansräkningarna får alltså inte lämnas i not. Däremot står det varje sparbank fritt att utnyttja nottekniken för frivilliga kompletteringar och upplysningar utöver vad som krävs i lag.

En annan nyhet i förslaget är att det till förvaltningsberättelsen skall fogas en kapitaltäckningsanalys. I denna skall lämnas uppgifter om det egna kapitalet (egna fonder), om därmed likställt kapital och om kapitalkravet enligt bestämmelserna i 3 kap. 7 §.

I gällande SpL finns i kapitlet om styrelsens årsredovisning bestämmelser som inte tagits med i förslaget. Anledningen till detta är antingen att motsvarande bestämmelser nu i stället återfinns i BFL eller att utredningen har ansett att bestämmelserna skall ingå i de föreskrifter som regeringen eller bankinspektionen skall utfärda.

De bestämmelser i SpL som ersätts av bestämmelser i BFL är följande. 48 § första stycket 6 SpL om värderingen av omsättningstillgångar ersätts av 14 § BFL. Bestämmelsen 48 § första stycket 4 SpL om hur anskaffningsvärdet på anläggningstillgång skall beräknas när värdehöjande förbättring gjorts återfinns nu i 15 § första stycket BFL. Bestämmelserna i 48 § första stycket 6 SpL om värderingen av osäkra fordringar och värdelösa fordringar har nu sin plats i 16 § första stycket BFL. 49 § SpL om vinst- och förlusträkning motsvarar 18 § BFL.

Utredningen anser att bestämmelserna i 48 § första stycket 11 SpL om vilka uppgifter som skall tas upp inom linjen i stället skall ingå i bankinspektionens föreskrifter. Bestämmelserna i 48 § första stycket 3 SpL

om värdeminskningskonto är obsoleta och bör inte föras över till förslaget.

I förslaget till redovisningsbestämmelser för sparbanken har endast tagits in en bestämmelse som direkt undantar vissa bestämmelser i BFL så att de inte blir tillämpliga på sparbanken. Det gäller 17 § andra och tredje styckena BFL. I 17 § första stycket BFL finns bestämmelser om goodwill. Dessa föreslås däremot bli gällande för sparbanken, vilket innebär att även sparbanken nu får möjlighet att ta upp förvärvad goodwill som tillgång. Beträffande denna fråga hänvisas till vad utredningen anfört i inledningen till 11 kap. BAL.

6.2.7.1 Årsredovisning m.m.

1 § Kalenderår utgör räkenskapsår, om inte annat följder av 12 § andra stycket bokföringslagen (1976:125). För varje räkenskapsår skall årsredovisning avges. Denna består av resultaträkning, balansräkning och förvaltningsberättelse.

I fråga om resultaträkning och balansräkning i årsredovisning och i årsbokslut enligt bokföringslagen gäller, förutom bestämmelserna i nämnda lag, föreskrifterna nedan i detta kapitel.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande bankinspektionen, får utfärda närmare föreskrifter om sparbankens löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning samt därvid, om särskilda skäl föreligger, meddela föreskrifter som avviker från bokföringslagen. Föreskrifterna skall utformas så att de främjar en klar och rättvisande översikt av sparbankens resultat och ställning.

Paragrafen överensstämmer med 11 kap. 1 § BAL samt motsvaras av 49 § första stycket, 48 § första meningen och 80 § femte stycket SpL, samt 20 § andra stycket SpK.

I *första stycket* föreslår utredningen att kalenderår alltid skall utgöra räkenskapsår. Till skillnad från BL föreskrivs detta redan i gällande sparbankslagstiftning. Enligt förslaget till BAL skall även bankaktiebolagen ha kalenderår som räkenskapsår. Samordnade räkenskapsår för bankerna vilket i praktiken redan är förhållandet, torde även vara lämpligt med hänsyn till den uppgiftsskyldighet som bankerna har gentemot bankinspektionen. S.k. brutna räkenskapsår bör således inte få förekomma i banker. När bokföringsskyldighet inträder eller upphör, får dock räkenskapsåret vara kortare eller längre än kalenderåret, dock högst arton månader. Detta undantag regleras i 12 § andra stycket bokföringslagen, till vilken bestämmelse hänvisas i detta stycket.

I första stycket anges vidare att sparbanken skall avge årsredovisning för räkenskapsår. I 47 § första stycket SpL föreskrivs att denna redovisning består av förvaltningsberättelse med vinst och förlusträkning och balansräkning som sidoordnade handlingar. I dett stycke anges att årsredovisningen skall bestå av resultaträkning, balansräkning och förvaltningsberättelse. Termen resultaträkning har i enlighet med bokföringslagen ersatt den i gällande rätt brukade termen vinst- och förlusträkning. I förvaltningsberättelsen skall ingå en kapitaltäckningsanalys enligt 10 § sista stycket.

Andra stycket innehåller den grundläggande föreskriften att för upprättandet av årsredovisningen skall utöver bestämmelserna i SpL be-

stämmelserna i bokföringslagen om resultaträkning och balansräkning i årsbokslut iakttas. Gällande redovisningsregler för sparbankerna är uppbyggda på motsvarande sätt vilket framgår av ingressen till 48 § första stycket SpL. Hänvisningen till bokföringslagen innebär också att god redovisningssed skall tillämpas vid upprättande av årsredovisningshandlingarna. Av 10 § första stycket framgår att detta även skall gälla vid upprättandet av förvaltningsberättelsen. Bestämmelsen om god redovisningssed finns i 2 § bokföringslagen.

Tredje stycket innehåller en bestämmelse om att regeringen får utfärda närmare föreskrifter om sparbankens löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning. Därvid får från bokföringslagen avvikande föreskrifter meddelas, om sådana är nödvändiga med hänsyn till de särskilda förhållanden som gäller för sparbankerna. Regeringen får enligt förslaget genom ett bemyndigande överlåta befogenheten att utfärda föreskrifter åt bankinspektionen.

Enligt 80 § femte stycket SpL som överensstämmer med 151 § BL får bankinspektionen meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av sparbankens räkenskaper. Dessa tillämpningsföreskrifter som t.ex. berör uppställningen av resultaträkning och balansräkning arbetas fram inom inspektionen bl.a. efter vad som förekommit vid årliga sammankomster med de olika bankinstituten. Enligt departementschefens uttalande i propositionen 1975:104 med förslag till ny bokföringslag bör de i stycket nämnda föreskrifterna ta över eller komplettera bestämmelserna i bokföringslagen.

Den föreslagna bestämmelsen ger bankinspektionen större möjligheter än enligt gällande rätt att meddela föreskrifter och anvisningar rörande redovisningen. Denna ordning som enligt förslaget till BAL skal gälla för bankaktiebolagen och som nyligen även upptagits i försäkringsrörelselagen finner utredningen lämplig. Redovisningsreglerna måste kunna anpassas efter de skiftande förhållanden som råder på bankområdet. På grund av bank- eller sparbanksspecifika hänsyn måste bokföringslagens bestämmelser i några avseenden ändras eller kompletteras för att redovisningsreglerna skall kunna fylla sin avsedda funktion. Detta bör kunna ske utan större omgång. För den skull bör denna uppgift kunna läggas på bankinspektionen. I bemyndiganderegeln bör också anges att de regler som meddelas med stöd av denna skall utformas så att de främjar en klar och rättvisande översikt av sparbankens ställning och resultat. Denna bestämmelse är hämtad från försäkringsrörelselagen liksom kravet på att det skall föreligga särskilda skäl för att göra avsteg från bokföringslagens bestämmelser. Endast när klara motiv föreligger kan således inspektionen meddela föreskrifter som avviker från bokföringslagen. Avsteg kan emellertid inte göras från de grundläggande bestämmelser som tas upp i detta kapitel. Dessa är utformade direkt med beaktande av sparbankernas särart.

När bankinspektionen avser att utforma anvisningar eller föreskrifter för sparbankernas redovisning är det naturligt att inspektionen följer de rutiner för samråd med bankerna som redan nu tillämpas. Självfallet bör även samråd ske med bokföringsnämnden.

2 § I årsredovisningen skall återges resultaträkningen och balansräkningen för det närmast föregående räkenskapsåret. Har det under året skett någon ändring i specificeringen av poster i resultaträkningen och balansräkningen skall, om det inte möter särskilda hinder, uppgifterna från den tidigare årsredovisningen sammanställas så att dessa kan jämföras med posterna i den senare årsredovisningen.

Årsredovisningen skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter. Har avvikande mening beträffande årsredovisningen antecknats till styrelsens protokoll, skall den avvikande meningen fogas till redovisningen.

Paragrafen överensstämmer med 11 kap. 2 § BAL. Paragrafens första stycke saknar motsvarighet i sparbankslagstiftningen, men den föreslagna ordningen har i praxis redan tillämpats av sparbankerna. Andra stycket motsvaras av 47 § första stycket andra meningen SpL och 21 § första stycket SpK.

I *första stycket* föreskrivs att föregående års resultaträkning och balansräkning skall tas med i årsredovisningen. För att uppgifterna skall kunna jämföras med varandra föreskrivs att om en ändring under året vidtagits beträffande posters specificering, motsvarande förändringar skall ske också vid återgivandet av föregående års resultat- och balansräkning. Eftersom kravet på fullständig överensstämmelse knappast kan upprätthållas räcker det att tidigare uppgifter sammanställs så att man kan jämföra med den ändrade specificeringen i den nya årsredovisningen.

I vissa situationer torde emellertid att absolut krav på omarbetning inte kunna ställas. Medan en ändrad uppställning av balansräkningens poster endast i undantagsfall ger problem i detta avseende, kan vid exempelvis en ändrad kostnadsredovisning ofta en orimlig arbetsinsats krävas, om kravet på jämförbarhet i resultaträkningen ovillkorligen skulle upprätthållas. Med hänsyn främst till sådana fall föreskrivs därför att omarbetning måste ske endast om särskilda hinder inte möter. I redovisningshandlingarna bör, om av särskilda skäl omarbetning inte varit möjlig, lämpligen anges för vilka poster jämförbarhet inte föreligger. Någon uttrycklig lagregel om detta fordras knappast.

Väsentliga förändringar mellan åren i resultat- och balansräkningarna såväl med avseende på posters specificering som i övrigt bör särskilt kommenteras i årsredovisningen. En föreskrift av denna innebörd tas upp i 8 § första stycket 6.

Bestämmelsen i första stycket innebär bl.a. att föregående års fastställda resultat- och balansräkningar skall redovisas i oförändrat skick, bortsett från eventuell ändrad specificering. Detta medför att en förändring i koncernens sammansättning, t.ex. en under året skedd försäljning av ett dotterbolag, inte får föranleda att det avyttrade företaget utesluts från tidigare års redovisning. Visserligen kommer i detta fall vissa poster i resultaträkningen inte att bli fullt jämförbara, men den från resultatberäkningssynpunkt kanske viktigaste uppgiften, nämligen rörelseresultatet, blir så långt det är möjligt jämförbar. Vid fusion mellan två sparbanker bör vid tillämpningen av bestämmelsen båda företagens siffror kunna slås samman. Detta är ett förfarande som närmare bör belysas genom upplysningen enligt 8 § första stycket 6.

Uppgifter från de tidigare redovisningshandlingarna kan skrivas in i

den aktuella handlingen. Detta bör i så fall ske i en särskilt rubricerad kolumn. Enligt utredningens mening bör bankinspektionen utfärda närmare bestämmelser om hur de nämnda uppgifter skall redovisas.

I *andra stycket* föreskrivs dels att årsredovisningen skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter, däribland verkställande direktören, dels att, om avvikande mening antecknats till styrelsens protokoll, yttrande om detta skall fogas till redovisningen. Dessa bestämmelser, som har motsvarigheter i gällande sparbankslagstiftning, har tillkommit med hänsyn till redovisningshandlingarnas vikt och det ansvar för handlingarnas innehåll som åvilar styrelsens samtliga ledamöter. Vid förfall för någon styrelseledamot får naturligtvis en suppleant underskriva handlingarna.

Bestämmelserna i paragrafen skall också tillämpas i fråga om koncernredovisningen, 10 § tredje stycket.

3 § Minst en månad före den ordinarie sparbanksstämman skall årsredovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret avlämnas till revisorerna.

Om skyldigheten att sända in redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till bankinspektionen finns det föreskrifter i 13 kap. 6 §.

Paragrafens första stycke överensstämmer med 11 kap. 3 § första stycket ABL och 89 § tredje stycket BL.

I *första stycket* föreskrivs att redovisningshandlingarna skall lämnas till revisorerna minst en månad före den ordinarie bolagsstämman. Bestämmelsen garanterar sålunda revisorerna en minimitid om 14 dagar för avslutande av revisionen, eftersom revisorerna enligt 6 kap. 9 § första stycket skall avge sin revisionsberättelse till styrelsen senast två veckor före den ordinarie bolagsstämman (se kommentaren till denna bestämmelse).

I *andra stycket* erinras om bestämmelsen i 13 kap. 6 § som föreskriver skyldighet för sparbanken att sända in redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till bankinspektionen. Samtidigt som dessa handlingar kommer in till inspektionen betraktas de som allmänna handlingar och eftersom de inte träffas av någon bestämmelse i sekretesslagen (1980:100) blir de också offentliga.

Bestämmelserna i paragrafen skall enligt 10 § tredje stycket tillämpas på koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen.

4 § Utöver vad som följer av 14 § bokföringslagen (1976:125) gäller följande vid värdering av omsättningstillgång.

1. Om en särskild upplysning lämnas i årsredovisningen, får en omsättningstillgång tas upp över anskaffningsvärdet, dock inte över verkliga värdet.

2. Räntebärande obligationer som avses i 3 kap. 7 § första stycket A2 eller B1 får tas upp till ett värde (medeltals värde), som grundas på ett medeltal av emissionsräntorna under de senaste tio åren på obligationer som utfärdats av Konungariket Sveriges Stadshypotekskassa, Svensk Bostadsfinansiering Aktiebolag BOFAB och Sparbankernas Inteckningsaktiebolag och som avser kredit-

givning för nyproduktion av bostäder eller, i den mån statligt bostadslån utgår, för annat byggande. Medeltalet tillkännages av bankinspektionen.

5 § Utöver vad som följer av 15 § bokföringslagen (1976:125) får en anläggningstillgång, vars värde på balansdagen är lägre än anskaffningsvärdet, inte tas upp över detta verkliga värde.

För uppskrivning av en anläggningstillgång enligt 15 § fjärde stycket bokföringslagen krävs bankinspektionens medgivande.

Utan hinder av vad i 15 § fjärde stycket bokföringslagen föreskrivs om användningen av belopp, varmed värdet av där avsedd anläggningstillgång skrivs upp, får sådant belopp utnyttjas även till

1. erforderlig nedskrivning av värdet på omsättningstillgångar, om det finns särskilda skäl för en sådan utjämning,
2. avsättning till reservfond, eller
3. avsättning till uppskrivningsfond.

Uppskrivningsfonden får tas i anspråk endast för det ändamål som avses i 15 § fjärde stycket bokföringslagen eller för de i tredje stycket 1 och 2 angivna ändamålen.

4 § innehåller bestämmelser om värderingen av sparbanks omsättningstillgångar och 5 § behandlar värderingen av sparbanks anläggningstillgångar samt möjligheterna att skriva upp sådana tillgångar. Vad gäller de olika värderingsreglerna i förslaget innebär dessa en viss avvikelse från gällande rätt. De har utformats i stort efter de värderingsregler som utredningen föreslår skall gälla för bankaktiebolagen och som i stora drag bygger på BL:s värderingsregler. I följande tablå görs en jämförelse mellan SpL:s och BL:s allmänna värderingsregler och möjligheter till uppskrivning av anläggningstillgång.

Allmänna värderingsregler

	SpL	BL
A 1 Anläggningstillgångar, utom fast egendom, tomträtt och aktie i bolag för förvaltning av fast egendom eller tomträtt.	Ej över anskaffningsvärdet (däremot ej hinder att överskrida verkliga värdet) dock att förbättringskostnader får föranleda en däremot svarande värdehöjning över anskaffningsvärdet (48 § 1 st 1 p 1 st).	Ej vare sig över verkliga värdet eller över anskaffningsvärdet (lägsta värdets princip) dock att förbättringskostnader får inräknas i anskaffningsvärdet (91 § 1 mom och 3 mom 1 st).
A 2 Anläggningstillgångar bestående av fast egendom, tomträtt eller aktie i bolag för förvaltning av fast egendom eller tomträtt.	Ej över anskaffningsvärdet (däremot ej hinder att överskrida verkliga värdet) dock att a) förbättringskostnader föranleder en däremot svarande värdehöjning över anskaffningsvärdet, b) egendom får, för täckande av förlust på sparbankens rörelse, upptas högst till egendomens bestående värde — i fråga om fast egendom och tomträtt högst till taxeringsvärdet — om medgivande lämnats av bankinspektionen (48 § 1 st 1 p 2 st).	—„—

Forts.

Allmänna värderingsregler

	SpL	BL
A 3 Omsättningstillgångar utom räntebärande obligationer och bundna lån.	Ej över verkliga värdet (däremot ej hinder att överskrida anskaffningsvärdet) (48 § 1 st 2 p 1 st).	Ej över verkliga värdet (däremot ej hinder att överskrida anskaffningsvärdet) (91 § 2 mom).
A 4 Räntebärande obligationer	Ej över verkliga värdet (marknadsvärdet) resp ett medeltalsvärde enligt 48 § 1 st 2 p 2 st.	Ej över verkliga värdet (marknadsvärdet) resp ett medeltalsvärde enligt 91 § 2 mom 2 st.
A 5 Bundna lån	Ej över verkliga värdet resp till högre värde än att avkastningen erhålls efter en räntefot som svarar mot det allmänna ränteläget (48 § 1 st 2 p, 1 st 2 o 3 meningen).	Se p 3.
Möjligheterna till uppskrivning av anläggningstillgång		
B 1 Se A 1	Uppskrivning medges med hänsyn till förbättringskostnader (48 § 1 st 1 p 1 st).	Uppskrivning medges a) med hänsyn till förbättringskostnader (91 § 3 mom 1 st) b) i övrigt högst till egendomen bestående värde, om viss särskild förutsättning föreligger och bankinspektionen medgivit uppskrivningen. (91 § 3 mom 2 st).
B 2 Se A 2	Uppskrivning medges a) med hänsyn till förbättringskostnader (48 § 1 st 1 p 1 st) b) i övrigt, för täckande av förlust på sparbankens rörelse, högst till egendomens bestående värde, om bankinspektionen medgivit uppskrivningen; beträffande fast egendom och tomträtt får ej i något fall uppskrivning ske över det senaste taxeringsvärdet (48 § 1 st 1 p 2 st).	—" Vid uppskrivning av fast egendom enligt b) får inte i något fall uppskrivning ske över senaste taxeringsvärdet (91 § 3 mom 2 st).

Som framgår av uppställningen föreligger de största skillnaderna mellan SpL:s och BL:s regler vid värderingen av anläggningstillgångar och möjligheten att skriva upp sådana tillgångar. Som framgår av föreslagen lagtext och motiven till 4 och 5 §§ har utredningen eftersträvat att i största möjliga utsträckning få enhetliga redovisningsregler för sparbanker och bankaktiebolag, vilket skapar jämbördiga villkor mellan de båda bankinstituten och även underlätta bankinspektionens tillsyn över dessa.

4 §

Paragrafen, som överensstämmer med 11 kap. 4 § BAL och som även i stort stämmer överens med 48 § första stycket 2 SpL, innehåller för sparbanker speciella värderingsregler för omsättningstillgångar.

Som allmän värderingsregel för omsättningstillgångar föreskrivs i gällande SpL att sådan tillgång inte får tas upp över verkliga värdet. De föreslagna bestämmelserna i denna paragraf bygger emellertid på bestämmelsen i 14 § BFL som anger att de omsättningstillgångar skall värderas enligt lägsta värdets princip, dvs en omsättningstillgång får inte tas upp vare sig över anskaffningsvärdet eller verkliga värdet. Denna bestämmelse i bokföringslagen blir enligt den grundläggande bestämmelsen om kapitlets uppbyggnad i 1 § andra stycket tillämplig på sparbanker. 14 § BFL innehåller även andra värderingsregler beträffande omsättningstillgångar som även de blir tillämpliga på sparbanker. I denna paragraf anges t.ex. vad som avses med verkliga värdet av en omsättningstillgång.

Omsättningstillgångar, dvs tillgångar som inte är avsedda att stadigvarande brukas eller innehas i rörelsen, utgör för sparbankernas del den helt dominerande tillgångsposten. Beträffande värderingen av dessa tillgångar upptas i paragrafen två undantag från huvudregeln om att lägsta värdets princip skall gälla. Det första undantaget, intaget i *första punkten*, innebär att en omsättningstillgång får tas upp över anskaffningsvärdet om en upplysning om detta meddelas i årsredovisningen, dvs i en not i balansräkningen. Verkliga värdet utgör dock den övre gränsen.

I 14 § fjärde stycket BFL finns en motsvarande undantagsregel till lägsta värdets princip. En omsättningstillgång får enligt denna bestämmelse tas upp över anskaffningsvärdet, om särskilda omständigheter föreligger och det kan anses tillåtet enligt god redovisningssed. Medgivandet att omsättningstillgång kan få tas upp över anskaffningsvärdet innebär inte, att den i någon situation får värderas över sitt verkliga värde. Bestämmelsen kan enligt förarbetena till denna komma till användning när t.ex. en färdigställd större leverans av något särskilt skäl inte kan fullgöras före räkenskapsårets slut som avsikten var eller vad gäller värderingen av påbörjade men ännu ej färdigställda större objekt. Vid värderingen av dessa tillgångar bör ett företag kunna ta upp en efter försiktig bedömning beräknad andel av påräknelig vinst. Mycket stor restriktivitet måste iakttas då det gäller här ifrågavarande avsteg från lägsta värdets princip. Enligt 20 § första stycket p 1 BFL krävs särskild upplysning i årsbokslutet och årsredovisning när denna undantagsregel har utnyttjats.

Bestämmelsen i ifrågavarande punkt är betydligt mer liberal än bestämmelsen i 14 § fjärde stycket BFL. Det krävs således inte några särskilda omständigheter av den natur som nämnts i BFL:s bestämmelse utan det uppställs endast en upplysningsplikt för sparbanken för att tillgången skall få tas upp över anskaffningsvärdet. Även om de föreslagna värderingsreglerna av omsättningstillgångar bygger på huvudregeln om lägsta värdets princip innebär detta undantag, att det i praktiken inte

föreligger någon skillnad mellan de föreslagna och de gällande värderingsreglerna i detta avseende. För de allmänna aktiebolagen gäller utöver ovan beskriven bestämmelse inte något liknande undantag. Anledningen till denna skillnad i värderingen av omsättningstillgångar hos en sparbank och hos ett allmänt aktiebolag är att omsättningstillgångar hos sparbanken skiljer sig till sin natur väsentligt från andra aktiebolags tillgångar. Huvuddelen av ett allmänt aktiebolags omsättningstillgångar utgörs normalt av varulager, halvfabrikat och råvaror. Beträffande dessa tillgångar måste anskaffningsvärdet representera ett toppvärde på ett helt annat sätt än det rimligen måste göra beträffande sparbankens portföljer av värdehandlingar.

Exempel på fall där avsteg kan göras från lägsta värdets princip är redovisningen av olika valutor. Enligt detta stycke kan värdet tas upp till den officiella kursen på balansdagen. Tillgångar i utländsk valuta kan därvid komma att tas upp över anskaffningsvärdet. Ett annat fall där ett dylikt avsteg bör kunna göras är vid värdering av sådana aktier eller obligationer som utgör omsättningstillgångar. Dessa bör tas upp till det värde som framgår av börskursen på balansdagen.

I *andra punkten* ges särskilda regler om värderingen av obligationer. Dessa regler överensstämmer helt med de som är intagna i andra stycket av 48 § första stycket 2. Syftet med reglerna är att sparbankerna skall ha möjlighet att successivt anpassa obligationernas värden till en långsiktig marknadsutveckling. Tillfälliga kursväxlingar skall inte behöva återspeglas i bokföringen. Den grundläggande tankegången bakom detta är att sparbankernas obligationsinnehav normalt omfattar ett stort antal olika lån som kommer att ingå bland placeringarna under så lång tid att tillfälliga fluktuationer på marknaden blir utan större betydelse. Regeln har inneburit att en obligationsportfölj kunnat bokföras till ett högre värde än marknadsvärdet. Enligt en år 1974 föreslagen ändring av bestämmelsen fick det högsta bokföringsvärdet grundas på medelräntan under de senaste tio åren på obligationer som utfärdas av staten, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och Sveriges allmänna hypoteksbank och som har en återstående löptid på minst tio år. Med utgångspunkt från ett avkastningskrav lika med medelräntan beräknas ett teoretiskt obligationsvärde, benämnt medeltalsvärde, som ligger till grund för bokföringen. Bankinspektionen har fått till uppgift att fastställa medelräntan.

Den 1 januari 1982 ändrades medelräntan så att avkastningskravet numera utgörs av den genomsnittliga emissionsräntan i stället för den s.k. effektiva räntan. I underlaget för ränteberäkningen ingår obligationer utgivna av stadshypotekskassan, BOFAB och Spintab men däremot inte längre obligationer utgivna av staten och hypoteksbanken (prop. 1981/82:23). Anledningen till denna ändring var bl.a. att beräkningen av medelräntan för obligationer som har en återstående löptid på minst tio år hade givit ett inte avsett resultat mot bakgrund av att de flesta obligationslån, som emitterats på senare tid, har försetts med en femårig räntejusteringsklausul. Den nya regeln är inte så komplicerad och arbetskrävande som den tidigare.

I 48 § första stycket 2. andra meningen upptas en bestämmelse om värdering av bundna lån. Bestämmelsen tar sikte på lån med bunden

ränta som inte är kopplade till räntebunden upplåning. Den särskilda värderingsregeln skall således inte tillämpas på t.ex. räntebundna återlån, som är refinansierade i allmänna pensionsfonden. Före år 1968 innehöll 48 § SpL detaljerade värderingsregler om räntebundna lån. År 1968 ändrades dessa värderingsregler. Från att ha varit detaljerade föreskrivs numera endast att bundna lån skall tas upp till ett med hänsyn till det allmänna ränteläget anpassat värde. Regeln att värdet inte får sättas högre än det verkliga värdet gäller för alla fordringar, alltså även bundna lån. För bundna lån finns emellertid inte något marknadsvärde grundat på börsnoteringar att tillgå vid bestämmandet av detta verkliga värde. Värdet av ett bundet lån påverkas av ändringar i det allmänna ränteläget. För att det klart skall framgå att hänsyn till sådana ändringar skall tas vid värderingen av bundna lån föreskrivs att värdet av fordringar på grund av bundna lån inte får sättas högre än att avkastning erhålls efter en räntefot som svarar mot det allmänna ränteläget. I syfte att få till stånd en enhetlig värdering ankommer det på bankinspektionen att årligen meddela föreskrifter om värderingen av dessa tillgångar.

Av bankinstituten är det endast sparbankerna som har denna särskilda värderingsregel. Några motsvarande regler för bankaktiebolag eller kreditkassor har inte ansetts behövliga, eftersom dessa inte lämnar några räntebundna lån. Inte heller sparbanken lämnar numera några räntebundna lån och utredningen har därför inte överfört denna värderingsregel till förslaget.

5 §

Paragrafen som innehåller bestämmelser om värdering av sparbanks anläggningstillgångar och om möjligheterna att skriva upp sådana tillgångar, överensstämmer till stora delar med 11 kap. 5 § BAL. Motsvarande bestämmelser återfinns nu i 48 § första stycket 1. SpL.

Som framgår av tidigare lämnad uppställning får enligt de nuvarande bestämmelserna en sparbanks anläggningstillgång under anskaffningsåret endast tas upp till anskaffningsvärdet, dock att värdet får höjas med förbättringskostnader. Därefter får värdet på en anläggningstillgång inte sättas högre än det i närmast föregående balansräkning upptagna värdet. Vissa anläggningstillgångars värde får dock skrivas upp till det bestående värde som tillgången måste anses äga. Ändamålet med uppskrivning skall vara att täcka förlust i sparbankens rörelse. Uppskrivning får endast ske efter bankinspektionens medgivande och omfatta fast egendom, avsedd till stadigvarande bruk för sparbanken och tomträtt till fastighet, avsedd för sådant ändamål samt aktier i bolag, vilka uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som förvärvats för sparbankens behov.

Som framgår av *första stycket* bygger den föreslagna allmänna värderingsregeln för sparbanks anläggningstillgång på 15 § BFL, som föreskriver att en anläggningstillgång får tas upp till högst anskaffningsvärdet. Vidare följer av den ovan nämnda paragrafen att i anskaffningsvärdet får inräknas utgifter för värdehöjande förbättringar av tillgången, vilka nedlagts under räkenskapsåret eller balanserats från tidigare räkenskapsår. Med vissa undantag får en anläggningstillgång inte heller tas upp till

högre värde än det, vartill den är uppförd i närmast föregående balansräkning. Även bestämmelserna i 15 § andra stycket BFL om avskrivning på anläggningstillgång och bestämmelsen i samma paragrafs tredje stycke om nedskrivning av värdet på anläggningstillgång är tillämpliga.

BFL:s värderingsregler kompletteras i första stycket med en bestämmelse som säger att om tillgångens verkliga värde på balansdagen är lägre än anskaffningsvärdet får tillgången inte tas upp över detta verkliga värde. Anläggningstillgångar i en sparbank bör således — liksom omsättningstillgångar — värderas enligt lägsta värdets princip. Det verkliga värdet för tillgångar som stadigvarande används i rörelsen — fastigheter, datorutrustning och övriga inventarier — får därvid beräknas enligt en vedertagen bruksvärdeprincip. I praktiken innebär detta att ett normalt avskrivningsförfarande enligt bokföringslagen kommer att tillämpas.

15 § fjärde stycket BFL innehåller bestämmelser om uppskrivning av anläggningstillgångs värde. Anläggningstillgång, som äger ett bestående värde väsentligt överstigande det belopp vartill den är uppförd i närmast föregående balansräkning, får upptas till högst detta värde, om det belopp varmed uppskrivning sker används till erforderlig nedskrivning av värdet på andra anläggningstillgångar och särskilda skäl föreligger för en sådan utjämning. Fast egendom, som åsatts taxeringsvärde, får emellertid inte skrivas upp över taxeringsvärdet. I *andra stycket* kompletteras BFL:s uppskrivningsregel med att det skall krävas bankinspektionens medgivande för att sparbanken skall få skriva upp en anläggningstillgång. Så är fallet redan enligt gällande SpL.

Huvudprincipen skall alltjämt vara att en anläggningstillgång inte får tas upp över värdet i närmast föregående fastställda balansräkning. Detta framgår numera av 15 § första stycket 3 p BFL. Uppskrivning av en anläggningstillgång är således i princip förbjuden. I förhållande till gällande bestämmelser som tillkom i samband med 1955 års SpL innebär de föreslagna bestämmelserna om undantag från detta uppskrivningsförbud förhållandevis stora förändringar. En sparbank ges nu möjlighet att i princip skriva upp samtliga anläggningstillgångar som har ett bestående värde. I gällande SpL förbinds uppskrivningsmöjligheten exklusivt med syftet att täcka förlust i sparbankens rörelse. Den föreslagna bestämmelsen lämnar sparbank möjlighet att skriva upp anläggningstillgång för andra ändamål, vilka beskrivs i paragrafens tredje stycke.

Alltjämt bör dock som ett generellt tak för uppskrivningen gälla att tillgången får tas upp till högst det nya bestående värdet. I likhet med gällande rätt får emellertid fast egendom inte skrivas upp över gällande taxeringsvärde. Med hänsyn till sitt syfte bör sistnämnda regel tillämpas så att en sparbank med flera fastigheter inte får skriva upp fastigheternas sammanlagda redovisade värde utöver motsvarande sammanlagda taxeringsvärde.

För att en anläggningstillgång skall få skrivas upp krävs även enligt förslaget och gällande rätt bankinspektionens medgivande. Möjligheten till en uppskrivning är också enligt förslaget beroende av vad det belopp varmed uppskrivning sker skall användas till för ändamål. Enligt tredje stycket får uppskrivningsbeloppet användas till en nedskrivning av värdet på andra tillgångar, avsättning till reservfond eller avsättning till

uppskrivningsfond. I inspektionens medgivande bör därför även ligga en prövning huruvida det av sparbanken angivna ändamålet för användning av uppskrivningsbeloppet är tillåtet och lämpligt.

I *tredje stycket* anges till vilka ändamål uppskrivningsbeloppet får användas. Som tidigare nämnts får enligt gällande rätt en anläggningstillgång skrivas upp enbart för att därmed täcka förlust i rörelsen. I detta stycke anges tre olika ändamål med uppskrivning.

Punkt 1

Enligt denna punkt får uppskrivningsbeloppet användas till nedskrivning av värdet på omsättningstillgångar. Genom hänvisningen till 15 § fjärde stycket BFL gäller att nedskrivning av värdet även på anläggningstillgångar får ske. Uppskrivningsbeloppet får endast användas för en erforderlig nedskrivning av värdet på andra tillgångar, dvs endast i samband med en varaktig väsentlig värdeminskning beträffande tillgången i fråga. Möjligheten uppskrivning — nedskrivning begränsas endast till sådana fall då sådan utjämning är påkallad av särskilda omständigheter. Genom kravet på särskilda skäl markeras att utjämningsrätten endast bör förekomma undantagsvis. Särskilda skäl kan anses föreligga vid oförutsedda kraftiga förändringar i fråga om olika tillgångars användning och värde. För att nedskrivningsrätten inte skall missbrukas, måste situationen vara den att nedskrivningen under alla omständigheter måste företas, men att nedskrivningen inte får göras större än vad som är motiverat.

Enligt denna punkt bör således en sparbank på samma sätt som gäller för bankaktiebolag ha möjlighet att skriva upp värdet på en anläggningstillgång och använda uppskrivningsbeloppet till att skriva ned värdet på såväl anläggnings- som omsättningstillgång. Detta skiljer sig från vad som föreskrivs i ABL. Bestämmelsen i BL tillkom på förslag av 1949 års banklagssakkunniga. De framhöll att befogenheten att skriva upp anläggningstillgångar har sitt berättigande främst genom att den möjliggör avskrivning på värdet av andra tillgångar såväl anläggnings- som omsättningstillgångar. I proposition 1955:3 fann departementschefen att det därvid inte hade uttalats att också den avskrivning, som korresponderade med uppskrivningen, skulle — i likhet med vad ABL kräver — avse anläggningstillgång. Enligt departementschefen torde det vara motiverat, att banklagstiftningen lämnar något större frihet i detta avseende än den allmänna aktiebolagslagstiftningen, men att avskrivningens hänförande till annan anläggningstillgång dock bör betraktas som det normala.

Punkt 2

Enligt förslaget till BAL ges ett bankaktiebolag rätt att använda uppskrivningsbeloppet till en fondemission. För att bl.a. skapa jämbördiga förhållanden mellan bankaktiebolag och sparbanker har utredningen övervägt om sparbankerna skall ges rätt att binda uppskrivningsbeloppet till egna fonder genom avsättning till reservfond.

En uppskrivning av värdet på en anläggningstillgång innebär att man tar fram en orealiserad värdestegring på tillgången i fråga och alltså inte någon vinst på företagets verksamhet. Av denna anledning bör det vara

i princip förbjudet att göra uppskrivningar. För att möjliggöra en rättvisande balansräkning genom att en anläggningstillgång tas upp till ett mer realistiskt värde än anskaffningsvärdet har emellertid uppskrivning medgivits av billighetsskäl. Från denna synpunkt föreligger likformiga villkor för olika associationsformer. Med hänsyn till att det här inte är fråga om någon vinst som får delas ut gäller för bankaktiebolagens del att uppskrivningsbeloppet på något sätt måste bindas i bolaget. Så sker om beloppet via en fondemission tillförs aktiekapitalet. Skulle ett uppskrivningsbelopp däremot föras till ett bankaktiebolags reservfond, skulle detta innebära att förbudet att använda beloppet för vinstutdelning skulle överträdas. Genom att en förlust täcks via uppskrivningsbelopp som tillförs reservfonden öppnas möjlighet till vinstutdelning av belopp som annars hade måst åtgå för förlusttäckning.

Med hänsyn till den särskilda associationsform som sparbank utgör och i vilken inte förekommer någon vinstutdelning samt till den särskilda karaktär reservfonden i sparbank har, ser utredningen inga hinder mot att sparbank får rätt till en permanent bindning av anläggningstillgångars uppskrivna värde till egna fonder. Härigenom kommer även sparbank i åtnjutande av de fördelar i kapitaltäckningshänseende som en bindning av uppskrivningsbeloppet till egna fonder medför. Som ett andra ändamål med uppskrivning av anläggningstillgångs värde föreslår utredningen att sparbank får avsätta uppskrivningsbeloppet till reservfonden.

Punkt 3

Liksom i BAL föreslår utredningen i detta förslag att uppskrivningsbeloppet inte omedelbart behöver användas till endera av de två tidigare beskrivna dispositionerna. Uppskrivningsbeloppet bör även kunna tillfälligt bindas i en uppskrivningsfond. Denna fond tillhör sparbankens egna fonder, vilket framgår av den ändring som företagits i kapitaltäckningsbestämmelserna (3 kap. 7 § tredje stycket).

Av paragrafens *fjärde stycke* framgår att uppskrivningsfonden endast får tas i anspråk för de i tredje stycket under punkterna 1 och 2 angivna ändamålen samt för nedskrivning av annan anläggningstillgång enligt 15 § fjärde stycket BFL.

6 § Bestämmelserna i 17 § andra och tredje styckena bokföringslagen (1976:125) gäller inte för sparbank.

Vid uppställning av resultaträkningen och balansräkningen samt vid specificering enligt 8 § skall andelar i andra företag än aktiebolag likställas med de aktier som sparbanken äger.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande sparbankslagstiftning, överensstämmer med 11 kap 6 § BAL.

Första stycket

Enligt 17 § andra och tredje styckena BFL får utgifter för teknisk hjälp, forsknings- och utvecklingsarbete, provdrift, marknadsundersökningar samt kapitalrabatt och direkta emissionsutgifter vid upptagande av lång-

fristiga lån tas upp som tillgångar. Enligt gällande SpL får dock dessa utgifter inte tas upp som tillgångar. Utredningen anser att denna ordning även fortsättningsvis bör gälla. I paragrafen föreskrivs där för att de nämnda bestämmelserna i BFL inte gäller för sparbanken. Undantag har emellertid inte gjorts för bestämmelserna i 17 § första stycket BFL som behandlar värdet av förvärvad goodwill. Sparbankerna får därigenom möjlighet att ta upp sådan goodwill som tillgång. Detta utgör även en nyhet för bankaktiebolagen och utredningen hänvisar därför i detta sammanhang till vad som i denna fråga har anförts i inledningen till 11 kap. BAL.

Andra stycket överensstämmer med 11 kap. 6 § andra stycket BAL. Bestämmelsen saknar motsvarighet i gällande lag med hänsyn till att en sparbank enligt 24 § SpL endast får förvärva aktier under vissa förutsättningar. Enligt förslagets 3 kap. 4 § ges sparbanken emellertid vissa möjligheter att förvärva andra andelar än aktier, t.ex. andelar i ett handelsbolag och ekonomiska föreningar.

I detta stycke föreskrivs att av sparbanken ägda andelar i företag som inte är aktiebolag, t.ex. andelar i ekonomiska föreningar, handelsbolag eller kommanditbolag, vid uppställning av resultat- och balansräkningarna skall jämställas med av sparbanken ägda aktier.

7 § I balansräkningen skall aktier i dotterföretagen tas upp som en särskild post bland tillgångarna.

De belopp till vilka sparbankens fonder uppgår, skall redovisas var för sig och uppföras bland skulderna. Benämningen fond får endast användas för grundfond, reservfond, garantifond och uppskrivningsfond.

Utgifter för sparbankens bildande, för bildande av garantifond eller för sparbankens förvaltning får inte tas upp som tillgångar.

I paragrafen, som motsvaras av 11 kap. 7 § BAL, upptas erforderliga bestämmelser om balansräkningen. Paragrafen motsvaras delvis av 48 § första stycket punkterna 5 och 6 SpL.

I *första stycket* klargörs att aktier i dotterföretag skall redovisas separat från andra sparbanken tillhöriga aktier. Det är ett led i koncernredovisningen att så sker. Dessa aktier är att hänföra till anläggningstillgångar. Bestämmelser om specifikation av aktieinnehavet upptas i 8 § första stycket 1.

I *andra stycket* upptas bestämmelsen om sparbankens egna fonder. På samma sätt som föreskrivs i 48 § första stycket 5. SpL skall sparbankens fonder särredovisas och dess belopp tas upp bland skulderna. Sparbankens egna fonder utgörs av grundfond, reservfond och garantifond. Därjämte bör numera även medräknas uppskrivningsfond såsom nämnts vid 5 § tredje stycket 3. Benämningen fond får begagnas endast för ovan nämnda fonder. För andra särskilda ändamål avsatta medel måste därför bokföras under annan titel, t.ex. "konto" eller därmed jämförlig beteckning. I 3 kap. 7 § tredje stycket anges även vad som avses med sparbanks egna fonder.

I BAL:s motsvarande bestämmelse delas bankaktiebolagets eget kapital upp i bundet och fritt eget kapital. Med bundet eget kapital förstås sådana delar av det egna kapitalet som inte kan tas i anspråk för vinst-

utdelning och med fritt eget kapital förstås vad som benämns vinst enligt balansräkningen, dvs fria fonder, balanserad vinst samt räkenskapsårets vinst. Någon motsvarande uppdelning av sparbanks egna fonder torde inte vara aktuell. Det enda fria egna kapitalet som f. n. kan finnas i en sparbank är ett belopp om fem procent av årets nettovinst, som kan användas för allmännyttiga och välgörande ändamål.

I sparbank finns inga fria fonder eller balanserad vinst. Nettovinstbegreppet torde inte heller ha betydelse för sparbank, se närmare kommentaren till 11 kap. 7 § andra stycket BAL.

I *tredje stycket*, som överensstämmer med 48 § första stycket 6. SpL, förbjuds aktivering av kostnader för sparbanks bildande och för bildande av garantifond. Grunden för att dessa utgifter omedelbart skall avföras såsom kostnader är att ifrågavarande åtgärder inte i och för sig kan anses komma den ekonomiska verksamheten under kommande år till godo. I stycket förbjuds också aktivering av kostnader för sparbankens löpande förvaltning.

Vad gäller sparbankens möjlighet att såsom tillgång ta upp värdet av förvärvad goodwill, hänvisas till 6 § och inledningen till 11 kap. BAL.

I 11 kap. 7 § sista stycket ABL finns intagna bestämmelser som reglerar specifikationsskyldigheten i fråga om bl.a. inbördes fordrings- och skuldförhållanden i en koncern. I dessa bestämmelser anges att om i fordrings- eller skuldpost enligt balansräkningen upptagits fordringar och skulder till dotterföretag, så skall beloppen anges särskilt. Detta innebär att upplysning inte bara skall lämnas om det sammanlagda beloppet av överskjutande fordran eller skuld utan också för varje särskilt slag av fordringar eller skulder skall anges vad som därav avser dotterföretag. Uppgiften kan lämnas inom linjen. Vidare upptas samma krav på särredovisning av fordringar hos eller skulder till moderbolag. Bestämmelsen riktar sig naturligen till sådana dotterföretag som drivs i aktiebolagsform. Sådan redovisningsskyldighet föreligger inte enligt gällande SpL. Mellanhavanden med moderbolaget utgör emellertid erfarenhetsmässigt ofta betydande belopp i dotterbolags balansräkningar och upplysningar om detta kan vara av stor vikt för en läsares förståelse av ett sådant bolags finansieringsförhållanden. Ett bolag, som samtidigt är moder- och dotterbolag, skall var för sig visa mellanhavanden med sina dotterföretag och med sitt moderbolag.

Slutligen innehåller dessa bestämmelser samma regler om separat redovisning av panter och därmed jämförliga säkerheter samt ansvarsförbindelser som i första punkten stadgas i fråga om fordringar och skulder. Med pant avses givetvis alla sådana säkerheter som tas upp i balansräkningen under denna rubrik. Förutom handpanter avses sålunda bl.a. inteckningshandlingar av olika slag. Uttrycket "med pant jämförliga säkerheter" har tillkommit främst med tanke på äganderättsförbehåll till tillgångar som köpts på avbetalning eller annars på kredit. Det får nämligen anses stå i överensstämmelse med god redovisningssed att ett bolag som inköpt och fått leverans av tillgångar med äganderättsförbehåll också tar upp dessa i sin balansräkning. Förekommer sådan försäljning mellan t.ex. moderbolag och dotterföretag, bör naturligen särskild upplysning lämnas också om detta förhållande.

Utredningen finner att dessa bestämmelser som ger uttryck för god redovisningssed i princip även skall tillämpas inom sparbankskoncerner. Med hänsyn till de olika förhållanden som gäller för sparbankerna uppstår särskilda svårigheter att i lagtext klara ut hur sparbankens eller dess dotterföretags mellanhavanden närmare skall särredovisas. Bankkoncernernas struktur torde göra det redovisningsmässigt svårt att ta fram olika konton för särredovisning. Av denna anledning anser utredningen att en bestämmelse motsvarande den i 11 kap. 7 § sista stycket ABL inte bör tas in i förslaget till ny sparbankslag. I stället anser utredningen att bankinspektionen enligt bestämmelsen i 1 § andra stycket, vilken i sin tur hänvisar till bestämmelsen om god redovisningssed i BFL, skall svara för den närmare utformningen av denna för koncernförhållanden viktiga specifikationsskyldighet. Utredningen har i förslaget till BAL intagit samma ståndpunkt.

8 § Utöver vad som följer av bokföringslagen (1976:125) skall i resultaträkningen och balansräkningen uppgifter och särskilda uplysningar lämnas i följande hänseenden:

1. Aktier skall tas upp med angivande för varje bolag av dess namn, antalet aktier samt dessas nominella värde och bokförda värde. För varje bolag skall vidare anges aktiernas röstvärde samt den utdelning som erhållits. Bankinspektionen får tillåta att aktier redovisas utan specifikation.
2. Ändringar i beloppen av de egna fonderna jämfört med föregående balansräkning skall specificeras.
3. För fastigheter som är anläggningstillgångar skall anges de sammanlagda taxeringsvärdena fördelade på de tillgångar som tagits upp under särskilda poster i balansräkningen.
4. Om det har förekommit sådana förändringar i resultaträkningen eller balansräkningen beträffande posternas gruppering eller något annat som väsentligt påverkar jämförbarheten mellan åren, skall redogörelse lämnas för förändringarna.

De uppgifter och särskilda upplysningar som avses i första stycket får tas in i noter, om tydliga hänvisningar görs vid de poster i redovisningshandlingarna till vilka de hänför sig.

Paragrafen, som motsvarar 11 kap. 8 § BAL, ger föreskrifter om skyldighet att lämna vissa tilläggsuppgifter och särskilda upplysningar i anslutning till resultaträkning och balansräkning.

I paragrafen införs det nya begreppet noter till resultat- och balansräkningarna. Skälet till detta är i korthet följande. I lag och praxis krävs i många fall kompletterande upplysningar om posterna i resultat- och balansräkningarna, vilka upplysningar inte lämpligen kan eller bör insättas i själva redovisningshandlingarna, bl.a. eftersom dessa då kan bli oöverskådliga. Enligt gällande lag hänförs dessa upplysningar i vissa fall till förvaltningsberättelsen, i andra fall skall de lämnas inom linjen eller i särskild bilaga. Placeringen av sådana upplysningar i förvaltningsberättelsen medför att sammanhanget mellan en kommentar eller en specifikation och den post vartill den hänför sig inte blir så direkt som är önskvärt. Läsaren förbiser lätt kommentaren. Det är lämpligt att själva resultat- och balansräkningarna blir så upplysande som möjligt. I enlighet med BAL förordar utredningen därför den teknik med en notapparat

som efter engelskt och amerikanskt mönster under senare år kommit att tillämpas också av sparbankerna.

Bestämmelserna är utformade så att noterna kan undvaras, om motsvarande uppgift eller upplysning i stället lämnas i resultat- eller balansräkning. Däremot kan noterna inte ersätts genom omnämnande i förvaltningsberättelsen.

Om en uppgift enligt paragrafen tas in i not, skall tydlig hänvisning göras vid den eller de poster i redovisningshandlingarna, vartill uppgiften hänför sig. Detta sker lämpligen genom att i postens text eller vid dess belopp anges notens nummer t.ex. "Not 1". Återfinns noten på samma sida, är en enkel fotnothänvisning uppenbarligen tillräcklig. Noterna blir sålunda en form av tillägg till resultat- och balansräkningarna. Dessa tillägg är naturligtvis oavskiljbara, dvs noterna och hänvisningarna till dem får inte utslutas i avskrifter eller vid tryckning av årsredovisningen.

Paragrafen anger uttömmande vilka föreskrivna uppgifter som får tas i noter. Specifikation som krävs enligt 7 § detta kapitel och bestämmelserna i bokföringslagen i fråga om resultat- och balansräkning får alltså inte lämnas i not med åberopande av förevarande paragraf. Däremot står det varje sparbank fritt att utnyttja nottekniken för frivilliga kompletteringar och upplysningar utöver vad som krävs i lag.

Av paragrafens fyra punkter avser de tre första kompletterande uppgifter till särskilda poster i balansräkningen. I många fall torde en sådan uppgift kunna lämnas direkt i balansräkningen. Intas uppgiften i not bör hänvisning ske vid ifrågavarande balanspost eller- poster. Punkten 4 avser särskilda upplysningar som i regel kräver en kortare eller längre löpande text, varför upplysningen normalt kommer att lämnas i not. Hänvisning till noten kan i vissa fall bli erforderlig både i resultat- och balansräkningarna.

Punkt 1. Under denna punkt upptas föreskrifter om specifikation av sparbankens innehav av aktier och sådana andelar som enligt 6 § skall likställas med aktier. I fråga om aktiernas och andelarnas värden skall för varje post i specifikationen anges såväl nominella värdet som bokförda värdet. Vidare skall för varje bolag anges aktiernas röstvärde samt den utdelning som erhållits.

Bankinspektionen får meddela dispens från kravet på specifikation av aktier. Därav följer att inspektionen även bör kunna dispensera från kravet på specifikation av röstvärde och utdelning. Det kan t.ex. inte vara meningsfullt att sparbank som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse specificerar varje aktiepost i den aktieportfölj som får förvärvas enligt 16 § fondkommisionslagen. Det bör räcka med en klumpredovisning av aktierna och utdelningen i denna portfölj, vars sammansättning växlar under året. Detsamma gäller sådana aktier, som sparbanken förvärvar i samband med en emission i vilken sparbanken medverkat (3 kap. 5 §). En klumpredovisning av å ena sidan utdelningen från alla andra än organisationsaktierna och å andra sidan utdelningen från sparbankens organisationsaktier borde även vara möjlig.

Punkt 2 föreskriver att förändringar i de egna fonderna under räkenskapsåret skall specificeras.

De egna fonderna kan förändras på många olika sätt. Reservfonden ändras genom vinstdisposition eller förlusttäckning eller genom att upp-

skrivningsbelopp enligt 5 § tredje stycket 2 avsätts till fonden. Grundfond och garantifond kan helt eller delvis återbäras eller återbetalas. Uppskrivningsfond kan ökas eller minskas på sätt 5 § tredje och fjärde styckena föreskriver. För varje ändring i de egna fonderna skall anges slaget av ändring samt beloppet i fråga.

Punkt 3 föreskriver att uppgift om fastigheters sammanlagda taxeringsvärden skall lämnas. Värdena skall fördelas på de under särskilda poster i balansräkningen upptagna tillgångarna. Kravet på redovisning av taxeringsvärden gäller endast fastigheter som är anläggningstillgångar.

Punkt 4 föreskriver upplysningsskyldighet i fråga om förändringar i resultat- och balansräkning som väsentligt påverkar jämförbarheten mellan åren. Om beträffande posters gruppering eller eljest förekommit förändring i resultat- eller balansräkning, som väsentligt påverkar jämförbarheten mellan åren, skall sålunda enligt punkten redogörelse lämnas för förändringarna.

9 § Förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

I förvaltningsberättelsen skall upplysningar lämnas om

1. sådana förhållanden som inte skall redovisas i resultaträkningen eller i balansräkningen men som är viktiga för bedömningen av sparbankens verksamhetsresultat och ställning, samt

2. händelser av väsentlig betydelse för sparbanken, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet av i sparbanken anställda personer under räkenskapsåret. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels till övriga anställda och delegater i sparbanken. Tantiem och därmed jämställd ersättning till styrelsen skall anges särskilt.

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande sparbankens vinst eller förlust.

Sparbanken skall till förvaltningsberättelsen foga en kapitaltäckningsanalys. I denna skall lämnas uppgifter om sparbankens egna fonder, om därmed enligt 3 kap. 7 § likställt kapital och om kapitalkravet enligt bestämmelserna i nämnda lagrum.

Paragrafen, som behandlar förvaltningsberättelsens innehåll, överensstämmer med 11 kap. 9 § BAL samt motsvaras av 50 § SpL och 21 § SpK.

Första stycket innehåller den grundläggande föreskriften att förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

Enligt *andra stycket* skall upplysning lämnas dels om sådana för bedömning av sparbankens resultat och ställning viktiga förhållanden, som inte skall redovisas i resultat- eller balansräkning, dels om händelser av väsentlig betydelse för sparbanken även om de inträffat efter räkenskapsårets utgång. Detta överensstämmer med gällande lag utom på den viktiga punkten att den s.k. förfångsklausulen har slopats.

De skäl som anförts för klausulens slopande för de allmänna aktiebolagen, dvs. att skapa förutsättningar för en öppen redovisning av alla

sådana förhållanden som underlättar bedömningen av bolagets resultat och ställning, gäller även för sparbankerna. Utredningen vill emellertid peka på lagrådets tveksamhet att från lagtexten utmönstra de ifrågavarande förfångsklausulerna (prop. 1975:103 s. 767 f). Enligt lagrådets uppfattning skulle en öppen redovisning i vissa fall varken vara i myndigheternas, de anställdas eller andra borgenärers eller aktieägarnas intresse. I viss parallellitet med brottsbalkens bestämmelser om nöd måste den underförstådda regeln anses gälla att styrelsen skall kunna underlåta redovisning om en sådan skulle vara uppenbart oförsvarlig med hänsyn till bolagets intressen. Departementschefen instämde i vad lagrådet anfört.

Enligt *tredje stycket* skall liksom enligt gällande lag i förvaltningsberättelsen anges medeltalet av i sparbanken anställda personer under räkenskapsåret. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning och dels till övriga anställda och delegater i sparbanken. Beträffande "personer i ledande ställning" får det ankomma på bankinspektionen att närmare bestämma denna krets så att likformighet nås mellan de olika bankinstituten. I denna krets, som omfattar såväl anställda som delegater, bör alltid verkställande direktörens ställföreträdare ingå.

Av det i lagtexten använda uttrycket "räkenskapsårets löner och ersättningar" framgår att det är årets kostnadssumma, ej utbetalningssumma av löner etc, som skall anges. Till "ersättningar" som åsyftas i stycket hör arvoden, provisioner, semesterersättningar och andra belopp som utgår direkt till vederbörande, däremot inte pensions- och socialförsäkringspremier o.d.

I ABL krävs att tantiem till styrelsen skall särredovisas. Med tantiem avses en volymbestämd ersättning, t.ex. en viss procent av omsättningen, rörelseresultatet e.d. Tantiem är i många länder en vanlig form för gottgörelse till styrelsen och verkställande direktören. I Sverige är sådan ersättning förhållandevis ovanlig och förekommer inte i sparbankerna. Något förbud mot sådan ersättning stadgas inte i SpL. Det kan emellertid sättas i fråga huruvida gottgörelse i form av tantiem rimmar med ändamålsbestämmelsen (1 kap. 1 § andra stycket) att sparbank inte skall uppbäras av något som helst vinstsyfte för enskilda. Denna form av gottgörelse bör således i princip inte få förekomma i en sparbank. Lämnas gottgörelse i form av tantiem bör dock denna ersättning till styrelsen på samma sätt som ABL föreskriver särskilt redovisas i förvaltningsberättelsen.

I *fjärde stycket* föreskrivs i enlighet med gällande lag att förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande vinst eller förlust. Förslaget skall omfatta de belopp som i balansräkningen redovisas som balanserad vinst eller förlust och nettovinst eller förlust för räkenskapsåret.

I 11 kap. 9 § ABL finns en bestämmelse, att till förvaltningsberättelsen i större företag skall fogas en finansieringsanalys. Ändamålet med en sådan analys är att ge en översikt över ett företags finansierings- och investeringsförhållanden. Utredningen finner inte att en sådan analys har något större värde i en sparbanks förvaltningsberättelse. I *femte*

stycket föreslår utredningen i stället att sparbanken till förvaltningsberättelsen skall foga en kapitaltäckningsanalys. I analysen skall anges kapitalkravet fördelat på de olika riskklasserna. Närmare föreskrifter om vad analysen skall innehålla och hur den skall ställas upp, bör meddelas av bankinspektionen i samråd med bankerna.

6.2.7.2 Koncernredovisning

10 § I en sparbank som är moderföretag skall, utöver årsredovisning för sparbanken, för varje räkenskapsår avges koncernredovisning bestående av koncernresultaträkning och koncernbalansräkning. Redovisningen skall hänföra sig till balansdagen för sparbanken.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket och 3 § skall tillämpas på koncernredovisningen.

Paragrafen, som innehåller grundläggande bestämmelser om koncernredovisningens omfattning och inriktning, motsvaras av 11 kap. 10 § BAL.

I *första stycket* föreskrivs att sparbanken såsom moderföretag skall avge koncernredovisning, som skall bestå av koncernresultaträkning och koncernbalansräkning. Redovisningen skall hänföra sig till balansdagen för sparbanken.

Hänvisningen i *andra stycket* till 2 § andra stycket innebär att koncernredovisningen skall undertecknas av samtliga styrelseledamöter i sparbanken, samt att en till styrelseprotokollet antecknad avvikande mening skall fogas till redovisningen.

Vidare innebär hänvisningen till 3 § att koncernredovisningen skall underställas revisorerna i sparbanken för granskning minst en månad före den ordinarie sparbanksstämman samt att koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen skall läggas fram på sparbanksstämman och offentliggöras. Genom hänvisningen erinras även om skyldigheten att sända koncernredovisningshandlingarna till bankinspektionen.

Bevis om att både koncernresultaträkning och koncernbalansräkning fastställts skall vidare utfärdas med uppgift också om det beslut sparbanksstämman träffat i fråga om sparbankens vinst eller förlust.

Att handlingarna skall tillhandahållas huvudmännen i sparbanken föreskrivs i 5 kap. 9 § fjärde stycket.

11 § Koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen skall var för sig utgöra ett sammandrag av sparbankens och dess dotterföretags resultaträkningar och balansräkningar upprättat enligt god redovisningssed och med iakttagande i tillämpliga delar av 2 § första stycket och 4—8 §§.

Koncernresultaträkningen skall utvisa koncernens årsresultat efter avdrag för redovisad vinstutdelning inom koncernen och avdrag eller tillägg för ökning eller minskning av internvinster under räkenskapsåret. Med internvinst avses sparbankens andel av vinst som uppkommit genom att en tillgång överlåtits inom koncernen, i den mån inte tillgången därefter överlåtits till köpare utanför koncernen eller tillgången förbrukats eller dess värde satts ned hos det företag inom koncernen som förvärvat tillgången.

Vid koncernredovisningen får de undantag från första eller andra stycket göras som förhållandena kräver om det med hänsyn till koncernens sammansättning eller andra särskilda skäl,

1. är förenat med synnerliga svårigheter att i vissa hänseenden tillämpa bestämmelserna, eller
2. av bankinspektionen lämnas medgivande till detta.

För sådana avvikelser skall en motiverad redogörelse lämnas i sparbankens förvaltningsberättelse.

I förvaltningsberättelsen för en sparbank som är moderföretag skall vidare i tillämpliga delar lämnas sådana upplysningar om koncernen som avses i 9 § andra och tredje styckena. Redogörelse skall lämnas för vilka metoder och värderingsprinciper som använts vid upprättandet av koncernredovisningen.

Paragrafen reglerar koncernredovisningens innehåll och motsvaras av 11 kap. 11 § ABL. I *första stycket* föreskrivs att resultaträkningen och balansräkningen för koncernen skall var för sig vara ett sammandrag av koncernföretagens redovisningshandlingar. För upprättande av sammandraget är den goda redovisningsseden vägledande. Utöver denna lag gäller som tidigare nämnts bokföringslagens bestämmelser och bankinspektionens anvisningar.

Beträffande möjligheten att ta upp värdet av förvärvad goodwill som tillgång i koncernredovisningen hänvisas till inledningen av 11 kap. BAL.

Den i stycket intagna hänvisningen till 2 § innebär bl.a. att föregående års koncernresultaträkning och koncernbalansräkning skall tas in i årets koncernredovisning på samma sätt som gäller i fråga om sparbankens egen årsredovisning.

Enligt *andra stycket* skall vid beräkningen av koncernens årsresultat, vilket skall anges i koncernresultaträkningen, enligt första punkten i stycket som avdragspost tas upp ökning av intern vinst sedan föregående balansdag resp., som tilläggspost upptas minskning av internvinst. Vidare skall avdrag göras för under året redovisad vinstutdelning mellan företag inom koncernen.

Definitionen på internvinst överensstämmer med ABL:s. Med internvinst avses således sparbankens andel av vinst på överlåtelse av tillgång inom koncernen, i den mån ej överlåtelse av tillgången därefter skett till köpare utanför koncernen eller förbrukning av tillgången eller nedsättning av dess värde ägt rum hos det företag inom koncernen som förvärvat tillgången. Internvinst kan alltså uppkomma genom överlåtelse från sparbanken till dotterföretag eller från dotterföretag till sparbanken eller till annat dotterföretag.

Bestämmelsen om internvinst avser överlåtelse av alla slags tillgångar. Uttrycket "sparbankens andel" av vinsten åsyftar att vid uppräkningen av internvinst avdrag får göras för den vinst som belöper på utomståendes minoritetsandelar i dotterföretag.

Utredningens förslag saknar bestämmelser om formen och metoderna för koncernresultaträkningens och koncernbalansräkningens upprättande. Detta gäller även utredningens förslag till BAL. Utredningen anser att det bör ankomma på bankinspektionen att följa utvecklingen

på området och utarbeta närmare föreskrifter för bankernas koncernredovisning. I svensk praxis förekommer huvudsakligen två skilda metoder för eliminering av moderföretagets redovisade värde av aktier i dotterbolag, nämligen parivärdemetoden och förvärvsmetoden (past-equity-metoden). Förvärvsmetoden, vars tillämpning anses leda till riktigare koncernbalansräkningar, har efter hand vunnit ökad tillämpning och utredningen rekommenderar därför att denna metod används.

I *tredje stycket* finns bestämmelser om att sparbanken kan avvika från redovisningsbestämmelserna i första och andra stycket. Avvikelse får ske, om det med hänsyn till koncernens sammansättning eller andra särskilda skäl är förenat med synnerliga svårigheter att tillämpa första och andra styckena eller om bankinspektionen lämnar sitt medgivande till avvikelse.

Punkt 1. Skilda bokslutsdagar kan i regel inte anses ge anledning till att inte ta med ett dotterföretag i koncernredovisningen. Undantagsregeln tar i stället sikte på bl.a. följande fall. I fråga om dotterföretag som nyligen införlivats med koncernen kan under ett övergångsskede skilda kontoplaner och konteringsprinciper ge obalans åt ett koncernsammandrag, varför undantagsbestämmelsen kan behöva åberopas. Samma kan förhållandet vara i fråga om ett nyligen övertaget företag med annat räkenskapsår än koncernen i övrigt. En sådan omständighet är dock inte en tillräcklig grund för att helt och hållet utesluta företaget från koncernredovisningen med hänsyn till att krav bör kunna ställas på att månadsbokslut eller annat periodiskt bokslut utarbetas.

Punkt 2. Bankinspektionen bör kunna lämna medgivande till undantag från redovisningsbestämmelserna i första och andra stycket. Sådana fall kan tänkas i fråga om bolag, vars aktier sparbanken övertagit för skyddande av fordran och i fråga om bolag, vars aktier sparbanken övertagit vid medverkan vid emissioner. Det förekommer att sparbanken har vissa smärre dotterbolag — främst fastighetsbolag — med synnerligen obetydlig inverkan på koncernens ställning och resultat. Även i fråga om dessa bolag bör inspektionen i vissa fall kunna lämna medgivande till undantag.

Av stycket framgår att företagens avvikelser samt skälen för denna skall anges i sparbankens förvaltningsberättelse.

I *fjärde stycket* ges föreskrifter om vilka ytterligare uppgifter avseende koncernen som skall tas in i sparbankens förvaltningsberättelse. I denna skall sålunda enligt hänvisningen i stycket till 9 § tas med upplysningar om viktiga förhållanden och händelser av väsentlig betydelse för koncernen såsom kompletterande underlag för den fullständiga koncernbedömningen. Vidare skall på sätt som föreskrivs i 9 § redovisas antalet anställda inom koncernen samt löner och ersättningar till dessa.

För att möjliggöra en bättre förståelse för det siffermaterial som presenteras i koncernredovisningshandlingarna föreskrivs vidare i förevarande stycke att uppgift skall lämnas om vilka metoder och värderingsprinciper som kommit till användning. Redogörelse skall alltså lämnas om bl.a. koncernbalansmetod, t.ex. parivärde- eller förvärvsmetod. Genom den fullständiga koncernredovisningen kommer direkt koncernens årsresultat (nettovinst eller förlust) att framgå.

6.2.7.3 Delårsrapport

12 § En sparbank skall minst en gång under det räkenskapsår som omfattar mer än tio månader avge särskild redovisning (delårsrapport). Rapporten skall avse sparbankens verksamhet från räkenskapsårets början. En delårsrapport skall omfatta två tredjedelar av räkenskapsåret.

Delårsrapport avges av styrelsen eller, om styrelsen bestämmer det, av verkställande direktören. Rapporten skall hos sparbanken hållas tillgänglig för envar och genast sändas till huvudmännen. Om skyldigheten att sända in delårsrapport till bankinspektionen finns det föreskrifter i 13 kap. 6 § 3.

Paragrafen, som motsvarar 11 kap. 12 § BAL, ger grundläggande bestämmelser om angivande av delårsrapport.

Första stycket

Samtliga sparbanker blir enligt förslaget skyldiga att årligen avge minst en delårsrapport. Enligt 1 § första stycket skall som huvudregel räkenskapsåret utgöras av kalenderåret. När bokföringsskyldighet inträder eller upphör, kan dock räkenskapsåret vara längre eller kortare än kalenderåret. Behovet av delårsrapport är naturligtvis mindre — eller helt obefintligt — om verksamhetsåret omfattar kortare tid än normalt tolv månader. Någon nedre tidsgräns för räkenskapsår finns inte. Av praktiska skäl föreskrivs därför i stycket att delårsrapport endast skall avges för räkenskapsår som omfattar mer än tio månader.

Den obligatoriska delårsrapporten skall omfatta en rapportperiod om två tredjedelar av räkenskapsåret och skall alltid avse verksamheten från räkenskapsårets början.

Det åligger i första hand styrelsen att svara för delårsrapporteringen. I överensstämmelse med praxis föreskrivs i *andra stycket* att styrelsen kan uppdra åt verkställande direktör att avge delårsrapport, vilket torde kunna bidra till att rapporten avges snabbt.

I andra stycket ges vidare föreskrifter om spridning och offentliggörande av delårsrapport. Först och främst skall rapporten hållas tillgänglig för envar hos sparbanken och översändas till samtliga huvudmän. Avges flera delårsrapporter gäller bestämmelserna samtliga rapporter.

För att tillgodose offentlighetsintresset föreskrivs också i 13 kap. 6 § 3. att delårsrapporten skall sändas in till bankinspektionen så snart det kan ske. En erinran om detta har tagits in i andra stycket. I ABL:s motsvarande bestämmelse föreskrivs att endast den obligatoriska delårsrapporten skall sändas in till patent- och registreringsverket och att detta skall ske senast två månader efter rapportperiodens utgång. Utredningen finner inte skäl att uppställa någon bestämd tidsgräns för sparbankerna utan förutsätter att dessa sänder delårsrapporten med största skyndsamhet till bankinspektionen. Vidare anser utredningen att sparbankerna bör sända in samtliga delårsrapporter till bankinspektionen och inte bara den som obligatoriskt skall avges. Detta överensstämmer med rådande praxis vad gäller bankaktiebolagen.

13 § I delårsrapport skall översiktligt redogöras för verksamheten och resultatutvecklingen i denna samt för utvecklingen av inlåningen, utlåningen och likvi-

diteten sedan det föregående räkenskapsårets utgång. Vidare skall i belopp anges resultatet före bokslutsdispositioner och skatt under rapportperioden. Bestämmelserna i 9 § andra stycket gäller i tillämpliga delar för delårsrapporten.

Är sparbanken moderföretag, skall sparbanken i delårsrapport, utöver uppgifter för sparbanken lämna uppgifter för koncernen i tillämpliga delar motsvarande vad i första stycket sägs.

Paragrafen, som motsvarar 11 kap. 13 § BAL, anger vilka uppgifter som skall ingå i en delårsrapport.

I *första stycket* föreskrivs till en början att i delårsrapport skall lämnas en översiktlig redogörelse för verksamheten och resultatutvecklingen i denna samt för utvecklingen av inlåningen, utlåningen och likviditeten under rapportperioden.

Bestämmelserna i 9 § andra stycket första punkten om förvaltningsberättelsens innehåll gäller i tillämpliga delar för delårsrapport. Detta ger ramen för beskrivningen av hur verksamheten fortskridit. Obligatoriskt skall sålunda upplysning lämnas om alla för bedömningen av sparbankens resultat och ställning viktiga förhållanden samt händelser av väsentlig betydelse för sparbanken, även om de inträffat efter rapportperiodens slut. Ett kvalitativt uttalande om resultatutvecklingen torde vara till fyllest.

Utöver den beskrivna redogörelsen skall enligt första stycket också lämnas beloppsuppgift om resultatet före bokslutsdispositioner och skatt under rapportperioden.

I *andra stycket* föreskrivs att sparbanken såsom moderföretag skall, utöver uppgifter för sparbanken lämna uppgifter för koncernen i tillämpliga delar motsvarande vad som föreskrivs i första stycket.

14 § Om det inte möter särskilda hinder, skall i anslutning till uppgifterna enligt 13 § även lämnas motsvarande uppgifter för samma rapportperiod under det föregående räkenskapsåret.

Begrepp och termer i delårsrapport skall i möjlig mån överensstämma med dem som använts i den senast framlagda årsredovisningen.

I paragrafen, som överensstämmer med 11 kap. 14 § BAL, föreskrivs att en delårsrapport skall innehålla uppgifter för motsvarande period föregående år. Använda termer och begrepp bör enligt paragrafen överensstämma med dem som använts i senast framlagda årsredovisning.

Genom dessa bestämmelser underlättas bedömningen av resultatutvecklingen och användningen av delårsrapporten som kontrollinstrument för prognoser grundade på tidigare avgiven årsredovisning. Bestämmelserna torde inte ytterligare behöva kommenteras.

I detta sammanhang bör anmärkas att det får anses åligga revisorerna att i samband med sin förvaltningsrevision undersöka om angivna delårsrapporter avgivits i rätt tid och motsvarar lagens krav. Även om revisorerna inte granskar rapporten innan den avges, kommer man därigenom att få en viss ytterligare kontroll av att lagens bestämmelser om delårsrapport efterlevs.

6.2.8 8 kap. Fonder och vinstdisposition m.m.

Bestämmelserna i gällande lag om fonder och om användning av sparbanks vinst har utan större förändringar överförts till detta kapitel. I kapitlets 1 § meddelas således bestämmelserna om garantifonds bildande och återbetalande. I 2 § upptas bestämmelserna om vinstdisposition bland vilka de tvingande reglerna om avsättning till reservfond ingår. Rätten att anslå en begränsad del av vinsten till allmännyttiga eller välgörande ändamål behålls i förslaget. De regler som begränsar denna rätt har emellertid ändrats dock utan att någon större saklig ändring är åsyftad. 3 § rymmer bestämmelsen om återbäring av grundfonden. Bestämmelser om grundfonds bildande ges däremot i 2 kap. 2 och 6 §§. Återstående paragrafer i kapitlet behandlar utbetalning av ränta på garantifonds- och grundfondsbelopp (4 §), konkurs inverkan på beslut om återbetalning och återbäring av garantifond (5 §) samt sparbanks möjlighet att ta i anspråk de nu nämnda fonderna 6 §. Den sista paragrafen (7 §) i kapitlet behandlar sparbanks möjlighet att förvärva bevis om tillskott till garanti- och grundfond i sparbanken. I denna paragrafs andra stycke upptas som en nyhet ett förbud för sparbanks dotterföretag och andra närstående företag att förvärva ovannämnda bevis.

I 48 § första stycket 9. SpL nämns att benämningen fond endast får andvändas för reservfond, grundfond och garantifond. Till denna uppräkning har nu även fogats uppskrivningsfond. Bestämmelsen om sådan fond ges i 7 kap. 12 § tredje och fjärde styckena.

Utredningen har således till detta kapitel fört över bestämmelserna om garantifond. För närvarande torde garantifond inte förekomma i någon sparbank och utredningen har ifrågasatt om dessa bestämmelser är nödvändiga. I SOU 1954:10 (s 256-257) anfördes beträffande garantifond följande:

"Rätten att bilda garantifond utgör alltså ett medel att tillföra sparbank främmande kapital såsom underlag för inlåningen. För de större sparbankerna erbjuder sig emellertid detta medel icke som en tillfredsställande framkomstväg. När dessa sparbanker behöva öka sina fonder genom tillskott av kapital utifrån, avser behovet självfallet ganska stora belopp i absoluta tal. Sparbankerna i fråga lära därför vara nödsakade att vända sig till en bred allmänhet med sin inbjudan att teckna bidrag till garantifonden. En sådan åtgärd skulle ur psykologisk synpunkt kunna vara mindre lycklig med tanke på de oriktiga föreställningar, som fondbildning av detta slag kan ge upphov till. Dessutom skulle åtgärden säkerligen vara förbunden med tekniska olägenheter."

Enligt utredningens mening torde emellertid bestämmelserna om garantifond alltjämt kunna tillämpas i vissa fall. Från sparbankernas sida har vidare hemställts att dessa bestämmelser bör vara kvar med bl.a. hänvisning till regeringens proposition 1983/84:50 löntagarfonder Del A sid. 78. Där sägs att det kan finnas anledning att öppna en möjlighet för fondstyrelserna att göra någon form av riskkapitaltillskott till sparbankerna. Den frågan behandlas inte vidare i propositionen, utan det sägs att frågan bör tas upp i ett senare sammanhang. Nuvarande bestämmelser om garantifond kan därvid komma att revideras till en form för riskkapital som är anpassad till dagens marknadssituation. Utredningen

har mot den bakgrunden fört över gällande garantifondsbestämmelser till förslaget i avvaktan på att frågan löses i ett senare sammanhang.

1 § Om det är påkallat för att upprätthålla en sparbanks verksamhet, får sparbanksstämman besluta att bilda en garantifond genom bidrag av huvudmän eller andra.

För att vara bindande skall teckning av bidrag till garantifonden ske på en teckningslista. På denna skall anges om ränta skall utgå på fonden och i så fall den räntefot, efter vilken ränta skall beräknas. Vidare skall avskrifter av sparbankens senaste balansräkning och revisorernas yttrande över denna fogas till teckningslistan.

Garantifonden får återbetalas, endast om det kan ske med hänsyn till bestämmelserna i 3 kap. 7 §. I övrigt skall beträffande återbetalningen gälla vad i sådant hänseende blivit utfäst vid garantifondens bildande.

Paragrafen som i stort sett överensstämmer med 16 § SpL innehåller bestämmelser om garantifond.

I 1923 års SpL infördes ett krav på en viss minimirelation mellan sparbankens fonder och dess inlåning. För att ges möjlighet att upprätthålla detta krav gavs sparbank samtidigt möjlighet att om så behövdes öka fondstyrkan med bidrag utifrån genom att bilda en säkerhetsfond. Därvid hade man närmast i tankarna de sparbanker, vilkas ställning i övrigt var god men vilkas fonder inte kunde hålla jämna steg med inlåningen. Säkerhetsfonden skulle utgöra ett hjälpmedel för sparbankerna att upprätthålla den nödiga fondrelationen för att de därmed skulle kunna fortsätta sin verksamhet. Denna fond skulle ha samma karaktär som grundfonden men skilde sig från denna genom att den oavsett reservfondens ställning fick återbetalas när den inte längre behövdes för att klara av relationsregeln. Att skapa en säkerhetsfond ansågs även lämpligt för att förebygga ett rubbande av fondrelationen.

I 1955 års SpL behölls bestämmelserna om säkerhetsfond i stort sett oförändrade men namnet ändrades till garantifond. Enligt 1948 års sparbankssakkunniga kunde namnet säkerhetsfond tänkas ge allmänheten en oriktig föreställning om att sparbankens allmänna ställning var undergrävd.

Som framgår av inledningen torde för närvarande inte någon sparbank ha en garantifond. Genom förlagsupplåning ges sparbankerna ett annat alternativ till att öka sitt eget kapital genom tillskott utifrån. Enligt 26 § SpL får med egna fonder likställas bl.a. av sparbanken utgivna förlagsbevis. I 3 kap. 7 § som motsvarar 26 § SpL föreslås att även vanlig reversupplåning med efterställd betalningsrätt bör kunna få likställas med egna fonder vid tillämpningen av kapitaltäckningsbestämmelsen. I stället för att skapa en garantifond torde denna upplåning i vart fall för de större sparbankerna utgöra en bättre framkomstväg för att upprätthålla relationen mellan egna fonder och placeringar. Utredningen anser dock att garantifond för vissa mindre sparbanker kan tänkas utgöra ett hjälpmedel för att upprätthålla det krav på egna fonder som uppställs i 3 kap. 7 §. Från sparbankshåll har uttryckts önskemål om att bestäm-

melserna om garantifond bör överföras till SpLF. Gällande regler om garantifond har därför överförts i stort sett oförändrade till denna paragraf.

I *första stycket* föreskrivs att sparbanksstämman skall besluta om att bilda en garantifond. Förutsättningen för ett sådant beslut är att det är påkallat för att upprätthålla sparbankens verksamhet. Som nämnts tidigare kan det vara riktigt att i förebyggande syfte skapa en dylik fond.

Sparbanksstämmans beslut att bilda en garantifond innefattar naturligtvis också ett fastställande av fondens storlek samt de villkor som skall gälla för denna. Genom teckningen av bidrag uppkommer mellan tecknarna och sparbanken ett rättsförhållande, vars detaljer bör vara klara innan teckningen äger rum. Detta gäller särskilt beträffande ränta på bidragen och villkoren för fondens återbetalning. Teckning av bidrag till garantifonden skall enligt *andra stycket* för att vara giltig ske på en särskild teckningslista. Denna skall innehålla uppgifter om ränta skall utgå och om så skall vara fallet den räntefot efter vilken räntan skall beräknas. Andra villkor bör även anges i listan såsom t.ex. räntetermin-er, om möjligheten att återbetala fondkapitalet delvis, om vissa bidragstecknare skall ha företräden vid återbetalningen. Till teckningslistan skall fogas sparbankens senaste balansräkning och revisorernas yttrande över denna för att bidragstecknarna skall ges möjlighet att bedöma sparbankens ställning.

Så snart garantifonden fyllt sin funktion får den återbetalas till bidragstecknarna. Fonden får anses ha fyllt sin funktion när den inte längre ur kapitaltäckningssynpunkt behövs för att uppfylla kravet på egna fonder. I *tredje stycket* föreskrivs därför att garantifonden får återbetalas endast om det kan ske med hänsyn till bestämmelserna i 3 kap. 7 §. Beträffande villkoren för ränteutbetalningar finns särskilda bestämmelser i 4 §.

I lagen sägs inte på vem det ankommer, sparbanksstämman eller styrelsen, att besluta om återbetalning av garantifond. Beslutet faller då i princip på styrelsen men med hänsyn till frågans vikt bör styrelsen till sparbanksstämman överlämna detta beslut om återbetalning.

Om sparbanken efter beslutet om återbetalning försätts i konkurs, kan enligt 5 § beslutet om det inverkar på borgenärernas rätt frånkännas verkan. Har återbetalning redan skett är den som mottagit återbetalade bidrag skyldig att till konkursboet erlägga beloppet jämte ränta.

I 9 kap. 12 § ges särskilda regler om återbetalning av garantifond när sparbanken försatts i likvidation.

2 § Sparbankens vinst skall, i den mån grundfonden eller, om en garantifond bildats, denna gått förlorad, i första hand användas för att uppbringa sådan fond till det belopp, vartill den skall uppgå.

Vad som av vinsten inte tas i anspråk för det i första stycket nämnda ändamålet skall avsättas till en reservfond.

Utan hinder av vad som föreskrivs i andra stycket får dock sparbanksstämman besluta om gåvor till allmännyttiga eller därmed jämförliga ändamål, om det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, sparbankens ställning och omständigheter-

na i övrigt kan anses skäligt. Styrelsen får till sådana ändamål endast använda tillgångar som med hänsyn till sparbankens ställning är av ringa betydelse.

Paragrafen överensstämmer i stort med 17 § SpL och upptar regler om vinstdisposition.

Utmärkande för en sparbank vilket framgår av 1 kap. 1 § är bland annat att stiftare eller andra inte får njuta del i den vinst som kan uppkomma i rörelsen. Denna bestämmelse följer av det förhållandet att sparbanken inte är ett vanligt affärsföretag och att sparbanken alltså inte bör ha bildats i syfte att lämna vinst åt stiftarna eller andra utan endast åt sparbanken själv som en fristående juridisk person. Bestämmelserna i denna paragraf om användningen av sparbankens vinst bör därvid särskilt beaktas. Med dessa bestämmelser avses att, så långt det har funnits lämpligt och nödvändigt, skapa garantier för att vinsten blir tagen i anspråk för insättarnas och sparbankens säkerställande och att vad som inte används för detta ändamål kommer på ena eller andra sättet allmänna intressen tillgodo.

Det huvudsakliga ändamålet, för vilket vinsten skall användas, är som ovan nämnts att säkerställa insättarna och sparbanken. Detta sker så att vinsten fonderas genom avsättning till reservfond. Reservfonden utgör således en under årets lopp hopsamlad del av årsvinsterna och ökas genom avsättning av nya vinster eller del av sådana. Samtidigt som förevarande paragraf garanterar avsättning av vinstmedel till reservfonden, förhindrar bestämmelserna i 6 § att denna fond minskas i andra fall än då det behövs för att täcka en förlust som uppstått i rörelsen. I och för sig föreligger inte hinder mot att viss fondavsättning görs innan vinsten räknas fram. En sådan fondering får emellertid endast avse sådana ändamål som utgör en omkostnad i sparbankens rörelse.

I paragrafens *första stycke* föreskrivs emellertid att avsättning till reservfonden får ske först om grundfond och garantifond, om sådan finns, uppgår till de belopp, vartill dessa fonder skall uppgå. Har grundfond eller garantifond gått förlorad skall således eventuella vinstmedel först användas för att täcka sådan förlust. Ingendera av dessa fonder har i och för sig företräde framför den andra, men det torde bl.a. av det skäl att grundfond enligt 3 § inte får återbäras med mindre garantifond återbetalats, vara naturligt, om sparbanken först och främst sörjer för garantifonden.

Den del av vinsten som blir över efter det att grundfond och eventuell garantifond fyllts skall enligt *andra stycket* avsättas till reservfonden. Sparbanken har dock befogenhet att i begränsad utsträckning besluta om gåvor till allmännyttiga eller därmed jämförliga ändamål på sätt nedan föreskrivs i tredje stycket. Har inte några dispositioner enligt första eller tredje stycket vidtagits så skall alltså hela vinsten avsättas till reservfonden.

Tredje stycket

Enligt gällande bestämmelse 17 § andra stycket SpL får en sparbank besluta att högst fem procent av de vinstmedel som annars skulle avsättas till reservfonden, skall användas till sådant allmännyttigt eller välgörande ändamål, som inte på grund av gällande författning skall tillgodoses

genom skattebidrag. Ett sådant beslut skall fattas av sparbanksstämman sedan styrelsen beretts tillfälle att yttra sig. Sparbanksstämman får också överlåta åt styrelsen att närmare bestämma om användningen av vinstmedel, som anslagits för sådana ändamål som nämnts ovan.

Enligt 1923 års SpL tilläts sparbank att göra vinstanslag för väckande och bevarande av håg till sparsamhet. De anslag som sparbank lät göra för detta ändamål användes så gott som uteslutande till grundbelopp i motböcker, vilka överlämnades som gåvor åt barn. Dessa utgifter ansågs utgöra omkostnader i rörelsen och var således inte att beakta som vinstdisposition. Denna bestämmelse utmönstrades därför ur 1955 års SpL. Samtidigt begränsades den tidigare gällande mera vidsträckta befogenheten för sparbankerna att använda vinstmedel för allmännyttigt eller välgörande ändamål till fem procent av de vinstmedel som annars skulle läggas till reservfonden. Denna kraftiga begränsning motiverades av departementschefen i proposition 1955:151 sid 213 f med att sparbankerna inte hade fonder av den relativa storlek som var en förutsättning för befogenhetens utnyttjande och att stadgandet om anslagsrätt därför förlorat sin praktiska betydelse. Departementschefen ifrågasatte även, huruvida anslag av större belopp för allmännyttiga eller välgörande syften lämpligen borde falla inom ramen för sparbanksverksamheten. Eftersom anslagsrätten begränsades på detta sätt fann departementschefen inte anledning att som tidigare gällde föreskriva skyldighet för bankinspektionen att granska besluten om vinstanslag.

Den möjlighet en sparbank har att bilda eget kapital är att göra avsättning av vinsten till grundfond, reservfond eller eventuell garantifond. Fonderna skall tas i anspråk för att täcka förlust i rörelsen och för att fylla det krav på egna fonder som ställs i 3 kap. 7 §. Den ram om fem procent av vinstmedel som annars skall avsättas till reservfonden och vilken enligt gällande rätt får användas till välgörande eller allmännyttigt ändamål kan i vissa fall sägas ge en sparbank en för omfattande anslagsrätt samtidigt som den för en annan sparbank ett visst år får anses vara för snävt tilltagen. En på detta sätt bestämd ram kan även inbjuda en sparbank att anslå medel för dylika ändamål med belopp som lagen tillåter, vilket kanske med hänsyn till sparbankens ställning inte får anses lämpligt. Gällande bestämmelse är även så utformad att anslag endast får ske till vissa ändamål som inte subventioneras genom skattebidrag. Det torde vara svårt att finna ett lämpligt ändamål som inte i någon utsträckning tillgodoses genom bidrag från stat eller kommun. Sparbankerna anslår redan nu medel till nykterhetsorganisationer, hembygdsföreningar, föreningar för handikappade, idrottsföreningar och till andra liknande ändamål, som samtliga på något sätt tillgodoses genom skattebidrag.

Utredningen finner att ifrågavarande bestämmelse bör ändras och har föreslagit att den bestämmelse som reglerar bankbolags rätt att besluta om gåvor till allmännyttiga ändamål även bör gälla för sparbanker (se 12 kap. 6 §). Enligt den föreslagna bestämmelsen får sparbank rätt att besluta om gåvor till allmännyttiga eller därmed jämförliga ändamål, om det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, sparbankens ställning och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Ansvaret för ifrågavarande dispositioner kommer härmed att helt åvila sparbanken själv. Den

föreslagna bestämmelsen får emellertid inte i förhållande till gällande bestämmelse medföra att sparbankerna tar i anspråk vinstmedel i avsevärd omfattning för att tillgodose nämnda ändamål. Den föreslagna ändringen torde snarare innebära att sparbank mer ingående skall pröva användningen av vinstmedlen till ifrågavarande ändamål. När den gällande ramen slopas ges dock sparbank rätt att ett visst år anslå medel med ett förhållandevis stort belopp till ett alldeles speciellt ändamål för att kanske nästa år avsätta samtliga vinstmedel till reservfonden. Sparbanken själv skall således tillse att vinsten huvudsakligen blir tagen i anspråk för insättarnas och sparbankens säkerställande. En garanti för att så blir fallet utgör även bankinspektionens allmänna kontroll och granskning av besluten om vinstanslagen. Om oklarhet råder huruvida sparbanken skall anslå medel till ett allmännyttigt syfte bör sparbanken innan beslut fattas inhämta bankinspektionens synpunkter. Det kan t.ex. gälla i fall där ändamålet är tveksamt eller där anslaget är av ett förhållandevis stort belopp.

Liksom enligt gällande lag ankommer det på sparbanksstämman att besluta om ifrågavarande dispositioner. Styrelsen äger dock rätt att till nämnda ändamål använda tillgångar som med hänsyn till sparbankens ställning är av ringa betydelse.

3 § Finns det i reglementet ett förbehåll om återbäring av grundfonden eller del därav, får en sådan återbäring inte ske annat än i den mån reservfonden uppgår till belopp, som motsvarar tio gånger grundfonden. Inte heller får återbäring ske, så länge garantifond, där sådan bildats, inte återbetalats eller genom återbäringen sparbanken inte skulle kunna uppfylla det i 3 kap. 7 § föreskrivna kravet på egna fonder.

Paragrafen överensstämmer med 18 § SpL och reglerar frågan om återbäring av grundfonden.

När en sparbank bildas skall enligt 2 kap. 2 § en grundfond samtidigt bildas. Grundfondsmedlen skall i första hand användas till att bestrida kostnaderna för sparbankens etablerande. Fonden skall också under verksamhetens första tid, innan någon reservfond byggts upp, kunna ianspråktas för att täcka förluster och bidra till att fylla det krav på egna fonder som ställs i 3 kap. 7 §. Efter hand som sparbanken fortsätter sin verksamhet byggs reservfonden kontinuerligt upp till belopp då reservfonden ensam kan uppfylla de krav som ursprungligen ställdes enbart på grundfonden. Grundfonden har därmed som någon slags provisorisk reservfond spelat ut sin roll och bör kunna undvaras. Som framgår av paragrafen skall grundfonden kunna återbäras. Förutsättningen för återbärande är som nämnts att reservfonden nått viss styrka, vilket den får anses ha gjort om den uppgår till ett belopp som motsvarar tio gånger grundfonden. Med reservfond enligt paragrafen avses reservfonden i dess storlek efter den senast beslutade avsättningen till fonden. Med grundfond avses det ursprungliga beloppet som enligt 2 kap. 5 § 5. har angivits i reglementet. Hänsyn skall således inte tas till eventuella redan verkställda återbäringar av grundfonden. Inte heller skall i detta fall hänsyn tas till den eventuellt utlovade räntan på grundfondsmedlen.

Ytterligare villkor för återbäring av grundfonden är emellertid upp-

ställda. Även om reservfondens belopp motsvarar tio gånger grundfondens, får grundfonden inte återbäras, om garantifond finns och denna inte har återbetalats i sin helhet eller om återbäringen av grundfonden eller del av denna skulle medföra att sparbanken inte uppfyller det krav på egna fonder som uppställs i kapitaltäckningsbestämmelserna (3 kap. 7 §).

I SpL anges inte att sparbanksstämman skall fatta beslut om återbäring av grundfond. Detsamma gäller vid återbetalning av garantifond. Beslut i dess ärenden kan emellertid anses vara av sådan betydelse att ärendena bör överlämnas till sparbanksstämmans avgörande.

Beträffande utfäst ränta på grundfond ges bestämmelser i 4 § och vad gäller konkurs efter verkställd återbäring ges bestämmelser i 5 §. Vidare ges i 9 kap. 12 § särskilda bestämmelser om återbäring av grundfond i det fall sparbank försatts i likvidation.

4 § Utfäst ränta på grundfonden eller garantifonden skall inte betalas ut, om till följd av detta vinsten på rörelsen inte skulle räcka till att få upp grundfonden eller garantifonden till det i 2 § första stycket angivna beloppet. Räntan på garantifonden skall inte heller betalas ut, om genom utbetalningen en sådan förlust skulle uppkomma på rörelsen, att sparbanken inte skulle kunna uppfylla det i 3 kap. 7 § föreskrivna kravet på egna fonder. Grundfondsräntan skall inte i något fall utbetalas om till följd av detta förlust skulle uppkomma.

Paragrafen, som överensstämmer med 19 § SpL, anger förutsättningarna för utbetalning av ränta på garantifond och säkerhetsfond.

I princip skall såväl grundfondsräntan och garantifondsräntan utbetalas årligen oavsett om förutsättningarna för återbäring eller återbetalning av fondernas kapitalbelopp föreligger. Grundfonds- och garantifondsräntor utgör liksom räntan på förlagslån utgiftsräntor och uppfattas således inte som vinstdisposition. Dessa räntor kan emellertid inte utbetalas utan hänsynstagande till årsresultatet av sparbankens rörelse. Har garantifond eller grundfond helt eller delvis förlorats och skulle utbetalning av grundfonds- eller garantifondsräntan resultera i att vinsten inte räcker till för att uppbringa fonden till det belopp, till vilket den skall uppgå, får utbetalning inte ske. Detsamma måste anses gälla om ränteutbetalningarna skulle förorsaka, att förlust uppstod i rörelsen och förlusten inte skulle kunna täckas med andra tillgångar än garantifondmedel eller grundfondmedel (se SOU 1954:10 sid 26). Vidare får varken garantifondsräntan eller grundfondsräntan utbetalas om utbetalningen medför en sådan förlust att sparbanken inte kan uppfylla i 3 kap. 7 § uppställt krav på egna fonder. Slutligen sägs i paragrafen att grundfondsräntan under inga förhållande får utbetalas om detta skulle föranleda att årsresultatet av rörelsen blev en förlust.

5 § Har en sparbank försatts i konkurs efter ansökan, som gjorts inom ett år från det att beslut fattades om återbetalning av garantifonden eller om återbäring av grundfonden, är beslutet såvitt det inverkar på borgenärernas rätt utan verkan. På det belopp som på grund av vad sålunda stadgas skall erläggas till konkursboet, skall betalas ränta. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1976:635) från den dag

beloppet betalades ut av sparbanken till och med den dag återbetalning eller återbäring till konkursboet skall ske och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter.

Paragrafen, som överensstämmer med 20 § SpL, har upptagits för det fall, att sparbanken försätts i konkurs efter ansökan, som gjorts inom ett år efter det att beslut fattats om återbetalning av garantifond eller om återbäring av grundfonden och beslutet inverkar på borgenärernas rätt. Vid sådant fall skall beslutet vara utan verkan, vilket också innebär att om beslutet blivit helt eller delvis verkställt, så skall de uppburna beloppen återbetalas till konkursboet. På det belopp som skall återbetalas till konkursboet skall betalas ränta. Från dagen för utbetalning till och med den dag då beloppet skall vara återbetalt till konkursboet skall betalas avkastningsränta enligt 5 § räntelagen och för tiden därefter skall betalas dröjsmålsränta enligt 6 § räntelagen.

6 § Följer inte annat av bestämmelserna i 1 och 3 §§ får grundfond, garantifond och reservfond inte minskas, om det inte behövs för att täcka en förlust som uppstått i rörelsen.

Paragrafen överensstämmer med 21 § SpL.

Som framgår av 1 och 3 §§ kan garantifond och grundfond återbetalas resp. återbäras. Utöver dessa fall får garantifond och grundfond minskas enbart om det krävs för att täcka förlust i sparbanksrörelse. Beträffande reservfond gäller att denna endast får minskas för att täcka förlust. Reservfondsmedel får således inte tas i anspråk för att återbetala garantifondsbidrag eller återbära grundfondsbidrag.

I gällande lag anges att fonderna med undantag från vad som föreskrivs i 1 och 3 §§ inte får minskas för annat ändamål än att täcka förlust. Av 48 § första stycket 9 SpL framgår att benämningen fond får endast användas för grundfond, reservfond och garantifond. I det föreslagna redovisningskapitlet införs nu en ny fond, nämligen uppskrivningsfond (7 kap. 5 § tredje och fjärde styckena) som får tas i anspråk för andra ändamål. Av denna anledning krävs att grundfond, garantifond och reservfond särskilt anges i lagtexten.

7 § En sparbank får förvärva bevis om tillskott till garantifond eller grundfond i sparbanken endast om förutsättningar för återbetalning av fond föreligger enligt 1 eller 3 §.

En juridisk person i vilken en sparbank ensam eller tillsammans med andra sparbanker har ett dominerande inflytande får inte förvärva bevis om tillskott till garantifond eller grundfond utgivet av sparbanken.

Paragrafens första stycke överensstämmer med 25 § första stycket sista meningen SpL. Andra stycket saknar motsvarighet i SpL. Paragrafen i sin helhet kan jämföras med 6 kap. 9 § BAL.

Enligt *första stycket* har sparbank i princip förbjudits att förvärva bevis om tillskott till grundfond eller garantifond. Förbudet har tillkommit för att förhindra ett kringgående av vad SpL föreskriver i fråga om fondåterbetalning, d.v.s. vad som föreskrivs i 1 eller 3 §. Ett förvärv av

bevis om tillskott till garantifond eller grundfond är att betrakta som en återbetalning av till fond tillskjutet kapital. Varje befogenhet att lösa in fondbevis vid sidan av bestämmelserna i 1 eller 3 § skulle uppenbarligen innebära att garantifond respektive grundfond reducerades oavsett huruvida det konstaterats att reduktionen kunde ske utan men för sparbankens soliditet. Genom en sådan inlösen skulle tillskottsgivarens intresse tillgodoses framför insättarnas, något som givetvis skulle vara stridande mot vedertagna sparbanksprinciper.

Utredningen har i *andra stycket* infört en helt ny betämmelse, som förbjuder bl.a. sparbanks dotterföretag att förvärva bevis om tillskott till grundfond eller garantifond. Av kapitaltäckningsbestämmelserna i 3 kap. 7 § följer att en sparbank måste ha egna fonder av en viss storlek ställt i förhållande till sparbankens placeringar, varmed i detta sammanhang förstås tillgångar och ingågna garantiförpliktelser. Med egna fonder får i detta sammanhang likställas viss del av värderegleringskonton och utgivna förlagsbevis. Dock gäller att dessa konton och förlagsbevis får likställas med eget kapital endast i den utsträckning som svarar mot det egentliga egna kapitalet (grundfond, reservfond, garantifond och uppskrivningsfond). Samma gäller i princip för affärsbankerna. I gällande BL uppställs ett förbud för bankaktiebolag att förvärva egna aktier. Samma förbud är upptaget i BAL och gäller här även för dotterföretag till bankaktiebolag (6 kap. 9 §). Det viktigaste skälet för detta förbud är att ett direkt eller indirekt innehav av egna aktier anses tunna ut det egna kapitalet och därmed försvaga insättarskyddet. Överfört till sparbanksförhållanden skulle det kunna tänkas inträffa att ett dotterföretag till en sparbank förvärvar bevis om tillskott till grundfond eller garantifond. Dotterföretaget skulle således kunna lämna tillskott till sparbanken i sådana former att det tillskjutna beloppet utgör egentligt eget kapital i sparbanken. Om dotterföretagets medel lånats upp hos sparbanken såsom moderföretag inses lätt att kapitaltillskottet inte utgör något godtagbart skydd för sparbankens insättare. Även om detta förfarande för närvarande inte torde utnyttjas inom sparbanksrörelsen, bör enligt utredningens mening uppställas hinder mot att dotterföretag i denna form tillskjuter kapital till sparbanken. Med hänsyn till det samband som råder mellan olika företag och organisationer inom sparbanksrörelsen räcker det, som tidigare nämnts inte att begränsa förbudet för förvärv av dessa bevis till sparbanks dotterföretag. Enbart det förhållande att två sparbanker till lika delar äger ett företag medför enligt definitionen i 1 kap. 3 § att företaget inte betraktas som dotterföretag till någon av de båda sparbankerna. De företag som enligt förslaget träffas av förbudet har därför definierats som ett företag, varöver en sparbank ensam eller tillsammans med andra sparbanker har ett dominerande inflytande. Den valda definitionen innehåller inget krav på att inflytande skall följa av direkt delägarskap. Det är det faktiska inflytandet som skall vara avgörande.

6.2.9 9 kap. Likvidation och upplösning

I likhet med gällande SpL anger förslaget på vad sätt och vid vilka tidpunkter en sparbank upplöses. Ett sätt är genom likvidation, varom

bestämmelser ges i detta kapitel. Ett annat sätt på vilket en sparbank kan upplösas är genom fusion, varvid sparbankens tillgångar och skulder övertas av en annan sparbank (10 kap.). Slutligen är en sparbank som försatts i konkurs i vissa fall att betrakta som upplöst i och med att konkursen avslutas. Om detta ges bestämmelser i slutet av detta kapitel.

Ett likvidationsförfarande i egentlig mening torde mera sällan komma till användning i fråga om sparbanker. Det hittills vanligaste sättet för en sparbanks upplösning har varit att dess tillgångar och skulder överförs till en annan sparbank i samband med fusion.

Under likvidationen avvecklas sparbankens verksamhet, dess skulder betalas och de behållna tillgångarna utdelas till dem som tillskjutit fondmedel, till sparbankernas säkerhetskassa och till allmännyttigt eller välgörande ändamål. Likvidationen innebär inte i sig en upplösning av sparbanken. Även under likvidationen är sparbanken ett bestående rättssubjekt där visserligen styrelsen ersatts av likvidatorer, men sparbanksstämman och revisorerna fortfarande fungerar. Sparbanksorganens rättigheter och skyldigheter är i stora delar desamma som förut, fastän deras uppgifter naturligtvis har förändrats och begränsats eftersom syftet med likvidationen är att avveckla sparbankens verksamhet och göra den färdig för upplösning.

Såväl vad gäller tvångslikvidationsgrunder som genomförandet av likvidationen har utredningen sökt anspassa SpL:s regler till de som nu föreslås i BAL. Detta har inneburit att nya tvångslikvidationsgrunder införts och att rätten i stället för bankinspektionen skall fatta beslut om likvidation när någon av dessa tvångslikvidationsgrunder föreligger. Rätten skall även utfärda kallelse på okända borgenärer. I 2 kap. har föreslagits att även sparbank skall söka oktroj för sin verksamhet. En ny grund för tvångslikvidation är således att sparbankens oktroj förklarats förverkad. Vidare skall likvidatorerna, som skall vara minst två till antalet, alltid utses av bankinspektionen (se inledningen till 13 kap. BAL). Särskilda likvidationsrevisorer utses inte. De ordinarie revisorerna fortsätter sina uppdrag även under likvidationen. Så gör även den eller de av bankinspektionen särskilt utsedda revisorerna. Av denna anledning har utredningen inte funnit skäl att behålla bestämmelsen om att inspektionen skall äga förordna ett ombud med uppgift att övervaka likvidationen. (82 § 1 mom. första stycket SpL). En sparbank som trätt i likvidation ges i förslagets 17 § möjlighet att under vissa förutsättningar besluta om likvidationens upphörande och verksamhetens återupptagande. För verkställighet av ett sådant beslut krävs bankinspektionens tillstånd.

I 38 § SpK ges regler för det fall att det under likvidationen uppkommer ovisshet om sparbankens ställning är sådan, att konkursanledning föreligger. Genom dessa regler möjliggörs för likvidatorerna att frita sig från ansvarighet för den fortsatta likvidationen när ovisshet är för handen i ovannämnda avseende. Då likvidatorerna har möjlighet att utan dessa särskilda bestämmelser kalla till sparbanksstämma har bestämmelserna inte förts över till förslaget. Detsamma gäller i BAL.

6.2.9.1 Frivillig likvidation

1 § Sparbanksstämman kan besluta att sparbanken skall träda i likvidation.

I andra fall än i 2 § sägs är ett beslut om likvidation inte giltigt med mindre samtliga huvudmän förenat sig om detta eller beslutet fattats på två på varandra följande sparbanksstämmor och på den senaste stämman biträtts av minst fyra femtedelar av samtliga röstande och dessa tillika utgjort minst tre fjärdedelar av samtliga huvudmän. Om det för giltighet av beslutet i reglementet är bestämt ytterligare något villkor, skall detta gälla. Stämman kan besluta att likvidationen skall inträda en viss senare dag.

Även om reglementet skulle föreskriva kvalificerad majoritet för beslutet om likvidation, fattas ett sådant beslut med enkel majoritet, när det föreligger grund för tvångslikvidation enligt 2 §. När en sådan grund föreligger, har beslutet omedelbar verkan.

Paragrafen motsvarar 63 § SpL och 13 kap. 1 § BAL.

I likhet med andra associationer kan en sparbank antingen träda i likvidation på grund av ett frivilligt beslut eller också tvingas att i vissa fall underkasta sig en likvidation. Liksom enligt gällande lag fattas ett beslut om frivillig likvidation av sparbanksstämman. Detta föreskrivs i *första stycket*. Även om grund för tvångslikvidation föreligger, bör sparbanksstämman ha möjlighet att besluta om likvidation. Om detta inte sker, skall rätten besluta om likvidation enligt 2 §.

Enligt nuvarande SpL krävs för att ett beslut om frivillig likvidation skall vara giltigt att samtliga huvudmän skall ha förenat sig om detta eller att beslutet fattats på två stämmor och på den senaste stämman biträtts av minst fyra femtedelar av samtliga röstande och dessa också utgjort minst tre fjärdedelar av samtliga huvudmän. En sparbank har tillkommit för att tillgodose ett allmänt behov inom verksamhetsområdet och den har före stadfästelsen av reglementet prövats bli till nytta för det allmänna. Av denna anledning har det ansetts naturligt, om det fordras att starka skäl skall åberopas för att sparbanken skall uppgå i annan bank eller helt upphöra. Utredningen har inte funnit anledning att ändra på dessa majoritetsregler för beslut om frivillig likvidation. Likvidation av en bank bör dessutom inte kunna beslutas av en tillfällig majoritet. I *andra stycket* behålls därför de gällande bestämmelserna, dvs. att giltigt beslut om frivillig likvidation föreligger antingen om samtliga huvudmän, alltså inte endast de vid stämman närvarande, förenat sig därom, eller om beslutet fattats på två stämmor och biträtts på den senaste stämman med ovan redovisad röstövervikt.

Vid frivillig likvidation finns möjlighet att föreskriva att sparbanken skall träda i likvidation viss senare dag. Denna bestämmelse fyller ett praktiskt behov då det t.ex. kan vara lämpligt att likvidationen skall inträda i och med räkenskapsårets utgång. Någon bestämmelse om den tid efter beslutet om likvidation som likvidationen senast skall inträda har inte tagits upp i förslaget. Det ligger i sakens natur att uppskovet inte får göras för långt. Utan särskilda skäl bör tiden inte kunna utsträckas längre än till nästa räkenskapsår.

Ett beslut om likvidation, i det fall då det föreligger grund för tvångslikvidation, skall undantagslöst fattas med enkel majoritet. Enligt *tredje stycket* gäller detta även om reglementet föreskriver något annat. Ett sådant beslut har vidare alltid omedelbar verkan och någon möjlighet att

i detta fall föreskriva att sparbanken skall träda i likvidation viss senare dag ges således inte.

6.2.9.2 Tvångslikvidation

2 § Rätten skall förordna att sparbanken skall träda i likvidation om

1. rörelsen inte öppnats inom ett år från sparbankens bildande,
2. sparbankens hela rörelse överlåtits,
3. regeringen har förklarat oktrojen förverkad, eller
4. sparbanken är försatt i konkurs som avslutats med överskott och sparbanksstämman inte inom föreskriven tid har fattat beslut om likvidation enligt 18 §.

Beslut om likvidation skall inte meddelas, om det styrks att likvidationsgrunden upphört under ärendets handläggning i tingsrätten.

Frågor om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av bankinspektionen eller på ansökan av styrelsen, styrelseledamot eller huvudman. I det fall som avses i första stycket 4 prövas frågan på ansökan även av en borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda sparbanken.

Paragrafen motsvarar 63 § första stycket andra punkten och 81 § sista stycket SpL samt 13 kap. 3 § BAL.

Enligt nuvarande SpL äger bankinspektionen förelägga en sparbank att vidta rättelse om sparbanken inte kan uppfylla i 26 § SpL (3 kap 7 § SpLF) föreskrivet krav på egna fonder. Om sparbanken underlåter att ställa sig ett sådant föreläggande till efterrättelse äger bankinspektionen förordna att sparbanken genast skall träda i likvidation. Motsvarande gäller om sparbanken underlåter att inom förelagd tid rätta till en svårare avvikelser från SpL eller från bestämmelser som meddelats med stöd av SpL eller från reglementet. Bankinspektionen är således skyldig att ingripa genom att försätta sparbanken i likvidation när sparbanken befinner sig i en så allvarlig situation att bl.a. insättarnas säkerhet äventyras om verksamheten får fortgå. Om sparbanken har hamnat i ett sådant utsatt läge, anser utredningen att den oktroj, som sparbankerna enligt förslaget skall beviljas för sin verksamhet, kan förklaras förverkad. På samma sätt som i BAL utgör detta en grund för likvidation. Bankinspektionen har genom den information som sparbankerna skall lämna om sin verksamhet och genom insamlandet av uppgifter vid bankundersökningar möjlighet att snabbt ingripa med förelägganden gentemot sparbanken för att få tillrättat eventuella missförhållanden. Hörsammar sparbanken inte ett sådant föreläggande bör bankinspektionen hos regeringen anhålla om att sparbankens oktroj förverkas. Utredningen har eftersträvat en så likformig reglering av de olika bankinstituten som möjligt. Utredningen har därför funnit skäl att i SpL föra in de likvidationsgrunder som finns intagna i 13 kap. 3 § BAL. Vidare har utredningen funnit lämpligt att låta rätten i stället för bankinspektionen fatta beslut om tvångslikvidation i de fall sparbanksstämman inte skulle göra detta.

I *första stycket* föreskrivs därför att rätten skall förordna att sparbanken skall träda i likvidation i följande fall. Enligt p 1 och 2 skall sparbanken träda i likvidation om inte rörelsen öppnats inom ett år från sparbankens bildande eller om sparbankens hela rörelse har överlåtits. Genom införande av regler om konstituerande stämma (2 kap. 9 §)

uppställs nu en bestämd tidpunkt vid vilken sparbanken är bildad. Enligt 2 kap 14 § skall sparbanken genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar tillkännage när sparbanken börjar sin rörelse. I p 3 återfinns den tidigare nämnda likvidationsgrunden, dvs. att sparbankens oktroj har förklarats förverkad. Enligt p 4 skall sparbanken träda i likvidation om sparbanken är försatt i konkurs och denna avslutats med överskott. Ytterligare bestämmelser om detta finns i 18 § andra stycket som föreskriver att sparbanksstämman i ett sådant fall beslutar om likvidation. Om stämman emellertid underlåter att fatta ett sådant beslut inom en månad från det att konkursen avslutades, blir bestämmelserna i denna punkt tillämpliga.

Även om likvidationsgrund enligt första stycket föreligger när ärendet anhängiggörs hos rätten, kan sparbanken enligt *andra stycket* undgå likvidation genom att under ärendets handläggning i tingsrätten visa att likvidationsanledningen upphört.

Rätten skall pröva frågan om tvångslikvidation endast efter anmälan av bankinspektionen eller efter ansökan av behörig sökande. Behörig sökande är enligt *tredje stycket* styrelsen, styrelseledamot och huvudman. I fall som avses i första stycket p 4 får ansökan också göras av en borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda sparbanken.

En revisor är inte formellt behörig att göra ansökan hos rätten om att sparbanken skall försättas i likvidation. Det torde emellertid utan särskilt stadgande därom få anses åvila en revisor den skyldigheten att till bankinspektionen anmäla om det enligt revisorns uppfattning föreligger grund för tvångslikvidation

6.2.9.3 Förfarandet hos rätten

3 § Görs ansökan eller anmälan som avses i 2 §, skall rätten genast kalla sparbanken, bankinspektionen samt de huvudmän och de borgenärer som vill yttra sig i ärendet att inställa sig för rätten på en bestämd dag, då frågan om skyldighet för sparbanken att träda i likvidation skall prövas. Kallelsen skall delges sparbanken, om det kan ske på något annat sätt än enligt 15—17 §§ delgivningslagen (1970:428). Kallelsen skall kungöras genom rättens försorg i Post- och Inrikes Tidningar minst två och högst fyra månader före inställelsedagen.

4 § Har sökanden haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ärendet enligt 2 §, skall dessa betalas av sparbankens medel, om sparbanken förpliktas träda i likvidation eller om rätten i annat fall finner det skäligt. När en anmälan gjorts av bankinspektionen, skall dessa kostnader betalas av sparbanken.

Bestämmelserna i 3 och 4 §§, som saknar motsvarighet i SpL men som motsvarar 13 kap. 5 och 6 §§ BAL, gäller domstolsförfarandet i ärenden rörande tvångslikvidation. I övrigt är lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden tillämplig på sådana ärenden.

Görs ansökan eller anmälan om tvångslikvidation enligt 2 §, skall rätten genast kalla sparbanken, bankinspektionen samt de huvudmän och de borgenärer som vill yttra sig i ärendet. Kallelsen skall delges

sparbanken, såvida det finns upplysning om någon med vilken delgivning kan ske, samt kungöras i Post- och Inrikes Tidningar minst två och högst fyra månader före inställelsedagen.

Med hänsyn till likvidationsfrågans betydelse för huvudmännen såsom representanter för insättarna och borgenärer i allmänhet bör kungörelseförfarande ske i dessa fall. Orden "delges sparbanken" innebär en anpassning till terminologin i delgivningslagen (1970:428). Bestämmelsen innebär ett krav på att sparbanken bevisligen skall ha delgetts kallelse till förhandlingen inför rätten. Härvid är i första hand 3, 9 och 13 §§ delgivningslagen tillämpliga. Kan sparbanken inte delges enligt nämnda lagrum, skall emellertid i stället för vad som sägs i delgivningslagen om kungörelsedelgivning bestämmelsen i förevarande paragraf om kungörelse äga tillämpning. Sådan kungörelse skall under alla förhållanden utfärdas. Den har primärt till syfte att utan personlig delgivning kalla sparbankens huvudmän och borgenärer till förhandlingen. Kungörelsen får emellertid också under den nyss angivna förutsättningen ersätta bevislig delgivning med sparbanken.

Av lagtexten (3 §) framgår att frågan om likvidationsskyldighet skall prövas på grundval av vad som framkommer vid inställelsen på den utsatta dagen. Någon möjlighet att besluta om uppskov för att avgöra ärendet vid ett senare tillfälle finns alltså inte.

Bestämmelsen i 4 § ger sökanden och bankinspektionen rätt till ersättning av sparbanken för vissa kostnader i samband med likvidationsförfarandet.

6.2.9.4 Genomförandet av likvidationen

5 § Sparbanksstämman eller den domstol, som fattar beslut att sparbanken skall träda i likvidation, skall genast till bankinspektionen anmäla likvidationsbeslutet för registrering. Bankinspektionen skall därvid utan dröjsmål utse två eller flera likvidatorer. Dessa träder i styrelsens ställe och har i uppgift att genomföra likvidationen.

Paragrafen motsvarar 64 § första - tredje styckena SpL och 34 § SpK samt 13 kap. 7 § BAL.

Enligt gällande SpL skall som regel sparbanksstämman utse likvidatorer. Endast i det fall att sparbanksstämman underlåter detta, ankommer det på bankinspektionen, om denna förordnat om likvidation, att utse likvidatiorer. Minst två likvidatorer skall utses att verkställa likvidationen. Därutöver äger bankinspektionen enligt 82 § SpL förordna ett ombud, som har att närvara vid likvidatorernas sammanträden med rätt att yttra sig till protokollet samt att i övrigt övervaka likvidationen.

När ett bankinstitut träder i likvidation bör garanti skapas för att insättarskyddet bevakas i likvidationsförfarandet. Det är därvid av vikt att likvidatorer med god kännedom om bankverksamhetens speciella förhållanden utses. Bankinspektionen får anses ha störst möjligheter att finna personer som är lämpliga för ett sådant uppdrag. I likhet med vad som föreslås i BAL finner utredningen det därför mest ändamålsenligt att bankinspektionen i samtliga fall utser likvidatorer när sparbank försätts i likvidation. Därigenom kommer det allmänna ges en sådan insyn i likvidationsförfarandet att bestämmelserna om inspektionens

rätt att utse ett särskilt ombud med uppgift att övervaka likvidationen bör kunna utgå.

Förordnandet av likvidatorer bör ske skyndsamt. Utredningen förutsätter att bankinspektionen i god tid har kännedom om ett förestående likvidationsbeslut så att eventuella likvidatorsförordnanden kan förberedas. Likvidatorsförordnandena bör därför komma alldeles i anslutning till likvidationsbeslutet. Som ovan nämnts bör bankinspektionen förordna likvidatorer som har tillräcklig kunskap och erfarenhet. De bör stå helt fria i förhållande till sparbankens ledning. Utgör likvidationen ett led i en företagskonstruktion eller omstrukturering bör bankinspektionen dock kunna tillmötesgå eventuella önskemål från sparbankens sida att utse personer som är väl förtrogna med förhållandena i banken.

Likvidatorerna skall överta arbetet från styrelseledamöterna, vilka i en sparbank måste vara minst fem till antalet. Vidare måste sparbanks firma tecknas av minst två personer i förening. Mot denna bakgrund anser utredningen att nuvarande krav på minst två likvidatorer alltjämt bör upprätthållas.

När likvidationen inträder övergår ledningen av sparbanken från styrelsen till likvidatorerna. Dessa utses att genomföra hela likvidationen och tillsätts inte som styrelseledamöterna för viss tid. Antalet likvidatorer — utöver två — får bestämmas efter vad bankinspektionen finner lämpligt. Även suppleanter kan utses. Endast bankinspektionen, som utsett likvidatorerna, kan entlediga dem.

Sparbanksstämman eller den domstol som beslutar om likvidation har skyldighet att genast anmäla beslutet för registrering. Anmälan gör det möjligt för bankinspektionen att kontrollera att likvidationsbeslutet stämmer med SpL och reglementet. Sedan anmälan gjorts ankommer det som ovan nämnts på inspektionen att snarast utse likvidatorer.

6 § Bestämmelserna i denna lag om styrelse och styrelseledamöter skall tillämpas på likvidatorer, i den mån något annat inte följer av detta kapitel.

Upphör mandattiden för en huvudman, sedan ett beslut om likvidation fattats, skall mandattiden anses vara förlängd till dess likvidationen avslutas.

Ett uppdrag att vara revisor upphör inte genom att sparbanken träder i likvidation. Bestämmelserna i 6 kap. skall tillämpas under likvidationen. Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande huruvida enligt revisorernas mening likvidationen onödigt fördröjs.

Paragrafen motsvarar 64 § femte stycket, 65 och 66 §§ samt 69 § fjärde stycket SpL, 33 § SpK samt 13 kap. 8 § BAL.

Enligt *första stycket* likställs likvidatorerna med styrelseledamöter, om något annat inte följer av bestämmelserna i detta kapitel. Därav följer att likvidatorerna är underkastade behörighetsvillkoren i 4 kap. 3 § och jävsreglerna i 4 kap. 11 §. Bestämmelserna i 4 kap. 9 § om sammanträden m.m. skall tillämpas. Vidare har likvidatorerna rätt att gemensamt företräda sparbanken och förordna firmatecknare m.m. enligt 4 kap. 12—13 §§. Likvidatorernas ansvar regleras enligt 11 kap. 1 och 4 §§. Reglerna om talan för sparbanken mot styrelseledamöterna gäller även beträffande talan mot likvidatorerna. Om suppleanter utses, gäller för dessa i

tillämpliga delar samma regler som för likvidatorer, jfr. 4 kap. 1 § fjärde stycket.

Under likvidationen har huvudmännen kvar sina uppgifter i sparbanken till dess likvidationen avslutas. Om mandattiden för en huvudman upphör efter likvidationsbeslutet framgår av *andra stycket* att mandattiden automatiskt förlängs till dess likvidationen avslutas och sparbanken är upplöst. Även om mandattiden utgår samma dag som likvidationsbeslutet fattas, förlängs tiden på angivet sätt.

Enligt *tredje stycket* skall det förhållandet att sparbanken träder i likvidation inte beröra ett uppdrag att vara revisor.

Enligt 66 § SpL upphör revisorernas uppdrag när sparbanken träder i likvidation men i deras ställe inträder av sparbanksstämman utsedda likvidationsrevisorer. För dessa gäller i stort sett samma regler som för revisorerna. Vidare äger bankinspektionen enligt 81 § fjärde stycket SpL där så prövas erforderligt förordna likvidationsrevisor att tillsammans med övriga likvidationsrevisorer delta i granskningen av likvidatorernas förvaltning och sparbankens räkenskaper. Utredningen föreslår i överensstämmelse med utredningens förslag till BAL att de ordinarie revisorerna, som kan antas vara väl insatta i sparbankens förhållande, fortsätter sin verksamhet under likvidationen. Något val av nya revisorer fordras därför inte, om inte de nuvarande revisorernas mandattid gått ut.

Revisorernas kontroll över likvidatorernas förvaltning är densamma som deras kontroll över styrelsens förvaltning. För revisorerna, deras tillsättande och entledigande, deras mandattid och verksamhet skall bestämmelserna i 6 kap. gälla. De kvalifikationskrav som enligt 6 kap. 3 § gällde före likvidationen bör tillämpas även under denna. Särskilda uppgifter under likvidationen tillkommer revisorerna genom att de har att granska styrelsens redovisning enligt 8 § och likvidatorernas slutredovisning enligt 13 § samt i förekommande fall avge yttrande om likvidationens upphörande vid beslut om återupptagande av sparbankens verksamhet, 17 §.

Enligt sista meningen i detta stycke skall revisionsberättelsen innehålla uttalande huruvida enligt revisorernas mening likvidationen onödigt fördröjs. Även om likvidatorerna utsetts av bankinspektionen utgör denna bestämmelse en garanti för att likvidatorernas arbete sker med den skyndsamhet som situationen kräver.

Bankinspektionen skall enligt 13 kap. 3 § för varje sparbank förordna en eller flera revisorer att med övriga revisorer delta i granskningen av styrelsens förvaltning och sparbankens räkenskaper. Revisor som enligt denna paragraf utsetts av bankinspektionen kommer att fortsätta sitt uppdrag under likvidationen. Bestämmelsen i 81 § fjärde stycket SpL om en särskild av inspektionen utsedd likvidationsrevisor har därför blivit överflödig.

7 § I fråga om sparbanksstämma under likvidation skall bestämmelserna i denna lag om sparbanksstämma tillämpas, i den mån något annat inte följer av detta kapitel.

Paragrafen motsvarar delvis 35 och 36 §§ SpK och i sin helhet 13 kap. 9 § BAL.

Under likvidationen fungerar sparbanksstämman enligt samma regler som tidigare. Ordinarie sparbanksstämma skall hållas inom stadgad tid. De särskilda bestämmelserna om kallelse till stämma skall iakttas. Sparbanksstämmans befogenheter begränsas emellertid av att sparbankens egentliga verksamhet har upphört. Stämman torde bl.a. vara förhindrad att besluta om ändringar i reglementet. Likvidationen utgör emellertid inte hinder för stämman att besluta om fusion (10 kap. 1 § första stycket). Om sparbanksstämmans befattning med frågan om ansvarsfrihet för likvidatorerna finns det bestämmelser i 13 §.

8 § När sparbanken trätt i likvidation skall styrelsen genast avge en redovisning för sin förvaltning av sparbankens angelägenheter under den tid, för vilken redovisningshandlingar inte förut lagts fram på sparbanksstämma. Redovisningen skall läggas fram på sparbanksstämma så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse skall tillämpas.

Om tiden även omfattar det föregående räkenskapsåret, skall en särskild redovisning, i en sparbank som är moderföretag omfattande även koncernredovisning, avges för detta år.

Paragrafen motsvarar 67 § SpL och 35 § SpK samt 13 kap. 10 § BAL.

När sparbanken trätt i likvidation, skall enligt första stycket styrelsen genast avge en redovisning för sin förvaltning av sparbankens angelägenheter under den tid, för vilken redovisningshandlingar inte förut lagts fram på sparbanksstämma. Redovisningen, som skall göras upp enligt reglerna om årsredovisning, skall läggas fram på stämman så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse, om deras tillhandahållande och om handläggningen på stämman skall tillämpas. Det betyder att reglerna i 5 kap. 6 och 9 §§ samt 7 kap. skall iakttas. Reglerna om koncernredovisning förutsätter att koncernföretagen normalt har samma räkenskapsår. Koncernredovisningsreglerna kan i princip inte bli tillämpliga i förevarande paragraf, eftersom den redovisning som avses i paragrafen vanligtvis gäller endast en del av räkenskapsår. Omfattar tiden även föregående räkenskapsår, skall dock enligt *andra stycket* en särskild redovisning, i en sparbank som är moderföretag omfattande även koncernredovisning, avges för nämnda år.

9 § Likvidatorerna skall söka kallelse på sparbankens okända borgenärer.

Paragrafen motsvarar 68 § första stycket SpL och överensstämmer med 13 kap. 11 § BAL.

Ansökan om kallelse på okända borgenärer skall enligt 4 § lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer göras vid den tingsrätt där gäldenären bör svara i tvistemål i allmänhet, dvs. i detta fall den ort där sparbanksstyrelsen har sitt säte. Enligt andra stycket i ovan nämnd

paragraf skall likvidatorerna till ansökan bifoga en förteckning över sparbankens kända borgenärer och såvitt möjligt ange deras adress. Bland sparbankens kända borgenärer ingår samtliga insättare. I gällande SpL sägs att likvidatorerna "ofördröjligen" skall söka kallelse på de okända borgenärerna. Med hänsyn till det stora antalet insättare finns inte i gällande BL eller i utredningens förslag till BAL intaget detta krav på skyndsamhet. Utredningen anser av samma skäl att ordet "ofördröjligen" bör utgår ur SpL. Som understrukits i motiveringen till BAL:s motsvarande paragraf får detta inte uppfattas som ett avkall på det principiella kravet på skyndsamhet i förevarande sammanhang. Kallelseansökan bör således lämnas snarast möjligt.

Enligt 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer är kallelsen på okända borgenärer preklusiv, dvs en okänd borgenär förlorar sin rätt att göra fordran gällande efter utgången av kallelsetiden. Enligt 5 § samma lag är denna sex månader.

10 § Likvidatorerna skall så snart det kan ske genom försäljning på offentlig auktion eller på något annat lämpligt sätt förvandla sparbankens egendom till pengar, i den mån det behövs för likvidationen, samt betala sparbankens skulder. Sparbankens rörelse får fortsättas, om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skäligt rådrum för att skaffa sig nya anställningar.

Paragrafen motsvarar 69 § första stycket SpL och överensstämmer med 13 kap 12 § BAL.

Likvidatorerna har rätt att relativt fritt bedöma om och när realisation av sparbankens egendom skall ske. Ibland kan det vara både onödigt och olämpligt att förvandla sparbankens egendom i pengar i större utsträckning än vad som krävs för att betala sparbankens skulder. Det kan gälla fall då sparbanken skall i samband med likvidation uppgå i annan sparbank eller annat bankinstitut. Uttrycket "i den mån det behövs för likvidationen" ger möjlighet till en lämplig avvägning i detta hänseende. Sparbankens rörelse kan vidare få fortsättas om det behövs för en ändamålsenlig avveckling. Detta bör emellertid inte betyda att likvidatorerna får fortsätta med in- och utlåningsverksamhet. Rörelsebegreppet i paragrafen torde därför ha en inskränkt betydelse. En nyhet är att likvidatorerna i viss utsträckning har möjlighet att fortsätta rörelsen, om det behövs för att de anställda skall få skäligt rådrum att skaffa sig nyanställning. Även här är det fråga om ett inskränkt rörelsebegrepp. Ett uppskov med avvecklingen får emellertid inte bli alltför långvarigt så att det står i strid med syftet för själva avvecklingen; jfr även 6 § tredje stycket.

För avyttring under hand krävs enligt 69 § andra stycket SpL samtycke av det ombud som bankinspektionen enligt 82 § 1 mom förordnat. Eftersom bankinspektionen skall förordna likvidatorer i samtliga fall har bestämmelser om ett sådant särskilt ombud fått utgå. Något samtycke för försäljning under hand torde för övrigt inte längre vara nödvändigt. I paragrafen sägs att egendomens försäljning skall ske på offentlig

auktion eller på något annat lämpligt sätt. Därigenom har man velat markera likvidatorernas skyldighet att noggrant överväga om en försäljning under hand — som tidigare krävde samtycke av ombudet — är förmånligare för sparbanken än en försäljning på offentlig auktion.

11 § Likvidatorerna skall för varje räkenskapsår avge en årsredovisning, som skall läggas fram på den ordinarie sparbanksstämman för godkännande. I fråga om stämman och redovisningen skall 5 kap 6 § andra stycket 1 och 2 samt 7 kap 9 § tredje — femte styckena samt 10 och 11 §§ inte tillämpas.

Ingen tillgång får tas upp till ett högre värde än den beräknas inbringa efter avdrag för försäljningskostnaderna. Om en tillgång kan beräknas inbringa ett väsentligt högre belopp än det i balansräkningen upptagna värdet eller om för en skuld och en likvidationskostnad kan beräknas åtgå ett belopp som väsentligt avviker från den redovisade skulden, skall vid tillgångs- eller skuldposten det beräknade beloppet anges inom linjen.

Paragrafen motsvarar 68 § andra stycket och 71 § SpL, 37 § SpK samt 13 kap 13 § första och tredje styckena BAL.

Enligt 6 § första stycket gäller beträffande likvidatorerna samma regler som beträffande styrelsen, i den mån annat inte följer av detta kapitel. I enlighet därmed skall likvidatorerna enligt *första stycket* lägga fram årsredovisningen på den ordinarie sparbanksstämman. Eftersom denna redovisning inte, såsom under sparbankens normala verksamhet, skall ligga till grund för bestämmandet av vinst eller förlust och eventuellt för disposition av vinsten, krävs inte någon formlig fastställelse av balansräkningen och resultaträkningen, utan stämman skall endast godkänna eller inte godkänna årsredovisningen. Däremot skall frågan om ansvarsfrihet åt likvidatorerna tas upp till behandling och avgörande på den ordinarie bolagsstämman där årsredovisningen lagts fram. Liksom styrelsen framlägger således även likvidatorerna en årsredovisning som skall ha granskats av revisorerna. Att ansvarsfrihet åt likvidatorerna skall tas upp till behandling på stämman är en nyhet i förhållande till gällande rätt, som föreskriver att frågan om ansvarsfrihet åt likvidatorerna ej bör prövas förrän resultatet av likvidationen kan överskådas.

Redovisningens form under likvidationen skall vara densamma som före denna. Sålunda skall bl a resultaträkning ingå i redovisningen vilket inte krävs enligt gällande lag. Det är en fördel att årsredovisningen efter likvidationen har samma form som dessförinnan. Man får bl a en form för redovisningen som är välkänd både för den som skall upprätta den och för läsarna. Uppgifter om nedskrivningar samt om vinst eller förlust på avyttringar av sparbankens tillgångar får en lämpligare form genom att dessa tas in i resultaträkningen än, vilket sker enligt gällande lag, när de lämnas endast i en förvaltningsberättelse. Slutligen uppnås en kontinuitet med sparbankens redovisning före likvidationen. Den balansräkning som ingår i styrelsens slutredovisning enligt 8 § ger ingångsvärden för redovisningen under likvidationen. SpL:s bestämmelse om skyldighet för likvidatorerna att upprätta en särskild ingående balansräkning har därför inte upptagits i förslaget.

Från huvudregeln att årsredovisningen skall upprättas enligt samma

regler som före likvidationen görs dock i första stycket undantag från några av föreskrifterna rörande innehållet i förvaltningsberättelsen. Uppgifter enligt 7 kap 9 § tredje stycket om medeltalet under räkenskapsåret anställda eller om vissa löner behöver således inte lämnas. Ett förslag till dispositioner beträffande sparbankens vinst eller förlust enligt fjärde stycket nämnda paragraf behöver inte upp rättas. Vidare krävs inte någon kapitaltäckningsanalys enligt samma paragrafs femte stycke. Inte heller blir de i 11 kap givna reglerna rörande koncernförhållanden tillämpliga.

Av 6 § tredje stycket framgår att reglerna om revision skall tillämpas även under likvidationen. Den i 13 kap 6 § föreskrivna skyldigheten att till bankinspektionen sända in årsredovisning och revisionsberättelse gäller även den av likvidatorerna framlagda årsredovisningen jämte revisionsberättelsen.

Om likvidation pågår, finns det behov av särskilda balansvärderingsregler. Tillgångarna skall i regel avyttras vid likvidationen. De bör därför inte få tas upp till högre värde än det beräknade försäljningsvärdet efter avdrag för försäljningskostnaderna. Regeln om detta i *andra stycket* första meningen har egentlig betydelse främst beträffande anläggningstillgångar. Nedskrivning skall sålunda i förekommande fall ske till detta maximivärde och denna nedskrivning, liksom förekommande justeringar av bokförda skulders värden, kommer till synes i resultaträkningen för det första likvidationsåret.

Till följd av det principiella förbudet att skriva upp värdet på anläggningstillgångar kan emellertid vissa tillgångar komma att tas upp till värden som understiger vad tillgångarna enligt likvidatorernas beräkning kan komma att inbringa vid en försäljning. Av denna anledning föreskrivs i andra meningen att större övervärden av detta slag skall anges genom att det beräknade värdet uppges inom linjen. Därvid bör givetvis beaktas de tillkommande skattekostnader som kan bli aktuella om tillgångarna kan realiseras till de beräknade värdena, antingen så att värdena anges efter avdrag för skatt eller så att beräknad skatt tas upp inom linjen på skuldsidan.

För skulderna upptas en motsvarande informationsregel. Denna regel avser även likvidationskostnaderna. I möjligaste mån bör beloppet för återstående sådana kostnader uppskattas och tas upp bland skulderna i balansräkningen. Eftersom detta ibland kan möta svårigheter finns det enligt stycket möjlighet att lämna uppgift om dessa kostnader inom linjen, vilket gör det lättare att ange deras storlek mera ungefärligt.

12 § När den i kallelsen på okända borgenärer bestämda inställelsedagen är förbi och alla kända skulder blivit betalda skall likvidatorerna, om det finns garantifond eller om det i reglementet har gjorts förbehåll om återbäring av grundfond, ombesörja återbetalning av sådan fond jämte utfäst ränta. Finns såväl garantifond som grundfond får återbäring av grundfonden inte äga rum, förrän garantifonden jämte ränta har återbetalats. Om något skuldbelopp är tvistigt eller inte förfallet till betalning eller av någon annan orsak inte kan betalas, skall så mycket av sparbankens medel behållas som kan behövas för denna betalning.

Paragrafen motsvarar 69 § tredje stycket SpL och 13 kap 14 § BAL.

När den i kallelsen på okända borgenärer bestämda inställelsedagen är förbi och alla kända skulder är betalda skall likvidatorerna, om sparbankens medel förslår, se till att garantifond och grundfond återbetalas. Om något skuldbelopp är tvistigt eller inte förfallet tillbetalning eller av annan orsak inte kan betalas skall erforderliga medel hållas inne och återstoden utbetalas till de som tecknat bidrag till garantifond och grundfond. Grundfondsbeloppet skall återbetalas enligt vad som bestämts om detta i reglementet. Genom bestämmelserna fastslås även den inbördes förmånsrätten mellan garantifondmedel och grundfondmedel så att grundfondsbeloppet inte får återbetalas förrän garantifond jämte ränta har återbetalats. Före återbäring av fondmedel skall dock förlagskapital återbetalas.

13 § Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skall de så snart det kan ske avge en slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse avseende likvidationen i dess helhet. Till berättelsen skall fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall avlämnas till revisorerna. Dessa skall inom en månad därefter avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna skall dessa genast kalla huvudmännen till en sparbanksstämma för granskning av slutredovisningen. Slutredovisningen med bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen skall sändas till huvudmännen samt läggas fram på stämman. Föreskrifterna i 5 kap 6 § andra stycket 3 och tredje stycket om beslut på sparbanksstämma om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna skall tillämpas på likvidatorerna. Om skyldighet att sända in de nämnda handlingarna till bankinspektionen föreskrivs i 13 kap 6 §.

Paragrafen motsvarar 73 § första och andra styckena SpL samt 13 kap 15 § BAL.

Som framgår av *första stycket* skall likvidatorerna efter fullgjort uppdrag upprätta en förvaltningsberättelse som skall avse likvidationens gång från likvidationens början till dess slut. Berättelsen bör utgå från sparbankens ställning enligt den s k begynnelsebalansräkningen enligt 8 § och innehålla en redogörelse för avvecklingsåtgärder av betydelse, för andra förhållanden som varit av särskild betydelse för avvecklingen, för eventuell återbäring av garanti- och/ eller grundfond samt för avvecklingens resultat. Vid förvaltningsberättelsen skall fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Förvaltningsberättelsen och redovisningshandlingarna skall avlämnas till revisorerna, som inom en månad skall avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen.

När likvidatorerna får revisionsberättelsen skall de enligt *andra stycket* genast kalla huvudmännen till en sparbanksstämma för granskning av slutredovisningen. Förvaltningsberättelsen och bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen skall sändas till samtliga huvudmän och också läggas fram på stämman. Till skillnad från gällande rätt skall stämman ta upp frågan om decharge för likvidatorerna . Hu-

vudmännen har därvid möjlighet att enligt bestämmelserna i 5 kap 6 § tredje stycket hänskjuta frågan om ansvarsfrihet för likvidatorerna till en fortsatt stämma som skall hållas minst en högst två månder efter stämmans avbrytande.

Till andra stycket har fogats en erinran om skyldigheten att sända in de i paragrafen nämnda handlingarna till bankinspektionen (13 kap 6 §).

14 § När likvidatorerna lagt fram slutredovisningen är sparbanken upplöst. Detta skall genast anmälas för registrering.

Paragrafen motsvarar 73 § tredje stycket SpL och 43 § första stycket SpK samt 13 kap 16 § första stycket BAL.

I likhet med gällande rätt skall sparbanken anses vara upplöst när likvidatorerna lagt fram slutredovisningen. Uppkommer behov av ytterligare likvidationsåtgärder efter det att sparbanken skall anses upplöst skall enligt 16 § likvidationen fortsättas. Anmälan om att sparbanken är upplöst skall genast göras till bankinspektionen.

15 § Om det enligt likvidatorernas slutredovisning finns ett överskott, skall hälften av detta tillfalla sparbankernas säkerhetskassa samt återstoden, på sätt sparbanksstämman äger bestämma, användas för allmännyttiga eller därmed jämförliga ändamål. Sparbanksstämmans beslut skall underställas bankinspektionen som har att tillse, såväl att angiven del av överskottet utbetalas till säkerhetskassan som att återstoden används i enlighet med vad sparbanksstämman beslutat.

Skall sparbank i samband med likvidation överlåta sin rörelse till någon annan sparbank, skall överskottet utan hinder av vad som föreskrivs i första stycket gå till den sparbank som har övertagit rörelsen.

Paragrafen överensstämmer i stort med 75 § SpL och saknar motsvarighet i BAL.

Första stycket

Om likvidatorernas slutredovisning visar överskott skall detta till hälften tillfalla sparbankernas säkerhetskassa. För samtliga sparbanker i landet har skapats en gemensam fond med uppgift att trygga sparbankernas verksamhet och insättarnas rätt. Denna fond, benämnd sparbankernas säkerhetskassa, regleras i lagen (1934:300) om sparbankernas säkerhetskassa. Enligt denna lag kan säkerhetskassans medel, som utgör bidrag från olika sparbanker, begagnas till bistånd åt sparbank, som kommit i solvenssvårigheter, och vidare till gottgörelse åt insättare i sparbank, som trätt i likvidation eller försatts i konkurs. Hälften av överskottet skall således tillfalla denna fond.

Den andra hälften av överskottet skall efter sparbanksstämmans närmare bestämmande användas för allmännyttiga och därmed jämförliga ändamål. Gällande bestämmelse att detta ändamål inte får vara subventionerat genom skattebidrag, har ej medtagits i förslaget (utredningen

hänvisar beträffande denna bestämmelse till den ändring som vidtagits i 8 kap. 2 § tredje stycket). Denna del av överskottet bör således användas till gagn för den bygd, vari sparbanken verkat och från vilken medlen ytterst härrör.

Även om särskilda fusionsregler ges i 10 kap. kan ett sammanslagningsförfarande ske så att en sparbank övertar en annan sparbanks tillgångar och samtidigt ikläder sig ansvarighet för dess skulder varefter den överlåtande sparbanken träder i likvidation. Har ett sådant avtal träffats skall enligt *andra stycket* det eventuella överskott som uppstår vid den överlåtande sparbankens likvidation utan hinder av vad som sägs i paragrafens första stycke överföras i sin helhet till den övertagande sparbanken.

16 § Om det efter sparbankens upplösning enligt 14 § visar sig att sparbanken har tillgångar eller om talan väcks mot sparbanken eller om det av någon annan orsak uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Detta skall genast anmälas av likvidatorerna för registrering. Kallelse till första sparbanksstämman efter återupptagandet skall utfärdas enligt reglementet.

Paragrafen motsvarar 74 § SpL och 43 § tredje stycket SpK samt 13 kap. 17 §

När likvidationen fortsätter, skall sparbanken inte längre anses som upplöst. Den fortsatta likvidationen knyter an till den föregående, där denna avslutades. En återupprepning av t.ex. kallelse på okända borgenärer erfordras således inte. Likvidatorerna återinträder utan vidare i sitt uppdrag. Skulle en tidigare likvidator inte finns att tillgå får bankinspektionen utse en ny. Vid likvidationens återupptagande får även huvudmännens och revisorernas mandattid anses utsträckt att gälla så länge likvidationen fortsätter.

Anmälan om fortsatt likvidation skall genast göras av likvidatorerna för registrering. På sätt reglementet föreskriver skall huvudmännen kallas till första sparbanksstämman efter återupptagandet.

17 § Om en sparbank har trätt i likvidation på grund av sparbanksstämmans beslut, kan stämman sedan revisorerna avgivit yttrande besluta att likvidationen skall upphöra och sparbankens verksamhet återupptas. Ett sådant beslut får dock inte fattas,

1 om det finns anledning till likvidation på grund av denna lag eller reglementet, eller

2 om garantifond eller grundfond återbetalts.

För beslut enligt första stycket krävs kvalificerad majoritet på sätt 1 § andra stycket föreskriver. När sådant beslut fattas, skall en styrelse samtidigt väljas.

Sparbanksstämmans beslut om likvidationens uphörande och val av styrelse skall av likvidatorerna genast anmälas för registrering. Beslutet får inte verkställas förrän bankinspektionen lämnat tillstånd till detta och registrering har skett.

Om ett likvidationsbeslut som avses i 1 och 2 § blivit upphävt genom lagakraftägande dom eller beslut av domstol, skall likvidatorerna genast anmäla detta för registrering samt kalla till sparbanksstämma för val av styrelse.

När likvidationen har upphört enligt denna paragraf skall 13 § tillämpas.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande SpL, överensstämmer i huvudsak med 13 kap 18 § BAL.

Som utredningen anmärkt i motiven till motsvarande paragraf i BAL torde möjligheten för en bank som trätt i likvidation att avbryta likvidationen och återuppta verksamheten vara praktiskt taget utesluten. Redan före likvidationsbeslutet bör samtliga förutsättningar för att undgå likvidationen vara prövade. Det kan dock tänkas fall där situationen för sparbanken efter likvidationsbeslutet ändrats så att denna möjlighet vore önskvärd. Förslaget tar därför upp särskilda bestämmelser om detta med ABL:s motsvarande regler i 13 kap 17 § som förebild.

Om sparbanken trätt i likvidation på grund av sparbanksstämmans beslut kan stämman, sedan revisorerna avgett yttrande, enligt *första stycket* besluta att likvidationen skall upphöra och bolagets verksamhet återupptas. En förutsättning för ett sådant beslut är att det inte föreligger någon likvidationsanledning på grund av lagen eller reglementet eller att garantifondsbelopp eller grundfondsbelopp har återbetalats. Revisorernas yttrande skall bl a gälla frågan om sparbanken uppfyller i 3 kap 6 § föreskrivet krav på egna fonder.

Enligt *andra stycket* krävs kvalificierad majoritet för beslut om att sparbankens verksamhet skall återupptas. Samma majoritetsregler som gäller för beslut om frivillig likvidation (1 § andra stycket) bör krävas även i detta fall.

Vid den sparbanksstämma som beslutar om ett återupptagande av sparbankens verksamhet skall en styrelse väljas. Något val av revisorer behöver inte ske eftersom de ordinarie revisorerna förutsätts fullgöra sitt uppdrag även under likvidationsförfarandet. Som regel gäller deras mandattid tills vidare. Vad gäller huvudmännen kan erfordras nyval eller förlängning av mandattiden.

Tredje stycket föreskriver att beslutet om likvidationens upphörande och val av styrelse genast skall anmälas för registrering. För verkställighet av beslutet krävs — förutom att det blivit registrerat — även att bankinspektionen lämnat tillstånd till detta. Bankinspektionen har att pröva återupptagandet av verksamheten inte bara mot bakgrund av förevarande paragraf. Tillstånd bör ges endast om sparbanken vid ett återupptagande av verksamheten inte kommer i konflikt med andra skyddsregler som uppställs i SpL.

En förutsättning för att kallelse på okänd borgenärer i en sparbank som är i likvidation skall få preklusiv verkan är, att likvidationen leder till en upplösning av sparbanken. Om den återupptar sin verksamhet, förlorar kallelsen på kända borgenärer sin verkan. Någon särskild bestämmelse om detta har inte ansetts nödvändig.

Om ett likvidationsbeslut har blivit upphävt genom domstols lagakraftägande dom eller beslut, skall enligt *fjärde stycket* likvidatorerna genast anmäla detta för registrering samt kalla samman huvudmännen till stämma för val av styrelse.

När likvidationen upphört enligt denna paragraf skall likvidatorerna avge slutredovisning enligt 13 §. Bestämmelser om detta har tagits in i *femte stycket*.

6.2.9.5 Konkurs

18 § Om en sparbank är försatt i konkurs och denna avslutas utan något överskott, är sparbanken upplöst när konkursen avslutas.

Om det finns överskott, skall sparbanksstämman inom en månad från det konkursen avslutades besluta att sparbanken skall träda i likvidation. Om inte ett sådant beslut fattas, gäller 2 §.

Var sparbanken i likvidation när den försattes i konkurs, skall likvidationen fortsättas enligt 16 §, om konkursen avslutas med överskott.

Bevis om tillskott till garantifond eller till grundfond, som skall återbäras, medför rätt till utdelning först efter övriga fordringar i konkursen, däri inbegripet fordringar på grund av sparbankens förlagsupplåning. Beträffande den inbördes förmånsställningen mellan dessa fondmedel skall gälla vad som föreskrivs i 12 §.

Paragrafen motsvaras av 76 § andra-fjärde styckena SpL samt 13 kap 19 § BAL.

Enligt *första stycket* är en i konkurs försatt sparbank upplöst när konkursen avslutas utan överskott. I *andra och tredje styckena* ges bestämmelser om det fall att konkursen avslutas med överskott. Principen är att sparbanken i sistnämnda fall skall avvecklas genom likvidation, se 2 § första stycket 4.

I *fjärde stycket* fastställes den turordning, enligt vilken bevis om tillskott till garantifond och till grundfond, som skall återbäras, berättigar till utdelning i konkurs. Samtidigt föreskrivs att förlagsbevis medför rätt till utdelning före fondbevis. Det inbördes förhållandet mellan garantifond och grundfond är enligt 12 § att garantifond går före grundfond.

19 § Om en sparbank försätts i konkurs, skall konkursdomaren sända en underrättelse om beslutet till bankinspektionen för registrering.

Under konkursen företräds sparbanken som konkursgäldenär av den styrelse eller de likvidatorer som finns vid konkursens början. Under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning.

När konkursen har avslutats, skall konkursdomaren genast för registrering underrätta bankinspektionen samt ange om något överskott finns eller inte. Konkursdomaren skall även för registrering underrätta bankinspektionen när en överrätt genom beslut, som vunnit laga kraft, upphävt ett beslut att försätta sparbanken i konkurs.

Paragrafen motsvarar 44 § SpK och 76 § första stycket SpL samt överensstämmer med 13 kap 20 § BAL.

I *första stycket* föreskrivs att konkursdomaren skall underrätta bankinspektionen när sparbanken försätts i konkurs.

Att en sparbank försätts i konkurs betyder inte att den är upplöst och att dess organ upphör att existera. Organen förlorar emellertid befattningen med alla de rättigheter och skyldigheter som tillkommer konkursboet och de angelägenheter som handläggs av konkursförvaltningen enligt konkurslagens regler. Sålunda kan styrelsen eller sparbanksstämman inte besluta om eller disponera över sparbankens tillgångar, och sparbanksstämman kan inte med verkan mot konkursboet bevilja styrel-

seledamöterna ansvarsfrihet. Konkursboet kan till och med utan hinder av att ansvarsfrihet beviljats viss tid före konkursen, föra talan om skadestånd enligt 11 kap 5 § sista stycket.

Att sparbanksorganen ändå fortfarande existerar framgår av *andra stycket*, enligt vilket såväl styrelsen som sparbanksstämman har vissa uppgifter under konkursen. Styrelsen eller likvidatorerna företräder sparbanken såsom konkursgäldenär under konkursen och sparbanksstämman har befogenhet att entlediga och tillsätta styrelseledamöter. Det kan också erinras om att sparbanksstämman om konkursen avslutas med överskott utan vidare skall fatta beslut om att försätta sparbanken i likvidation.

I fråga om dem som under konkursen skall företräda sparbanken såsom konkursgäldenär utgår förslaget liksom gällande lag ifrån att detta ankommer på den vid konkursens början utsedda styrelsen eller likvidatorer, om sådana då är utsedda. Styrelseledamöterna förutsätts sålunda stå kvar även om den tid för vilken de valts skulle gå ut, innan konkursen avslutas. Men de har liksom likvidatorer rätt att avgå, och vidare skall gälla vad som föreskrivs i lagen om entledigande och skyldighet att utse efterträdare till den som entledigas eller av annan orsak avgår.

I *tredje stycket* föreskrivs att konkursdomaren skall underrätta bankinspektionen när konkursen avslutats. Konkursdomaren skall därvid ange om konkursen avslutats med överskott eller inte. När bankinspektionen får besked om att en konkurs avslutas med överskott bör den anmäla förhållandet för rätten för tvångslikvidation enligt 2 §. Konkursdomaren skall enligt detta stycke även för registrering underrätta bankinspektionen om beslut som fattats av överrätt i de frågor som avses i förevarande stycke.

6.2.10 10 kap. Fusion och inlösen av aktier i dotterbolag

Före tillkomsten av 1955 års SpL kunde sammanslagningar mellan sparbanker endast verkställas med anlitande av allmänna civilrättsliga och sparbanksrättsliga regler om överlåtelse, skuldövertagnade och likvidation. Gången av ett sammanslagningsförfarande hade alltså i regel varit, att en sparbank övertagit en annan sparbanks tillgångar och samtidigt iklätt sig ansvarighet för dess skulder, varefter den överlåtande sparbanken trätt i likvidation.

Sammanslagningar i vissa distrikt med ett större antal sparbanker ansågs önskvärda. Den omständigheten, att likvidation utgjorde ett obligatoriskt led i sammanslagningsförfarandet, kunde emellertid orsaka att välmotiverade sammanslagningar inte alls kom till stånd. Ledningen i den sparbank, som skulle uppgå i en annan, kunde av känslomässiga skäl rygga tillbaka inför åtgärden att låta sin sparbank träda i likvidation. På förslag av 1948 års sparbankssakkunniga intogs därför i 1955 års SpL särskilda fusionsregler. Den närmaste förebilden för dessa regler var motsvarande bestämmelser i ABL. Fusionsregler fanns redan då i lagen om ekonomiska föreningar. BL innehöll inte då och innehåller inte

heller idag några fusionsregler. De gällande fusionsreglerna i sparbankslagstiftningen innebär följande.

Styrelserna för sparbankerna upprättar förslag till fusionsavtal. Huvudmännen i den överlåtande sparbanken skall godkänna avtalet. Detta kan ske på en enda sparbanksstämma, om samtliga huvudmän är närvarande och biträder beslutet. I annat fall skall beslutet fattas på två på varandra följande sparbanksstämmor. På den sist hållna stämman skall minst två tredjedelar av de närvarande huvudmännen ha biträtt fusionsbeslutet (78 § 1 och 2 mom SpL). Det torde höra till undantagen att samtliga huvudmän är närvarande vid första stämman. Som regel måste därför två stämmor hållas. Kallelse till stämma skall enligt 30 § SpK ske senast två veckor före ordinarie stämma och en vecka före extra stämma. Enligt sparbankernas normalreglemente (11 §) skall ärenden om fusion finnas angivet i kallelsen. Kallelsen skall införas en gång i minst en ortstidning och dessutom skickas till varje huvudman.

Inom fyra månader efter det att fusionsavtalet har godkänts skall den överlåtande sparbanken anmäla beslutet hos bankinspektionen för registrering. Protokollen vid sparbanksstämmorna — som skall uppta förslaget till fusionsavtal — skall därvid bifogas (45 § fjärde stycket SpK).

Efter en prövning av det formella förfarandet vid bankens handläggning av fusionsfrågan registrerar bankinspektionen anmälningen. Inspektionen låter därefter kungöra registreringen i Post- och Inrikes Tidningar (55 § SpK och 89 § SpL).

För den övertagande sparbankens beslut i fusionsfrågan gäller inga särregler i författningsmässigt hänseende. Det ligger emellertid i sakens natur, att en fråga av denna vikt föreläggs sparbanksstämman för beslut.

Senast fyra månader efter registreringen skall båda sparbankernas styrelser tillsammans ansöka hos inspektionen om tillstånd att få verkställa fusionsavtalet. Inspektionen som först granskar att de formella föreskrifterna beträffande fusionsärendets tidigare handläggning iakttagits, prövar därefter om fusionen kan anses vara förenlig med insättares eller andra fordringsägares intressen och om den framstår som ändamålsenlig ur allmän synpunkt (78 § 3 mom. SpL). Är så fallet, meddelas tillstånd att verkställa fusionen jämte besvärshänvisning. Inspektionen skall enligt 45 § femte stycket SpK ombesörja att tillståndsbeslutet med besvärshänvisning ofördröjligen kungörs i Post- och Inrikes Tidningar.

Inom sex månader efter det att beslutet om tillstånd till fusion vunnit laga kraft skall båda sparbankerna anmäla beslutet för registrering (45 § sjätte stycket SpK). Inspektionen registrerar beslutet och kungör registreringen i Post- och Inrikes Tidningar. Registreringen medför enligt 78 § 3 mom. tredje stycket SpL att den överlåtande sparbanken skall anses upplöst och dess tillgångar och skulder ha övergått till den övertagande sparbanken.

Det finns möjlighet att klandra beslut som fattas under fusionsförfarandet. Besluten av stämman i den överlåtande sparbanken är angripbara enligt 63 § SpL. Inspektionens tillstånd att verkställa fusion kan överklagas enligt 91 § första stycket SpL. Talan mot registreringarna av sparbanksstämmobesluten och det lagakraftvunna verkställighetsbeslu-

tet kan möjligen tänkas enligt 87 § andra stycket SpL, men torde inte ha förekommit. Talan enligt 62 § SpL torde inte heller ha anställts. De besvär som anförts över beslut att verkställa fusion torde sedan tillkomsten av gällande SpL ha varit mycket få. En fusion kan ha inverkan på förhållandet till borgenärerna, främst insättarna i den överlåtande sparbanken. En anledning till det relativt formaliserade förfarandet är därför att fusionsplanerna på ett relativt tidigt stadium kan bringas till borgenärernas kännedom. Det har också ansetts lämpligt att ge parterna i fusionen tid för övervägande av dess lämplighet och önskvärdhet. En fusion har konsekvenser inte bara för insättarna och låntagarna i den överlåtande sparbanken utan också för bygden där sparbanken har sin verksamhet, personalen, den övertagande sparbankens verksamhet m m. Det formaliserade förfarandet med bl a offentliggörandet av de olika stegen i fusionsprocessen är därför av betydelse.

En fusion mellan sparbanker sker under betryggande former Redan på ett tidigt stadium i fusionsförfarandet är brukligt att sparbankerna tar kontakt med bankinspektionen som därefter följer hela förfarandet. För närvarande är det inspektionen som skall ge tillstånd till fusionen. Vid denna tillståndsprövning skall inte inspektionen enbart bevaka insättarnas intressen utan även deras intressen som på annat sätt har fordringar på de av fusionen berörda sparbankerna.

En strävan bör vara att förenkla och förkorta fusionsförfarandet, något som torde vara ett allmänt önskemål inom sparbanksrörelsen. Man bör naturligtvis inte gå så långt att risk för rättsförluster föreligger.

ABL innehåller bestämmelser om tre olika former av fusion, nämligen.

1 fusion som innebär att ett bolag uppgår i ett annat genom att dess tillgångar och skulder överflyttas till detta, varefter det förra bolaget efter skifte av fusionsvederlaget och slutredovisningen upphör,

2 fusion mellan moderbolag och helägt dotterbolag, och

3 fusion som innebär att två eller flera bolag går upp i ett nytt för ändamålet grundat bolag.

De två förstnämnda formerna brukar kallas absorption och den sistnämnda kombination.

De för sparbankerna nu gällande reglerna om fusion motsvaras närmast av den form av fusion som nämnts under 1. Någon anledning att vidta några större ändringar i dessa föreligger enligt utredningens mening inte.

Vad härefter angår den form av fusion som nämnts under 2 ovan är denna i första hand avpassad för företag som drivs i bolagsform. De i SpL föreslagna fusionsreglerna skall avse sammanslagningar mellan sparbanker. Mot denna bakgrund är inte denna fusionsform aktuell för sparbankerna eftersom en sparbank inte kan utgöra ett dotterföretag. Som framgår nedan kan emellertid en motsvarighet till denna fusionsform användas vid sammanslagningar över associationsgränserna, så att en sparbank såsom moderföretag fusionerar ett helägt dotterföretag som är ett allmänt aktiebolag.

Vad beträffar den under 3 ovan angivna fusionsformen (kombination) innebar denna en nyhet på den svenska aktiebolagsrättens område.

Denna form av fusion torde med fördel kunna tillämpas också på SpL:s område. Särskilt i sådana fall, där mer eller mindre jämbördiga sparbanker finner det förenligt med sina intressen att gå samman, kan det visa sig att fusion genom kombination kan vara en lämpligare utväg än den som f n står till buds. I sådana fall kan det nämligen vara svårt för den överlåtande sparbankens styrelse och huvudmän att acceptera att den andra parten i fusionsavtalet är den övertagande. Genom att samtliga sparbanker vid kombination blir överlåtande i förhållande till den nybildade sparbanken blir avtalsparterna jämbördiga. Vidare blir samtliga huvudmän i de av fusionen berörda sparbankerna berättigade att delta i beslut om fusionen.

Frågan huruvida fusion bör tillåtas mellan företag med olika företagsform uppmärksammades vid remissbehandlingen av aktiebolagsutredningens förslag. Det gällde då i första hand fusion mellan aktiebolag och ekonomiska föreningar. Föredragande statsrådet var i proposition 1975:103 (s. 520) inte beredd att föreslå sådana bestämmelser. Kooperationsutredningen har emellertid i förslag till ny lag om kooperativa föreningar infört regler om fusion mellan en kooperativ förening och ett av en sådan förening helägt dotterbolag. Utredningen kommer att föreslå motsvarande regler för föreningsbankerna. Något uttalat behov hos sparbankerna av sådana regler torde inte finnas. Införs regler om att en sparbank såsom moderföretag får fusionera ett helägt dotterbolag kan sådana regler antas komma att tillämpas endast i rena undantagsfall. Enligt utredningens mening bör emellertid — liksom föreslås gälla för föreningsbankerna — denna möjlighet stå öppen för sparbankerna. Det kan tänkas fall då en sparbank önskar inlemma ett helägt dotterbolags verksamhet i sparbanken. Därvid bör en sparbank kunna använda sig av fördelarna i fusionsmetoden, som bl a gör likvidationsmomentet obehövligt. De nu diskuterade reglerna skulle även kunna underlätta en omorganisation av en sparbanks rörelse. Utredningen föreslår därför att dessa fusionsregler införs i SpL och som följd härav — efter ABL:s förebild — också regler om tvångsinlösen av minoritetsaktier i dotterbolag.

Enligt gällande fusionsregler i SpL skall bankinspektionen lämna tillstånd till att bringa fusionsavtalet till verkställighet. I förslaget föreslås i stället att regeringen skall ge tillstånd till fusionen och därvid vidta en prövning som är anpassad till sparbankernas särskilda förhållanden. I sparbank utgör insättarna den dominerande gruppen bland borgenärerna. Bankinspektionen skall bevaka insättarnas och de övriga borgenärernas intressen i såväl den övertagande som den överlåtande sparbanken. Under fusionsförfarandet kommer bl a fusionsavtalet och regeringens tillstånd till verkställighet av fusionsbeslutet att registreras. Fusionsavtalet skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar enligt 14 kap 2 §. Dessa regler skiljer sig sålunda från vad som gäller i ABL. Här föreskrivs att rätten skall pröva om fusionsavtalet skall få verkställas. Vid fusion mellan aktiebolag föreligger även ett särskilt kallelseförfarande vid domstolsproceduren som för sparbanker nu ersätts med det nämnda kungörelseförfarandet.

Också i förhållande till BAL innehåller SpL avvikande regler om

fusion. Eftersom något fusionsvederlag i egentlig mening inte förekommer vid fusion mellan sparbanker behövs det inte några regler om hur vederlaget skall erläggas. Strävanden att förenkla och tidsmässigt förkorta förfarandet har inneburit vissa ytterligare förändringar i förhållande till gällande fusionsregler.

Proceduren för de olika formerna av fusion kommer enligt SpL att bli följande.

A *Absorption*

1 Styrelserna i två eller flera sparbanker träffar ett fusionsavtal, som innebär att en eller flera sparbanker (överlåtande sparbanker) uppgår i en annan sparbank (övertagande sparbank).
2 Styrelsen i överlåtande sparbank skall därefter upprätta handlingarna enligt 1 § andra stycket 1—5.
3 Fusionsavtalet jämte de handlingar som avses i 1 § andra stycket hålls tillgängliga för huvudmännen i den överlåtande sparbanken.
4 Minst en vecka därefter skall styrelsen i den överlåtande sparbanken lägga fram fusionsavtalet på sparbanksstämma, som skall godkänna detta för att få det giltigt.
5 Sparbanksstämmans beslut att godkänna avtalet skall inom fyra månader från beslutet anmälas för registrering hos bankinspektionen. Inspektionen kungör registreringen i Post- och Inrikes Tidningar. Om anmälan inte görs inom sagda tid eller om bankinspektionen på formella grunder avskriver anmälan eller vägrar registrering är frågan om fusion förfallen.
6 Senast två månader efter registreringen skall de av fusionen berörda sparbankerna hos regeringen ansöka om tillstånd att verkställa fusionsavtalet. Ändring av reglementet i den övertagande sparbanken skall samtidigt stadfästas. Samtliga handlingar som ligger till grund för fusionen jämte bevis om registrering skall inlämnas till bankinspektionen.
7 Regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektion prövar frågan om tillstånd och stadfästelse av reglementsändring.
8 Inom två månader från regeringens eller bankinspektionens tillstånd om fusionen skall sparbankerna för registrering anmäla att fusionsavtalet verkställts.
9 När registreringen av fusionstillstånd enligt punkt 6 och anmälan enligt punkt 7 skett, övergår den överlåtande sparbankens skulder och tillgångar till den övertagande sparbanken och den överlåtande sparbanken är upplöst. Frågan om fusion kan förklaras förfallen av regeringen eller bankinspektionen enligt 7 § tredje stycket.

B *Kombination*

1 Fusionsavtal träffas, varigenom två eller flera spar- banker (överlåtande sparbanker) förenas genom att bilda en ny sparbank, som övertar deras tillgångar och skulder.
2 Styrelserna i de överlåtande sparbankerna upprättar handlingarna enligt 1 § andra stycket 1—5 och håller dessa tillgängliga för respektive sparbanks huvudmän.

3 Minst en vecka därefter skall styrelserna i de överlåtande sparbankerna lägga fram fusionsavtalet jämte övriga handlingar inför respektive sparbanksstämma för godkännande. Fusionsavtalet skall bl.a. innehålla förslag till reglemente för den nya sparbanken och ange hur dess huvudmän, styrelse och revisorer skall utses. Beträffande huvudmännen skall bl.a. anges hur stort antal som respektive kommun inom den nya sparbankens verksamhetsområde skall få utse.

4 Respektive sparbanksstämma godkänner avtalet och föranstaltar om huvudmannaval till den övertagande sparbanken. Stämmorna motsvarar konstituerande stämman vid sparbanksbildande, 2 kap. 9 § första stycket.

5 Senast fyra månader efter det att stämmorna godkänt fusionsavtalet skall det anmälas till bankinspektionen för registrering och kungörelse. Om anmälan inte görs inom sagda tid eller om bankinspektionen avskrivit anmälan eller vägrat registrering av avtalet, är frågan om fusion förfallen.

6 Senast två månader efter det att det godkända avtalet registrerats skall de berörda sparbankerna hos regeringen eller hos bankinspektionen ansöka om tillstånd att verkställa fusionsavtalet och samtidigt ansöka om stadfästelse av den nybildade sparbankens reglemente och om oktroj.

7 Prövning av tillståndsfrågan sker, reglementet stadfästs och oktroj beviljas.

8 När besluten enligt punkt 6 registrerats skall såväl överlåtande som övertagande sparbanker för registrering hos bankinspektionen anmäla att fusionsavtalet verkställts samt att huvudmän, styrelse och revisorer utsetts. Sådan anmälan skall göras senast två månader efter oktrojens meddelande. Genom registrering av denna anmälan övertar den nya sparbanken de överlåtande sparbankernas skulder och tillgångar och de överlåtande sparbankerna upplöses och avförs ur sparbanksregistret. Frågan om fusion kan förklaras förfallen av regeringen eller bankinspektionen enligt 7 § tredje stycket. Om så ej görs skall bankinspektionen i sparbanksregistret låta registrera den nybildade sparbanken. Därmed inträder rättskapacitet för denna sparbank. Övrig registrering på grund av anmälan eller underrättelse görs genom anteckning på överlåtande sparbankers upplägg.

Vid sidan om fusionsreglerna bibehålls i förslaget möjligheten till sammanslagning via likvidation. Förutom sammanslagning mellan två eller flera sparbanker kan sådan sammanslagning även äga rum mellan sparbank och annat bankinstitut. Dessa sammanslagningar som avser förvärv av annan banks rörelse regleras i förslaget i 3 kap. 4 §.

6.2.10.1 Fusion genom absorption

1 § Avtal om fusion, varigenom en sparbank (överlåtande sparbank) upplöses utan likvidation och dess tillgångar och skulder övertas av en annan sparbank (övertagande sparbank), skall för att bli giltigt godkännas av sparbanksstämman

i den överlåtande sparbanken. Fusion kan ske utan hinder av att den överlåtande sparbanken har trätt i likvidation. I ett sådant fall skall likvidationen avslutas när regeringens eller bankinspektionens tillstånd enligt 5 § registrerats.

Följande handlingar skall sändas till huvudmännen i den överlåtande sparbanken senast en vecka före den sparbanksstämma, vid vilken frågan om godkännande av fusionsavtalet skall behandlas,

1 förslag till sparbanksstämmans beslut

2 fusionsavtalet

3 en redogörelse av styrelsen för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av förslagets lämplighet för sparbanken och insättarna

4 ett yttrande av revisorerna över styrelsens redogörelse enligt 3

5 om årsredovisningen inte skall behandlas på stämman

a en avskrift av den senaste årsredovisningen, försedd med anteckningar om sparbanksstämmans beslut om sparbankens vinst eller förlust, samt en avskrift av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser

b en av styrelsen undertecknad redogörelse för händelser som är av väsentlig betydelse för sparbankens ställning och som har inträffat efter det att årsredovisningen avgetts och

c ett av revisorerna avgivet yttrande över redogörelsen.

Paragrafen överensstämmer i stort med 14 kap. 1 § BAL och med 78 § 1 mom SpL och 45 § första - tredje styckena SpK. I paragrafen ges bestämmelser om fusion av två sparbanker genom absorption. En sparbank går i och med fusionen upp i en annan sparbank och upplöses därefter. Bestämmelserna kan endast tillämpas på fusion mellan sparbanker och möjliggör således inte en fusion mellan en sparbank och andra typer av associationer.

Vid fusion enligt denna paragraf skall enligt *första stycket* ett mellan sparbankerna träffat fusionsavtal godkännas av sparbanksstämman i den överlåtande sparbanken. För godkännande av avtalet krävs särskild röstmajoritet, vilket framgår av 3 §. Något godkännande av fusionsavtalet av sparbanksstämman i den övertagande sparbanken krävs inte. I och för sig torde fusionen som affärstransaktion vara av så stor betydelse för den övertagande sparbanken att styrelsen bör föra upp frågan om ett godkännande av fusionsavtalet till sparbanksstämman. Fusionen kommer att nödvändiggöra en ändring av reglementet och på denna grund fordras en medverkan av sparbanksstämman i den övertagande sparbanken. De reglementsändringar som blir aktuella i den övertagande sparbanken i samband med en fusion är bl.a. följande.

Sparbankens verksamhetsområde måste utvidgas. Antalet huvudmän måste kanske ändras och även bestämmelserna om hur dessa skall utses. Även styrelseledamöternas antal kan komma att ändras. Den övertagande sparbanken behöver inte i samband med fusionen föranstalta om val av nya huvudmän i sparbanken. Övergångsvis kan gälla att huvudmännen i den överlåtande sparbanken blir huvudmän i den övertagande sparbanken. Därefter får erforderliga åtgärder vidtas för att nedbringa huvudmännen till lämpligt antal med en fördelning så att den övertagande sparbankens verksamhetsområde till alla delar blir representerat.

Fusionen innebär att den överlåtande sparbankens alla tillgångar och skulder övergår till den övertagande sparbanken, som upplöses utan ett likvidationsförfarande. Något särskilt fusionsvederlag är det inte fråga

om vid fusion mellan sparbanker. Härom ges emellertid särskilda bestämmelser i BAL.

Fusion kan även ske om den överlåtande sparbanken har trätt i likvidation. Styrelsens uppgifter under fusionsförfarandet fullgörs i sådant fall av likvidatorerna. När regeringen eller bankinspektionens tillstånd enligt 5 § har registrerats skall likvidationen i den överlåtande sparbanken avslutas i vanligt ordning genom slutredovisning.

I *andra stycket* anges det material som skall sändas till huvudmännen och framläggas på sparbanksstämman i den överlåtande sparbanken till ledning för fusionsfrågans bedömning. Detta material är dels ett fullständigt förslag till fusionsavtal, dels vissa redovisningshandlingar m.m. rörande den överlåtande sparbanken. Handlingarna skall sändas ut till huvudmännen senast en vecka före sparbanksstämman och läggas fram på denna.

De handlingar som sålunda skall tillhandahållas anges i fem punkter. I punkten 1 tas upp förslag till sparbanksstämmans beslut. Enligt punkten 2 skall fusionsavtalet tillhandahållas. Av första stycket följer att fusionsavtalet måste vara fullständigt, eftersom de delar av fusionsavtalet som inte omfattas av sparbanksstämmans godkännande, inte blir giltiga. Att fusionsavtalet skall vara fullständigt betyder att det bör reglera förutsebara rättsliga frågor, som fusionen ger upphov till och som inte är lösta i lagen.

Enligt punkterna 3 och 4 skall styrelsen i den överlåtande sparbanken lämna redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av förslagets lämplighet för sparbanken och insättarna. Revisorerna skall yttra sig över denna redogörelse. Om handlingar som avses i punkten 5 skall tillhandahållas, kan redogörelsen och yttrandet ingå i nämnda handlingar. Om frågan om fusion skall behandlas på ordinarie sparbanksstämma på vilken årsredovisningen läggs fram, får huvudmännen en tillfredställande redogörelse för sparbankens ekonomiska situation. För det fall att årsredovisningen inte behandlas på stämman, föreskrivs i punkten 5 att följande handlingar skall sändas till huvudmännen, nämligen

1 avskrift av den senaste årsredovisningen, försedd med anteckningar om sparbanksstämmans beslut om sparbankens vinst eller förlust, samt en avskrift av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,

2 en av styrelsen undertecknad redogörelse för händelser av väsentlig betydelse för sparbankens ställning och som har inträffat efter årsredovisningens avgivande, samt

3 ett av revisorerna avgivet yttrande över redogörelsen.

De nu nämnda bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med gällande rätt. För närvarande har styrelsen emellertid inte någon skyldighet att i den berättelse som motsvarar redogörelsen i punkten 2 lämna sådana upplysningar som kan vara till förfång för sparbanken. Att denna begränsning inte tagits upp i förslaget sammanhänger med den ståndpunkt som intagits i frågan om den s.k. förfångsklausulen när det gäller upprättandet av förvaltningsberättelsen (se 7 kap. 9 §).

6.2.10.2 Fusion genom kombination

2 § Avtal om fusion, varigenom två eller flera sparbanker (överlåtande sparbanker) förenas genom att bilda en ny sparbank som övertar deras tillgångar och skulder, skall för att bli giltigt godkännas av sparbanksstämman i varje överlåtande sparbank. Bestämmelserna i 1 § första stycket andra meningen skall därvid tillämpas.

De handlingar som anges i 1 § andra stycket 1 - 5 skall upprättas för varje överlåtande sparbank. De skall sändas till huvudmännen senast en vecka före den sparbanksstämma, vid vilken frågan om godkännande av fusionsavtal skall behandlas, samt läggas fram på stämmorna.

Fusionsavtalet skall innehålla ett förslag till reglemente för den övertagande sparbanken. Godkänner sparbanksstämmorna i de överlåtande sparbankerna avtalet, skall de genast se till att huvudmän, styrelse och revisorer utses i den nya sparbanken.

Paragrafen, som överensstämmer med 14 kap. 2 § BAL, saknar motsvarighet i gällande sparbankslagstiftning.

Genom denna paragraf regleras fusionsformen kombination, som innebär att två eller flera sparbanker uppgår i en ny sparbank som bildas i och med fusionen. Liksom beträffande 1 § är denna paragraf tillämplig enbart vid fusion mellan sparbanker. Av hänvisningen till 1 § första stycket andra meningen framgår att fusion kan ske utan hinder av att av fusionen berörd sparbank trätt i likvidation.

Tillvägagångssättet vid fusion genom kombination blir följande enligt *första och andra styckena*. Mellan de överlåtande sparbankerna träffas ett avtal om fusion. Eftersom sparbankerna blir överlåtande sparbanker i förhållande till den nya, skall sparbanksstämmorna i de förstnämnda sparbankerna godkänna avtalet. Godkännandet träffas enligt reglerna i 3 §. Beträffande översändandet och framläggande på stämman av vissa handlingar skall 1 § andra stycket 1—5 tillämpas. Dessa handlingar skall upprättas för var och en av de överlåtande sparbankerna och översändas till huvudmännen i de överlåtande sparbankerna före de sparbanksstämmor vid vilka fråga om godkännande av fusionsavtalet skall behandlas. Handlingarna skall läggas fram på sparbanksstämmorna. Detta innebär i praktiken att de överlåtande sparbankerna gemensamt sammanställer de redovisningshandlingar m.m. som krävs enligt lagen till en gemensam fusionsakt, som används vid samtliga sparbanksstämmor vid vilka fusionsavtalet behandlas.

Enligt *tredje stycket* skall sparbanksstämmorna i de överlåtande sparbankerna, om de godkänner fusionsavtalet, samtidigt anta ett reglemente. Avtalet måste alltså innehålla ett förslag till reglemente samt bestämmelser om antalet huvudmän och hur dessa skall utses i den nybildade sparbanken.

Styrelserna i de överlåtande sparbankerna skall ombesörja att huvudmän i den nybildade sparbanken utses enligt bestämmelserna i 5 kap. 3 §. De på detta sätt utsedda huvudmännen skall därefter vid ett särskilt sammanträde utse styrelse och revisorer i den nybildade sparbanken. Alternativt bör dock följande kunna gälla. I fusionsavtalet föreskrivs att samtliga huvudmän i de överlåtande sparbankerna skall utgöra huvud-

män i den nybildade sparbanken. För detta torde i flertalet fall krävas att bankinspektionen lämnar dispens från bestämmelsen om att antalet huvudmän högst får vara sextio till antalet (5 kap. 1 § andra stycket). Fusionsavtalet kan vidare innehålla bestämmelser om hur antalet huvudmän i den nybildade sparbanken efter hand skall minskas. I detta fall bör sparbanksstämmorna i de överlåtande sparbankerna kunna utse styrelse och revisorer i den nybildade sparbanken i enlighet med fusionsavtalets bestämmelser. Genom att en ny sparbank bildas av två redan bestående sparbanker framgår av 2 kap. 2 § att det inte krävs någon uppbyggnad av en grundfond i den på detta sätt bildade sparbanken.

I ABL sägs att fusionsavtalet ersätter stiftelseurkunden vid vanlig bolagsbildning. Denna bestämmelse återfinns inte i förslaget eftersom begreppet stiftelseurkund saknas för sparbankerna. I stället för stiftelseurkund skall upprättas ett reglemente, som efter godkännandet av stämmorna skall stadfästas av regeringen. Därefter skall den på detta sätt nybildade sparbanken beviljas oktroj. Tillsammans med de övriga handlingar som skall sändas till huvudmännen och framläggas på stämman, förutsätts fusionsavtalet ge huvudmännen i de överlåtande sparbankerna erforderlig information för bedömning av fusionen. Styrelsen i överlåtande sparbank är också enligt 5 kap. 12 § skyldig att på yrkande av huvudman lämna upplysningar rörande fusionen. Inte heller hålls konstituerande sparbanksstämma. Denna ersätts av de sparbanksstämmor som i vart och ett av de överlåtande sparbankerna hålls för att godkänna fusionsavtalet och anta reglementet. Någon ändring av det föreslagna reglementet kan inte ske vid stämma som hålls för att godkänna fusionsavtalet. Om någon ändring ifrågasätts måste själva fusionsavtalet, i vilket reglementet ingår, ändras och behandlas på nytt enligt denna paragraf. Sedan den nya sparbanken bildats kan naturligtvis en ändring av reglementet ske i vanlig ordning.

3 § Beslut om godkännande av fusionsavtal enligt 1 eller 2 § är giltigt endast om det har biträtts av samtliga närvarande huvudmän som skall företräda nio tiondelar av antalet huvudmän, eller fattats på två varandra följande sparbanksstämmor och på den senare stämman biträtts av minst två tredjedelar av de vid stämman närvarande huvudmännen.

Paragrafen motsvarar 78 § 2 mom SpL. Den saknar motsvarighet i BAL som endast föreskriver enkel majoritet på bolagsstämman för giltigt beslut om godkännande av fusionsavtal.

Paragrafen innehåller bestämmelser om den röstmajoritet som fordras för att ett beslut om godkännande av fusionsavtal skall bli giltigt. Dessa bestämmelser är tillämpliga vid fusion såväl enligt 1 § som enligt 2 §. I förhållande till gällande rätt har dessa röstmajoritetsregler mildrats något. För att ett beslut om godkännande av fusionsavtal skall bli giltigt på en sparbanksstämma krävs enligt gällande rätt att samtliga huvudmän förenat sig om detta. Enligt förslaget krävs att beslutet biträtts av samtliga närvarande huvudmän som skall företräda nio tiondelar av antalet huvudmän. Detta något mildare krav motiveras av att det i flertalet fall

är svårt att få samtliga sparbankens huvudmän samlade till en stämma. Detta innebär i sin tur att en välmotiverad fusion, om vilken inga meningsskiljaktigheter föreligger, onödigt fördröjs. Uppnås inte föreslagen röstmajoritet krävs beslut på ytterligare en stämma. På den senare stämman skall beslutet biträdas av minst två tredjedelar av de vid stämman närvarande huvudmännen. Detta överensstämmer med gällande rätt. Skälet till att gällande rätts regler om två stämmobeslut för giltigt beslut om fusion har tagits upp i förslaget är detsamma som åberopats i fråga om beslut om ändring av sparbanks reglemente eller frivillig likvidation (jfr. vid 5 kap. 15 § och 9 kap. 1 §). I reglementet kan föreskrivas längre gående villkor än vad som anges i paragrafen.

6.2.10.3 Fusionsförfarandet

4 § När fusionsavtalet har godkänts av sparbanksstämman, skall sparbanksstämmans beslut anmälas av överlåtande sparbank för registrering. Om detta inte har skett inom fyra månader från beslutet eller om bankinspektionen genom lagakraftägande beslut har avskrivit en sådan anmälan eller vägrat registrering av beslutet, har frågan om fusion fallit.

Paragrafen överensstämmer med 14 kap. 3 § första stycket BAL och överensstämmer även i sak med 45 § fjärde stycket SpK samt 78 § 2 mom. tredje stycket SpL. Här ges bestämmelser om registrering av beslut om godkännande av fusionsavtal.

Eftersom en överlåtande sparbank upplöses genom fusionen är det av vikt att alla som har intressen i sparbanken får kännedom om att fusionsavtal träffats och godkänts av sparbanksstämman i den överlåtande sparbanken. Sparbanken skall därför göra en registreringsanmälan till bankinspektionen inom fyra månader från stämmans beslut att godkänna fusionsavtalet. Tidsbegränsningen betingas av att registreringen är utgångspunkten för det fortsatta skeendet inom fusionsprocessen och av det angelägna i att fusionsavtal genomförs utan dröjsmål. Krävs det att beslutet om godkännande fattas på två på varande stämmor, räknas tidsfristen från den senare stämman. Till skillnad från gällande rätt skall anmälan ske oavsett om stämmans beslut klandras. Genom anmälan kommer sparbanksstämmans beslut om godkännande av fusionsavtalet att införas i sparbanksregistret. Enligt 14 kap. 2 § är bankinspektionen skyldig att kungöra det som införs i registret i Post- och Inrikes Tidningar. Om sparbank försummar att göra sådan anmälan eller om inspektionen avskriver ansökan eller vägrar registrera den genom beslut som vinner laga kraft, förfaller frågan om fusion. Vid fusion genom kombination enligt 2 § skall registreringsanmälan göras av var och en av de överlåtande sparbankerna, vilket innebär att hela fusionsfrågan förfaller, om någon av dem kommer för sent med sin anmälan.

5 § Senast två månader efter det att beslutet om godkännande av fusionsavtalet registrerats skall såväl den övertagande som överlåtande sparbanken ansöka om regeringens tillstånd att verkställa avtalet. Vid fusion enligt 2 § skall sparbankerna

därjämte underställa regeringen reglementet för den övertagande sparbanken för stadfästelse och oktroj enligt 2 kap. 3 §.

Regeringen prövar att fusionen dels kan anses förenlig med deras intressen, som är insättare i eller på annat sätt har fordringar på de av fusionen berörda sparbankerna, dels framstår som ändamålsenlig ur allmän synpunkt.

Regeringen får uppdra åt bankinspektionen att i regeringens ställe meddela tillstånd enligt första stycket i sådana fall som inte är av principiell betydelse eller som i övrigt inte är av synnerlig vikt.

Paragrafen, vars första och andra stycke överensstämmer med 14 kap. 5 § BAL och som motsvaras av 78 § 3 mom. första och andra styckena SpL, innehåller bestämmelser om tillstånd att verkställa fusionsavtal.

Enligt fusionsreglerna i 14 kap. ABL skall rätten ge tillstånd att verkställa fusionsavtalet. Vidare ges regler till skydd för överlåtande bolagsborgenärer. Rätten skall kalla såväl de kända som okända borgenärerna med föreläggande för den som vill bestrida ansökningen att senast viss dag skriftligen hos rätten anmäla detta, vid äventyr att han annars anses ha medgivit ansökningen. Om ansökningen inte bestrids eller om de borgenärer som bestrider får full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar, skall tillståndet meddelas.

Av samma skäl som anförts i anslutning till motsvarande bestämmelse i BAL (14 kap. 4 §) anser utredningen att det inte bör övervägas att med ändring av nu gällande regler, överlåta åt rätten att lämna tillstånd till verkställighet av ett fusionsavtal som slutits mellan sparbanker. Enligt gällande rätt ankommer detta på bankinspektionen. Utredningen föreslår att tillstånd till verkställighet av fusionsavtalet nu i ställer bör lämnas av regeringen på samma sätt som föreskrivs i BAL. I motiven till 14 kap. 4 § BAL har angivits de skäl som anförts härför och dessa bör även gälla för sparbankerna.

Till skillnad från vad som föreskrivs i BAL anser utredningen dock att regeringen bör kunna uppdra åt bankinspektionen att meddela tillstånd i sådana fall som inte är av principiell betydelse eller som i övrigt inte är av större vikt.

I *första stycket* föreskrivs sålunda att tillstånd att verkställa fusionsavtalet skall av sparbankerna, dvs. såväl överlåtande som övertagande sparbanken, sökas hos regeringen. Ansökningen skall göras senast två månader efter registreringen av fusionsavtalet. Detta innebär i förhållande till gällande lag en förkortning med två månader av den tid inom vilken ansökan måste göras. Den föreslagna tidsfristen har bedömts vara fullt tillräcklig och genom denna kortare tid undviks onödig tidsutdräkt vid fusionsförfarandet. Försummas denna anmälan, faller frågan om fusion enligt 7 § tredje stycket. Ansökningshandlingarna skall lämnas in till bankinspektionen. En bestämmelse om detta finns i bankrörelseförordningen.

Vid fusion enligt 1 § krävs att reglementet ändras i den övertagande sparbanken. Denna sparbank skall därför samtidigt ansöka om stadfästelse av reglementsändringen.

Vid fusion enligt 2 §, genom vilken en ny sparbank bildas, skall de överlåtande sparbankerna såsom stiftare samtidigt underställa regeringen den nybildade sparbankens reglemente för stadfästelse. Regeringen

eller bankinspektionen skall i detta fall även pröva om reglementet, på sätt 2 kap. 3 § föreskriver, överensstämmer med SpL och med andra författningar samt om särskilda bestämmelser krävs. Ytterligare en förutsättning för att ett fusionsavtal enligt 2 § skall få verkställas är att den planerade rörelsen är nyttig för det allmänna. Om regeringen eller bankinspektionen finner detta och jämväl övriga förutsättningar enligt andra stycket är uppfyllda, skall när tillstånd till verställighet av fusionsavtalet ges, också reglementet stadfästas och oktroj beviljas.

I *andra stycket* ges regler om hur regeringen skall pröva ansökningen om fusion. Regeringen skall bevaka samtliga borgenärers intressen i både det överlåtande och den övertagande sparbanken. För tillstånd till verkställighet av fusionen krävs vidare att fusionen framstår som ändamålsenlig ur allmän synpunkt. Härmed avses exempelvis, att fusionen inte bör vara till nackdel för sparbanksväsendet som sådant eller för den bygd, vari de berörda sparbankerna verkar eller motverka en ändamålsenlig organisation av sparbanksrörelsen.

Regeringen kan i överensstämmelse med gällande lag enligt förslaget ge tillstånd till verkställighet av fusionsavtalet utan att varje enskild borgenär gett sitt medgivande till fusionen. Borgenärerna har dock möjlighet att lämna synpunkter på fusionen, eftersom denna offentliggörs i Post- och Inrikes Tidningar på ett tidigt stadium av förfarandet. Regeringen och bankinspektionen får således agera som ställföreträdare för insättare och andra borgenärer och bevaka att deras intressen inte äventyras genom fusionen. Detta förfarande innebär ett avsteg från de allmänna civilrättsliga reglerna om skuldövertagande. De speciella förhållanden som gäller vid en fusion i vilken bankinstitut deltar och som ovan redovisats, motiverar enligt utredningens mening detta avsteg.

I det *tredje stycket* ges regeringen befogenhet att uppdra åt bankinspektionen att i regeringens ställe meddela tillstånd att verkställa ett fusionsavtal i sådana fall som inte är av principiell betydelse eller i övrigt inte är av synnerlig vikt. En viss vägledning vid bedömningen av vilka fall som här avses kan hämtas från de uttalanden som redovisats i anslutning till 2 kap. 4 §.

6 § Om en pensionsstiftelse eller en personalstiftelse hör till en överlåtande sparbank, gäller om stiftelsens överförande till den övertagande sparbanken bestämmelserna i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Paragrafen överensstämmer med 14 kap. 5 § BAL och 78 § fjärde stycket SpL.

Av bestämmelserna i lagen om tryggande av pensionsutfästelse skall särskilt 23 § första och andra styckena beaktas. Av dessa framgår bl.a. att pensionsborgenärs medgivande till överflyttning av ansvaret för pensionsutfästelsen inte behöver inhämtas om tillsynsmyndigheten medger det och efterträdaren kan anses god för pensionsutfästelsen. Vidare framgår att innehavare av pensionsfordran inte behöver förtecknas och kallas i ärende om fusion enligt 14 kap. 4 § ABL, om tillsynsmyndigheten medger detta. Utredningen anser att motsvarande bör gälla vid fusioner

enligt SpL. Den nu ifrågavarande paragrafen innehåller därför en hänvisning till lagen om tryggande av pensionsutfästelse. För att kunna underlåta att förteckna och kalla pensionsborgenärerna vid fusion enligt SpL måste i 23 § lagen om tryggande av pensionsutfästelse också göras en hänvisning till fusionsreglerna i detta kapitel. Utredningen föreslår att en sådan hänvisning tas in i lagrummet i fråga. Utredningen föreslår att hänvisning också förs in till de båda andra bankinstitutgruppernas fusionsregler.

7 § Inom två månader från dagen för regeringens eller bankinspektionens beslut om tillstånd till fusion skall styrelserna i såväl den övertagande som den överlåtande sparbanken till bankinspektionen för registrering anmäla att fusionen verkställts enligt fusionsavtalet samt vid fusion enligt 2 §, att den övertagande sparbanken bildats och att huvudmän, styrelse och revisorer utsetts för denna.

När fusionstillstånd enligt 5 § och anmälan enligt första stycket har registrerats, är den överlåtande sparbanken upplöst och dess tillgångar och skulder övergår till den övertagande sparbanken.

Har inte ansökan om fusionstillstånd gjorts inom den i 5 § föreskrivna tiden eller har sådan ansökan avslagits, skall inspektionen förklara att frågan om fusion har fallit. Detsamma gäller om sparbankerna inte gjort anmälan enligt första stycket inom den föreskrivna tiden eller bankinspektionen genom lagakraftägande beslut avskrivit sådan anmälan eller vägrat registrering.

Paragrafen, som motsvarar 14 kap. 6 och 8 §§ BAL samt 45 § sjätte stycket SpK, 78 § 3 mom tredje stycket SpL och 86 § 3 mom SpL, innehåller bestämmelser om fusionsförfarandets avslutande.

Enligt gällande rätt skall styrelsen i de av fusionen berörda sparbankerna inom sex månader efter lagakraftvunnet beslut om tillstånd till fusionen till bankinspektionen för registrering anmäla beslutet i fråga. När denna registrering har skett anses fusionen genomförd. Den överlåtande sparbanken skall anses upplöst och dess tillgångar och skulder ha övergått till den övertagande sparbanken.

Som tidigare framgått är det utredningens avsikt att i största möjliga utsträckning förenkla och förkorta fusionsförfarandet. Även om bestämmelserna i denna paragraf också skall reglera fusionsförfarandets avslutande vid kombinationsfallet, dvs. när en ny sparbank bildas, anser utredningen att det inte föreligger något behov av en så lång tidsfrist som sex månader, som de berörda sparbankerna nu ges för att avsluta fusionen. Sparbankerna bör emellertid efter beslutet om tillstånd till fusion ges tid att verkställa fusionen på sätt fusionsavtalet föreskriver. Utredningen föreslår därför att sparbankerna inom två månader efter regeringens eller bankinspektionens beslut att tillåta fusionen skall anmäla för registrering till bankinspektionen att fusionen verkställts och, vid fusion enligt 2 §, att huvudmän, styrelse och revisorer utsetts för den nybildade sparbanken. Före anmälan skall i absorptionsfallet nödvändiga reglementsändringar vara stadfästa och i kombinationsfallet skall för den nybildade sparbanken reglementet vara stadfäst och oktroj vara beviljad. Såväl den övertagande som överlåtande sparbanken skall göra denna anmälan för registrering. Detta innebär att anmälan skall medfö-

ra registreringsåtgärd inte enbart beträffande den överlåtande sparbanken utan även beträffande den övertagande sparbanken. Den på anmälningen följande registreringen betyder att fusionen juridiskt är fullbordad för båda sparbankernas del. Vid fusion genom kombination skall registreringen innefatta registrering av den nybildade sparbanken. Den registrering som anmälan enligt detta stycke föranleder skall på sätt 14 kap. 2 § föreskriver av bankinspektionen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Av *andra stycket* följer att när fusionstillståndet enligt 5 § och anmälan enligt första stycket har registrerats är den överlåtande sparbanken upplöst. Vidare övergår överlåtande sparbanks tillgångar till den övertagande eller nybildade sparbanken. Detsamma gäller skulderna. Både tillgångar och skulder får anses övergå i sin helhet, även om någon av dem inte skulle ha uppgivits i eller ens varit känd vid tiden för avtalet. Fusionen utgör en form av universalsuccession och samtliga tillgångar och skulder i den överlåtande sparbanken ingår i fusionen. Hinder möter naturligtvis inte mot att den överlåtande sparbanken avhänder sig viss tillgång innan fusionsavtalet sluts.

I *tredje stycket* föreskrivs att bankinspektionen skall förklara frågan om fusion förfallen, om inte ansökan om regeringens eller bankinspektionens tillstånd till fusion görs inom den föreskrivna tiden eller om regeringen eller bankinspektionen avslår ansökan eller om sparbankerna inte gör anmälan enligt första stycket inom föreskriven tid.

6.2.10.4 Fusion mellan sparbank och helägt dotterbolag

8 § Äger en sparbank samtliga aktier i ett dotterbolag, kan styrelserna träffa och för registrering anmäla ett sådant avtal om fusion, att dotterbolaget skall gå upp i sparbanken. Därvid gäller 5—7 §§ i tillämpliga delar. Dotterbolaget är upplöst när regeringens eller bankinspektionens beslut om tillstånd enligt 5 § har registrerats. Är dotterbolaget ett allmänt aktiebolag, skall bankinspektionen lämna uppgifter om fusionen till patent och registreringsverket, som skall registrera tillstånden enligt 5 §.

Fusion enligt första stycket får ske utan hinder av att det i dotterbolaget finns sådan egendom som sparbanken på grund av bestämmelserna i 3 kap. 1—4 §§ inte får förvärva. Sådan egendom måste avyttras senast ett år från registreringen enligt 7 § 2 stycket. Om synnerliga skäl föreligger, kan bankinspektionen förlänga denna frist.

Paragrafen, som motsvarar 14 kap. 9 § BAL och som saknar motsvarighet i sparbankslagstiftningen innehåller regler om fusion mellan sparbank och helägt dotterbolag. Till skillnad från fusion enligt 1 och 2 §§ kan en sparbank enligt denna paragraf fusionera med ett allmänt aktiebolag. Förutsättningarna är att det bolag som sparbanken skall fusionera med är helägt. I inledningen till detta kapitel har utredningen angivit skälen till varför denna fusionsform tas in i förslaget.

Fusionsavtal träffas enligt *första stycket* mellan styrelserna i de berörda företagen. Eftersom dotterbolaget är helägt krävs inte att bolagsstämman i detta bolag godkänner styrelsebeslutet. En sådan stämma skulle bli en tom formalitet och i verkligheten endast en protokollering av beslut som styrelsen fattat efter sparbankens direktiv.

Båda styrelserna skall anmäla fusionsavtalet för registrering. Någon tid för anmälningen är inte utsatt. Det är nämligen inte meningsfullt att fixera en viss tid, vars överskridande skall medföra att fusionsfrågan förfaller, eftersom sparbankens och dotterbolagets styrelser i vilket ögonblick som helst kan förnya fusionsavtalet. Den gemensamma registreringsanmälan kan dessutom anses likvärdig med ett bekräftande eller förnyande av fusionsavtalet. Beträffande regeringens tillstånd och registrering av detta, gäller 5 - 7 §§ i tillämpliga delar. Något skifte av det helägda dotterbolagets tillgångar blir det inte fråga om.

Sparbanks dotterbolag utgörs som regel av allmänna aktiebolag. I 14 kap. 8 § ABL ges regler om fusion mellan moderbolag och helägt dotterbolag, vilka båda är allmänna aktiebolag. Som tidigare konstaterats vad gäller absorption 1 § och kombination 2 § skiljer sig ABL:s regler på flera punkter från de som nu tas upp i förslaget. Enligt ABL skall bl.a. rätten ge tillstånd till fusioner och kallelseförfarandet är ett annat. Patent- och registreringsverket har hand om registreringen. Utredningen har inte funnit några hinder föreligga mot att de i SpL föreslagna fusionsreglerna skall gälla vid fusion mellan en sparbank och ett helägt allmänt aktiebolag. Dotterbolagets verksamhet kommer genom fusionen att föras in i den "egentliga" bankverksamheten och lyda under SpL:s bestämmelser. För att pröva om detta är lämpligt eller om särskilda begränsningar krävs med anledning av bestämmelserna i paragrafens andra stycke, torde det snarare vara nödvändigt att den särskilda prövning som regeringen eller bankinspektionen skall göra enligt 5 § också skall göras vid fusion enligt denna paragraf.

Dotterbolaget är upplöst när regeringens eller bankinspektionens tillstånd enligt 5 § har registrerats. Är dotterbolaget ett allmänt aktiebolag skall fusionen registreras inte bara hos bankinspektionen utan också hos patent- och registreringsverket. Bankinspektionen skall se till att en sådan registrering samtidigt görs hos patent- och registreringsverket, som också av inspektionen fortlöpande skall hållas underrättad om fusionen.

I förslagets 3 kap. ges bestämmelser om den egendom som en sparbank får förvärva och driva handel med för egen räkning. Oavsett dessa bestämmelser får en sparbank enligt *andra stycket* genom fusion förvärva all den egendom som dotterbolaget överför till sparbanken. Om egendomen utgörs av sådan s.k. förbjuden egendom som sparbanken inte får behålla enligt 3 kap. 1—4 §§. är emellertid sparbanken tvungen att åter avyttra denna. Detta måste ske senast ett år från registreringen av fusionen. I vissa fall kan en vidareförsäljning inom denna frist te sig synnerligen oförmånlig för sparbanken. I sådana fall kan bankinspektionen förlänga den frist inom vilken försäljning skall ske.

Som tidigare nämnts utgör fusionen en form av universalsuccession. Samtliga det överlåtande bolagets tillgångar och skulder ingår i fusionen. Om dotterbolaget innehar sådan egendom sparbanken är förbjuden att inneha, är det därför lämpligt att dotterbolaget avyttrar denna egendom innan fusionsavtalet sluts.

6.2.10.5 Inlösen av aktier i dotterbolag

Paragraferna 9—13 innehåller bestämmelser om inlösen av minoritetsaktier i dotterbolag. Några motsvarande bestämmelser finns inte i gällande lag. Syftet med bestämmelserna är att möjliggöra en fusion mellan sparbank och av sparbanken helägt dotterbolag enligt 8 §. Äger inte sparbanken själv eller tillsammans med ett dotterföretag samtliga aktier i ett dotterbolag men väl en dominerande del, ger dessa bestämmelser sparbanken rätt att lösa in de återstående aktierna så att dotterbolaget blir helägt. Bestämmelserna om inlösen av aktier i dotterbolag överensstämmer helt med 14 kap. 10 - 14 §§ BAL. Dessa bestämmelser har i sin tur ABL:s motsvarande bestämmelser som förebild. Utredningen har i förslaget till BAL utförligt motiverat dessa bestämmelser. Eftersom SpLF skall ge en fullständig reglering av sparbankerna, har utredningen valt att föra in dessa bestämmelser i SpLF och även ange motiven för dessa.

9 § Äger en sparbank själv eller tillsammans med ett dotterföretag mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i ett dotterbolag, har sparbanken rätt att av de övriga aktieägarna i det sistnämnda bolaget lösa in de återstående aktierna. Den som har aktier som kan lösas in har också rätt att få dessa inlösta av sparbanken.

En tvist om huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet skall prövas av tre skiljemän enligt lagen (1929:145) om skiljemän, om något annat inte följer av bestämmelserna i detta kapitel. Bestämmelserna i 18 § andra stycket nämnda lag om den tid inom vilken skiljedomen skall meddelas är inte tillämpliga vid sådana tvister.

Har sparbanken förvärvat större delen av sina aktier i dotterbolaget på grund av att en vidare krets inbjudits att till sparbanken överlåta sådana aktier mot en viss ersättning, skall lösenbeloppet motsvara ersättningen, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av sparbanken, om inte skiljemännen på särskilda skäl ålägger någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader.

Paragrafen överensstämmer med 14 kap. 10 § BAL.

I *första stycket* anges förutsättningarna för rätt till inlösen av minoritetsaktier i dotterbolag. Både sparbanken och minoritetsaktieägarna har rätt att påfordra inlösen. Inlösen av aktier kan utgöra ett led i ett fusionsförlopp men så behöver inte vara fallet.

För inlösen krävs inte bara att sparbanken innehar mer än nio tiondelar av aktierna i dotterbolaget utan också att dessa aktier representerar mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

Med sparbankens eget innehav av aktier i dotterbolaget likställs indirekta innehav genom annat dotterföretag. Lösningsrätt föreligger sålunda när tillräckligt många aktier i ett dotterbolag innehas antingen av sparbanken själv eller av sparbank och annat dotterföretag tillsammans.

Att minoritetsaktieägarna tillerkänns rätt att få sina aktier inlösta sammanhänger med att de inte kan åberopa några särskilda minoritetsrättigheter gentemot huvudaktieägaren — sparbanken — eftersom deras

innehav är mindre än tio procent av aktiekapitalet. De står uppenbarligen i samma prekära ställning gentemot sparbanken när dettas aktieinnehav delvis förmedlas av annat koncernbolag.

Den angivna storleken på aktieinnehavet måste föreligga, när sparbanken eller minoritetsaktieägare framställer krav på inlösen. Med hänsyn till att sparbanken fått inlösningsrätt i syfte att ge sparbanken möjlighet att fusionera med ett helägt dotterbolag, får sparbankens inlösningsrätt antas bortfalla, om under inlösningsförfarandet sparbankens innehav av aktier kommer att gå ner under det föreskrivna genom att dessa avyttras. Däremot bör sparbanken inte kunna stoppa minoritetsaktieägarnas inlösningsaktion genom att under förfarandet avhända sig aktier i dotterbolag. Detta torde stå klart utan någon särskild bestämmelse därom.

I *andra stycket* föreskrivs att tvist huruvida inlösen skall ske eller om lösenbeloppets storlek skall avgöras av tre skiljemän.

Till skiljemännen kan således hänskjutas inte bara fråga om lösenbeloppets storlek utan också fråga om grund för lösningsanspråket föreligger. Aktieägarna kan bestrida att sparbanken äger så många aktier i dotterbolag som fordras för lösningsrätt t.ex. därför att äganderätten till vissa aktier är omtvistad. En sådan fråga skall, om den över huvud taget uppkommer, prövas i samma process som frågan om lösenbeloppets storlek. Om den förstnämnda frågan skulle gå till särskild domstolsprövning, medför det risker för förlängning och andra komplikationer.

Erfarenheten har visat att det är mycket svårt att slutföra processer av förevarande slag inom de i 18 § andra stycket lagen om skiljemän föreskrivna sex månaderna. Denna särskilda bestämmelse har därför undantagits från dessa skiljeförfaranden. Tillräckliga garantier för att en process av detta slag inte drar ut på tiden bör finnas i bl.a. 13 och 14 §§ lagen om skiljemän. Häri sägs att skiljemän alltid skall handlägga saken skyndsamt och att tvisten kan avgöras utan att part, som förhalar målet har slutfört sin talan.

Tredje stycket innehåller vissa regler om bestämmande av lösenbeloppet i en speciell situation. Situationen är den att en sparbank offentliggjort ett erbjudande att köpa aktier i ett annat bolag för ett visst pris och att detta erbjudande har accepterats av så många aktieägare att sparbanken i fråga fått mer än nittio procent av aktierna i det av erbjudandet berörda bolaget. Det kan då te sig egendomligt att de aktieägare som inte accepterat erbjudandet skulle ha möjlighet att i ett inlösningsförfarande få ut ett högre pris för sina aktier. För denna speciella situation bör därför gälla att det av övriga aktieägare godtagna priset skall anses utgöra aktiens värde, om inte särskilda skäl föranleder något annat.

Denna särregel bör gälla bara i de fall då erbjudandet om köp av aktier riktats till en vidare krets. Erbjudandet måste alltså beröra ett större antal personer bland allmänheten. Vidare bör fordras att större delen av sparbankens aktieinnehav förvärvats på grund av erbjudandet. Ett särskilt skäl att frångå detta pris kan vara att en längre tid förflutit från sparbankens aktieförvärv på grund av erbjudandet till dess inlösenförfarandet inleddes. Ett annat skäl kan vara att informationsunderlaget varit ofullständigt eller att nya viktiga omständigheter tillkommit.

Frågan till vilken tidpunkt värderingen skall hänföras är inte angiven i förslaget. Också i ABL saknas regler om detta. Det synes principiellt mest riktigt att löseskillingen fastställs med hänsyn till aktiens värde vid tiden för sparbankens begäran om tvistens prövning av skiljemän. Senare inträffade omständigheter som inverkar på aktiernas värde skulle då inte beaktas. Det är dock möjligt att aktiernas värde vid den tid då lösningsanspråket framställdes måste bedömas i ljuset av senare framkomna omständigheter.

Den tvistefråga som hänskjuts till skiljemän gäller i regel lösenbeloppets storlek. Enligt 1944 års ABL bestämdes vid tvist om lösenbelopp detta så att det skulle motsvara aktiernas verkliga värde. Att skiljemännen skulle söka fastställa ett verkligt ekonomiskt värde och inte något rent formellt, som t.ex. aktiens nominella belopp, var självklart. Eftersom bestämmelsen var intetsägande också därför att den i övrigt knappast gav någon anledning för lösenbeloppets bestämmande, togs den inte upp i 1975 års ABL. Principerna för bestämmandet av lösenbeloppets storlek bör lämpligen överlämnas till doktrin och rättspraxis. Det bör dock framhållas att aktiernas värdering skall ske utan hänsyn till deras egenskap av minoritetsaktier (se NJA 1957 s 1).

Enligt *fjärde stycket* skall kostnaderna för skiljemannaförfarandet bäras av sparbanken, om inte skiljemännen av särskilda skäl ålägger någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader.

10 § Vill sparbanken lösa in aktier i dotterbolag enligt 9 § och kan en överenskommelse om detta inte träffas, skall sparbanken hos dotterbolagets styrelse skriftligen begära att tvisten skall hänskjutas till skiljemän. Samtidigt skall styrelsen uppge sin skiljeman.

Dotterbolagets styrelse skall vid begäran enligt första stycket genast genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer anmoda de aktieägare, mot vilka lösningsanspråket riktas, att skriftligen uppge sin skiljeman till dotterbolaget senast två veckor från kungörelsen. Anmodan skall även genom brev sändas till varje sådan aktieägare, om hans postadress är känd för bolaget.

Har inte samtliga aktieägare, vilkas namn är införda i aktieboken och mot vilka lösningsanspråket riktas, inom den föreskrivna tiden uppgivit en gemensam skiljeman, skall dotterbolagets styrelse hos rätten i den ort där styrelsen har sitt säte begära att god man förordnas. Denne skall hos samma rätt ansöka om förordnande av en sådan skiljeman och i tvisten bevaka de frånvarande aktieägarnas rätt.

Paragrafen, som överensstämmer med 14 kap. 11 § BAL, innehåller bestämmelser om utseende av skiljemän.

Det är inte tillfredsställande att ett inlösningsförfarande tar lång tid i anspråk. För sparbanken betyder det att en önskvärd rationalisering av koncernen, som vanligen är ändamålet med inlösningen, fördröjs av hänsyn till de befintliga minoritetsintressena i dotterbolaget. Om minoritetsaktieägare vill utnyttja möjligheterna att driva obstruktionspolitik mot sparbanken — t.ex. genom att klandra bolagsstämmobeslutet — kan dotterbolagets skötsel under samma tid försvåras. Minoritetens lojala

intressen kan i allmänhet knappast heller befrämjas genom en utdragen process mellan sparbanken såsom dominerande aktieägare i dotterbolaget och minoriteten. I 1975 års ABL har proceduren förkortats och förenklats så mycket som det ansetts möjligt, utan att rättssäkerheten äventyras för parterna och i synnerhet för dem vilkas aktier skall inlösas.

Vill sparbanken göra gällande sin lösningsrätt enligt 9 § bör i första hand en frivillig uppgörelse träffas. Kommer parterna emellertid inte överens — det torde räcka att ena parten påstår det — skall sparbanken hos dotterbolagets styrelse skriftligen begära att tvisten prövas av tre skiljemän enligt skiljemannalagen och uppge sin skiljeman.

När dotterbolagets styrelse får denna begäran skall den omedelbart underrätta alla kända aktieägare och anmoda dessa att uppge sin skiljeman inom två veckor från det anmodan kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar och i den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Att kungörelse alltid måste ske synes ofrånkomligt av rättsäkerhetsskäl. För tids vinnande kan styrelsen, så snart kungörelsen utfärdats, hos rätten begära förordnande av god man för aktieägare som inte hör av sig med anledning av kallelsen. En sådan begäran skall annars göras, om samtliga anmodade aktieägare icke inom föreskriven tid uppgivit en för dem gemensam skiljeman. Gode mannen skall hos tingsrätten ansöka om förordnande av sådan skiljeman för aktieägare och även i övrigt i tvisten bevaka aktieägarnas rätt, såvida inte samtliga aktieägare kommer överens om något annat.

Bestämmelser om det nu beskrivna förfarandet har tagits upp i denna paragraf. Som framgår av följande paragrafer kan sparbankens förvärv av äganderätt till aktierna ske redan innan skiljedom om lösenbeloppets storlek föreligger.

11 § Prövas en tvist om inlösen enligt 9 § av skiljemän och är det ostridigt mellan parterna att det finns lösningsrätt eller förklaras det i en skiljedom att sådan rätt finns utan att lösenbeloppet samtidigt fastställs, är aktieägarna skyldiga att till sparbanken överlämna sina aktiebrev med påskrifter om överlåtelsen. Detta gäller endast om sparbanken ställer säkerhet, som godkänts av skiljemännen, för det kommande lösenbeloppet med ränta.

Aktieägarna har rätt till skälig ränta på lösenbeloppet för tiden från det säkerhet ställts till dess lösenbeloppet förfaller till betalning.

Paragrafen överensstämmer med 14 kap. 12 § BAL.

11—13 §§ innehåller bestämmelser som bl.a. innebär att sparbanken kan förvärva äganderätten till aktierna redan innan skiljedom rörande lösenbeloppets storlek givits.

Som tidigare nämnts är en utdragen process rörande inlösningen förenad med stora olägenheter. Om tvist inte råder rörande sparbankens rätt att inlösa aktierna utan endast om lösenbeloppets storlek, synes det inte inge några betänkligheter att låta äganderätten överföras till sparbanken redan innan lösenbeloppet slutgiltigt har bestämts. För sparbanken är det en stor fördel att utan det dröjsmål som processen om lösenbeloppet medför kunna genomföra en sådan rationalisering av koncernen som förutsätter att dotterbolaget är helägt och att hänsyn inte längre

behöver tas till minoritetsaktieägarna. De senare kan när det är klart att inlösen skall ske, knappast ha något befogat intresse av att under processen om inlösenbeloppet står kvar som aktieägare. För dem är det i den situationen endast av intresse att de får en tillfredställande ersättning för aktierna, och det bör vara en fördel också för dem att få ut ersättningen åtminstone en del av den väsentligt tidigare mot avstående av äganderätten till aktieägarna.

Den första förutsättningen för att minoritetsaktieägare skall vara skyldig att överlämna sina aktiebrev är enligt *första stycket* att det inte föreligger tvist huruvida sparbanken över huvud taget har rätt att lösa aktierna. Denna förutsättning är för handen, om aktieägare inte bestritt eller inte längre vidhåller ett bestridande av denna rätt. Bestridandet kan grunda sig på ett påstående att sparbanken inte äger tillräckligt många aktier för lösningsrätt, t.ex. därför att det råder tvist om äganderätten till vissa aktier. Situationen kan också vara den att bestridandet framställts men ogillats genom mellandom som vunnit laga kraft. Sådan mellandom kan skiljemännen alltid meddela, om parterna samtyckt. Däremot kan skiljemän inte ge mellandom utan båda parternas samtycke (jfr. 19 § skiljemannalagen).

Det är självfallet tänkbart att aktieägare kan genom att framställa helt obefogad invändning mot sparbankens rätt att lösa aktierna, avsevärt fördröja sparbankens förvärv av dessa aktier. Det är emellertid inte möjligt att ställa upp en rättvis och lämplig regel som hindrar att sådana invändningar framställs och prövas i vanlig ordning. En viss återhållande faktor ligger dock däri att en aktieägare som framställer en obefogad invändning av ifrågavarande slag enligt 9 § sista stycket kan åläggas att svara för uppkommande rättegångskostnader.

En annan förutsättning för att sparbanken skall bli ägare till aktierna är att sparbanken ställer sådan säkerhet för kommande lösenbelopp jämte ränta som skiljemännen godkänt.

Enligt *andra stycket* har aktieägare rätt att få skälig ränta på lösenbeloppet för tiden från det säkerhet ställts för kommande lösenbelopp enligt första stycket till dess lösenbeloppet förfaller till betalning enligt skiljedomen. Räntans storlek bestäms av skiljemännen.

12 § Om ett fastställt lösenbelopp har erbjudits aktieägare utan att dessa har överlämnat sina aktiebrev, skall sparbanken genast sätta ned lösenbeloppet enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Därvid får förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet inte göras.

Paragrafen överensstämmer med 14 kap. 13 § BAL.

Har fastställt lösenbelopp erbjudits aktieägare utan att denna överlämnat sina aktiebrev, skall enligt paragrafen sparbanken genast sätta ned lösenbeloppet enligt lagen om nedsättning av pengar hos myndighet. Sparbanken får inte göra något förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet.

13 § Om säkerhet har ställts enligt 11 § eller om nedsättning har skett enligt 12 § är sparbanken ägare till aktierna. Innan aktiebreven har överlämnats till sparbanken medför breven i sådana fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnandet av breven till sparbanken eller länsstyrelsen få ut lösenbeloppet med ränta.

Har aktiebrevet inte överlämnats inom en månad från det sparbanken blivit ägare till aktien, kan det utfärdas ett nytt aktiebrev ställt till sparbanken. Det nya aktiebrevet skall innehålla en uppgift om att det ersätter det äldre brevet. Överlämnas därefter det äldre aktiebrevet till sparbanken, skall det överlämnas till dotterbolaget för att makuleras.

Paragrafen överensstämmer med 14 kap. 14 § BAL.

Har säkerhet för kommande lösenbelopp jämte ränta ställts enligt 11 § eller nedsättning skett enligt 12 §, är sparbanken enligt *första stycket* ägare till aktierna. Aktieägarnas rätt tillgodoses genom att de så snart skiljedom meddelats kan av de hos länsstyrelsen nedsatta medlen lyfta det i domen fastställda beloppet.

När sparbanken blivit ägare av aktierna, har den enligt 11 § rätt att få aktiebreven och få sitt namn infört i aktieboken. När en aktieägare lyfter hos länsstyrelsen nedsatt belopp, skall han överlämna aktiebrevet med vederbörlig transport till sparbanken eller in blanco. När aktiebrev överlämnats till länsstyrelsen i samband med lyftande av utdömt belopp, skall länsstyrelsen överlämna dem till sparbanken, i vars hand de åter fungera som vanliga aktiebrev.

Om aktieägare underlåter att överlämna aktiebrev, t.ex. därför att det har förkommit, har sparbanken enligt rättspraxis — NJA 1968 s. 123 — inte ansetts behörigt att göra ansökan om dödande av aktiebrevet. I *andra stycket* har därför intagits bestämmelsen, att om ett aktiebrev inte avlämnats inom en månad sedan sparbanken blev ägare av aktien, nytt aktiebrev kan utfärdas i det inte inlämnade brevets ställe. I ABL var fristen tidigare ett år, men den ändrades den 1 januari 1982 till en månad (prop. 1980/81:146 sid. 16). Det nya aktiebrevet, som givetvis utfärdas av dotterbolagets styrelse, skall innehålla uppgift att det ersätter ett äldre aktiebrev. Denna uppgift hindrar att det nya aktiebrevet ger legitimation att lyfta lösenbelopp. I samband med att det nya aktiebrevet utfärdas, skall sparbanken införas i aktieboken såsom ägare av aktien. Skulle därefter det äldre aktiebrevet överlämnas till sparbanken, skall det makuleras. Denna uppgift ankommer på dotterbolaget, till vilket sparbanken alltså skall överlämna aktiebrevet. Om dotterbolaget upplöses genom fusion enligt 8 § övergår denna skyldighet till sparbanken.

6.2.11 11 kap. Skadestånd m.m.

Vid översynen av sparbankslagstiftningen i samband med 1955 års SpL:s tillkomst byggdes skadeståndsreglerna ut efter förebild av 1944 års ABL:s och BL:s skadeståndsregler. De i 1955 års SpL intagna bestämmelserna gjordes emellertid inte så utförliga som i ABL och BL. Vissa skyldigheter ansågs redan grundande på allmänna rättsprinciper och lämnades därför oreglerade. Detta gällde t.ex. stiftares skadeståndsansvar. Däremot tillkom skadeståndsregler för — förutom huvudmän och

styrelseledamöter, vilkas skadeståndsskyldighet reglerades redan i 1923 års SpL — delegat, revisor, likvidator, likvidatorsrevisor och ombud enligt 82 § 1 mom SpL. Bestämmelser om solidariskt ansvar för ersättningen och om regressrätt (94 § SpL) samt om jämkning (93 §) tillkom även dessa efter ABL:s och BL:s förebild. Fråga är om 1975 års ABL:s skadeståndsregler skall stå som förebild också vid denna översyn av SpL:s motsvarande regler eller om dessa skall anpassas till skadeståndslagens (SkL) regler.

Den allmänna skadeståndsrätten blev lagreglerad genom skadeståndslagen som trädde i kraft den 1 juli 1972. För att kunna bedöma huruvida förslagets skadeståndsregler bör anpassas till denna lag eller till ABL:s bestämmelser, bör skillnaderna mellan dessa båda lagar i detta hänseende närmare studeras. Utredningen hänvisar till den redogörelse som lämnats i inledningen till 15 kap. BAL.

Utredningen anser att SpL:s skadeståndsregler i så stor utsträckning som möjligt även fortsättningsvis bör följa ABL:s skadeståndsregler och inte vila på de allmänna skadeståndsreglerna. Bestämmelserna i förslaget kommer därmed i huvudsak att överensstämma med motsvarande bestämmelser om skadestånd i såväl ABL och BAL.

De föreslagna bestämmelserna överensstämmer i stora delar med gällande rätt. Förslaget innebär emellertid vissa nyheter för sparbankerna. Som huvudregel skall en skadeståndstalans förande för sparbankens del föregås av ett beslut av sparbanksstämman. Denna kan själv besluta om att skadeståndstalan skall väckas. Om stämman inte beviljat styrelseledamot ansvarsfrihet eller om stämman biträtt ett förslag om att väcka skadeståndstalan utgör detta förutsättningar för att sparbanksstyrelsen eller bankinspektionen därefter skall få väcka skadeståndstalan. Dessa processförutsättningar föreligger även om endast en viss angiven minoritet huvudmän motsatt sig ett beslut om ansvarsfrihet för styrelsen eller biträtt ett förslag att väcka skadeståndstalan. Denna beslutsordning för skadeståndstalans förande gäller gentemot stiftare, styrelseledamöter, huvudmän och revisorer. Däremot får styrelsen utan något föregående beslut av stämman väcka skadeståndstalan gentemot delegat (se nedan). I förhållande till gällande rätt har frist för väckande av skadeståndstalan införts vad gäller huvudmän och förlängts vad gäller revisorer. Kraven på att lämnad redovisning skall vara riktig och fullständig för att preskription av skadeståndsansvaret skall inträda om sparbanken beviljas styrelsen ansvarsfrihet har skärpts. En allmän preskriptionsfrist om tre år införs vidare för styrelseledamots skadeståndsansvar som inte grundar sig på brottslig gärning.

Några särskilda regler om verkställande direktörs skadeståndsansvar finns inte i SpL. Enligt 4 kap. 4 § skall styrelsen i princip alltid utse en verkställande direktör. Denne skall alltid ingå i styrelsen. Till skillnad mot i allmän associationsrättslig lagstiftning är verkställande direktören i en sparbank inte något självständigt beslutsorgan. Sitt uppdrag som verkställande direktör har denne fått från styrelsen. Utredningen har vid utformningen av förslaget utgått ifrån att verkställande direktör i en sparbank aldrig kan anses agera utanför såväl uppdraget som styrelseledamot eller som delegat. Verkställande direktören träffas därför alltid av

SpL:s skadeståndsregler antingen som styrelseledamot eller som delegat.

I gällande rätt ges samtliga delegater samma skadeståndsansvar som styrelseledamot. Av särskilt intresse är att redovisa de särskilda preskriptionsregler som gäller för sparbankens rätt att väcka talan om skadestånd mot delegat. Om detta föreskrivs i 58 § fjärde stycket SpL att en sådan talan inte får väckas sedan ett år förflutit sedan redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det räkenskapsår, varunder den skadebringande handlingen vidtogs, lades fram på stämman. Bakgrunden till bestämmelsen är att det har ansetts vara naturligt att den som anförtrotts funktioner som är av sådan beskaffenhet att de ankommer på styrelsen inte skall behöva stå det ekonomiska ansvaret för dessa funktioners utövande under en avsevärt längre tid än styrelseledamöterna själva. Utan denna särbestämmelse skulle delegats skadeståndsansvar inte preskriberas förrän tio år efter det att den skadebringande handlingen vidtogs. En komplikation är emellertid att stämman av praktiska skäl inte kan uttala sig i frågan om decharge beträffande alla delegaterna i en sparbank på samma sätt som skall ske beträffande samtliga styrelseledamöter. Kontrollen av delegaternas funktionsutövning torde i realiteten ankomma på styrelsen. Den föreskrivna tidsfristen har ansetts ge styrelsen tillräcklig tid att utföra den erforderliga granskningen och att ta initiativet till att väcka skadeståndsanspråk mot delegat. I de fall en delegats handlande blir föremål för debatt, kan stämman direkt fatta beslut om väckande av talan. I vissa fall inträder inte preskription vid den angivna tidpunkten. Orsakades skadan av en brottslig gärning kan talan väckas senare. Likaledes kan talan väckas senare om delegaten i väsentliga hänseenden lämnat oriktiga eller ofullständiga upplysningar till stämman eller revisorerna. Normalt brukar frågor rörande delegats funktionsutövning inte förekomma på sparbanksstämma och denna senare bestämmelse saknar därför antagligen praktisk betydelse för inträde av preskription. Det måste här avslutningsvis påpekas att reglerna om preskription av delegats skadeståndsansvar endast gäller delegatens handlande i anledning av hans uppdrag som delegat. Ett stort antal personer har sådana uppdrag. I många fall rör det sig emellertid om mindre omfattande uppgifter och delegaten åligger en mängd andra arbetsuppgifter i dennes egenskap av vanlig anställd. Det är givet att det kan uppstå praktiska svårigheter att bedöma huruvida en skadebringande handling vidtagits inom delegatsuppdraget eller i tjänsten i övrigt. Om handlingen inte omfattas av delegatsuppdraget gäller den vanlig tioårspreskriptionen. Trots de antydda svårigheterna har bestämmelsernas utformning, såvitt känt, inte skapat några problem i tillämpningen.

Inom utredningen har diskuterats hur delegats skadeståndsskyldighet skall regleras. Fråga har varit om delegats skadeståndsansvar skall specialregleras i likhet med styrelseledamots ansvar eller om dennes ansvar skall regleras på sätt arbetstagares skadeståndsansvar regleras i 4 kap. 1 § SkL.

4 kap. 1 § SkL är en nedsättningsregel som är mera fördelaktig för ansvarsobjektet i det att den utgår från att ansvar kan göras gällande bara om vissa uppräknade omständigheter föreligger och då endast i den mån synnerliga skäl föreligger med hänsyn till vissa angivna omständig-

heter. Regeln kan sägas utgöra en "omvänd jämkningsregel" jämfört med den skadeståndsregel som gäller t.ex. för styrelseledamot. Denne träffas tämligen omgående av ett skadeståndsansvar med möjlighet till reduktion bl.a. om skadeståndet skulle bli oskäligt stort med hänsyn till den ansvariges betalningsförmåga. I enlighet med uttalanden i förarbetena till skadeståndslagen skulle sannolikt det stora flertalet av delegatsuppdragen anses så ansvarsfulla att den person som inom uppdraget åsamkat sparbank skada i de flesta fall skulle åläggas skadeståndsansvar trots den restriktivitet som bestämmelsen i övrigt manar till. Oavsett vilka regler som tillämpas torde resultatet i det stora flertalet fall, vad gäller skadeståndsbeloppets storlek, bli detsamma. Genom de associationsrättsliga skadeståndsreglerna uttalas emellertid på ett markerat sätt en presumtion för skadeståndsansvaret.

I en sparbank skall styrelsen förvalta sparbankens angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i SpL. Förutom de rent verkställande uppgifterna innefattar styrelsens förvaltningsrätt samtliga beslutande befogenheter utom dem som enligt uttryckliga stadganden i SpL förbehålls sparbanksstämman. Styrelsen får emellertid delegera de rent verkställande uppgifterna till verkställande direktören och även till andra personer. Delegation har helt naturligt tillgripits i vidsträckt omfattning i sparbankerna. Åtskilliga kvalificerade befattningshavare i sparbankerna har ställning av delegater. De kan ensamma få uppdrag att ingå i särskilda s.k. direktioner, utskott eller andra organ med beslutsfunktioner. Flera delegater är oftast vanliga anställda i banken som genom delegationen tillagts vissa särskilda uppgifter.

De särskilda skadeståndsregler som återfinns i SpL och annan associationsrättslig lagstiftning markerar ett i vissa avseende strängare skadeståndsansvar för vissa organpersoner. Delegater som innehar ledande ställning i sparbanken bör enligt utredningens mening utan tvekan drabbas av samma skadeståndsansvar som en styrelseledamot.

För delegater som är anställda inom sparbanken på lägre nivåer och som då regelmässigt har mindre omfattande delegatsuppdrag blir organansvaret som följer av delegationen mer uttunnat. Delegatsuppdraget utgör för dessa en naturlig del av deras övriga tjänsteuppdrag. De torde därför i flera fall ha svårt att förstå varför deras ersättningsansvar är "strängare" när de fullgör åligganden inom delegatsuppdraget än när de fullgör andra sysslor som i och för sig kan vara väl så ansvarsfulla. Emellertid åtnjuter dessa delegater i dag enligt reglerna i 58 § fjärde stycket SpL en förmån bestående i att deras skadeståndsansvar preskriberas ett år efter det att redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för ett räkenskapsår lagts fram på stämman. Om dessa delegaters skadeståndsansvar skulle följa de vanliga skadeståndsrättsliga reglerna om anställds skadeståndsansvar sker detta inte förrän tio år efter det att den skadebringande handlingen företogs.

Utredningen finner dock skäl föreligga för ett "strängare" ansvar för delegat på sätt som gällande SpL redan nu stadgar. Uppdraget som delegat har en särskild dignitet eftersom det gäller funktioner som egentligen ankommer på styrelsen. I bankverksamhet föreligger det även ett starkt behov av prevention mot skador. Det ligger i linje med preven-

tionsintresset att ha en mer uttrycklig föreskrift om skadeståndsskyldighet i stället för en regel som vilar på en presumtion mot skadeståndsskyldighet som i 4 kap. 1 § SkL.

Den förordade lösningen innebär att det måste konstateras huruvida den skadebringande handlingen utförts inom delegatsuppdraget eller faller utanför detta. Som framgått tidigare bör emellertid konsekvenserna av detta inte överdrivas. Detta gäller redan nu och har inte medfört några svårigheter i tillämpningen.

Även om skadeståndsreglerna i förslaget inte innehåller några större nyheter kan bestämmelserna om skadestånd antas komma få större betydelse än tidigare. Som framgår av 15 kap. har det stora flertalet straffbestämmelser slopats jämfört med gällande rätt. Tanken är att skadeståndsansvaret i stället skall sanktionera bestämmelserna i SpL och reglementet.

1 § Stiftare, huvudman, styrelseledamot samt delegat som vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar sparbanken, skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan vållas tredje man genom överträdelse av denna lag eller reglementet.

Paragrafen överensstämmer i stort med 15 kap. 1 § BAL och motsvaras av 92 § första och andra styckena SpL.

Stiftarna är skadeståndsskyldiga mot bolaget för varje skada som de vid bolagets stiftande genom uppsåt eller vårdslöshet förorsakar bolaget. Detta utgör en nyhet i SpL. I 2 kap. om bilandet av sparbank har genom bestämmelser om konstituerande stämma bildandepunkten för en sparbank fixerats. I detta kapitel ges även bestämmelser om hur grundfondstillskott skall inbetalas och när sådana belopp får lyftas av sparbanken. Grundfondsbelopp kan inbetalas innan sparbanken bildats. Utredningen anser att även stiftare av sparbank skall träffas av skadeståndsansvar på samma sätt som gäller för stiftare i ett bankaktiebolag.

Som framgår av 4 kap kan i sparbankernas styrelser förekomma styrelseledamöter utsedda av andra än av sparbanksstämman. De som här avses är arbetstagarledamöter enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. Med styrelseledamot i detta kapitel avses såväl de stämmovalda styrelseledamöterna som arbetstagarledamöterna. Någon skillnad beträffande ansvar för vidtagna åtgärder bör inte göras mellan styrelseledamöterna.

På sätt beskrivits i inledningen till detta kapitel bör samtliga delegater inom banken träffas av det särskilda skadeståndsansvar som denna paragraf reglerar.

Enligt 4 kap 4 § skall verkställande direktören utses bland styrelseledamöterna. Styrelsen har emellertid möjlighet att utse annan än styrelseledamot till verkställande direktör. Efter detta val kommer dock denne att som ledamot automatiskt ingå i styrelsen. Enligt 4 kap 5 § får verkställande direktören sitt uppdrag genom delegation från styrelsen. Verkställande direktören utför sina uppgifter dels i egenskap av styrelseledamot och dels i egenskap av delegat. I dessa båda egenskaper träffas han

av skadeståndsbestämmelserna i denna paragraf. Det saknas därför anledning att avgöra i vilken av dessa båda egenskaper han företagit en skadeståndsgrundande handling. En sådan uppdragskombination kan också andra delegater ha. Dessa kan utöver delegatskapet vara anställda i sparbanken. Här är det däremot viktigt att göra skillnad mellan vederbörandes handlande som delegat och som anställd, eftersom dennes ansvar som anställd följer de allmänna skadeståndsrättsliga reglerna i 4 kap 1 § SkL. Styrelsen skall enligt 4 kap 5 § andra stycket i instruktioner meddela föreskrifter om de befogenheter som i olika avseenden skall tillkomma verkställande direktören och andra delegater. Dessa instruktioner får tjäna som vägledning för att avgöra i vilken egenskap vederbörande handlat.

Lagrummet är även direkt tillämpligt på likvidator genom hänvisning i 9 kap 6 § första stycket.

Första meningen reglerar de där angivna personernas ansvar för skada som tillfogats sparbanken. För sådan skada blir vederbörande ersättningsskyldig, om skadan förorsakats genom en åtgärd eller en underlåtenhet som kan tillräknas honom såsom uppsåt eller oaktsamhet. Det skall vara fråga om skada som vederbörande vid fullgörande av sitt uppdrag åsamkat sparbanken. En person i organställning kan givetvis förorsaka sparbanken skada genom åtgärd som han vidtagit såsom tredje man i förhållande till banken. Förslagets regler är inte tillämpliga i ett sådant fall.

Stiftare, huvudmän, styrelseledamöter och delegater står i direkt sysslomannaförhållande till sparbanken. De är följaktligen gentemot sparbanken skyldiga att vid fullgörandet av sitt uppdrag iaktta den omsorg som krävs av en sysslоman i allmänhet. Skadeståndsskyldighet kan sålunda inträda om ett av sparbanksstämman fattat beslut verkställts trots att omständigheter därefter inträffat som medför att beslutets verkställande skulle skada sparbanken. Därav framgår för övrigt att styrelseledamöter eller andra ställföreträdare för sparbanken inte utan vidare undgår skyldighet att ersätta en skada som åsamkats sparbanken genom deras vållande, trots att sparbanksstämman beslutat om den åtgärd som medför skadan.

Enligt *andra meningen* har stiftare, styrelseledamöter och delegater ansvar också gentemot andra som berörs av deras verksamhet för sparbanken. Ansvaret mot dessa — insättare och andra borgenärer, anställda, annan tredje man — är emellertid inte lika vidsträckt som mot sparbanken. Skadeståndsskyldighet kan endast inträda, om SpL eller reglementet överträds uppsåtligen eller av vårdslöshet. De bestämmelser i SpL eller reglementet som just har till syfte att skydda tredje man blir sanktionerade på detta sätt.

Reglerna i andra meningen innebär bl.a. att styrelsen inte blir ansvarig för skada som vållas en sparbanks medkontrahent vid kontraktsbrott från sparbankens sida. I ett sådant fall drabbar skadeståndsskyldigheten i allmänhet endast sparbanken. En annan sak är att sparbanken — med stöd av paragrafens första mening — kan kräva att av styrelsen få tillbaka vad sparbanken tvingats utge till dess medkontrahent.

En person i organställning kan givetvis ådra sig personlig skade-

ståndsskyldighet gentemot tredje man till följd av reglerna i den allmänna skadeståndsrätten. Enligt samma regler kan sparbanken gentemot den skadelidande få svara för skadeersättningen. Om sparbanken i ett dylikt fall tvingas ge ut skadeersättning, har den regressrätt mot skadevållaren. Avgörande för vilka regler denna regressrätt skall följa bör vara om skadevållaren handlat i sin egenskap av organ för sparbanken eller ej. Denna fråga behandlas under 4 §.

2 § En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han ansvarar även för den skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av hans medhjälpare.

Om ett revisionsbolag är revisor, åligger ersättningsskyldigheten detta bolag och den för revisionen huvudansvarige.

Paragrafen, som överensstämmer med 15 kap 2 § BAL och som till viss del motsvaras av 92 § första och tredje styckena SpL, behandlar skadeståndsansvaret för revisorer och revisionsbolag.

Enligt *första stycket* är revisorerna ersättningsskyldiga enligt de i 1 § angivna grunderna. De svarar också för den skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av deras medhjälpare. Detta överensstämmer med gällande lag.

Paragrafens *andra stycke* saknar motsvarighet i gällande lag, vilket sammanhänger med den nya regeln i 6 kap 2 § tredje stycket att ett auktoriserat revisionsbolag kan utses till revisor. I ett sådant fall åligger ersättningsskyldigheten för skada detta bolag och den för revisionen huvudansvarige. På grund av regeln i 4 § andra stycket innebär detta att bolaget och den huvudansvarige alltid svarar solidariskt gentemot den sparbank revisionen avser. Frågan om huruvida uppsåt eller oaktsamhet föreligger får normalt avgöras med hänsyn till den huvudansvariges förhållanden.

3 § Om någon är ersättningsskyldig enligt 1 eller 2 §, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån skadeståndsskyldigheten inte jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon betalat i skadestånd får sökas åter av de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Paragrafen överensstämmer med 15 kap 4 § BAL och motsvaras av 93 och 94 §§ SpL.

Enligt *första stycket* kan, om någon är ersättningsskyldig enligt 1 eller 2 §, skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt. I jämförelse med gällande lag innebär detta en utvidgning av jämkningsmöjligheterna. I begreppet "omständigheterna i övrigt" bör i överensstämmelse med 4 kap 1 § SkL inbegripas det förhållandet att en delegat haft en blygsam befattning i sparbanken.

Jämkning kan i och för sig ske även vid brottslig gärning. Skuldgraden skall dock beaktas vid jämkningsprövningen. Jämkning skall i allmänhet inte ske när fråga är om uppsåtligt handlande som är brottsligt.

Utredningen hänvisar i övrigt till de utförligare motiv som i förslaget till BAL (15 kap 4 §) lämnats beträffande denna jämkningsregel.

Enligt *andra stycket*, som överensstämmer med gällande lag, ansvarar flera ersättningsskyldiga för samma skada solidariskt. Den, vars ersättningsskyldighet jämkats, är givetvis solidariskt ansvarig endast med det jämkade beloppet. De ersättningsskyldiga skall sinsemellan ta del i betalningen efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna. Om omständigheterna inte föranleder något annat, bör fördelningen ske efter huvudtalet. En prövning av fördelningsfrågan efter skälighet skall äga rum även om någon eller några av de till skadan medverkande dömts att betala ett jämkat belopp.

4 § Talan om skadestånd till sparbanken enligt 1 eller 2 § kan väckas, om vid sparbanksstämman majoriteten eller en minoritet, bestående av minst en tredjedel av samtliga huvudmän, har biträtt ett förslag om att väcka skadeståndstalan eller har röstat mot ett förslag om att bevilja någon styrelseledamot ansvarsfrihet. En uppgörelse om skadeståndsskyldigheten kan träffas endast av sparbanksstämman och endast under förutsättning att inte en tiondel av samtliga huvudmän röstar mot förslaget. Talan om skadestånd till sparbanken mot en delegat får utan hinder av vad ovan sagts väckas av styrelsen.

Talan för sparbankens räkning mot en styrelseledamot om skadestånd på grund av ett beslut eller en åtgärd under ett räkenskapsår skall väckas senast ett år från det årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på sparbanksstämman.

Har ett beslut fattats att bevilja ansvarsfrihet eller att inte föra skadeståndstalan utan att huvudmän som avses i första stycket röstat mot beslutet eller har tiden för talan försuttits enligt tredje stycket, kan trots detta talan enligt första stycket väckas, om det i årsredovisningen eller i revisionsberättelsen eller på något annat sätt till sparbanksstämman inte har lämnats i väsentliga hänseenden riktiga och fullständiga uppgifter angående det beslut eller den åtgärd som talan grundas på.

Utan hinder av vad som sagts ovan i denna paragraf kan skadeståndstalan som grundas på brott föras av styrelsen.

Paragrafen, som överensstämmer i stort med 15 kap 5 § BAL och motsvaras av 58 § första — tredje styckena SpL, innehåller bestämmelser om talan om skadestånd till sparbanken och i samband härmed bestämmelser om ansvarsfrihet.

Enligt gällande SpL kan skadeståndstalan mot styrelseledamot väckas om styrelseledamoten har förvägrats ansvarsfrihet. Ansvarsfrihet anses inte vara beviljad styrelseledamot om en minoritet bestående av en tredjedel av samtliga huvudmän röstat emot detta. Ett sådant beslut innebär således att frågan om skadeståndstalans väckande står öppen tills vidare. Sparbanksstämman har därefter möjlighet att besluta om skadeståndstalan skall anhängiggöras. Detta beslut skall fattas enligt normalregeln nu intagen i 5 kap 14 § andra stycket. Sparbanksstämman måste väcka skadeståndstalan inom ett år från det förvaltnings- och revisionsberättelserna lades fram på stämman. Underlåter sparbanks-

stämman att väcka skadeståndstalan eller efterkommer styrelsen inte ett sådant stämmobeslut har bankinspektionen möjlighet att väcka talan inom föreskriven preskriptionstid. Beträffande eventuell skadeståndstalan mot delegat uppställs en preklusionsfrist om ett år för skadeståndsanspråk. Initiativet till talan mot delegat är inte enbart förbehållet styrelsen som har att granska dennes befogenhetsutövning, utan fråga om en sådan talan kan även tas upp av sparbanksstämman. Även ett sådant stämmobeslut fattas enligt bestämmelsen i 5 kap 14 § andra stycket. På samma sätt kan styrelsen eller sparbanksstämman väcka skadeståndstalan mot revisor dock att preklusionstiden här är satt till två år. I sparbankslagstiftningen finns emellertid inga särskilda bestämmelser om en eventuell skadeståndstalan från sparbankens sida mot en huvudman. Såväl styrelsen som sparbanksstämman bör således i vanlig ordning inom preskriptionstiden om tio år väcka sådan talan mot huvudman. De i paragrafen föreslagna bestämmelserna om talan om skadestånd till sparbanken avviker i vissa avseende från vad som enligt ovan nu gäller.

Enligt *första stycket* ankommer det på sparbanksstämman att besluta om talan om skadestånd till sparbanken. Sådan talan får alltså inte väckas om inte ärendet dessförinnan behandlats på stämman. Stämman kan således fatta ett formligt beslut om att skadeståndstalan skall väckas mot någon av de i paragrafen uppräknade personerna. Handläggningen på stämmman kan emellertid också utmynna i att styrelsen inte beviljas ansvarsfrihet (decharge) och detta är tillräckligt för att skadeståndstalan skall få anhängiggöras gentemot styrelseledamot. Talan om skadestånd kan också väckas om stämman biträtt ett förslag om att väcka skadeståndstalan. Att det alltid krävs ett beslut av sparbanksstämman för denna fråga är en nyhet i förhållande till gällande lag. Som framgår ovan fordras för närvarande inte något beslut på sparbanksstämma för att väcka skadeståndstalan mot huvudman, delegat och revisor.

Frågan om ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna är ett obligatoriskt ärende på den ordinarie sparbanksstämman, vid vilken årsredovisningen skall prövas, se 5 kap. 6 § andra stycket 3 p. Anledningen till detta är att det är av central betydelse för sparbanken att frågan om ansvar för styrelseledamöterna avgörs snabbt. Det betyder med andra ord att om ansvarsfrihet har beviljats dessa så kan talan om skadestånd sedan i princip inte anställas. Från denna princip finns emellertid vissa undantag i paragrafens tredje och fjärde stycken samt i 5 § andra stycket. Frågan om ansvarsfrihet avser varje person för sig. Stämman kan således bevilja ansvarsfrihet för vissa styrelseledamöter men vägra ansvarsfrihet för andra.

Beslut om beviljande av ansvarsfrihet har alltså avgörande betydelse för frågan om skadeståndstalan skall kunna anställas mot styrelseledamot. I likhet med gällande SpL kan en minoritet av huvudmännen motsätta sig att ansvarsfrihet beviljas. I enlighet med detta föreskrivs i första stycket första meningen att talan om skadestånd till sparbanken kan väckas, om vid sparbanksstämman minst en tiondel av samtliga huvudmän röstat emot ett förslag om ansvarsfrihet eller biträtt ett förslag om att anställa skadeståndstalan. Det räcker således att minoriteten motsätter sig att ansvarsfrihet beviljas styrelseledamot för att talan om

skadestånd skall kunna väckas mot honom. Denna minoritetens rätt gäller inte bara talan mot styrelseledamot utan även talan mot stiftare, huvudmän, delegater och revisorer.

Om ansvarsfrihet beviljas styrelseledamöterna ligger det i sakens natur att detta beslut är slutgiltigt på det sättet att en ny sparbanksstämma inte senare kan besluta att sparbanken skall väcka skadeståndstalan för åtgärd som styrelseledamot vidtagit under samma tid. Om ansvarsfrihet inte beviljas kan styrelsen väcka talan utan något ytterligare beslut av stämman om att skadeståndstalan skall väckas. Det ankommer dock på styrelsen att på eget ansvar pröva, huruvida talan skall föras. I sammanhanget är att märka, att dechargevägran kan ha den karaktären, att stämmomajoriteten endast velat "pricka" den avgående styrelsen men ej önskar göra ekonomiskt ansvar gällande. Styrelsen har även möjlighet att besluta om att skadeståndstalan skall väckas mot stiftare, huvudman, delegat och revisor, om majoriteten eller en minoritet biträtt ett förslag att väcka skadeståndstalan. I förslaget ges emellertid inte på sätt föreskrivs i förslaget till BAL en minoritet rätt att föra skadeståndstalan. Väcker styrelsen inte någon talan, får i stället bankinspektionen under samma förutsättningar som gäller för styrelsen väcka sådan talan. Detta överensstämmer med gällande SpL.

Enligt första stycket andra meningen kan endast sparbanksstämman träffa uppgörelse beträffande skadeståndsskyldighet enligt 1 eller 2 §. Sådan uppgörelse kan dock inte träffas, om en tredjedel av samtliga huvudmän röstar emot ett förslag om detta. Det är viktigt att alla slag av uppgörelse utom process om skadestånd till sparbanken omgärdas med skydd så att den omständigheten att en minoritet biträtt ett förslag att väcka talan eller motsatt sig att ansvarsfrihet beviljas styrelsen blir utan verkan. Om sparbanksstämman skulle anta ett förslag om förlikning med den skadeståndsskyldige innebärande att den senare åtar sig att betala visst skadestånd till sparbanken, följer härav indirekt att sparbanken inte kommer att föra någon talan.

I tredje meningen anges förutsättningarna för att talan om skadestånd till sparbanken mot en delegat skall kunna väckas. Normalt sett saknar stämman underlag för bedömningen huruvida samtliga delegater i en sparbank skall beviljas ansvarsfrihet. Av praktiska skäl torde detta dessutom vara omöjligt i en sparbank av någorlunda storlek. Granskningen av delegaternas befogenhetsutövning får därför i realiteten ankomma på styrelsen. Det åligger styrelsen att se till att den interna kontrollen i en bank är uppbyggd på ett sådant sätt att oegentligheter begångna av delegater upptäcks så snabbt som möjligt. Det är trots det förklarligt om en sparbank inte före den ordinarie sparbanksstämman kan slutföra granskningen av alla delegaters befogenhetsutövning under det föregående räkenskapsåret. Som framgår av 5 § första stycket innebär förslaget — i överensstämmelse med gällande rätt — att talan om skadestånd till sparbanken mot delegat skall väckas senast ett år efter det att årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på sparbankens stämma. Det kan rimligen antas att eventuella oegentligheter begångna av delegater upptäcks inom denna tid, om än inte så snart att utredningen kunnat slutföras till den ordinarie sparbanksstämman.

Om det skulle krävas att frågan om väckande av talan mot delegat alltid måste bli föremål för stämmans prövning — i likhet med vad som krävs för väckande av talan av styrelseledamot — skulle det medföra att en extra stämma måste inkallas för att pröva denna fråga. Detta skulle leda till sådana konsekvenser att talan mot delegat i princip är otänkbar. Förslaget innehåller i stället att styrelsen får väcka sådan talan utan att frågan dessförinnan behöver ha behandlats av stämman. Ingenting hindrar givetvis att stämman i enlighet med innehållet i första stycket i övrigt vidtar åtgärder beträffande ett skadeståndsanspråk mot en delegat. Stämman kan dock inte formellt meddela ansvarsfrihet beträffande en delegat.

Enligt *andra stycket* skall skadeståndstalan mot styrelseledamot i enlighet med gällande SpL väckas inom ett år från det årsredovisningen och revisionsberättelsen lades fram på sparbanksstämma. Preskriptionsregelns syfte är att frågan om ansvarstalan mot styrelseledamot inte skall kunna hållas svävande under en längre tid, något som skulle kunna inverka störande på sparbankens verksamhet. En fristbestämmelse är även motiverad mot bakgrund av de skärpta villkor som uppställs i tredje stycket. Preskriptionsbestämmelsen blir tillämplig även för likvidatorer enligt hänvisningen i 9 kap 6 §. För stiftare, huvudmän och revisorer som är skadeståndsansvariga enligt detta kapitel gäller däremot inte ettårsfristen. Redovisningens framläggande är inte en lika naturlig utgångspunkt för en kort preskriptionstid när det gäller dessa personkategorier. Här gäller preskriptionsreglerna i 5 §.

I *tredje stycket* regleras verkan av att sparbanksstämman inte haft tillgång till riktiga och fullständiga uppgifter bl a när ansvarsfrihet beviljats eller förslag att anställa talan inte biträtts av tillräckligt många huvudmän.

Enligt gällande rätt har decharge som beviljats - eller på grund av underlåten talan skall anses beviljad - den verkan att styrelseledamot blir fri från skadeståndsskyldighet mot sparbanken. Undantag härifrån gäller beträffande åtgärd, om vars vidtagande eller betydelse för sparbanken, styrelsen eller styrelseledamot uppsåtligen eller av vårdslöshet exempelvis i redovisningshandlingarna lämnat i väsentliga hänseenden oriktiga eller ofullständiga upplysningar. Denna regel kunde komma att innebära att sparbanksstämman beslutade om ansvarsfrihet rörande förhållanden som stämman saknade vetskap om. Bestämmelsen har därför skärpts på det sättet att ansvarsfriheten gäller endast om stämman i årsredovisningen, revisionsberättelsen eller på annat sätt fått i väsentliga avseende riktiga och fullständiga upplysningar om den åtgärd som är i fråga. För att ansvarsfrihetsbeslutet skall sakna verkan beträffande en viss åtgärd saknar det betydelse om den bristfälliga informationen lämnats uppsåtligen eller av oaktsamhet.

För att beviljad ansvarsfrihet eller talerättens preskription enligt andra stycket skall befria från ansvar för viss åtgärd, måste alltså i väsentliga avseenden riktig och fullständig information om åtgärden ha förelegat vid den stämma där beslutet om ansvarsfrihet fattades eller årsredovisning och revisonsberättelse lades fram. Sparbanksstämman har enligt 5 kap 6 § möjlighet att uppskjuta ansvarsfrihetsfrågan till en fortsatt stäm-

ma där mer fullständiga upplysningar kan ges.

Regelns tillämpning begränsas inte enbart till styrelseledamot utan gäller även i fråga om stiftare, huvudmän, och revisorer.

Skadeståndstalan enligt detta stycke kan föras utan ny handläggning på sparbanksstämman. Det räcker således med den behandling som redan ägt rum enligt första stycket. Styrelsen kan således direkt inge stämningsansökan till rätten utan att någon förnyad handläggning av frågan om ansvarsfrihet eller om väckande av skadeståndstalan uppställs som processförutsättning.

Enligt gällande lag kan skadeståndstalan för sparbankens räkning mot styrelseledamot på grund av brott i regel väckas oavsett om ansvarsfrihet beviljats. Har brottet — t.ex. en förskingring — upptäckts efter det att ansvarsfrihet beviljats torde i allmänhet tredje stycket vara tillämpligt. Men behov kan föreligga att föra målsägandetalan för sparbanks räkning innan dechargefrågan behandlats på sparbanksstämman. I *fjärde stycket* föreskrivs därför att, utan hinder av vad som sagts ovan i paragrafen kan skadeståndstalan som grundas på brott föras av styrelsen.

5 § Talan för sparbankens räkning enligt 1 eller 2 §, som inte grundas på brott, kan inte väckas mot

1 stiftare sedan tre år förflutit från det beslutet om sparbankens bildande fattades på den konstituerande stämman,

2 styrelseledamot sedan tre år förflutit från utgången av det räkenskapsår då beslutet eller åtgärden, som talan grundas på, fattades eller vidtogs,

3 huvudman sedan två år förflutit från beslutet eller åtgärden som talan grundas på,

4 delegat sedan ett år förflutit från årsredovisningen och revisionsberättelsen för det räkenskapsår varunder den ansvarsgrundande åtgärden vidtogs, framlades på sparbanksstämman,

5 revisor sedan tre år förflutit från det revisionsberättelsen framlades på sparbanksstämman eller yttrande som avses i denna lag avgavs.

Försätts sparbanken i konkurs på en ansökan som gjorts innan den i första stycket angivna tiden har gått ut, kan konkursboet föra talan enligt 1 eller 2 § utan hinder av att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 4 §. Efter utgången av den nämnda tiden kan en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från första borgenärssammanträdet.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 15 kap 6 § BAL och motsvaras av 58 § fjärde stycket och 59 § SpL.

Paragrafen innehåller i *första stycket* bestämmelser om en yttersta preskriptionstid beträffande skadeståndstalan för sparbanken som inte grundas på straffbelagd gärning. För talan om skadestånd som tredje man vill väcka mot person som avses i 1 § gäller däremot vanliga preskriptionsregler.

Preskriptionstiden för talan för sparbanken mot stiftare är tre år räknat från beslutet om sparbankens bildande och för styrelseledamot tre år räknat från utgången av det räkenskapsår då beslutet eller åtgärden som talan grundas på fattades resp vidtogs. Denna senare regel utgör en nyhet.

Preskriptionstiden för talan mot huvudman är två år räknat från dagen för beslutet eller åtgärden som talan grundas på. Även denna regel utgör en nyhet i förslaget.

För delegats skadeståndsansvar gäller en preskriptionstid om ett år räknat från det årsredovisningen och revisionsberättelsen för det räkenskapsår varunder den ansvarsgrundande åtgärden vidtogs, lades fram på sparbanksstämman. Detta överensstämmer med gällande rätt. Till skillnad mot vad som nu gäller kan däremot preskriptionstiden för delegats skadeståndsansvar inte förlängas av det skälet att redovisningshandlingarna eller revisionsberättelsen inte innehållit fullständiga och riktiga uppgifter. Normalt har en delegat mycket små möjligheter att påverka innehållet i dessa handlingar och vanligtvis berör dessa handlingar inte heller frågor som har anknytning till enskilda delegaters befogenhetsutövning. Som tidigare nämnts bör det i stället åligga styrelsen att vidta erforderliga gransknings- och kontrollåtgärder. Denna kontrollverksamhet bör vara organiserad på det sättet att begångna oegentligheter upptäcks inom den stipulerade tiden. Liksom tidigare inträder inte preskription vid den här avsedda tidpunkten för skada som grundas på brottslig gärning.

Preskriptionstiden för talan mot revisor är tre år räknat från den dag revisionsberättelsen lades fram på stämman eller ett sådant revisorsyttrande som avses i lagen avgavs. Tiden har förlängts med ett år i förhållande till gällande rätt och överensstämmer nu med vad som föreslagits i BAL.

Om en sparbank försätts i konkurs, kan i överensstämmelse med gällande rätt konkursboet enligt *andra stycket* väcka talan mot styrelseledamöter utan hinder av att ansvarsfrihet beviljats eller skall anses ha inträtt på grund av bestämmelserna i 4 §. Mot samtliga i 1 eller 2 § avsedda personer kan konkursboet väcka talan om skadestånd vid en senare tidpunkt än vad första stycket anger. I sådant fall måste dock konkursansökan ha gjorts innan preskriptionstidens utgång och talan får inte väckas senare än sex månader från första borgenärssammanträdet. I jämförelse med gällande rätt innebär detta, såvitt avser ansvarstalan mot styrelseledamot, att tiden inom vilken konkursansökan måste göras förlängs med ett år. Tiden är nämligen enligt SpL två år från det årsredovisningen framlades på stämman, men enligt paragrafen tre år från utgången av det räkenskapsår då den skadevållande handlingen vidtogs.

6.2.12 12 kap. Sparbankens firma

De grundläggande bestämmelserna om sparbanks firma finns i firmalagen (1974:156), som trädde i kraft den 1 juli 1974. Firmalagen har karaktär av en allmän lagstiftning som är direkt tillämplig på alla slag av firmasubjekt.

Förevarande kapitel reglerar bl a de villkor som vid sidan av firmalagen skall gälla för rätten att erhålla registrering av en sparbanks firma. Bestämmelserna överensstämmer i stort med bestämmelserna i 16 kap. ABL och 16 kap. BAL.

I samband med firmalagens tillkomst gjordes vissa ändringar i SpL. De efter dessa ändringar gällande reglerna i SpL om firma har överförts till förslaget. En förändring av dessa regler har dock vidtagits. Främst i syfte att underlätta en önskvärd strukturomvandling inom sparbanksrörelsen föreslår utredningen att ordet sparbank skall få ingå i bifirma.

I 3 § bankrörelselagen, förbehålls ordet bank för vissa kreditinrättningar och andra sammanslutningar med anknytning till dessa. Annan än i nämnda lagrum uppräknade institut får inte heller i sin firma använda ordet bank.

Enligt 1 § firmalagen definieras firma som den benämning under vilken en näringsidkare driver sin verksamhet. Om en del av verksamheten drivs under en särskild benämning, utgör denna benämning bifirma. En bifirma är således inte någon självständig juridisk person. Lagens bestämmelser om firma gäller även bifirma.

Firma (bifirma) kallas i firmalagen för primärt kännetecken. Andra kännetecken som näringsidkare jämte firma använder för sin verksamhet benämns sekundära kännetecken. Firma och sekundärt kännetecken kallas gemensamt näringskännetecken.

Enligt 2 § firmalagen förvärvar en näringsidkare ensamrätt till firma genom registrering eller inarbetning. Ensamrätt till ett sekundärt kännetecken kan bara förvärvas genom inarbetning. Ett näringskännetecken skall anses inarbetat, om det är allmänt känt bland dem till vilka näringsidkarens verksamhet riktar sig. Firma registreras enligt bestämmelserna i firmalagen och vad i annan författning särskilt föreskrivs om registrering av visst slags firma. För sparbankernas del gäller alltså förutom firmalagens regler föreskrifterna i detta kapitel.

1 § En sparbanks firma skall innehålla ordet sparbank. Firma skall registreras i sparbanksregistret. Den skall tydligt skilja sig från andra ännu bestående firmor, som är införda i sparbanksregistret, samt från benämningar på utländska bankinrättningar, som är allmänt kända i Sverige. För registrering av en sparbanks firma gäller i övrigt vad som föreskrivs i firmalagen (1974:156).

Skall sparbankens firma registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse anges i reglemente.

Paragrafen överensstämmer i sak med 16 kap 1 § BAL och motsvaras av 5 § SpL.

Även om det i princip kan vara tillräckligt att den allmänna firmalagen förbjuder användning av vilseledande näringskännetecken har det befunnits fördelaktigt att på de olika associationsrättsliga områdena få preciserat vilka beteckningar som typiskt sett är vilseledande och därför inte får brukas utan auktorisation.

Enligt *första stycket* skall en sparbanks firma innehålla ordet sparbank vilket innebär att någon förväxling med andra bankinstitut inte kan föreligga.

Införandet i firmalagen av en allmän regel om förbud mot förväxlingsbara firmor har inte inneburit någon ändring i de bestämmelser i speciallagstiftningen som anger att i samma register införda firmor skall

tydligt skilja sig från varandra. Motivet för dessa regler är att registrering i samma register av identiskt lika firmor kan medföra förväxlingsrisk. Sparbanks firma skall registreras i sparbanksregistret, som förs av bankinspektionen. I överensstämmelse med gällande lag föreskrivs därför i första stycket tredje meningen att firman skall tydligt skilja sig från en ännu bestående sparbanks firma som är registrerad i detta register. Vidare skall firman också skilja sig från benämningar på de utländska bankinrättningar, som är allmänt kända i Sverige. Regeln innebär alltså inte att en ny sparbanks firma måste skilja sig från en tidigare i aktiebolagsregistret, handelsregistret eller föreningsregistret införd firma. Innehavaren av en sådan äldre firma eller innehavaren av en i något av de andra bankregistren tidigare införd firma kan om han lider förfång av likheten med den nya sparbankens firma enligt 15 § firmalagen föra talan om förbud för sparbanken att använda firman.

I första stycket sista meningen sägs vidare att för registrering av sparbankens firma gäller i övrigt vad som föreskrivs i firmalagen. Särskiljningsförmåga har i firmalagen uppställts som krav för registrering. I firmalagen anges vissa förutsättningar för bedömandet av särskiljningsförmågan. Vidare upptar denna lag en katalog över s k speciella registreringshinder.

Andra stycket anger att om en sparbanks firma skall registreras på två eller flera språk skall varje lydelse anges i reglementet. Vad som föreskrivs om firma skall äga tillämpning på var och en av de olika lydelserna. Varje version måste alltså uppfylla samtliga de allmänna och speciella krav som normalt ställs för registrering av firma. Beträffande registrering av samma firma på olika språk, se vidare 11 § firmalagen (prop. 1974:4 sid. 217).

2 § Sparbankens styrelse kan anta bifirma. Vad som sägs i 1 § första stycket om firma gäller även bifirma.

Paragrafen, som motsvarar 16 kap 2 § BAL och 5 § andra stycket tredje meningen SpL, innehåller bestämmelser om bifirma.

Enligt firmalagen får alla näringsidkare begagna bifirma för del av sin verksamhet. Bifirma får med hänsyn till principen om firmans enhet aldrig avse hela verksamheten. Den bör inte heller brukas för så stor del av verksamheten att den framstår som en parallell till huvudfirman. Behov av bifirma föreligger exempelvis vid fusioner och jämförliga sammanslagningar av företag, t.ex. ett aktiebolag förvärvar aktierna i ett annat bolag och låter dess verksamhet gå upp i sin egen men önskar behålla dess firma som ett hos en speciell kund- krets inarbetat kännetecken. Bifirma har också betydelse när vid koncernbildning behov föreligger av att driva särskilda verksamhetsgrenar under skilda beteckningar (prop. 1974:4 sid. 79 f, 167 f och 201).

Rätten att registrera bifirma är således densamma för alla firmahavare. Firmautredningens förslag gav emellertid endast aktiebolag och ekonomisk förening rätt att ha bifirma. Bankinspektionen påpekade att även affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor kan behöva

en möjlighet att använda bifirma för del av verksamheten, t.ex. efter fusion, eller för att beteckna en fristående rörelsegren. Inspektionen framhöll vidare att bankers, sparbankers och jordbrukets kreditkassors rörelser inom resp. lagstiftningsram har undergått och i framtiden beräknas i än högre grad undergå ökad diversifiering (prop. 1974:4 sid 130 f). Sparbank gavs således möjlighet att använda och förvärva skydd för bifirma. Departementschefen anförde i nämnda propostion sid 195 att i fall där frågan om bifirma kan antas ha praktisk betydelse bör i speciallagstiftningen för berört rättssubjekt tas in särskilda föreskrifter om sättet för bifirmans antagande och förutsättningarna för dess registrering. Så gjordes i SpL i samband med firmalagens tillkomst. Förutsättningarna för registrering av bifirma är desamma som i fråga om huvudfirman med det undantaget att ordet sparbank inte får ingå i bifirman. En bifirma får nämligen aldrig ge sken av att det är fråga om en självständig juridisk person.

Utredningen har överfört gällande bestämmelser om bifirma till SpLF dock med den ändringen att ordet sparbank nu bör tillåtas ingå i bifirma. Föreskrifter om anmälan för registrering av bifirma har tagits in i en för samtliga bankinstitut gällande förordning, bankrörelseförordningen. Utredningens motiv att ändra paragrafen är följande.

Sparbanksrörelsen har under senare år varit föremål för en fortlöpande strukturomvandling. Många sparbanker har gått samman och bildat större enheter. Sparbanks firma utgörs ofta av ett ortsnamn följt av ordet sparbank. Vid fusion mellan sparbanker är namnfrågan av väsentlig betydelse. En sparbank är ju till sin natur starkt knuten till den ort där dess verksamhet bedrivs. Sparbanken kommer därför ofta att omfattas med sådant intresse inom orten att även en av rationaliseringshänsyn starkt motiverad sammanslagning med annan sparbank ofta möter starkt motstånd på orten. Från sparbankshåll har därför uttryckts önskemål om att få behålla en fusionerad sparbanks firma för att därmed ange sparbankens lokala anknytning.

En firma till en sparbank som övertagits genom fusion skulle kunna behållas såsom bifirma. En förutsättning för detta är emellertid att ordet sparbank tillåts — till skillnad från gällande rätt — att ingå i bifirma. Förbudet mot att ta in ordet sparbank i bifirman motiveras med att en bifirma som innehåller ordet sparbank skulle bli vilseledande eftersom den oriktigt kunde ge sken av att ett självständigt företag drivs under denna benämning. Utredningen anser emellertid att någon risk för sådant vilseledande av allmänheten knappast föreligger. Sparbanksregistret ger full upplysning om förhållandet. När bifirma används vid firmateckning skall vidare dess underordnade karaktär tydligt framgå genom att även firman för hela verksamheten anges (se 3 §). Med hänsyn till sparbankernas struktur och verksamhet är det för övrigt svårt att föreställa sig, att någon skulle komma till skada genom att tro att den verksamhet som under bifirma drivs från ett särskilt avdelningskontor är ett självständigt rättssubjekt. Främst i syfte att underlätta en önskvärd strukturomvandling inom sparbanksrörelsen har utredningen således funnit skäl föreligga att tillåta sparbank att anta bifirma i vilken ordet sprbank får ingå. I reklam och annat marknadsföringssammanhang

torde det enligt utredningens mening inte föreligga något hinder mot att bifirma används utan att sambandet med huvudfirman anges.

3 § Skriftliga handlingar, som utfärdas för en sparbank, bör undertecknas med sparbankens firma. Har styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget utfärdat en handling utan firmateckning och framgår det inte av dess innehåll att den har utfärdats på sparbankens vägnar, är de som har undertecknat handlingen solidariskt ansvariga för förpliktelsen enligt handlingen såsom för egen skuld. Detta gäller inte, om

1. det av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick att den utfärdades för sparbanken och
2. den till vilken handlingen ställts av sparbanken utan oskäligt dröjsmål får ett behörigen undertecknat godkännande av handligen efter det att antingen en begäran om godkännande framställts eller personlig ansvarighet gjordes gällande mot undertecknarna.

Paragrafen överensstämmer med 16 kap. 3 § BAL samt motsvarar 45 § SpL och 16 § SpK, och innehåller bestämmelser om firmateckning.

Skriftliga handlingar som utfärdas för sparbanken bör undertecknas med sparbankens firma.

I firmalagen (26 §) finns allmänna anvisningar om hur firma kan tecknas. Där föreskrivs att firmateckning sker genom tydlig angivelse av den fullständiga firman och underskrift av firmatecknare. Eftersom delar av en firma kan återfinnas i andra firmor, är det viktigt att firman skrivs ut i sin helhet, så att förväxling utesluts. Firmateckningen blir inte komplett, om den inte är försedd med minst en egenhändig namnteckning. Om bifirma används, skall också huvudfirman anges.

De återgivna bestämmelserna har karaktären av ordningsföreskrifter. Det är alltså inte säkert att firmateckningen blir bindande även om dessa bestämmelser följts. För att en sparbanks firmateckning skall bli bindande krävs att bestämmelserna i 4 kap 12 § har iakttagits.

Förslagets 9 kap 6 § innehåller en särskild regel om firmateckning under likvidation. Denna kompletteras av en allmänn föreskrift i firmalagen om att firma under likvidation eller konkurs skall tecknas med tillägg, som utvisar det ändrade förhållandet. Firman skall i så fall tecknas med tillägg av orden "i likvidation" resp. "i konkurs".

I de återstående bestämmelserna av paragrafen ges regler för de fall då firmateckningen inte fyller SpL:s eller firmalagens krav. Dessa regler överensstämmer med gällande lag (45 § SpL).

4 § Om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering finns det bestämmelser i firmalagen (1974: 156).

Paragrafen överensstämmer med 16 kap 4 § BAL och 87 § första stycket SpL.

När det gäller förbud mot användning av firma (näringskännetecken) hänvisar paragrafen till firmalagen, som emellertid behandlar åsyftade förbudssituationer i en vidare bemärkelse.

Enligt 15 § firmalagen kan domstol vid vite förbjuda innehavaren att använda kännetecknet, om detta eller dess användning strider mot goda seder eller allmän ordning eller är vilseledande. Sådant förbud får också meddelas, om någon gör intrång i annans rätt till näringskännetecken (firmaintrång). Talan om förbud får föras av var och en som lider förfång av kännetecknet eller dess användning. I vissa fall får sådan talan också föras av myndighet och av sammanslutning av berörda näringsidkare. Talan om utdömande av vite förs av den som ansökt om förbudet eller i visst fall av myndighet.

Reglerna om förbud mot användning av sparbanks firma bör ses mot bakgrund av förbudet för annan än bank att driva sådan in- och utlåningsrörelse som omfattas av bankrörelsedefinitionen i 1 § den föreslagna bankrörelselagen. Det kan inte bedömas som särskilt troligt att annan bank obehörigen använder sig av en firma vartill banken i fråga inte är berättigad. Antalet sparbanker är i Sverige i dag så begränsat att ett sådant förfarande skulle kunna fortgå endast under mycket kort tid. Allvarligare är emellertid det fallet att någon som saknar oktroj genom att använda ordet sparbank söker vilseleda allmänheten. Mot detta förfarande finns det emellertid regler i den ovan nämnda bankrörelselagen, vilka regler gör det möjligt att omedelbart beivra sådana överträdelser. Förbudsförfarandet enligt firmalagen behöver således inte utnyttjas.

Om hävande av registrering stadgas i 16-17 §§ firmalagen. Hänvisning till dessa bestämmelser görs i förevarande paragraf.

Om en sparbanks firma har registrerats i strid mot firmalagen eller mot vad som är föreskrivet i firmalagen och om hinder mot registrering fortfarande förligger, kan domstol häva registreringen, såvida inte rätten till firman ändå skall bestå enligt 8 § firmalagen. I 16 § firmalagen anges fall, när registrering får hävas samt när talan om hävande av registrering får föras.

Sedan dom om hävande av registrering vunnit laga kraft, skall firman avföras ur registret.

Gällande SpL innehåller i 87 § andra stycket en bestämmelse av innebörd att om någon i annat fall än när fråga är om firmaintrång anser att en införing i sparbanksregistret länder honom till förfång kan han föra talan vid domstol om registreringens hävande och om skadestånd. Någon motsvarighet härtill har inte upptagits i förslaget. Skälet till detta är att det inte finns något praktiskt behov av en sådan bestämmelse. Se i övrigt härom lagrådets uttalande om ABL:s motsvarande bestämmelse (prop. 1975:103 sid 782).

6.2.13 13 kap. Tillsyn

Som framgår av inledningen till BAL har utredningen ansett sig förhindrad att nu fullgöra det uppdrag som ursprungligen ålades utredningen såvitt gäller bankinspektionens tillsyn över bankerna. Utredningen har därför endast företagit en språklig bearbetning av de nu gällande reglerna och fört in dessa i ett särskilt kapitel. Därutöver har det dock funnits anledning att mot bakgrund av vissa ändringar i övriga kapitel göra vissa

följdändringar i tillsynsbestämmelserna. Vidare har vissa förändringar föranletts av utredningens strävanden att bringa de olika bankinstitutgruppernas lagar i så nära överensstämmelse med varandra som möjligt. De bestämmelser som överförts utan saklig ändring har utredningen avstått från att motivera.

Vissa av sparbankslagstiftningens tillsynsregler saknar motsvarighet i förslaget. Det gäller t.ex. bestämmelsen i 81 § sista stycket SpL som ger bankinspektionen rätt att försätta sparbank i likvidation om den inte uppfyller kravet på egna fonder. Denna bestämmelse ersätts av de nya likvidationsbestämmelserna som tas upp i 9 kap. I 49 § SpK föreskrivs vissa skyldigheter för den revisor som inspektionen har förordnat. Dessa skyldigheter framgår emellertid av den instruktion som inspektionen skall utfärda för revisorn och dessa behöver således inte särskilt anges i lagtexten. I 83 § sista meningen SpL och i 51 § SpK åläggs sparbankerna att till statistiska centralbyrån lämna vissa statistiska uppgifter. Någon motsvarighet till dessa bestämmelser finns inte i BL och JkL. Bankinspektionen sammanställer emellertid för samtliga bankinstitut vissa uppgifter och rapporterar dessa till statistiska centralbyrån. De ovan nämnda bestämmelserna har därför inte förts över till SpLF.

1 § Bankinspektionen skall övervaka, att sparbankerna i sin verksamhet ställer sig till efterrättelse denna lag och andra författningar, såvitt de särskilt avser sparbanker, ävensom de för sparbankerna gällande reglementena samt de föreskrifter, som med stöd av stadgande i lag eller reglemente meddelats av sparbanksstämman eller styrelsen.

Det åligger bankinspektionen att även i övrigt med uppmärksamhet följa sparbankernas verksamhet i den mån så erfordras för kännedom om de förhållanden som kan inverka på en sparbanks säkerhet eller i övrigt är av betydelse för en sund utveckling av sparbanksverksamheten.

Paragrafen överensstämmer med 80 § första och andra styckena SpL samt 17 kap 1 § första och andra styckena BAL.

2 § Tillsynen utövas med ledning av de handlingar, som enligt denna lag skall sändas in till bankinspektionen, samt de upplysningar, som inhämtas vid undersökningar eller på något annat sätt. Undersökning skall anställas så ofta som inspektionen anser det nödvändigt eller när regeringen anbefaller sådan.

Paragrafen överensstämmer med 80 § tredje stycket SpL och 17 kap 2 § BAL.

3 § Bankinspektionen skall för varje sparbank förordna en eller flera revisorer att med övriga revisorer delta i granskningen av styrelsens förvaltning och sparbankens räkenskaper. Inspektionen får när som helst återkalla ett sådant förordnande och i stället utse en ny revisor.

För revisor som förordnats av bankinspektionen skall inspektionen utfärda instruktion.

Paragrafen överensstämmer med 81 § tredje stycket SpL och 17 kap 3 § BAL.

I första stycket föreslås en saklig nyhet. Enligt gällande lag har bankinspektionen skyldighet att utse en revisor i varje sparbank. Enligt gällande BL ges inspektionen däremot möjlighet att om särskilda omständigheter föreligger, utse flera revisorer i en affärsbank. Enligt utredningens mening bör det införas en möjlighet att också i sparbank utse flera revisorer. Genom ett flertal fusioner har bildats sparbanker av betydande storlek. En av dessa, Första SparBanken, har sitt verksamhetsområde uppdelat i två regioner. I dessa större sparbanker bör flera revisorer utses. Normalt bör det dock bara utses en.

4 § Bankinspektionen får, när det anses nödvändigt, sammankalla sparbanks styrelse. Har styrelsen inte rättat sig efter en begäran från inspektionen om att kalla till en extra sparbanksstämma, får inspektionen utfärda sådan kallelse.

Företrädare för inspektionen får närvara vid styrelsesammanträde som inspektionen har utlyst och vid sparbanksstämma samt delta i överläggningarna.

Paragrafen överensstämmer med 47 § SpK och med 17 kap 4 § BAL.

5 § Bankinspektionen får utfärda närmare föreskrifter om förvaring och inventering av värdehandlingar samt om brottsförebyggande åtgärder. Om rätt för inspektionen att utfärda föreskrifter i fråga om bokföring och redovisning finns det bestämmelser i 7 kap. 1 § tredje stycket.

Paragrafen motsvarar delvis 80 § fjärde stycket SpL och överensstämmer med 17 kap 5 § BAL. Eftersom det i 7 kap 1 § tredje stycket sägs att regeringen, eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen, får utfärda närmare föreskrifter bankernas löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning, har den nu gällande bestämmelsen i 80 § fjärde stycket SpL ersatts med en hänvisning till nämnda lagrum.

6 § Det åligger styrelsen i en sparbank

1. att när som helst för den befattningahavare hos bankinspektionen, som enligt av regeringen meddelade bestämmelser har att i sådant avseende företräda inspektionen, samt för den särskilda undersökning, regeringen kan finna för gott att anställa, hålla sparbankens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning,
2. att genast efter varje månads slut enligt de formulär, som fastställs av inspektionen, upprätta och till denna sända in en översikt, som utvisar sparbankens tillgångar och skulder, ävensom uppgift om de räntesatser sparbanken under månaden tillämpat vid in- och utlåning,
3. att så snart det kan ske, till inspektionen i avskrift sända in styrelsens årsredovisningshandlingar och, i förekommande fall, koncernredovisningshandlingar, revisionsberättelse med tillhörande handlingar, ävensom delårsrapport samt protokoll över förhandlingarna vid ordinarie sparbanksstämman.
4. att dels på den tid som inspektionen bestämmer, till inspektionen sända de

uppgifter, som denna anser nödvändiga för att kunna upprätta en översikt över resultatet av sparbankens verksamhet under räkenskapsåret samt sparbankens ställning vid årets slut, dels utöver detta, efter regeringens bestämmande, avge ytterligare statistiska uppgifter om sparbankens verksamhet och ställning,

5. att jämväl i övrigt meddela inspektionen eller en sådan befattningshavare vid denna, som ovan sagts, alla de upplysningar om sparbanken, som de begär, samt

6. att när det kan finnas anledning till antagande att sparbanken gjort sådana förluster att sparbanken inte kan uppfylla i 3 kap 6 § föreskrivet krav på egna fonder genast låta upprätta en särskild balansräkning som skall granskas av revisorerna samt om balansräkningen bekräftar antagandet i fråga genast sända meddelande härom till inspektionen.

Paragrafen motsvaras av 83 § SpL och överensstämmer i stort med 17 kap. 6 § BAL.

Paragrafen har givits en annan utformning än i SpL. I sex punkter anges vilka skyldigheter som åvilar en sparbanks styrelse såvitt gäller att lämna uppgifter till bankinspektionen. I jämförelse med gällande lag har dessa regler byggts ut med motsvarande bestämmelser i BL som förebild. De föreslagna förändringarna torde emellertid från saklig synpunkt innebära högst obetydliga förändringar. Paragrafen har givits en med motsvarande bestämmelse i BAL och FbL i stort överensstämmande utformning.

7 § Har styrelsen eller sparbanksstämman fattat ett beslut som står i strid med lag eller reglementet, får bankinspektionen förbjuda verkställighet av beslutet. Inspektionen får också förelägga styrelsen eller sparbanksstämman att, om ett beslut som nyss sagts gått i verkställighet, göra rättelse där så kan ske samt att även i övrigt förelägga sparbanksstämma, styrelse eller revisorer att fullgöra vad som åligger dem enligt lag eller reglementet. Ett sådant föreläggande får dock inte meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff.

Sker svårare avvikelser från denna lag eller reglementet, har inspektionen att göra anmälan om detta till regeringen, som kan förklara oktrojen förverkad.

Paragrafens första stycke överensstämmer med 81 § första stycket SpL och dess andra stycke motsvarar 81 § sjätte stycket SpL. Paragrafen i sin helhet överensstämmer i stort med 17 kap. 7 § BAL.

Vissa följdändringar har måst vidtagas i det andra stycket. Enligt SpL skall vid sparbanks bildande reglementet stadfästas av bankinspektionen. Av 2 kap SpLF följer emellertid att sparbank för sin verksamhet skall erhålla auktorisation, som enligt utredningens förslag i överensstämmelse med förslagen till BAL och FbL benämns oktroj. Denna oktroj kan förklaras förverkad av regeringen, om sparbanken vidtagit åtgärder som innebär svårare avvikelser från denna lag eller reglementet.

8 § Även om avvikelser från lag eller reglementet inte har skett, får bankinspektionen meddela de erinringar i fråga om sparbankens verksamhet, som inspektionen kan finna påkallade.

Om verksamheten till följd av allvarliga missförhållanden beträffande sparbankens ledning kan befaras komma att bli till skada för det allmänna, får inspektionen förelägga sparbankens styrelse att vidta för ändamålet nödvändiga åtgärder. Om styrelsen underlåter att rätta sig efter ett sådant föreläggande gäller vad i 7 § andra stycket sägs.

Paragrafen som saknar motsvarighet i sparbankslagstiftningen överensstämmer med 17 kap. 8 § BAL.

Första stycket
Av 13 kap. 1 § andra stycket SpLF framgår att bankinspektionen har att granska sparbankernas verksamhet även ur annan synvinkel än huruvida verksamheten står i överensstämmelse med lag och reglemente. På samma sätt som föreskrivs i BL och BAL torde även i SpL behövas en bestämmelse som lika otvetydigt konstaterar bankinspektionens rätt att låta ifrågavarande granskning resultera i erinringar, där så krävs. Att inspektionen har denna rätt framgår redan av praxis.

Andra stycket
Bestämmelserna i detta stycket hänför sig liksom första stycket till situationen, då lag eller reglemente inte kränkts och utrymme för tillämpning av 7 § inte föreligger. En motsvarighet till denna bestämmelse tillkom i BL år 1921. I förarbetena till denna bestämmelse utpekades följande som exempel på missförhållanden som kunde medföra en tillämpning av ifrågavarande bestämmelse. Bankbolagets medel kunde i oproportionerligt stor utsträckning användas för ensidigt tillgodoseende av bankbolaget närstående personers intressen under sådana omständigheter att fara kunde anses föreligga för att bolagets soliditet skulle kunna rubbas. Vidare nämndes att bankbolaget genom alltför vidsträckt kreditgivning medverkade till spridning av osund spekulation i aktier eller fastigheter (NJA II 1921 s. 829).

9 § Har en sparbank i fall som avses i 11 kap 1 och 2 §§ tillskyndats skada, får bankinspektionen föranstalta om talans anställande mot den ersättningsskyldige, om inte vad som stadgas i 11 kap 4 och 5 §§ utgör hinder för sådan talan.

Paragrafen överensstämmer med 81 § andra stycket SpL och saknar motsvarighet i BAL.

10 § Om oktroj beviljats för en sparbank och sparbanken därefter inte anmälts för registrering inom föreskriven tid, skall regeringen efter anmälan av bankinspektionen förklara oktrojen förverkad. Detsamma gäller om anmälningen för sparbankens registrering genom lagakraftägande beslut avskrivits eller avslagits.

Om registrering av beslut, varigenom oktrojen har förverkats, förordnar regeringen.

Paragrafen saknar motsvarighet i SpL men överensstämmer med 17 kap 9 § BAL. Den överensstämmer i stort sett helt med nu gällande 155 och

156 §§ BL. Utredningen anser att denna paragraf bör föras in i lagen eftersom sparbankerna enligt SpLF skall beviljas oktroj.

11 § Bankinspektionen har under sparbanks likvidation i frågan om likvidatorerna och sparbanksstämma samma befogenhet som, innan sparbanken trätt i likvidation, enligt denna lag tillkommer inspektionen beträffande styrelsen och sparbanksstämman.

Paragrafen överensstämmer i sak med 82 § tredje stycket SpL och med 17 kap 10 § BAL. I och med att det i 9 kap 5 § föreslås att bankinspektionen alltid skall utse likvidatorerna i en sparbank, är nu gällande bestämmelser i 82 § första och andra styckena om utseende av ombud i likvidation m m inte längre behövliga. De har därför inte förts över till SpLF. Inte heller har reglerna om rätt för bankinspektionen att utse likvidationsrevisor förts över, eftersom det i SpLF förutsätts att de vanliga revisorerna i sparbanken — däribland den av bankinspektionen utsedde revisorn — fortsätter att fullgöra sina uppdrag också under likvidationsförfarandet.

12 § Har en sparbank försatts i konkurs, skall bankinspektionen förordna ett allmänt ombud. Det allmänna ombudet skall som konkursförvaltare delta i konkursboets förvaltning tillsammans med den eller de förvaltare som utses enligt konkurslagen (1921:225).

Det allmänna ombudet kan beträffande medförvaltare göra en sådan framställning som avses i 80 § konkurslagen.

Även om beslut om delning av konkursboets förvaltning har fattats, får det allmänna ombudet delta i förvaltningen i dess helhet.

Om arvode till det allmänna ombudet gäller bestämmelserna i konkurslagen om arvode till konkursförvaltare.

Paragrafen överensstämmer med 82 § andra mom. SpL och med 17 kap. 11 § BAL.

13 § Bankinspektionens beslut enligt denna lag överklagas hos regerigen genom besvär. Inspektionens beslut får verkställas utan hinder av anförda besvär, om inte regeringen förordnar något annat.

Om besvär över beslut i vissa fall finns bestämmelser i 14 kap. 6 § och 15 kap. 2 § sista stycket.

Paragrafens första stycke överensstämmer med 91 § första stycket SpL, medan det andra stycket, som saknar direkt motsvarighet i SpL, i viss mån svarar mot bestämmelsen i 91 § andra stycket SpL. Paragrafen i sin helhet överensstämmer med 17 kap. 12 § BAL.

I de lagrum, vartill paragrafens andra stycke hänvisar, upptas vissa särskilda besvärsbestämmelser som har det gemensamt att besvärstalan skall föras hos kammarrätten och inte hos regeringen. I 14 kap. 6 § sägs

att besvärstalan mot bankinspektionens beslut, varigenom en anmälan om registrering avskrivits eller en registrering vägrats skall föras hos kammarrätten inom två månader från beslutets dag samt att detsamma skall gälla talan mot ett beslut innebärande att frågan om fusion har fallit enligt 10 kap. 7 §. I 15 kap. 2 § sägs att talan mot bankinspektionens beslut att förelägga vite eller att döma ut förelagt vite skall föras hos kammarrätten. Besvärstiden får anses vara normala tre veckor.

14 § Varje sparbank skall årligen betala ett bidrag för att täcka kostnaderna för bankinspektionens organisation och verksamhet. Bidragets storlek beräknas som en procentandel av det sammanlagda beloppet av de av sparbanken förvaltade medlen vid utgången av det nästföregående kalenderåret. Procentandelen skall vara lika för alla sparbanker och får inte överstiga sju tusendels procent. Närmare föreskrifter om fastställande av bidrag och bidragens erläggande meddelas av regeringen.

En sparbank skall även utge ersättning till revisor, som förordnas enligt 3 §, med belopp som bankinspektionen bestämmer.

Paragrafen överensstämmer med 84 § och 91 § andra stycket SpL, 46 § första stycket SpK samt 17 kap. 13 § BAL. I 46 § första stycket SpK åläggs emellertid sparbank att utge ersättning till av bankinspektionen utsedd revisor, likvidationsrevisor och ombud i likvidationen. Eftersom SpLF inte föreskriver att några likvidationsrevisorer eller ombud i likvidationen skall utses, är bestämmelsen tillämplig endast på sådana revisorer som inspektionen utser med stöd av 3 §. Denna bestämmelse återfinns i andra stycket.

15 § En ledamot av styrelsen för bankinspektionen eller en befattningshavare hos bankinspektionen får inte vara ledamot i styrelsen för en sparbank. Inte heller får de vara huvudmän i eller anställda hos en sparbank.

Paragrafen överensstämmer med 48 § SpK och med 17 kap 14 § BAL.

16 § Närmare föreskrifter om sparbanksregistret och om bankinspektionens organisation och verksamhet meddelas av regeringen.

Paragrafen överensstämmer i stort med 99 § SpL och 17 kap. 15 § BAL. Bestämmelser om sparbanksregistret föreslås ingå i den för bankinstituten gemensamma bankrörelseförordningen. Bestämmelserna om bankinspektionen finns intagna i förordningen (1982:885) med instruktion för bankinspektionen.

6.2.14 14 kap. Registrering

För sparbankerna förelåg före 1955 års sparbankslagstiftning ingen registreringsskyldighet. Detta medförde flera olägenheter för sparbanker-

na och på 1948 års sparbankssakkunnigas förslag infördes år 1955 registreringsbestämmelser efter förebild i ABL och BL i såväl SpL och SpK. I 33 SpL föreskrivs som grundregel för sparbanksregistreringen, att för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt SpL eller med stöd därav meddelade bestämmelser skall anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret i övrigt är föreskrivet, skall föras sparbanksregister hos bankinspektionen. Registreringsbestämmelserna är detaljerade och ganska svåröverskådliga. De återfinns i SpL:s registreringsavsnitt (86—90 §§) men även på spridda ställen i SpL samt som nämnts även i SpK (53—61 §§). Registreringsbestämmelserna är i själva verket i stor utsträckning en instruktion för bankinspektionen om vad som vid olika tillfällen skall iakttas beträffande införingar i registret m.m.

De föreslagna registreringsbestämmelserna bygger på samma principer som gällande lag. I överensstämmelse med 1975 års ABL har vissa förenklingar vidtagits. En del bestämmelser om registrering bör tas in i en av regeringen utfärdad förordning, bankrörelseförordningen, och inte regleras i lag. Sådana bestämmelser är bl.a. 54 och 55 §§ SpK.

Sparbank har rätt att vinna registrering om den bildats och organiserats i överensstämmelse med SpL:s föreskrifter och detta styrks inför bankinspektionen med de uppgifter och de handlingar som särskilt föreskrivs. Härutöver krävs regeringens tillstånd (oktroj). Med undantag för oktrojförfarandet gäller vad som nu sagts om registrering av sparbank också beträffande registrering av sparbanksstämmobeslut eller annat som skall anmälas för registrering. Innebär ett stämmobeslut att reglementet behöver ändras, krävs emellertid stadfästelse av ändringen innan registrering kan ske.

Registreringssystemets betydelse ligger i den legalitetskontroll och den publicitet det innefattar. Till själva registreringen eller till kungörandet av vad som införts i registret knyts i flera fall viktiga rättsverkningar. Publiciteten avser också att ge intresserade en inblick i sparbankens förhållanden i viktiga avseenden och att motverka sådana åtgärder som är bedrägliga eller i övrigt ägnade att väcka kritik.

Sparbanksregistret skall föras av bankinspektionen. Det som förs in i registret skall med några få undantag kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Bankinspektionen skall se till att uppgifter och anmälningar lämnas enligt bestämmelserna i SpL och den tidigare nämnda förordningen. Inspektionen skall också se till att beslut och annat som anmälan gäller överensstämmer med SpL och reglementet, liksom att besluten till sitt innehåll inte strider mot andra författningar. Granskningen skall också innefatta att besluten inte fått en avfattning som gör dem i något hänseende otydliga eller vilseledande.

1 § Hos bankinspektionen skall föras sparbanksregister för registrering enligt denna lag eller andra författningar.

Paragrafen motsvaras av 18 kap 1 § BAL samt 3 § andra stycket och 90 § första stycket SpL.

Enligt 1 kap. 2 § SpLF skall sparbankerna vara registrerade hos

bankinspektionen. För registreringar enligt denna lag eller andra författningar skall inspektionen föra ett sparbanksregister. Varje bankinstitutgrupp har idag sitt register; bankaktiebolagen bankregistret, sparbankerna sparbanksregistret och föreningsbankerna föreningsregistret för jordbrukskasserörelsen. För närvarande meddelas närmare anvisningar om hur sparbanksregistret skall föras i 58—61 §§ SpK. Dessa bestämmelser föreslås nu bli införda i bankrörelseförordningen.

Införningarna i registret grundas på anmälan av sparbanken eller i fall som avses i 4 kap. 15 § av den som anmälan gäller eller på underrättelse av rätten eller konkursdomaren. Införningarna kan dessutom vara grundade på åtgärder som bankinspektionen vidtar ex officio.

I 18 kap. 1 § tredje stycket ABL stadgas om avgifter i registreringsärenden. I förslaget återfinns inte några motsvarande bestämmelser. Bankinstitutens registreringsavgifter avskaffades år 1972 (prop 1972:118). Bankinstitutens allmänna tillsynsbidrag till bankinspektionens verksamhet täcker i stället kostnaden för registreringar och kungöranden (se 13 kap. 14 §).

2 § Bankinspektionen skall genast i Post- och Inrikes Tidningar kungöra vad som införs i sparbanksregistret med undantag av registrering av underrättelser enligt 2 kap. 14 §, 9 kap. 19 § och 10 kap. 5 §.

Paragrafen överensstämmer med 18 kap. 2 § BAL samt även väsentligen med 89 § första stycket SpL.

Enligt denna paragraf skall allt som införs i sparbanksregistret genast kungöras av bankinspektionen i Post- och Inrikes Tidningar. Detta motsvarar vad som för närvarande gäller. Undantag från kungörelseplikten görs dock vad gäller registrering av kungörelsedagen för rörelsens öppnande enligt 2 kap 14 §. Sparbanken har här redan genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar tillkännagett, när sparbanken börjar sin rörelse. Vidare görs undantag från kungörelseplikten i fråga om registrering av meddelanden från konkursdomaren att sparbanken blivit försatt i konkurs liksom från anmälning att beslut om konkurs upphävts eller konkurs avslutats. I dessa fall sker nämligen kungörelse i det hos konkursdomaren anhängiga målet (9 kap. 19 §).

Som ytterligare ett undantag från kungörelseplikten föreslås att en registrering av fusionstillstånd enligt 10 kap 5 § inte behöver kungöras. De föreslagna fusionsreglerna innehåller redan ett antal kungörelseförfaranden varför kungörelse av denna registrering bl.a. i besparingssyfte bör kunna underlåtas.

3 § Det som enligt denna lag eller särskilda bestämmelser har införts i sparbanksregistret och kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om det inte av omständigheterna framgår att han varken ägde eller bort äga vetskap om det.

Enligt paragrafen, som överensstämmer med 18 kap 3 § BAL och 89 § andra stycket SpL, har registreringen och kungörandet den verkan att

tredje man skall anses ha kännedom om det som blivit infört i registret. Undantag från detta görs dock i det fallet att det av omständigheterna framgår att tredje man varken ägde eller bort äga vetskap om vad som införts i registret.

Innan kungörandet skett kan således ett förhållande som blivit eller bort bli infört i registret inte med laga verkan åberopas mot annan än dem som kan visas ha ägt vetskap om detta. En bestämmelse om detta finns intagen i 89 § tredje stycket SpL men torde även utan särskilt stadgande alltjämt vara gällande.

4 § Har en sökande vid anmälan för registrering inte iakttagit vad som är föreskrivet om anmälan, skall sökanden föreläggas att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse. Detsamma gäller, om bankinspektionen finner att ett beslut, som anmäls för registrering och för vars giltighet regeringens stadfästelse inte krävs, eller en handling som bifogas anmälningen

1 inte har tillkommit i behörig ordning, eller

2 till sitt innehåll strider mot denna lag eller andra författningar eller mot reglementet eller

3 i något viktigare hänseende har en otydlig eller vilseledande avfattning.

Underlåter sökanden att rätta sig efter föreläggandet, skall anmälningen avskrivas. En underrättelse om denna påföljd skall tas in i föreläggandet. Finns det även efter det att yttrandet avgivits något hinder för registrering och har säkanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall registrering vägras, om det inte finns någon anledning att ge sökanden ett nytt föreläggande.

Bestämmelserna i första stycket utgör inte något hinder för registrering av ett sparbanksstämmobeslut, om rätten till talan mot beslutet gått förlorad enligt 5 kap 17 § andra stycket.

Bankinspektionen skall genast skriftligen underrätta sparbanken när inspektionen fattar beslut enligt 10 kap 7 § tredje stycket eller 15 kap 2 §.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 18 kap 4 § BAL och motsvaras av 86 § SpL, innehåller bestämmelser bl a om när registrering skall vägras.

Bestämmelserna i *första och andra styckena* innebär att registrering av anmälan inte kan ske utan föregående legalitetprövning i formellt och materiellt avseende. Bankinspektionen skall således se till att uppgifter och handlingar lämnas enligt bestämmelserna i lagen och den kommande förordningen. Den skall vidare granska att beslut och annat som anmälan gäller överensstämmer med lagens och reglementets föreskrifter liksom att beslut till sitt innehåll inte strider mot lag eller annan författning. Granskningen skall också innefatta att beslutet inte fått en avfattning som gör det i något viktigare hänseende otydligt eller vilseledande. Paragrafens första stycke innehåller också bestämmelser om förfarandet hos bankinspektionen motsvarande de bestämmelser som infördes i SpL år 1974 i samband med firmalagens ikraftträdande.

Ett sparbanksstämmobeslut som inte tillkommit i behörig ordning eller som på grund av sitt innehåll strider mot lagen eller reglementet får enligt paragrafen i princip inte registreras. Enligt 5 kap 16 § gäller dock att vissa av dessa stämmobeslut kan bli gällande, om klandertalan inte väckts inom en viss i nyssnämnda paragraf angiven tid. Ett beslut som

blir gällande därför att klandertalan inte väckts, kan enligt *tredje stycket* registreras. Utgångspunkten är alltså den att när klanderfristen på tre månader gått till ända så föreligger inte längre något hinder för registrering. Skulle bankinspektionen finna att det finns en klandergrund som måste göras gällande genom talan inom viss tid, bör självfallet utgången av denna tid avvaktas. Har klandertalan väckts, bör bankinspektionen i princip inte verkställa registreringen förrän lagakraftvunnen dom föreligger.

Att ett beslut har registrerats innan preskriptionstiden har löpt ut, hindrar i och för sig inte att klandertalan ändå kan anställas. Klandertalan får också väckas om bankinspektionen skulle ha registrerat ett sparbanksstämmobeslut som är en nullitet.

Har ett sparbanksstämmobeslut registrerats, kan en huvudman genom talan vid domstol enligt 5 kap 16 § få registreringen upphävd. Beträffande sådana beslut som är underkastade klanderpreskription gäller dock självfallet att talan måste väckas innan preskription har inträtt. Rätt för annan än sparbanken att föra talan om upphävande av registrering finns enligt allmänna rättsgrundsatser. Talan mot beslut om registrering kan också föras i administrativ ordning, se 6 §.

Bankinspektionen har rätt att från sökanden infordra de handlingar och uppgifter som behövs för prövning enligt denna paragraf. Detta framgår även av 13 kap 6 §.

Enligt 53 § SpK skall bankinspektionen om registrering vägras oförd röjligen översända underrättelse om beslutet med skälen för detta till sparbanken eller där anmälan skett med tillämpning av 18 § andra stycket SpK, till den som gjort anmälningen. Föreskrift om sådana underrättelseskyldighet vid vägrad registrering eller vid avskrivning av anmälan har inte tagits upp i förslaget, eftersom denna skyldighet redan åvilar inspektionen på grund av bestämmelserna i 18 § förvaltningslagen (1971:290).

I *tredje stycket* föreskrivs emellertid underrättelseskyldighet i de fall då bankinspektionen meddelar beslut utan föregående anmälan. Det gäller när bankinspektionen

1 förklarat frågan om fusion enligt 10 kap 7 § tredje stycket förfallen, när sökanden inte inom föreskriven tid fullföljt ärendet samt

2 förelagt eller dömt ut vite enligt 15 kap 2 §. Föreskriften i detta stycke skall ses mot bakgrund av reglerna om besvär i 6 § samt 15 kap 2 §.

5 § Bestämmelser om att avföra en firma ur registret sedan en dom om att häva firmaregistreringen vunnit laga kraft finns i firmalagen (1974:156).

Paragrafen överenstämmer med 88 § första stycket SpL och 18 kap 5 § BAL.

Paragrafen innehåller en hänvisning till firmalagens regler om avförande av registrerad firma och motsvarar de bestämmelser som år 1974 infördes i SpL.

6 § Bankinspektionens beslut varigenom en anmälan avskrivits eller en registrering vägrats enligt 4 § första stycket överklagas hos kammarrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag. Detsamma gäller om bankinspektionen förklarat frågan om fusion förfallen enligt 10 kap 7 §.

Paragrafen motsvaras av 18 kap 7 § BAL och 91 § andra stycket SpL.

I likhet med gällande lag ges i förslaget rätt till besvär över bankinspektionens beslut i registreringsärenden endast i särskilt angivna fall. Besvärstiden räknas inte från delgivningen av beslutet utan från beslutets dag. I paragrafen föreskrivs sålunda att talan mot bankinspektionens beslut föres hos kammarrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag, när bankinspektionen avskrivit anmälan eller vägrat registrering enligt 4 § och förklarat fråga om fusion (10 kap. 7 §) förfallen.

Besvärsberättigad enligt denna paragraf är den som beslutet angår, om det gått honom emot (11 § förvaltningslagen). Att talan kan föras från kammarrätten till regeringsrätten följer av 33 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

I 13 kap. 13 § finns en allmän regel om överklagande av bankinspektionens beslut enligt denna lag. Utöver de i förevarande paragraf intagna besvärsreglerna finns det också i 15 kap. 2 § en särskild besvärshänvisning avseende de fall då bankinspektionen förelägger eller dömer ut vite. Även i dessa senare fall är kammarrätten besvärsinstans.

6.2.15 15 kap. Straff och vite

De gällande reglerna om straff och vite har som grund de äldre bestämmelserna i 1923 års SpL men har gjorts mer fullständiga än dessa. 1948 års sparbankssakkunniga strävade vid utformandet av de nuvarande straffbestämmelserna att i möjligaste mån ansluta dessa till motsvarande bestämmelser i BL. Så skedde även i betydande utsträckning. De viktigaste straffstadgandena som innefattas i 95 § SpL överensstämmer i stort sett med 183 § BL. Samma likheter föreligger mellan förseelsebestämmelserna i 96 § SpL och 185 § BL. Även 63 § SpK rymmer vissa straffstadganden som även dessa till övervägande del har motsvarigheter i BL. I 184 och 186 §§ BL meddelas till övervägande del aktiebolagsrättsliga straffregler som av naturliga skäl inte har någon motsvarighet i SpL. Däremot har bestämmelsen i 182 § första stycket BL om straff mot den som driver olovlig bankrörelse en direkt tillämpning mot den som olovligen driver bankrörelse av sparbanksrörelsens beskaffenhet. I 96 § SpL straffbeläggs otillåtet användande av ordet sparbank och motsvarigheten i BL är 182 § andra stycket. Straff- och vitesbestämmelserna i BL och därmed även i SpL överensstämmer i sin tur i stora delar med dem som fanns intagna i 1944 års ABL.

Straff- och vitesbestämmelserna i sparbankslagstiftningen får bedömas som omfattande och svåröverskådliga. Straffbestämmelserna har i praktiken tillämpats i mycket ringa omfattning. Huvuddelen av straffbestämmelserna i aktiebolagslagstiftningen slopades i och med 1975 års

ABL. Straffbestämmelserna som täcktes av brottsbalkens regler togs bort. Vidare slopades straffstadgandena i fall där straffsanktionen ansågs onödig. Straffet utgör nämligen bara en av flera sanktionsformer i ABL:s sanktionssystem. Andra sanktionsformer är exempelvis skadeståndet. Hit hör också möjligheten för en bolagsstämma att entlediga en försumlig styrelse eller en ledamot av denna. Hit hör också sådana påföljder som att rättshandlingar kan bli ogiltiga, att beslut under vissa förhållanden förfaller eller att bolaget tvingas gå i likvidation. I sammanhanget kan också nämnas revisorernas kontrolluppgifter och klander mot bolagsstämmobeslut. En viktig kontrollfunktion enligt ABL utövas av registreringsmyndigheten genom dess granskning av beslut och andra förhållanden som anmälts för registrering.

De skäl som anförts för att minska antalet straffstadgande i ABL kan också med fog göras gällande för en minskning av straffstadgandena i SpL och SpK. SpLF rymmer ett stort antal sanktionsformer som minskar behovet av straffbestämmelser. Vid mera allvarliga former av överträdelser av SpL:s regler blir det i allmänhet också fråga om ansvar enligt brottsbalken eller annan lagstiftning.

I förhållande till ABL:s straffbestämmelser innebär utredningens förslag till BAL en ytterligare inskränkning av det straffbara området. För sparbankerna föreslår utredningen regler som nära ansluter till bestämmelserna i BAL. Anledningen till detta är främst att de olika bankinstituten är underkastade en offentlig tillsyn och kontroll genom bankinspektionen. SpL är tillämplig endast på ett begränsat antal subjekt, varför bankinspektionen har möjlighet att fullgöra denna tillsynsskyldighet på ett nära och noggrant sätt. Bankinspektionen kan förbjuda verkställighet av beslut som fattas av sparbankernas styrelser eller sparbanksstämmor samt meddela förelägganden och erinringar. Om det sker svårare avvikelser från SpL eller reglementet skall inspektionen göra anmälan om detta till regeringen, som kan förklara oktrojen förverkad. SpL:s straffbestämmelser har i praktiken fått en ringa tillämpning. Den administrativa kontroll som bankinspektionen utövar i förening med vitesförläggande torde tillsammans med de sanktionsformer som SpL i övrigt inrymmer och som ovan beskrivits vara i stort sett tillräckliga instrument för att komma till rätta med de överträdelser som kan tänkas komma i fråga. Dessa sanktionsformer kan i stor utsträckning förväntas få samma preventiva effekt som straffbestämmelser.

Några av de överträdelser som straffbeläggs i SpL är emellertid av sådan beskaffenhet att de alltjämt bör vara straffbelagda. Två av dessa föreslås bli straffbelagda i den s k ramlagen, bankrörelselagen. Där stadgas ansvar för dels den som driver bankrörelse i Sverige utan att vara berättigad till detta och dels för den som för ett utländskt bankföretags räkning förestår en verksamhet som utan tillstånd drivs från ett kontor eller något annat fast driftställe i Sverige. Vidare straffas den som utan att äga rätt till det använder ordet bank i sin firma eller i övrigt vid beteckning av affärsrörelse. Ytterligare en överträdelse anser utredningen vara straffvärd. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet meddelar oriktiga eller vilseledande uppgifter till bankinspektionen bör enligt en bestämmelse i förevarande kapitel dömas till böter eller fängelse. Enligt

utredningens mening torde inte några ytterligare straffbestämmelser vara nödvändiga i SpLF.

Frågan har emellertid varit föremål för lagrådets prövning i samband med försäkringsrörelselagens (1982:713) tillkomst. På anförda skäl, vilka redovisas i anslutning till 19 kap BAL, ansåg lagrådet att vissa ytterligare regler torde straffsanktioneras. Lagrådets kritik beaktades och föranledde vissa ändringar i förslaget till försäkringsrörelselagen. I förslaget till BAL har dessa ändringar, i den mån de är tillämpbara, införts och föranlett att vissa ytterligare regler straffsanktionerats. Utredningen anser att dessa ändringar bör inflyta även i SpLF, vilket medför att vissa bestämmelser som rör styrelsearbetet kommer att straffsanktioneras. Gemensamt för dessa är att de har karaktären av ordningsföreskrifter och överträdelserna förorsakar inte någon påvisbar ekonomisk skada.

Utredningen föreslår också att bankinspektionen skall ges befogenhet att både förelägga och döma ut vite för att trygga att redovisningshandlingar, revisionsberättelser och delårsrapporter sänds in till inspektionen och att anmälningar om registrering görs hos inspektionen. Övriga viten som förelagts av inspektionen bör det däremot ankomma på allmän domstol att döma ut.

1 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som

1. uppsåtligen eller av oaktsamhet till bankinspektionen meddelar oriktiga eller vilseledande uppgifter om sådana omständigheter som han är skyldig att lämna uppgift om enligt denna lag,

2. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 4 kap. 9 § första stycket andra meningen eller 10 § första stycket andra eller tredje meningen.

I fall som avses i 6 kap. 13 § första stycket skall inte följa ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

Den som har åsidosatt vitesföreläggande som avses i 2 § detta kapitel döms ej till ansvar för gärning som omfattas av föreläggandet.

Paragrafen motsvarar 19 kap. 1 § BAL samt 95 § 5. SpL.

De brott som utredningen föreslår skall straffbeläggas återfinns i första stycket. För att ansvar skall kunna ådömas krävs i samtliga fall att handlingen eller underlåtenheten skall ha skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år och preskriptionstiden är därmed enligt allmänna straffrättsliga regler (35 kap. 1 § BrB) två år.

Enligt punkt 2 har överträdelser av följande bestämmelser i SpLF straffsanktionerats:

1. Om en styrelseledamot fordrar att styrelsen sammankallas, skall detta ske (4 kap. 9 § första stycket andra meningen). Det ankommer på styrelseordföranden att se till att sammanträden hålls.

2. Vid ett styrelsesammanträde får inte fattas beslut i ett ärende, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling. Om en ordinarie styrelseledamot har förfall, skall alltid en suppleant beredas tillfälle att träda in i dennes ställe (4 kap. 10 § första stycket andra och tredje meningen).

Enligt 20 kap. 3 § BrB döms för brott mot tystnadsplikt den som röjer någon uppgift som han är pliktig att hemlighålla bl a enligt lag. Frågan om räckvidden av denna bestämmelse mot bakgrund bl a av bestämmelser om revisors tystnadsplikt (6 kap. 13 § första stycket) har aktualiserats av lagrådet i prop. 1981/82:180 sid 340 f. Lagrådet förordade att straffansvar enligt 20 kap. 3 § BrB ej skulle ifrågakomma om revisor åsidosatte ifrågavarande bestämmelse. På sätt som även skett i försäkringsrörelselagen har i *andra stycket* tagits in en bestämmelse av innehåll att det i fall som avses i 6 kap. 13 § första stycket inte skall följa ansvar enligt 20 kap. 3 § BrB. En motsvarande bestämmelse återfinns i banksekretessbestämmelsen som förts in i 4 § tredje stycket bankrörelselagen.

För att inte dubbla sanktioner skall kunna drabba den som gör sig skyldig till en överträdelse har i *tredje stycket* upptagits en bestämmelse om att straff inte får åläggas för en överträdelse som omfattas av ett åsidosatt vitesföreläggande. En motsvarande bestämmelse har intagits i 21 kap. 1 § tredje stycket försäkringsrörelselagen.

2 § Bankinspektionen kan vid vite förelägga styrelseledamöterna att fullgöra skyldighet enligt denna lag eller andra författningar att

1. till bankinspektionen sända in behöriga redovisningshandlingar, revisionsberättelser eller delårsrapporter eller
2. hos inspektionen göra behöriga anmälningar för registrering.

Föreläggande enligt första stycket 2 får inte meddelas, om underlåtenhet att göra anmälan medför att sparbanksstämmans eller styrelsens beslut förfaller eller sparbanken blir skyldig att träda i likvidation.

Bankinspektionen kan förena även annat föreläggande enligt denna lag än som avses i första stycket med vite.

Har bankinspektionen förelagt vite skall den mot vilken föreläggandet riktas genast skriftligen underrättas om detta.

Följs inte ett sådant vitesföreläggande som avses i första stycket kan bankinspektionen döma ut vitet.

Bankinspektionens beslut varigenom vite förelagts eller utdömts får överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Paragrafen överensstämmer med 19 kap. 2 § BAL och motsvaras av 81 § första och tredje styckena SpL och innehåller bestämmelser om vite.

Enligt *första stycket* kan bankinspektionen vid vite förelägga styrelseledamöterna att på föreskrivet sätt sända in redovisningshandlingar, revisionsberättelser och delårsrapporter samt att göra anmälningar för registrering. Ett vitesföreläggande enligt detta stycke bör riktas mot verkställande direktören med hänsyn till att denne i praktiken ombesörjer sådana uppgifter för styrelsens räkning. Hela styrelsen bör emellertid vara ansvarig för att skyldigheten fullgörs. Av praktiska skäl bör föreläggandet därför kunna meddelas verkställande direktören eller vilken som helst av de andra styrelseledamöterna.

Uppenbarligen kan skyldigheten att sända in redovisningshandlingar, revisionsberättelse eller delårsrapport inte anses fullgjord, om de insända handlingarna är så bristfälliga att de över huvud taget inte kan rubriceras som resultaträkning etc. Men även om bristfälligheten inte är

så grav att handlingen måste betraktas som en nullitet, är det av allmänna skäl motiverat att brister i denna rättas till. Bankinspektionen måste anses kunna vid vite förelägga styrelseledamöterna att avhjälpa sådana brister.

Något vitesföreläggande bör dock enligt *andra stycket* inte ifrågakomma när i lagen föreskrivs att sparbanksstämmans eller styrelsens beslut förfaller eller sparbanken blir skyldig att träda i likvidation om anmälan inte sker. De fall som avses är beslut om bildande av bankaktiebolaget (2 kap. 10 § tredje stycket) och fusion (10 kap. 4 § och 7 § tredje stycket). Vitesföreläggande kan inte heller användas för att framtvinga en anmälan om att sparbankens rörelse öppnats eftersom påföljden här kan vara tvångslikvidation (9 kap. 2 §).

I *tredje stycket* ges inspektionen möjlighet att även förena annat föreläggande enligt denna lag än som avses i första stycket med vite. Bestämmelsen överensstämmer med gällande lag.

Vitesföreläggande enligt tredje stycket bör riktas mot sparbanken. De förbud eller föreläggande som inspektionen meddelar enligt 13 kap. 7 och 8 §§ bör inte annat än i undantagsfall kombineras med ett vitesföreläggande. Om så sker kan risk föreligga för skiljaktiga avgöranden hos allmän domstol, som dömer ut vitet, och regeringen, som prövar inspektionens förbud och förelägganden enligt 13 kap.

Om bankinspektionen förelagt vite skall enligt *fjärde stycket* den mot vilken föreläggandet riktas meddelas skriftligen om detta.

Femte stycket rör frågan om utdömande av vite. Ur principiell synvinkel inger det betänkligheter att låta en förvaltningsmyndighet som förelagt ett vite, också döma ut vitet. Denna senare uppgift har ansetts böra ankomma på domstolarna. Bankinspektionen får meddela vitesförelägganden som avser skyldighet att vidta olika åtgärder inom ramen för en sparbanks verksamhet. Föreläggandena kan innefatta ståndpunktstaganden i rättsliga frågor av stor betydelse. Vidare kan det finnas erforderligt att bestämma vitet till ett mycket avsevärt belopp. Dessa omständigheter talar med styrka för att inspektionen inte borde få befogenhet att döma ut vite. Enligt gällande SpL får inte heller inspektionen döma ut vite utan denna uppgift ankommer uteslutande på allmän domstol.

Utredningens uppfattning är även den att det får anses föreligga särskilda betänkligheter mot att låta samma förvaltningsmyndighet både förelägga och döma ut vite. Utdömandet av vite bör därför alltjämt ankomma på allmän domstol. Utredningen föreslår dock ett undantag från denna regel. Bankinspektionen bör få döma ut sådant vite som förelagts för att trygga att redovisningshandlingar, revisionsberättelser och delårsrapporter sänds in till inspektionen och att anmälningar för registrering görs hos inspektionen. Uppgiften att kontrollera att handlingar och anmälningar kommit in till inspektionen kan enklast fullgöras av inspektionen själv. Något behov av särskild polisutredning och åklagarprövning med åtföljande domstolsförfarande för att få ett sådan vite utdömt föreligger knappast.

Sådant vitesförläggande som avses i paragrafens första stycke bör således kunna dömas ut av inspektionen. Andra vitesföreläggande skall däremot alltjämt dömas ut av allmän domstol.

Talan mot bankinspektionens beslut varigenom vite förelagts eller utdömts enligt denna paragraf föres enligt *sjätte stycket* hos kammarrätten genom besvär. Kammarrätten är även besvärsinstans vid besvär över beslut i vissa registreringsärenden enligt 14 kap. 6 §, som i sin tur hänvisar till 14 kap. 4 § tredje stycket.

Särtryck ur Sveriges rikes lag 1984

Bilaga 1

Lag (1955:416) om sparbanker

Inledande bestämmelser

1 § Med sparbank förstås i denna lag penninginrättning, som utan rätt för dess stiftare eller andra att njuta del i den vinst, som kan uppkomma å rörelsen, har till ändamål att befordra sparsamhet genom att i enlighet med de bestämmelser, som i denna lag meddelas, bedriva in- och utlåning av penningar och i samband därmed stående verksamhet.

2 § Ej må annan penninginrättning än sådan, som sägs i 1 §, i sin firma eller eljest vid beteckning av verksamheten använda ordet sparbank, ej heller som beteckning å inlåningsräkning begagna ordet sparbanksräkning. **Lag 1973:936.**

3 § Sparbankerna skola stå under tillsyn av en för hela riket gemensam tillsynsmyndighet, varom förmäles i 85 §.

För inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är föreskrivet, skall föras sparbanksregister hos registreringsmyndighet, varom förmäles i 90 §. **Lag 1962:234.**

Ang. registret se 99 § med anm.

Om sparbanks bildande

4 § Stiftare av sparbank skola vara myndiga här i riket bosatta svenska medborgare och till antalet minst tjugu. Den som är i konkurstillstånd kan ej vara stiftare.

Stiftarna skola upprätta reglemente för sparbanken.

För teckning av bidrag till grundfonden skall teckningslista framläggas av stiftarna. Bidragsteckning, som ej sker å teckningslista, är icke bindande. Å teckningslistan skall angivas, huruvida fonden eller del därav skall jämlikt förbehåll i reglementet med eller utan ränta återbäras, samt, där ränta skall utgå, den räntefot, högst sex procent om året, efter vilken räntan skall beräknas.

5 § Sparbanks firma skall innehålla ordet sparbank. För utmärkande av rörelsens beskaffenhet må ej annan beteckning än sparbank användas.

Ny firma skall tydligt skilja sig från annan, förut i laga ordning registrerad, ännu bestående sparbanks firma. För registrering av sparbanks firma gäller i övrigt vad som föreskrives i firmalagen (1974:156). I bifirma får ej intagas ordet sparbank. **Lag 1974:167.**

Ang. 2 st. jfr **Lag (1955:417) ang. införande** etc. 6 § p. 3, inf. efter denna lag – Lagen 1974:156 inf. i Bih.

6 § Stiftarna skola söka stadfästelse å reglementet hos tillsynsmyndigheten.

Vid ansökningen, som skall vara underskriven av samtliga stiftare, skall fogas försäkran av stiftarna att det belopp, vartill grundfonden skall uppgå enligt reglementet, blivit tecknat. **Lag 1962:234.**

7 § Stadfästelse må ej meddelas, där ej sparbanken prövas vara nyttig för det allmänna samt reglementet finnes överensstämma med denna lag ävensom med lag och författning i övrigt. Stadfästelse skall likaså vägras, där reglementsbestämmelse utan att strida mot lag eller annan författning framstår som uppenbart olämplig.

8 § Grundfonden skall vid stiftandet sättas till minst tjugufemtusen kronor; dock att, där det i reglementet bestämda verksamhetsområdet är ringa eller andra särskilda omständigheter föranleda därtill, tillsynsmyndigheten må medgiva, att grundfonden bestämmes till lägre belopp, ej understigande tiotusen kronor.

Grundfonden må ej inbetalas annorledes än i penningar. **Lag 1962: 234.**

Jfr **Lag (1955:417) ang. införande** etc. 6 § p. 4. inf. efter denna lag.

9 § Sedan huvudmän, styrelse och revisorer utsetts samt det belopp, vartill grundfonden enligt reglementet skall uppgå, inbetalts, må sparbank registreras enligt vad därom föreskrives i denna lag och med stöd av densamma meddelade bestämmelser.

Innan sparbank registrerats, kan den ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller söka, kära eller svara inför domstol eller annan myndighet.

Handla stiftare eller styrelsen eller annan, som enligt 41 § är ställföreträdare för sparbanken, eller huvudmän å sparbanks vägnar, innan den blivit registrerad, svara de som deltagit i åtgärden eller beslutet därom för uppkommande förbindelser såsom för annan sin gäld, en för alla och alla för en; de äro tillika, där avtal träffats med någon som saknade kännedom om att sparbanken var oregistrerad, en för alla och alla för en skyldiga att ställa betryggande säkerhet för förpliktelser, som ej skola omedelbart fullgöras.

10 § Har styrelsen eller annan ställföreträdare, som avses i 41 §, ingått avtal för oregistrerad sparbank, är avtalet, där registrering sker, gällande från registreringen, såvida icke den med vilken avtalet slöts utövar den rätt att frånträda avtalet, som på grund av vad i andra stycket stadgas må tillkomma honom.

Den med vilken avtalet slöts äger frånträda avtalet, innan det kommit eller enligt vad i 89 § sägs skall anses hava kommit till hans kännedom, att sparbanken registrerats. Visste han, att sparbanken var oregistrerad, må han dock ej, med mindre förbehåll träffats, frånträda avtalet i annat fall än då ansökan om registrering icke gjorts inom föreskriven tid eller då ansökan, som gjorts inom denna tid, avskrivits eller avslagits av registreringsmyndigheten.

Frånträde skall anses hava ägt rum, när meddelande därom inlämnats för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänts till ställföreträdare, som ingått avtalet, eller till annan, som utsetts att vara styrelseledamot eller firmatecknare. Den med vilken avtalet slöts är pliktig att, på förfrågan huruvida han vill vidbliva avtalet, inom skälig tid giva besked därom. Förklarar han sig vilja vidbliva avtalet eller underlåter han att inom skälig tid giva besked, skall han vara bunden av avtalet som om han vetat, att sparbanken var oregistrerad.

Blir enligt första stycket avtal bindande för sparbanken, må ansvarighet, varom stadgas i 9 § tredje stycket, ej göras gällande, utom såvitt angår förpliktelse som skolat fullgöras före sparbankens registrering. Ej heller må på grund av sådan förpliktelse talan om ansvarighet som nyss sagts väckas, sedan ett år förflutit från registreringen. **Lag 1974: 167.**

Om huvudmän

11 § I sparbank skola såsom representanter för insättarna finnas huvudmän för övervakning av sparbankens förvaltning och med de uppgifter i övrigt, som angivas i denna lag.

Huvudmännen skola vara minst tjugu och högst sextio, dock att tillsynsmyndigheten må, om särskilda förhållanden föranleda därtill, medgiva att antalet sättes högre än sextio. **Lag 1968: 602.**

12 § Huvudman skall vara myndig samt, såvida ej tillsynsmyndigheten på grund av särskilda förhållanden finner skäl medgiva annat, vara bosatt inom sparbankens verksamhetsområde.

Huvudman må ej den vara som är

1. tjänsteman i sparbanken, där ej sådant är uttryckligen medgivet i reglementet, eller
2. huvudman, styrelseledamot eller tjänsteman i annan sparbank.

Huvudman, som enligt stadgandet i 13 § tillsättes av kommunfullmäktige eller landsting, må ej heller vara tjänsteman eller styrelseledamot i annat bankaktiebolag än Sparbankernas bankaktiebolag eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit. **Lag 1969: 774.**

13 § Av antalet huvudmän skall hälften väljas, i enlighet med närmare stadganden i reglementet, av kommunfullmäktige i de kommuner, som ingå i sparbankens verksamhetsområde, eller av landsting. Återstoden utses av huvudmännen själva, vid senare huvudmannaval än det, som förrättas i samband med sparbankens bildande, bland insättare i sparbanken, som vid utgången av kalenderåret närmast före huvudmannavalet haft ett tillgodohavande i sparbanken av minst etthundra kronor; huvudman, som står i tur att avgå, äger ej deltaga i valet för besättande av hans egen plats.

Kommunfullmäktiges och landstings val av huvudmän skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant val är särskilt stadgat. **Lag 1969: 774.**

Se **Lag (1955: 138) om proportionellt valsätt** etc., anm. vid 2: 19 lagen 1977: 179. (Bih.).

14 § Huvudman skall utses för tre år, dock att vid det första huvudmannavalet inom sparbanken mandattiderna skola i den mån så erfordras för att åstadkomma successiva nyval sättas kortare än som nyss sagts. Därest huvudman avgår eller avlider innan den tid, för vilken han blivit utsedd, gått till ända eller hinder för honom att vara huvudman uppkommer enligt 12 §, skall fyllnadsval för den återstående delen av mandattiden anställas så snart kan ske. **Lag 1969: 774.**

15 § De ärenden, vilka jämlikt denna lag eller annan författning eller reglementet tillhöra huvudmännens prövning, handläggas å sammanträde enligt vad därom är närmare stadgat här nedan.

Se 56 och 57 §§.

Om fonder och om användning av vinsten

16 § Då det finnes påkallat för att upprätthålla sparbanks verksamhet, må huvudmännen besluta om bildande av garantifond genom bidrag av huvudmän eller andra.

För att vara bindande skall teckning av bidrag till garantifond ske å teckningslista. Å denna skall angivas huruvida ränta skall utgå å fonden och i så fall den räntefot, efter vilken räntan skall beräknas. Vidare skola å teckningslistan sparbankens senaste balansräkning och revisorernas yttrande däröver vara avskrivna.

Garantifond må återbetalas, i den mån sparbankens återstående fonder, inbegripet förlagskapital enligt vad därom stadgas i 26 §, äro tillräckliga för uppfyllande av kravet på egna fonder enligt nämnda lagrum. I övrigt skall beträffande återbetalningen gälla vad i sådant hänseende blivit utfäst vid garantifondens bildande. **Lag 1968: 602.**

Ang. garantifond jfr **Lag (1955: 417) ang. införande** etc. 6 § p. 4, inf. efter denna lag.

17 § Sparbanks vinst skall, i den mån grundfonden eller, om garantifond bildats, denna gått förlorad, i första hand användas för att uppbringa sådan fond till det belopp, vartill den skall uppgå.

Vad som av vinsten icke tages i anspråk för det i första stycket nämnda ändamålet skall avsättas till reservfond. Dock äga huvudmännen, efter det styrelsen avgivit yttrande i ärendet, besluta, att högst fem procent av de vinstmedel, som eljest skolat avsättas till reservfonden, skola användas till sådant allmännyttigt eller välgörande ändamål, som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag. Huvudmännen må överlåta åt styrelsen att närmare bestämma om användningen av vinstmedel, som anslagits för ändamål av nyssnämnda slag.

Jfr **H 1903:** 381 (huvudmän förpliktade att återbetala gratifikation, som anslagits till avgående styrelseledamot).

18 § Är i reglementet förbehåll gjort om återbäring av grundfond eller del därav, må sådan återbäring ej äga rum annat än i den mån reservfonden uppgår till belopp, som motsvarar tio gånger grundfonden; ej heller må återbäring ske, så länge garantifond, där sådan bildats, ej återbetalts eller om genom återbäringen sparbanken ej skulle kunna uppfylla i 26 § föreskrivet krav på egna fonder. **Lag 1968: 602.**

19 § Utfäst ränta å garantifond eller grundfond skall icke utbetalas, om till följd därav vinsten å rörelsen icke skulle förslå till att uppbringa grundfond eller garantifond till i 17 § första stycket angivet belopp. Ränta å garantifond skall ej heller utbetalas, om genom utbetalningen sådan förlust skulle uppkomma å rörelsen, att sparbanken ej skulle kunna uppfylla i 26 § föreskrivet krav på egna fonder. Grundfondränta skall ej i något fall utbetalas om till följd därav förlust skulle uppkomma. **Lag 1968: 602.**

20 § Har sparbank försatts i konkurs efter ansökan, som gjorts inom ett år från det beslut fattades om återbetalning av garantifond eller om återbäring av grundfond, är beslutet, såvitt det inverkar på borgenärernas rätt, utan verkan; och skall å belopp, som på grund av vad sålunda stadgas skall erläggas till konkursboet, gäldas ränta. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975: 635) från den dag beloppet utbetaltes av sparbanken till och med den dag återbetalning eller återbäring skall ske och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter. **Lag 1975: 651.**

Lagen 1975: 635 inf. vid **HB 9:** 10.
Jfr **Lag (1956: 217) om vissa kreditinrättningars konkurs** anm. vid **KP 9 §.**

21 § I den mån ej annat följer av innehållet i 16 och 18 §§, må fonderna ej minskas, därest så ej erfordras till täckande av förlust, som uppstått å rörelsen.

Om rörelsen

22 § Sparbanks rörelse skall avse företrädesvis sparbankens verksamhetsområde. **Lag 1968: 602.**

23 § Sparbank får ej för egen räkning driva handel med eller, med de undantag som angivas i 24 och 25 §§, förvärva annat än guld, mynt, växlar, checkar, anvisningar, obligationer, förlagsbevis och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar.

Om rätt för sparbank att driva fondkommissionsrörelse finns bestämmelser i fondkommissionslagen (1979: 748). **Lag 1979: 1051.**

Lagen 1979: 748 inf. i Bih.

24 § Sparbank får förvärva

1. fast egendom, tomträtt och bostadsrätt för att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov,
2. aktie i bolag, vilket uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som förvärvats för det under 1 angivna ändamålet,
3. inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som sparbanken äger, eller till lokaler, som sparbanken i övrigt innehar,
4. bostadsrätt för att bereda bostad åt någon som är anställd i sparbanken.

Ärende om förvärv enligt första stycket av fast egendom, tomträtt eller aktie avgöres av huvudmännen, om ej annat följer av sparbankens reglemente. Detsamma gäller ärende om förbättring av byggnad i vilken sparbankens lokaler äro eller avses bliva inrymda.

Sparbank får till belopp, som vid varje tidpunkt sammanlagt svarar mot högst tio procent av sparbankens egna fonder, förvärva andel i sådan ekonomisk förening eller aktie i sådant bolag, som med regeringens godkännande verkar som en sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen, eller garantifondbevis eller förlagsbevis, som utfärdats av föreningen eller bolaget, eller i övrigt tillskjuta medel till föreningen eller bolaget.

Utöver vad som följer av tredje stycket får sparbank efter tillstånd av tillsynsmyndigheten tillskjuta medel till förening eller aktiebolag som avses i nämnda stycke, om antingen det tillskjutna kapitalet icke kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos föreningen, bolaget eller annorstädes eller fråga är om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet. Efter tillstånd av regeringen får sparbank förvärva aktie även i annat svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis eller förlagsbevis utfärdat av sådant bolag.

Sparbank får endast efter tillstånd av tillsynsmyndigheten medverka vid emission av aktier eller förlagsbevis på den allmänna marknaden. Sparbanken får förvärva aktie som ingår i emissionen men skall avyttra den så snart det lämpligen kan ske och senast ett år efter förvärvet. Om synnerliga skäl föreligga, kan tillsynsmyndigheten förlänga denna frist.

Sparbank som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse får, för att underlätta rörelsen, i samband med denna dessutom förvärva aktie, emissionsbevis samt andel i aktiefond och i ekonomisk förening. Sparbank får dock ej inneha sådana värdepapper till högre anskaffningsvärde än som anges i 16 § första stycket fondkommissionslagen (1979: 748).

Om synnerliga skäl föreligga, kan tillsynsmyndigheten medgiva att sparbank får inneha värdepapper som avses i sjätte stycket i större omfattning än som anges där. **Lag 1979: 1051.**

Se anm. vid 23 §.

25 § För att skydda fordran får sparbank *dels* på offentlig auktion eller fondbörs eller vid exekutiv försäljning köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen *dels*, om det är uppenbart att sparbanken annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom. Bevis om tillskott till garantifond eller grundfond i sparbanken får dock förvärvas endast om förutsättningar för återbetalning av fond föreligga enligt 16 eller 18 §.

Egendom, som sparbank förvärvat enligt första stycket, skall avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast när det kan äga rum utan förlust för sparbanken.

Förvärv enligt denna paragraf skall ofördröjligen anmälas hos tillsynsmyndigheten. **Lag 1972: 657.**

26 § Sparbank skall till insättarnas skydd ha egna fonder till visst lägsta belopp. Detta bestämmes i förhållande till sparbankens tillgångar och till garantiförbindelser som sparbanken ingått (placeringar). Vid beräkningen av kravet på egna fonder indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

A. 1. inneliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,
   2. skattkammarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, centralkassa för jordbrukskredit allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av regeringen, kreditaktiebolag eller Nordiska investeringsbanken,
   3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrätt-

ning, kreditaktiebolag, sådant bankägt aktiebolag som enligt regeringens medgivande får jämställas med kreditaktiebolag vid tillämpningen av detta stycke eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,

4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som angives under A 1–3,
5. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som angives under A 1–4,

B. 1. andra fullgoda obligationer än de som angivas under A 2,
2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 eller samfällighetsförening svarar, därvid fordringar för vilka utländskt bankföretag svarar skall tagas upp till en och en halv gånger fordringarnas belopp,
3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av
värdehandling eller fordran, som angives under B 1 eller 2, eller
inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,
4. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som angives under B 1–3,

C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av
inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en- eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,
inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträtten, eller
förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet,
2. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i form av värdehandling eller fordran, som angives under C 1,

D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte stycken skola avräknas från sparbankens egna fonder.

För placeringar, som angivas under A, fordras ej egna fonder. I övrigt skall sparbank vid varje tidpunkt ha egna fonder till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt
en procent av summan av placeringar, som angivas under B,
fyra procent av summan av placeringar, som angivas under C, och
åtta procent av summan av placeringar, som angivas under D.
Placeringar skall tagas upp till följande värden, nämligen
1. fordringar, för vilka reserver som avses i fjärde stycket avsatts, till sitt bruttovärde,
2. övriga tillgångar, till sitt nettovärde,
3. garantiförbindelser, som är knutna till kreditgivning, till sitt nominella belopp samt
4. övriga garantiförbindelser, till halva sitt nominella belopp.

Med egna fonder avses grundfond, reservfond och garantifond. Med egna fonder får, intill ett belopp motsvarande sparbankens egna fonder, likställas dels fyrtio procent av ett belopp som svarar mot sparbankens reserver för utlåning, garantiförbindelser och utländska valutor samt mot sparbankens reserv för obligationer, varmed avses det belopp med vilket obligationernas värde beräknat enligt 48 § 2 andra stycket överstiger nettovärdet, dels det nominella värdet av förlagsbevis, utställda av sparbanken.

Från sparbankens egna fonder skall avräknas det bokförda värdet av vad sparbanken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet eller att lämna lån till kommuner.

Har sparbank väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från sparbankens egna fonder avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot sparbankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som sparbanken bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för

uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleda annat.

Sparbank, som på grund av avtal enligt 79 § skall uppbära blivande överskott vid annan sparbanks likvidation, får vid bestämmande av kravet på egna fonder under tiden för likvidationen taga överskottet i beräkning intill belopp och på villkor som tillsynsmyndigheten fastställer. **Lag 1979: 1051.**

27 § Sparbank skall hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv.

Kassareserven skall bestå av tillgångar som med lätthet kunna förvandlas i penningar och skall tillsammans med inneliggande kassa uppgå till lägst ett belopp som svarar mot tio procent av sparbankens samtliga förbindelser med undantag av förlagslån, lån mot inteckning i egen fastighet, lån som tagits upp hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån enligt fondens reglemente och garantiförbindelser. Nedgår kassareserven tillfälligt under föreskrivet belopp, skall den snarast ökas till detta.

Är tillgång som angives i andra stycket pantsatt, får den ej inräknas i kassareserven. Utgör tillgången säkerhet för avtalad kredit som sparbanken ej begagnat till fullo, får den ändå beräknas till det belopp, som sparbanken enligt avtalet har rätt att ytterligare erhålla vid anfordran. **Lag 1968: 602.**

28 § Kredit får beviljas endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Utan säkerhet får dock kredit lämnas till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst tio procent av summan av sparbanks fonder och dess inlåning. Därutöver får kredit utan säkerhet beviljas

1. sådan låntagare, som avses i 26 § första stycket A 2 eller 3, samt utländskt bankföretag,
2. näringsidkare i och för hans rörelse, om krediten är kortvarig.

Aktie i bolag, som huvudsakligen förvaltar eller driver handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse, får mottagas som pant endast om aktien noteras vid fondbörs här i landet. Vad nu sagts gäller även förlagsbevis som utfärdats av sådant bolag.

Sparbank får ej som pant mottaga förlagsbevis, som sparbanken utfärdat, och ej heller bevis om tillskott till garantifond eller grundfond i sparbanken. **Lag 1979: 1114.**

28 a § Sparbank får ej bevilja kredit mot skuldebrev som medför rätt till betalning först efter låntagarens övriga borgenärer. Efter tillstånd av regeringen får sparbank dock bevilja kredit mot sådant skuldebrev till svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna. (Införd g. **Lag 1980: 1114.**)

29 § Sparbank skall ägna särskild uppmärksamhet åt att kredit i sådan omfattning, att fara kan uppkomma för sparbankens säkerhet, icke lämnas till samma låntagare eller till låntagare, som äro förbundna med varandra i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, eller mot säkerhet av aktier eller förlagsbevis, som utgivits av samma aktiebolag eller aktiebolag som äro förenade i sådan gemenskap som nu sagts.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på borgen och annan garantiförbindelse till sparbanken. **Lag 1968: 602.**

30 § Till befattningshavare i ledande ställning i sparbank som ensam eller i förening med annan får avgöra på sparbankens styrelse ankommande kreditärenden eller till den som är gift med sådan person får sparbanken lämna kredit endast

1. mot säkerhet av borgen eller garanti av staten eller kommun eller av samfällighet, kassa, inrättning eller bolag eller annan sammanslutning, som avses i 26 § första stycket A 2 eller 3,
2. mot säkerhet av fordran eller värdehandling som avses i 26 § första stycket A eller B, dock att inteckning skall ligga inom sextio procent av det uppskattade värdet av den intecknade egendomen,
3. intill ett belopp av femtiotusen kronor, mot annan pantsäkerhet.

Ledamot av sparbanks styrelse eller styrelsesuppleant, som ej är sådan befattningshavare som avses i första stycket, eller den som är gift med sådan person får beviljas kredit endast mot säkerhet av sådan borgen eller garanti som avses i första stycket 1 eller mot säkerhet av pant.

Sparbank får ej lämna kredit till revisor i sparbanken eller revisorssuppleant eller till den som är gift med sådan person.

Sparbank får ej heller lämna kredit mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis, som utfärdats av någon som avses i första–tredje styckena, eller mot växel, för vilken denne är betalningsskyldig.

Första–fjärde styckena äga motsvarande tillämpning på bolag, förening eller annan sammanslutning, vari person som avses i första–tredje styckena eller sådan persons make i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse, om ej annat följer av vad som föreskrives nedan i denna paragraf.

Sammanslutning, i vilken sådan person som avses i första stycket såsom delägare eller medlem har väsentligt ekonomiskt intresse, får ej beviljas kredit som angives i första stycket 3.

Utan hinder av bestämmelsen i femte stycket får sparbank lämna sammanslutning, i vilken sådan person som avses i första eller andra stycket i egenskap av delägare eller medlem har väsentligt ekonomiskt intresse, kredit genom diskontering av växel, som är grundad på verklig handelsaffär, och bevilja kredit mot växel, som nu nämnts och för vilken sammanslutningen är betalningsskyldig.

Tillsynsmyndigheten prövar fråga om befattningshavare skall anses ha sådan ledande ställning som avses i första stycket. **Lag 1975: 228.**

31 § Bestämmelserna om kredit i 28–30 §§ äga motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som sparbank ikläder sig. **Lag 1968: 602.**

32 § Ställes lån icke att betalas inom ett år, skall sparbank förbehålla sig rätt att säga upp lånet till återbetalning senast inom sagda tid.

Utan förbehåll enligt första stycket får sparbank

1. bevilja återlån enligt reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning med längre löptid än ett år,

2. utlämna andra lån mot skuldebrev med längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst tjugufem procent av summan av sparbankens fonder och dess inlåning efter avdrag för lån som tagits upp hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån.

Förfallotiden för lån skall bestämmas så, att den är förenlig med villkoren för sparbankens förbindelser. Lån som avses i andra stycket 2 får icke ställas på längre återbetalningstid än tio år. Har för sådant lån icke ställts säkerhet i fast eller lös egendom, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid för vilken lånet beviljas.

Sparbanken skall förbehålla sig rätt att säga upp lån som avses i andra stycket till återbetalning senast inom tre månader, om säkerheten för lånet försvagas i märklig mån eller, i fråga om lån utan säkerhet, om trygghet icke längre föreligger för låneförbindelsens fullgörande.

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. I fråga om lån för vilket utländsk stat eller utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligga, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och fjärde stycket. Undantag från tredje stycket tredje punkten får, om särskilda skäl föreligga, ske även i fråga om lån som lämnas av sparbank tillsammans med utländskt bankföretag eller som i sin helhet refinansieras utomlands. **Lag 1975: 228.**

33 § Sparbank får ej vid avtal om kredit eller annars i sin rörelse förbehålla sig andel i vinst på affär, som sparbanken själv icke äger avsluta.

Ej heller får sparbank, där ej är fråga om utdelning på aktier eller vad i övrigt kan tillkomma sparbanken som ägare av aktier, på annat sätt beredas andel i vinst på verksamhet, som sparbanken själv icke får driva. **Lag 1968: 602.**

34 § Vid beviljande av kredit får sparbank icke göra förbehåll om att kreditbeloppet eller del av detta skall sättas in hos sparbanken för längre tid än sex månader eller på längre tids uppsägning än sex månader. **Lag 1968: 602.**

35 § Sparbank får ej i andra fall än som anges i andra och tredje styckena utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser.

Sparbank får utfärda räntebärande förlagsbevis som lyder på minst etthundra kronor.

Sparbank får utfärda och ställa garanti för räntebärande obligationer som lyder på minst etthundra kronor. Löptiden för obligationer som sparbank ger ut i Sverige får vara längst sju år. Obligationer som sparbank ger ut i Sverige med längre löptid än ett år får utfärdas intill ett belopp som motsvarar högst tre procent av sparbankens inlåning från allmänheten.

Sparmärken för användning vid inläning inom skolsparrörelsen får sparbank utfärda endast om åtgärder vidtagits för kontroll över utelöpande märken. **Lag 1980: 1114.**

35 a § Motbok eller annat bevis, som sparbank utfärdar om tillgodohavande på räkning, skall ställas till viss man och innehålla att överlåtelse får ske endast till viss man och att överlåtelsen bör anmälas hos sparbanken.

Sparbank får ej träffa förbehåll om rätt för sparbanken att åberopa betalning till annan än rätt innehavare av motbok.

Om efterlysning och dödande av förkommen motbok gälla särskilda bestämmelser. **Lag 1968: 602.**

Se **Lag (1927: 85) om dödande av förkommen handling** 1 och 12 §§. Bih. – Då fader insatt medel i döttrars namn utan förbehåll, fick han ej lyfta medlen **H 1925:** 481 – Tvist mellan två sparbanker ang. utbetalning på motbok, som den ena utställt till den andra **H 1932:** 203 – Ersättningsanspråk av sparbank mot firmatecknare som underskrivit ofullständigt ifyllt uttagningskvitto, vilket därefter av kassörska förfalskats och använts vid uttagning **H 1958:** 448 – Ang. återbetalningsskyldighet betr. belopp som åtkommits genom brott och satts in i sparbank **H 1963:** 502.

35 b § Om en sparbank har beslutat att inrätta ett bankkontor, skall det utan dröjsmål anmälas hos tillsynsmyndigheten. **Lag 1980: 1006.**

35 c § Omyndig äger utan förmyndarens tillåtelse förfoga över medel som den omyndige själv satt in hos sparbank efter det att han fyllt sexton år. Utan den omyndiges samtycke får sparbanken ej betala ut sådana medel till förmyndaren. Har förmyndaren fått överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och företett bevis på detta, äger den omyndige ej vidare förfoga över medlen. Sådan inskränkning i den omyndiges rätt skall antecknas på insättningsbevis eller i motbok, när beviset eller motboken företes hos sparbanken.

Medel, som förmyndare eller god man förvaltar enligt föräldrabalken, få, utom såvitt angår ränta som stått inne kortare tid än ett år, tagas ut utan överförmyndarens tillstånd endast om förbehåll därom skett enligt 15 kap. 9 § andra stycket nämnda balk. Överförmyndaren kan när som helst förordna, att förbehållet ej skall gälla. Sådant förordnande skall antecknas på bevis eller i motbok, som utfärdats om insättningen. Överförmyndare, förmyndare och god man äga på begäran erhålla bevis om beloppet av de medel, som sättas in eller stå inne, och i förekommande fall intyg att meddelat tillstånd icke utnyttjats. **Lag 1968: 602.**

Jfr **Lag (1955: 417) ang. införande** etc. 6 § p. 7, efter denna lag.

Om styrelse och firmateckning

Jfr **Lag (1976: 355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut** etc. efter lagen 1955: 183. Bih.

36 § För sparbank skall finnas en av huvudmännen utsedd styrelse bestående av minst fem ledamöter.

Styrelsen skall handhava den omedelbara ledningen av sparbankens verksamhet.

Vad i denna lag finnes stadgat om styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla beträffande styrelsesuppleant.

37 § Styrelseledamot skall vara myndig svensk medborgare samt, såvida ej tillsynsmyndigheten på grund av särskilda förhållanden finner skäl medgiva annat, vara bosatt inom sparbankens verksamhetsområde.

Styrelseledamot må ej den vara, som är

1. tjänsteman i sparbanken, där ej reglementet innehåller uttryckligt medgivande härtill, vilket medgivande dock icke må gälla styrelsens ordförande,
2. styrelseledamot eller tjänsteman i annan sparbank, eller
3. tjänsteman i annat bankaktiebolag än Sparbankernas bankaktiebolag eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit.

Av styrelseledamöterna må sammanlagt högst en tredjedel tillika vara styrelseledamöter i annat bankaktiebolag än Sparbankernas bankaktiebolag eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit. **Lag 1962: 234.**

2 st. p. 1 gäller ej arbetstagarledamot: se den före 36 § anm. lagen 8 §.

38 § Styrelseledamot skall utses för tid intill dess årssammanträde med huvudmännen hållits och må icke utses för längre tid än till och med det årssammanträde, vilket skall äga rum under fjärde räkenskapsåret efter det år, då valet sker.

Styrelseledamot må, ändå att den tid, för vilken han blivit vald, ej gått till ända, kunna genom beslut av huvudmännen skiljas från uppdraget.

39 § Styrelsen får, om reglementet medgiver det, uppdraga åt styrelseledamot eller annan att ensam eller i förening med annan avgöra ärenden av beskaffenhet att annars ankomma på styrelsens egen prövning.

Om den befogenhet, som skall tillkomma person som avses i första stycket, åligger det styrelsen att meddela föreskrifter i en för ett år i sänder fastställd instruktion. Avser uppdraget beviljande av kredit, skola grunderna för kreditgivningen fastställas. Styrelsen skall, så snart det kan ske, till tillsynsmyndigheten insända avskrift av instruktionen och underrätta myndigheten om de ändringar som vidtagas i instruktionen.

Uppdrag enligt första stycket kan när som helst återkallas eller inskränkas. Utan hinder av uppdrag får styrelsen själv avgöra ärende av varje slag.

Styrelsen får ej uppdraga åt enskild styrelseledamot eller annan att avgöra ärende, som avser

1. inrättande eller indragning av filial eller övertagande av annan bankrörelse,
2. förvärv eller avyttring av fastighet, som är avsedd för sparbankens inrymmande eller för att tillgodose därmed sammanhängande behov,
3. beviljande av kredit till befattningshavare, som avses i 30 § första stycket, eller annan befattningshavare, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande ärenden, till den som är gift med sådan befattningshavare, till person som avses i 30 § andra stycket eller till bolag, förening eller annan sammanslutning, vari sådan person är styrelseledamot eller som delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse; för kredit, som nu sägs, får dock

styrelsen fastställa vissa gränser, inom vilka utan styrelsens beslut i varje särskilt fall kredit får beviljas i och för en av låntagaren idkad rörelse.

4. förvärv av aktie, emissionsbevis, förlagsbevis som avses i 24 § tredje eller fjärde stycket samt andel i aktiefond och i ekonomisk förening i andra fall än då fråga är om sådant värdepapper, som är utmätt eller pantsatt för sparbankens fordran, eller förvärvet sker med stöd av 24 § sjätte stycket och styrelsebeslut angående förvärvet ej kan utan olägenhet avvaktas,

5. fastställande av allmänna räntesatser för in- och utlåning; dock att beslut, om det är påkallat av allmän ränteförändring, får utan styrelsens hörande meddelas för tiden till nästa styrelsesammanträde,

6. meddelande av bestämmelser om kassaverksamheten vid sparbanken eller om rörelsen i dess helhet vid filial och hur denna rörelse skall övervakas från huvudkontorets sida,

7. utgivande av obligationer med längre löptid än ett år.

Bestämmelser om kredit och obligationer skola gälla även i fråga om garantiförbindelse, som sparbank ikläder sig. **Lag 1979: 1051.**

Betr. uppdrag enl. 1 st. se 17 § 2 st. i den före 36 § anm. lagen.

40 § Styrelseledamot eller den som erhållit uppdrag enligt 39 § må ej handlägga fråga rörande avtal mellan honom och sparbanken eller sådan fråga om avtal mellan sparbanken och tredje man, i vilken han äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot sparbankens. Ej heller må han deltaga i beslut angående avtal mellan sparbanken och tredje man, som han ensam eller jämte annan äger företräda. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande gåva från sparbanken, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten, den som fått uppdrag enligt 39 § eller tredje man. **Lag 1968: 602.**

41 § Styrelsen äger, i den mån annat icke följer av vad i denna lag är stadgat, att handla å sparbankens vägnar i förhållande till tredje man samt att företräda sparbanken inför domstolar och andra myndigheter. Samma behörighet tillkommer ock dem som efter vad i 42 § sägs äga teckna sparbankens firma.

42 § Sparbanks firma skall tecknas av minst två personer i förening.

Bemyndigande för styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna sparbanks firma må meddelas av styrelsen. Styrelsen äger ock bemyndiga annan än nu sagts att teckna sparbankens firma, om tillåtelse därtill givits i reglementet eller av huvudmännen; dock må i dylikt fall bemyndigande ej lämnas den som är omyndig eller den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.

Bemyndigande att teckna sparbankens firma må när som helst återkallas av styrelsen.

43 § I förhållande till sparbanken åligger det styrelsen att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter som meddelas i reglementet eller, beträffande frågor som falla inom huvudmännens befogenhet, av dessa. Detsamma skall gälla annan ställföreträdare för sparbanken samt den som erhållit uppdrag enligt 39 §; och äro dessa jämväl skyldiga att hörsamma föreskrift som meddelas av styrelsen.

Föreskrift, vilken såsom stridande mot denna lag eller reglementet finnes ej vara gällande, må dock ej efterkommas, ej heller föreskrift av huvudmännen om sådan åtgärd avseende förvaltningen av sparbankens angelägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av sparbankens intressen.

Den som enligt 40 § icke må för sparbanken handlägga fråga om avtal äger ej heller befogenhet att utan särskilt uppdrag av styrelsen företräda sparbanken i avseende å avtalet. **Lag 1968: 602.**

44 § Har styrelsen eller annan ställföreträdare företagit rättshandling å sparbankens vägnar men därvid handlat i strid med föreskrift, som avses i 43 §, eller eljest överskridit sin befogenhet, är rättshandlingen ej gällande mot sparbanken, såframt tredje man insåg eller bort inse att sådant överskridande förelåg.

Har styrelsesuppleant utövat styrelseledamots befogenhet, är det förhållandet, att förutsättning för hans inträde i styrelseledamots ställe saknades, utan verkan gentemot tredje man, där denne ej insåg eller bort inse nämnda förhållande.

Jfr äldre rättsfall **H 1908:** 533 (yrkande att från sparbank utan lösen återfå skuldebrev, som för belåning överlämnats till en bankens tjänsteman och för vilket denne behållit valutan).

45 § Har styrelsen eller annan ställföreträdare för sparbanken utfärdat handling utan firmateckning och framgår icke av dess innehåll, att den utfärdats å sparbankens vägnar, svara de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för sparbanken, samt den, till vilken handlingen ställts, av sparbanken erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

46 § Vill styrelsen kära till sparbanken, skall stämningen delgivas sparbanken genom att föredragas å sammanträde med huvudmännen. **Lag 1970: 722.**

Om styrelsens årsredovisning

47 § Det åligger styrelsen att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av sparbankens angelägenheter genom avlämnande av förvaltningsberättelse, upptagande vinst- och förlusträkning samt balansräkning. Förvaltningsberättelsen skall vara underskriven av samtliga styrelseledamöter.

Före mars månads utgång skall styrelsen till revisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna förvaltningsberättelsen för det förflutna året.

I bokföringslagen (1976: 125) (Bih.) har vinst- och förlusträkning ersatts av resultaträkning.

48 § Jämte vad i bokföringslagen är stadgat skall i fråga om sparbanks balansräkning gälla:

1. Tillgångar, avsedda till stadigvarande bruk för sparbanken, må ej i vidare mån än som betingas av förbättringar, som nedlagts å desamma, i balansräkningen för det år, varunder de förvärvats, upptagas till högre värde än som motsvarar kostnaderna för deras förvärvande och därefter till högre värde än det, vartill de varit uppförda i närmast föregående balansräkning. Är det verkliga värdet lägre än det belopp, vartill dylik tillgång sålunda upptagits, skall å tillgången årligen avskrivas vad som motsvarar dess av ålder och nyttjande eller annan därmed jämförlig orsak uppkomna värdeminskning.

Utan hinder av vad nu sagts må fast egendom, avsedd till stadigvarande bruk för sparbanken, eller tomträtt till fastighet, avsedd för sådant ändamål, för täckande av förlust å sparbankens rörelse uppskrivas högst till det bestående värde, tillgången i fråga måste anses äga, såframt tillsynsmyndigheten medgivit uppskrivningen. I intet fall må dock uppskrivning ske över senast fastställda taxeringsvärdet å den fasta egendomen eller, vad gäller tomträtt, å byggnad eller byggnader, som utgöra tillbehör till tomträtten. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning å aktie, som omförmäles i 24 § första stycket 2.

2. Beträffande andra tillgångar än som nämnts under 1 gäller att de ej må upptagas över verkliga värdet. För fordran, som förfaller eller kan av sparbanken uppsägas till betalning först efter längre tid än ett år, må värdet icke sättas högre än att avkastning erhålles efter en räntefot som svarar mot det allmänna ränteläget. Närmare föreskrifter om värderingen av här avsedda fordringar meddelas årligen av tillsynsmyndigheten. Osäkra fordringar skola upptagas högst till det belopp varmed de beräknas komma att inflyta. Värdelösa fordringar må icke upptagas såsom tillgång.

Utan hinder av vad nu sagts må räntebärande obligation som avses i 26 § första stycket A 2 eller B 1 upptagas till ett värde (medeltalsvärde) som grundas på ett medeltal av emissionsräntorna under de senaste tio åren på obligationer som utfärdats av Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svensk Bostadsfinansiering Aktiebolag BOFAB och Sparbankernas Inteckningsaktiebolag och som avser kreditgivning för nyproduktion av bostäder eller, i den mån statligt bostadslån utgår, för annat byggande. Medeltalet tillkännages av tillsynsmyndigheten.

3. I stället för avskrivning å tillgångs värde må motsvarande belopp kunna uppföras å särskilt värdeminskningskonto. Minskning av värdeminskningskonto är medgiven, där avskrivning med samma belopp sker å motsvarande tillgång, så ock i den mån, enligt vad förut i denna paragraf är sagt, hinder ej möter för uppskrivning av tillgång samt minskning av värdeminskningskonto sker i stället för sådan uppskrivning.

4. Avskrivning skall avse viss tillgång eller grupp av tillgångar av likartad beskaffenhet.

5. De belopp, till vilka sparbankens särskilda fonder uppgå, skola vart för sig i balansräkningen uppföras bland skulderna. Benämningen fond må endast användas för grundfond, reservfond och garantifond.

6. Organisations- eller förvaltningskostnader må ej uppföras såsom tillgång.

7. Inom linjen skall anmärkas sammanlagda beloppet av sparbankens ansvarsförbindelser, i den mån de icke upptagits bland skulderna. Tillika skall inom linjen upptagas av sparbanken ställda panters sammanlagda bokförda värde. Inom linjen skola ock anmärkas de pensionsåtaganden, som ej upptagits bland skulderna. Ytterligare skall inom linjen uppföras ränta å garantifond eller grundfond, som till följd av reglerna i 19 § icke kunnat utbetalas.

Vad i bokföringslagen stadgas om balansräknings införande i inventariebok skall såvitt angår sparbanks balansräkning i stället avse dess införande i sparbankens huvudbok. Balansräkningen skall vara upprättad i lämpliga huvudposter, till vilka specifikationer skola finnas i handelsbok eller bilaga. **Lag 1981:1144.**

Se nu **Bokföringslag (1976: 125).** Bih. Enl. den lagen skall balansräkning införas i årsbok – Ang. pensionsåtaganden se **Lag (1967: 531) om tryggande av pensionsutfästelse m. m.** Bih.

49 § Beträffande uppställandet av vinst- och förlusträkning gäller, att densamma skall upptaga sparbankens intäkter av och kostnader för rörelsen under året samt angiva verkställda avskrivningar.

Se anm. vid 47 §.

50 § I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för sparbanken, lämnas upplysning om sådana för bedömningen av sparbankens ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för sparbanken, jämväl där de inträffat efter årets slut.

Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen framställa förslag i anledning av sparbankens vinst enligt balansräkningen.

Se anm. vid 47 §.

Om revision

51 § Styrelsens förvaltning samt sparbankens räkenskaper skall granskas av revisorer som väljs av huvudmännen samt, enligt vad i 81 § är stadgat, en eller flera revisorer utsedda av tillsynsmyndigheten.

Då revisorer väljs av huvudmännen, skall lika många suppleanter utses. **Lag 1982:1141.**

52 § Revisorer och revisorssuppleanter skola utses för tid intill dess årssammanträde med huvudmännen hållits och må icke utses för längre tid än till och med det årssammanträde, vilket skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter det år, då valet sker. Av huvudmännen utsedd revisor må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av huvudmännen.

53 § Revisor skall vara myndig, här i riket bosatt svensk medborgare. Revisor skall hava den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till sparbankens verksamhet erfordras för uppdraget.

Till revisor må ej utses den, som är tjänsteman i sparbanken eller eljest intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller till annan i ledande ställning i sparbanken, ej heller make till den, som har sådan ledande ställning, eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svågerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

Vad i denna paragraf stadgas om revisor skall äga motsvarande tillämpning å revisorssuppleant.

54 § Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen inom en månad efter det förvaltningsberättelsen kommit revisorerna till handa.

55 § Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anmärkning i avseende å förvaltningsberättelsen, de i densamma upptagna vinst- och förlust- samt balansräkningarna, sparbankens bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av sparbankens angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äga ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till huvudmännens kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande angående
omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen;
sparbankens förvaltningsutgifter;
den inre kontrollen inom sparbanken;
fastställelse av balansräkningen;
ansvarsfrihet för styrelseledamöterna; samt
styrelsens förslag i anledning av sparbankens vinst enligt balansräkningen.

Har tillgång upptagits till högre värde än i senaste fastställda balansräkning eller har tillgång, som anskaffats under räkenskapsåret, upptagits till högre värde än anskaffningskostnaden, skall särskilt uttalande därom göras i revisionsberättelsen.

Se anm. vid 47 §.

Om sammanträde med huvudmännen

56 § Huvudman må ej handlägga fråga rörande avtal mellan honom och sparbanken eller sådan fråga om avtal mellan sparbanken och tredje man, i vilken han äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot sparbankens. Ej heller må han deltaga i beslut angående avtal mellan sparbanken och tredje man, som han ensam eller jämte annan äger företräda. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande gåva från sparbanken, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot huvudmannen eller tredje man.

Huvudman, som tillika är styrelseledamot i sparbanken, må ej deltaga i val av revisor eller revisorssuppleant eller i beslut angående ansvarsfrihet för styrelsen.

57 § Årssammanträde med huvudmännen skall hållas varje år före maj månads utgång.

Å årssammanträdet skola till avgörande företagas frågorna om fastställelse av balansräkningen

med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna för den tid redovisningen omfattar. Huvudmännen skola ock bestämma i vilken utsträckning sparbankens vinst skall avsättas till dess fonder samt, där tid för vilken styrelseledamot eller revisor eller styrelse- eller revisorssuppleant utsetts gått till ända, förrätta erforderliga nyval.

Andra ärenden, vilka enligt lag eller annan författning eller reglementet tillhöra huvudmännens handläggning eller av styrelsen överlämnas till deras avgörande, må behandlas jämväl på annat sammanträde än årssammanträde.

Om talan mot styrelseledamot m. fl.

58 § Ansvarsfrihet må ej anses vara beviljad styrelseledamot, såframt en tredjedel av samtliga huvudmän röstat däremot.

Anställes ej talan å förvaltningen under den tid, förvaltningsberättelsen avser, inom ett år från det förvaltnings- och revisionsberättelserna framlades å sammanträde med huvudmännen, skall så anses som om ansvarsfrihet blivit beviljad.

Om ansvarsfrihet blivit beviljad, må likväl talan kunna anställas mot styrelseledamot på grund av åtgärd, om vars vidtagande eller betydelse för sparbanken styrelsen eller styrelseledamot uppsåtligen eller av vårdslöshet lämnat i väsentliga hänseenden oriktiga eller ofullständiga upplysningar i förvaltningsberättelsen eller eljest till huvudmännen eller ock genom bokföringen eller eljest till revisorerna. Talan, som grundas därpå att styrelseledamot begått brottslig handling, må ock eljest kunna anställas mot honom, såframt ej beviljad ansvarsfrihet uppenbarligen avsett även nämnda handling.

Talan om skadestånd på grund av förvaltningsåtgärd, som någon vidtagit med stöd av uppdrag enligt 39 §, må ej väckas av sparbanken, sedan ett år förflutit från det förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det räkenskapsår, under vilket åtgärden vidtagits, framlagts å sammanträde med huvudmännen, såframt icke förhållande föreligger varom stadgas i tredje stycket. **Lag 1968: 602.**

59 § Talan mot revisor må ej anställas av sparbanken, sedan två år förflutit från det revisionsberättelsen framlades å sammanträde med huvudmännen.

Utan hinder av vad i första stycket sägs må talan anställas som grundas därpå, att revisor begått brottslig handling.

60 § Försättes sparbank i konkurs på ansökan, som gjorts inom två år från det sammanträde med huvudmännen, där förvaltnings- och revisionsberättelserna framlades, äger konkursboet, ändå att ansvarsfrihet blivit beviljad styrelseledamot, anställa talan mot honom å förvaltningen under det räkenskapsår redovisningen avser.

Mot den som erhållit uppdrag enligt 39 § samt revisor äger konkursboet ock, där sparbanken försättes i konkurs på ansökan, vilken gjorts innan två år förflutit från det förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen framlades å sammanträde med huvudmännen, föra sådan talan.

Talan, varom stadgas i denna paragraf, skall väckas inom sex månader från första borgenärssammanträdet eller, där tiden för anställande av talan för sparbanken då ännu ej gått till ända, före utgången av den tid. Försummas det, är rätt till talan förlorad. **Lag 1968: 602.**

Om ändring av reglementet

61 § Beslut om ändring av sparbanks reglemente är ej giltigt, med mindre samtliga huvudmän förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande sammanträden och å det sammanträde, som sist hållits, biträtts av minst två tredjedelar av de vid sammanträdet närvarande huvudmännen. Är för beslutets giltighet ytterligare villkor bestämt i reglementet, skall ock det lända till efterrättelse.

Beslutet är ej heller giltigt, förrän det stadfästs av tillsynsmyndigheten. För prövningen skall i tillämpliga delar gälla vad som stadgas i 7 §. **Lag 1962: 234.**

Om talan å huvudmännens beslut

62 § 1 mom. Menar styrelsen, att beslut, som fattats å sammanträde med huvudmännen, icke tillkommit i behörig ordning eller att beslutet eljest strider mot denna lag eller reglementet, äger styrelsen därå väcka talan mot sparbanken. Samma talerätt tillkommer ock styrelseledamot samt huvudman.

Grundas talan på att beslutet icke tillkommit i behörig ordning, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, är beslutet gällande.

Hava vid sådant beslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller reglementet upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, är beslutet, ehuru klandertalan ej väckts, icke gällande, utan så är att i strid med 86 § 2 mom. registrering av beslutet ägt rum.

2 mom. Har talan väckts beträffande beslut å sammanträde med huvudmännen, äger domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna, att beslutet ej må verkställas.

Om likvidation och upplösning

63 § Sparbank skall träda i likvidation, där beslut härom träffats av huvudmännen på sätt i andra stycket sägs eller tillsynsmyndigheten enligt vad i 81 § stadgas förordnat, att likvidation skall äga rum.

Av huvudmännen fattat beslut om likvidation är ej giltigt, med mindre samtliga huvudmän förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande sammanträden med huvudmännen samt å det sammanträde, som sist hållits, biträtts av minst fyra femtedelar av de röstande och dessa tillika utgjort minst tre fjärdedelar av samtliga huvudmän. Är för beslutets giltighet ytterligare villkor bestämt i reglementet, skall ock det lända till efterrättelse. **Lag 1962: 234.**

64 § Besluta huvudmännen, att sparbanken skall träda i likvidation, åligger det huvudmännen att välja minst två likvidatorer att verkställa likvidationen. Huvudmännen må ock utse en eller flera suppleanter.

Har tillsynsmyndigheten förordnat, att sparbanken skall träda i likvidation, skall sparbankens styrelse genast kalla huvudmännen till sammanträde för val av likvidatorer, ändå att ändring sökes i tillsynsmyndighetens beslut.

Underlåta huvudmännen i fall, som avses i andra stycket, att utse likvidatorer, ankommer på tillsynsmyndigheten att utse likvidatorer; och svara under tiden, intill dess så skett, de som med vetskap om att tillsynsmyndigheten meddelat förordnande om sparbankens trädande i likvidation deltaga i beslut om fortsättande av sparbankens verksamhet eller handla å dess vägnar för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

Då likvidatorer utsetts av huvudmännen eller förordnats av tillsynsmyndigheten, skall sparbanken anses hava trätt i likvidation.

Upphör mandattid för huvudman, sedan beslut om likvidation fattats, skall mandattiden anses vara förlängd till dess likvidationen avslutats. **Lag 1962: 234.**

65 § Likvidator skall vara myndig, här i riket bosatt svensk medborgare.

Uppdraget att vara likvidator gäller intill dess likvidationen blivit avslutad, men den, som meddelat uppdraget, må när som helst entlediga likvidatorn och utse annan i hans ställe.

Visar likvidator uppenbarligen motvilja eller försummelse vid fullgörande av sitt uppdrag, äger tillsynsmyndigheten, ändå att likvidatorn utsetts av huvudmännen, efter likvidatorns hörande entlediga honom och förordna annan i hans ställe.

Vad i denna paragraf är stadgat om likvidator skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant för likvidator. **Lag 1962: 234.**

66 § Å det sammanträde med huvudmännen, vid vilket likvidatorer utses, skall jämväl väljas en eller flera likvidationsrevisorer att granska likvidatorernas förvaltning och sparbankens räkenskaper under likvidationen. Hava likvidatorer förordnats av tillsynsmyndigheten, skola de ofördröjligen sammankalla huvudmännen till sammanträde för sådant val. Huvudmännen må ock utse en eller flera suppleanter. Likvidationsrevisor och suppleant må när som helst entledigas och annan utses i hans ställe.

Angående likvidationsrevisor som förordnas av tillsynsmyndigheten stadgas i 82 §.

Vad i 53 § är stadgat om revisor och revisorssuppleant skall i tillämpliga delar gälla beträffande likvidationsrevisor och suppleant. **Lag 1962: 234.**

67 § Då sparbanken trätt i likvidation, åligger det styrelsen att ofördröjligen avgiva redovisning för sin förvaltning av sparbankens angelägenheter under den tid, för vilken ej förut förvaltningsberättelse framlagts å sammanträde med huvudmännen.

Redovisningen skall av likvidatorerna ofördröjligen överlämnas till revisorerna, som hava att inom en månad avgiva revisionsberättelse. Redovisningen och revisionsberättelsen skola av likvidatorerna så snart kan ske framläggas å sammanträde med huvudmännen; och skall å detta sammanträde till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet å styrelsens ledamöter för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande å sammanträde med huvudmännen, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot eller den som erhållit uppdrag enligt 39 § skall i tillämpliga delar gälla vad i denna lag förut rörande dessa ämnen föreskrivits. **Lag 1968: 602.**

68 § Det åligger likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å sparbankens okända borgenärer samt upprätta och i huvudboken införa balansräkning.

I balansräkningen skola tillgångarna upptagas till verkliga värdet.

Lag (1981: 131) om kalleise på okända borgenärer inf. vid **HB 9:** 12.

69 § Likvidatorerna skola förvalta sparbankens angelägenheter under likvidationen. Det åligger dem att så snart kan ske förvandla sparbankens egendom i penningar, i den mån det erfordras för likvidationen, samt att verkställa betalning av sparbankens skulder, däri inbegripet skulder på grund av förlagsupplåning. Sparbankens rörelse må fortsättas allenast i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig avveckling.

Har ombud förordnats av tillsynsmyndigheten enligt 82 § 1 mom., må sparbankens egendom ej avyttras under hand utan ombudets samtycke. Finnes han hava utan skäl vägrat sitt samtycke, äger tillsynsmyndigheten på ansökan av likvidatorerna tillåta försäljningen. Samtycke, som nu är sagt, är ej av nöden, där likvidatorerna vilja till gällande börspris överlåta å fondbörs noterat värdepapper.

Finnes garantifond eller har i reglementet gjorts förbehåll om återbäring av grundfond, åligger det likvidatorerna att, i den mån sparbankens tillgångar förslå, ombesörja återbetalning av garanti- eller grundfond jämte utfäst ränta; dock må återbäring av grundfond ej äga rum, förrän garantifond jämte ränta återbetalts.

Med de jämkningar, som följa av vad i detta lagrum eller eljest är stadgat om likvidation, skall i fråga om likvidatorers befogenhet att företräda sparbanken så ock om deras rättigheter och skyldigheter i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat angående styrelse eller styrelseledamot. **Lag 1962: 234.**

70 § Har av likvidatorerna eller annan ställföreträdare för sparbanken handling utfärdats utan firmateckning, som utvisar att sparbanken är i likvidation, och framgår icke av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å sparbankens vägnar som ock att sparbanken är i likvidation, svara de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för sparbanken och att denna var i likvidation, samt den till vilken handlingen ställts av sparbanken erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

71 § Likvidatorerna hava att för varje räkenskapsår, sedan bokslut upprättats, avgiva förvaltningsberättelse, upptagande balansräkning enligt 68 §, avseende sparbankens ställning vid årets utgång, samt likvidationsräkning. Förvaltningsberättelsen skall vara underskriven av samtliga likvidatorer.

Likvidatorerna skola i likvidationsräkningen upptaga redovisning för inkomster och utgifter under året, därvid inkomsterna å försäljning av sparbankens tillgångar skola fördelas efter de i balansräkningen upptagna tillgångsposterna samt bland utgifterna skola för sig upptagas dels belopp, som erlagts i betalning för sparbankens skulder, och dels övriga utgifter i lämpliga poster.

Före mars månads utgång skola likvidatorerna till likvidationsrevisorerna avlämna förvaltningsberättelsen för det förflutna året.

72 § Inom en månad efter det förvaltningsberättelsen överlämnats till likvidationsrevisorerna skola dessa till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och sparbankens räkenskaper för räkenskapsåret. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 55 §.

Då likvidationsrevisorerna till likvidatorerna avlämnat sin revisionsberättelse, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla huvudmännen till sammanträde för granskning av redovisningen.

73 § Sedan den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi samt likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart kan ske avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Förvaltningsberättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen. Om revisionsberättelsens innehåll skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 55 §.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna, skola dessa ofördröjligen kalla huvudmännen till sammanträde för granskning av slutredovisningen.

Då likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag och inför huvudmännen framlagt slutredovisning för sin förvaltning, anses sparbanken upplöst.

74 § Yppas, efter det sparbanken skall anses upplöst enligt 73 § tredje stycket, tillgång för sparbanken eller väckes talan mot sparbanken eller uppkommer eljest behov av likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas.

75 § Finnes enligt likvidatorernas slutredovisning överskott, skall hälften av detta tillfalla sparbankernas säkerhetskassa samt återstoden, på sätt huvudmännen äga bestämma, användas för allmännyttigt eller välgörande ändamål, som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom

skattebidrag. Huvudmännens beslut härom skall underställas tillsynsmyndigheten, som har att tillse, såväl att angiven del av överskottet utbetalas till säkerhetskassan som att återstoden användes i enlighet med det därom träffade beslutet.

Har sparbanken med annan sparbank slutit avtal enligt 79 §, skall överskottet utan hinder av vad i första stycket stadgas gå till den sparbank, som övertagit rörelsen. **Lag 1962: 234.**

Lag (1934: 300) om sparbankernas säkerhetskassa, ändr. g. Lagar 1940: 129, 1955: 419, 1962: 237, 1968: 604 – KK (1934: 515) med tillämpningsföreskrifter till samma lag, ändr. g. KK:r 1940: 130, 1973: 68.

76 § Under konkurs företrädes sparbanken såsom konkursgäldenär av styrelsen eller, där vid konkursens början likvidatorer voro utsedda, av dessa; dock må under konkursen i behörig ordning kunna utses nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Bevis om tillskott till garantifond eller till grundfond, som skall återbäras, medför rätt till utdelning först efter övriga fordringar i konkursen, däri inbegripet fordringar på grund av sparbankens förlagsupplåning. Beträffande den inbördes förmånsställningen mellan dessa fondmedel skall gälla vad som stadgas i 69 § tredje stycket.

Där efter avslutande av sparbanks konkurs ej finnes överskott, anses sparbanken upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott skall likvidation verkställas, och gälla i avseende däråt bestämmelserna i 64–66, 68–73 och 75 §§; om sparbanken trätt i likvidation, innan dess egendom avträddes till konkurs, gäller även vad som är stadgat i 74 §.

Se anm. vid 20 §.

77 § Huvudmännen äga besluta, att talan skall anställas mot likvidator eller mot likvidationsrevisor.

Talan mot likvidator må ej väckas senare än ett år från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å sammanträde med huvudmännen. Har likvidator entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande, skall dock tiden för anställande av talan räknas från det sammanträde, varå framlagts förvaltnings- och revisionsberättelser avseende det räkenskapsår, då avgången eller frånfället inträffade. Vad i 58 § tredje stycket och 60 § är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i avseende å talan mot likvidator.

Talan mot likvidationsrevisor må ej väckas senare än två år från det slutredovisningshandlingarna och revisionsberättelsen framlades å sammanträde med huvudmännen eller, där fråga är om talan på grund av bristande kontroll över likvidator, som entledigats eller eljest avgått eller avlidit före likvidationens avslutande, eller om talan mot likvidationsrevisor, som sålunda avgått eller avlidit, från det sammanträde, varå framlagts förvaltnings- och revisionsberättelser avseende det räkenskapsår, då avgången eller frånfället inträffade. Vad i 59 § andra stycket och 60 § är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om talan mot likvidationsrevisor.

Om fusion m. m.

78 § Fusion av sparbank med annan sparbank må äga rum i den ordning här nedan i 1–3 mom. sägs.

1 mom. Avtal om att en sparbanks alla tillgångar och skulder skola genom fusion övertagas av en annan sparbank må träffas mellan sparbankerna såframt av styrelsen i den överlåtande sparbanken framlagt förslag till sådant fusionsavtal godkänts av huvudmännen i denna sparbank efter vad i 2 mom. sägs. Fusionsavtalet må ej verkställas utan tillstånd av tillsynsmyndigheten enligt vad därom stadgas i 3 mom. **Lag 1962: 234.**

2 mom. Sådant beslut om godkännande av förslag till fusionsavtal, som avses i 1 mom., är ej giltigt, med mindre samtliga huvudmän förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande sammanträden och å det sammanträde, som sist hållits, biträtts av minst två tredjedelar av de vid sammanträdet närvarande huvudmännen.

Är för beslutets giltighet något ytterligare villkor bestämt i reglementet, skall ock det lända till efterrättelse.

Har beslutet ej anmälts för registrering inom tid, som finnes föreskriven, är frågan om fusion förfallen.

3 mom. Senast fyra månader efter det registrering skett av sådant beslut om godkännande av förslag till fusionsavtal, som avses i 1 och 2 mom., skall såväl den övertagande som den överlåtande sparbankens styrelse göra ansökan hos tillsynsmyndigheten om tillstånd att bringa fusionsavtalet till verkställighet.

Tillsynsmyndighetens tillståndsprövning skall grundas å ett bedömande av huruvida fusionen dels kan anses vara förenlig med deras intressen, som äro insättare i eller eljest hava fordringar å de av fusionen berörda sparbankerna, dels framstår som ändamålsenlig ur allmän synpunkt.

När lagakraftvunnet beslut om tillstånd till fusion registrerats, skall den överlåtande sparbanken anses upplöst samt dess tillgångar och skulder hava övergått till den övertagande sparbanken.

Hör till den överlåtande sparbanken pensionsstiftelse eller personalstiftelse, gälla om stiftelsens överförande till den övertagande sparbanken bestämmelserna i lagen d. 9 juni 1967 (nr 531) om tryggande av pensionsutfästelse m. m. **Lag 1967: 542.**

Lagen 1967: 531 inf. i Bih.

79 § Avtal, som icke avser fusion men varigenom sparbank förbinder sig att, i samband med likvidation, å annan sparbank eller å penninginrättning, som ej är sparbank, överlåta sin rörelse, må ej träffas, med mindre samtliga huvudmän i den överlåtande sparbanken förenat sig om beslut, att sparbanken skall biträda avtalet, eller beslutet fattats å två på varandra följande sammanträden med huvudmännen samt å det sammanträde, som sist hållits, biträtts av minst fyra femtedelar av de röstande och dessa tillika utgjort minst tre fjärdedelar av samtliga huvudmän. Är för giltighet av huvudmännens beslut ytterligare villkor bestämt i reglementet, skall ock det lända till efterrättelse.

Avtalet må, där det avser sparbanks överlåtande å bankaktiebolag, ej verkställas utan tillstånd av regeringen och eljest icke utan tillstånd av tillsynsmyndigheten. **Lag 1975: 228.**

Om tillsyn

80 § Tillsynsmyndigheten skall övervaka att sparbankerna i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse denna lag och andra författningar, såvitt de hava särskilt avseende å sparbanker, ävensom de för sparbankerna gällande reglementena samt de föreskrifter, som med stöd av stadgande i lag, författning eller reglemente meddelats av huvudmännen eller styrelsen.

Det åligger tillsynsmyndigheten att jämväl i övrigt med uppmärksamhet följa sparbankernas verksamhet i den mån så erfordras för kännedom om de förhållanden, som kunna inverka på sparbanks säkerhet eller eljest äro av betydelse för en sund utveckling av sparbanksverksamheten.

Tillsynen utövas med ledning av handlingar, vilka jämlikt denna lag insändas till tillsynsmyndigheten, ävensom upplysningar, som inhämtas vid sparbanksundersökning eller annorledes. Sparbanksundersökning skall anställas så ofta sådan av myndigheten anses erforderlig eller av regeringen anbefalles.

Där tillsynsmyndigheten så finner erforderligt, må myndigheten meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av sparbanks räkenskaper, om förvaring och inventering av värdehandlingar samt om brottsförebyggande åtgärder. **Lag 1975: 228.**

81 § Om sparbanks huvudmän eller styrelse fattat beslut, som står i strid med lag eller författning eller med reglementet eller eljest finnes medföra våda för sparbankens säkerhet, må tillsynsmyndigheten förbjuda verkställighet av beslutet. Myndigheten må ock förelägga huvudmännen eller styrelsen att, om beslut som nyss sagts gått i verkställighet, göra rättelse, där så kan ske, ävensom eljest förelägga huvudmän, styrelse eller revisorer att fullgöra vad som åligger dem enligt lag eller författning eller enligt reglementet. Sådant föreläggande må dock, utom vad angår innehållet av vinst- och förlusträkning eller balansräkning, icke av myndigheten meddelas i fråga om i lag eller författning givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff.

Där sparbank i fall, som avses i 92 § första stycket, tillskyndats skada, äger tillsynsmyndigheten föranstalta om talans anställande mot den ersättningsskyldige, såframt ej vad i 58, 59 och 77 §§ stadgas utgör hinder för sådan talan.

Tillsynsmyndigheten skall för varje sparbank förordna en eller, då särskilda omständigheter föranleder det, flera revisorer att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och sparbankens räkenskaper. Myndigheten äger när som helst återkalla förordnande som här avses och i stället utse ny revisor. För revisor, som förordnats av tillsynsmyndigheten, skall myndigheten utfärda instruktion.

Tillsynsmyndigheten äger förelägga vite vid meddelande av föreskrift eller förbud enligt denna lag.

Då tillsynsmyndigheten i anledning av att sparbank icke kan uppfylla i 26 § föreskrivet krav på egna fonder förelägger sparbankens styrelse att vidtaga rättelse, må, där ej särskilda omständigheter föranleda annat, den tid, inom vilken föreläggandet skall vara fullgjort, icke sättas längre än två månader, och må i intet fall sagda tid bestämmas till mer än ett år.

Har sparbanks styrelse underlåtit att ställa sig föreläggande, som sist sagts, till efterrättelse eller har eljest svårare avvikelse skett från denna lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser eller reglementet och rättas ej avvikelsen inom förelagd tid, äger tillsynsmyndigheten förordna, att sparbanken genast skall träda i likvidation. **Lag 1982: 1141.**

82 § I mom. Träder sparbank i likvidation, äger tillsynsmyndigheten förordna ombud, som har att närvara vid likvidatorernas sammanträden med rätt att yttra sig till protokollet, samt att i övrigt övervaka likvidationen.

Likvidatorerna skola bereda ombudet tillfälle att när som helst inventera sparbankens kassa och övriga tillgångar samt granska sparbankens böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av ombudet begärd upplysning angående förvaltningen ej förvägras av likvidatorerna.

Tillsynsmyndigheten äger under sparbanks likvidation i avseende å likvidatorer och huvudmän

enahanda befogenhet som, innan sparbanken trätt i likvidation, tillkommer myndigheten enligt denna lag beträffande styrelse och huvudmän.

Tillsynsmyndigheten må, där så prövas erforderligt, förordna likvidationsrevisor att med övriga likvidationsrevisorer deltaga i granskningen av likvidatorernas förvaltning och sparbankens räkenskaper. Beträffande sådan likvidationsrevisor skall vad i 81 § tredje stycket sägs äga motsvarande tillämpning. **Lag 1962: 234.**

2 mom. Har sparbanks egendom avträtts till konkurs, förordnar tillsynsmyndigheten ett allmänt ombud att såsom konkursförvaltare deltaga i konkursboets förvaltning med den eller de förvaltare, som utses på sätt stadgas i konkurslagen.

Utan hinder av beslut, som kan vara fattat om delning av förvaltningen av boet, äger allmänna ombudet deltaga i förvaltningen i alla dess delar. Ombudet äger beträffande medförvaltare göra sådan anmälan som sägs i 80 § konkurslagen.

Om arvode till ombud gäller vad i konkurslagen är i allmänhet stadgat beträffande arvode till konkursförvaltare. **Lag 1962: 234.**

Se anm. vid 20 § – Ang. 3 st. se **KonkL** 82–86 a §§.

83 § Sparbanks styrelse åligger

att för tillsynsmyndigheten när som helst hålla sparbankens kassa och övriga tillgångar samt alla böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning;

att å tider, som bestämmas av tillsynsmyndigheten, och enligt av myndigheten fastställda formulär upprätta och till myndigheten insända översikter över sparbankens tillgångar och skulder; och skall i sådan översikt angivas huruvida anledning finnes till antagande, att bokförda värdet av någon i översikten upptagen tillgång överstiger dess verkliga värde;

att, så snart det kan ske, till tillsynsmyndigheten insända i avskrift styrelsens förvaltningsberättelse, revisionsberättelsen med tillhörande handlingar ävensom protokoll över förhandlingarna vid årssammanträdet med huvudmännen;

att jämväl i övrigt meddela tillsynsmyndigheten alla de upplysningar rörande sparbanken, som äskas av myndigheten;

att, då anledning yppas till antagande, att sparbanken gjort sådana förluster att sparbanken icke kan uppfylla i 26 § föreskrivet krav på egna fonder, ofördröjligen upprätta särskild balansräkning enligt 48 § för utvisande av sparbankens ställning samt att, därest balansräkningen bekräftar antagandet i fråga, ofördröjligen avsända meddelande härom till tillsynsmyndigheten; samt

att dels årligen till statistiska centralbyrån avgiva statistisk redogörelse angående sparbanken, dels härutöver, efter regeringens bestämmande, avgiva ytterligare statistiska uppgifter rörande sparbankens verksamhet och ställning. **Lag 1975: 228.**

84 § Till bestridande av kostnaden för tillsynsmyndighetens organisation och verksamhet skall varje sparbank årligen erlägga bidrag efter visst, för sparbankerna lika förhållande till sammanlagda beloppet av de utav sparbanken vid utgången av nästföregående kalenderår förvaltade medlen, dock högst med sju tusendels procent av nämnda belopp. **Lag 1979: 294,** som trätt i kraft 1 juli s. å. och tillika innehåller:

Bidrag som avses i 84 § får, i den mån tillsynsmyndigheten finner det skäligt med hänsyn till storleken av sparbanks förvaltade medel och dess överskott, användas till att helt eller delvis bestrida kostnaden för ersättning till revisor som förordnas enligt 81 §. Bidragen får dock inte användas för sådant ändamål efter utgången av år 1984.

F (1975: 3) om vissa kreditinstituts bidrag etc. anm. vid 159 § lagen 1955: 183. Bih.

85 § Tillsynsmyndighet, som avses i denna lag, är bankinspektionen. **Lag 1962: 234.**

F (1979: 740) med instr för banksinspektionen, anm. efter 194 § lagen 1955: 183. Bih.

Om registrering

86 § 1 mom. Hava vid ansökan om registrering av sparbank eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan ansökan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas stadgade för varje särskilt fall, eller möter eljest hinder mot registrering av sparbanken på grund av föreskrifterna i denna lag eller annan lag eller författning, skall sökanden föreläggas att inom viss tid avgiva yttrande eller vidtaga rättelse.

Underlåter sökanden att efterkomma föreläggandet, skall ansökningen avskrivas. Underrättelse om denna påföljd skall intagas i föreläggandet.

Föreligger även efter det yttrande avgivits hinder för bifall till ansökningen och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall registrering vägras, om anledning ej föreligger att giva sökanden nytt föreläggande. **Lag 1974: 167.**

2 mom. Hava vid anmälan för registrering eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan anmälan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas stadgade för varje särskilt fall, eller prövas beslut, som anmäles för registrering, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej

stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller mot reglementet eller vara till sin avfattning i något viktigare hänseende otydligt eller vilseledande, skall vad i 1 mom. är föreskrivet om registreringsmyndighetens behandling av ansökan äga motsvarande tillämpning.

Är annan grund till sådan klandertalan mot beslut av huvudmännen vilken avses i 62 § 1 mom. andra stycket, än att vid beslutet ej rätteligen iakttagits i denna lag eller reglementet upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet, skall det icke utgöra hinder mot registrering, sedan tid för väckande av klandertalan utgått utan att talan väckts. **Lag 1974: 167.**

3 mom. Har ansökan enligt 78 § om tillsynsmyndighetens tillstånd att bringa fusionsavtal till verkställighet ej inkommit inom föreskriven tid eller har ansökan genom lagakraftägande beslut avslagits eller har beslut om tillstånd icke anmälts för registrering inom den därför stadgade tiden, skall registreringsmyndigheten förklara frågan om fusion förfallen. **Lag 1962: 234.**

87 § Om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering finns bestämmelser i firmalagen (1974: 156).

Menar någon i annat fall än som avses i första stycket, att en i sparbanksregistret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens hävande samt om skadestånd föras vid domstol. **Lag 1974: 167.**

Ang. 1 st. se **Firmalag (1974: 156)** 15 och 16 §§. Bih.

88 § Om avförande av firma ur sparbanksregistret, sedan dom om hävande av firmaregistrering vunnit laga kraft, finns bestämmelser i firmalagen (1974: 156).

Har i annat fall än som avses i första stycket genom lagakraftägande dom förklarats, att en i sparbanksregistret gjord inskrivning ej bort ske eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall antecknas i registret, att på nämnda grund den tidigare anteckningen avföres ur registret. Sådan dom skall genom domstolens försorg i avskrift sändas till registreringsmyndigheten.

Har, sedan i sparbanksregistret gjorts anteckning rörande beslut om avträdande av sparbanks egendom till konkurs, överrätt förklarat, att beslutet ej bort meddelas, skall på anmälan av konkursdomaren i registret göras anteckning enligt vad som stadgas i andra stycket. **Lag 1974: 167.**

Ang. 1 st. se **Firmalag (1974: 156)** 17 §. Bih.

89 § Vad i sparbanksregistret införes, med undantag av meddelande om konkurs, skall genom registreringsmyndighetens försorg ofördröjligen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Där i annat fall än som avses i 88 § tredje stycket antecknas i registret, att tidigare anteckning avföres ur detsamma, skall kungörelse därom ske efter vad nyss sagts.

Det som i enlighet med denna lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser blivit infört eller antecknat i sparbanksregistret och kungjort i Post- och Inrikes Tidningar skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår att han varken ägde eller bort äga vetskap därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva infört eller antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den, som visas hava ägt vetskap därom. **Lag 1977: 694.**

Jfr **Lag (1977: 654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m. m.**, inf. omedelbart efter **RP** och **F 1976: 933**, anm. vid **ABL 18:** 2.

90 § Registreringsmyndighet, som avses i denna lag, är bankinspektionen.

Vid bestämmandet av bidrag enligt 84 § skall hänsyn jämväl tagas till kostnaden för registreringsmyndighetens organisation och verksamhet. **Lag 1962: 234.**

Jfr anm. vid 85 § – Ang. registrering se **KK (1955: 422) om sparbanker** 52–62 §§, anm. vid 99 §.

Om klagan över tillsynsmyndighets och registreringsmyndighets beslut

91 § Talan mot tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag föres hos regeringen genom besvär, men beslutet går ändock i verkställighet, där icke regeringen förordnar annorlunda.

Den som icke åtnöjes med registreringsmyndighetens beslut, varigenom ansökan om eller anmälan för registrering avskrivits eller registrering vägrats, må sist inom två månader från beslutets dag anföra besvär däröver hos kammarrätten. I samma ordning må besvär anföras över beslut om sådan förklaring, som avses i 86 § 3 mom. **Lag 1975: 228.**

Om skadestånd

92 § Har huvudman, styrelseledamot, den som erhållit uppdrag enligt 39 §, revisor, likvidator, likvidationsrevisor eller ombud, som avses i 82 § 1 mom., vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat sparbanken skada, är han pliktig att till sparbanken utgiva ersättning för skadan.

Har huvudman eller annan, som avses i första stycket, genom överträdelse av denna lag eller med stöd av densamma meddelade bestämmelser eller reglementet uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat tredje man skada, är han pliktig att till denne utgiva ersättning för skadan.

Där medhjälpare, som av revisor eller likvidationsrevisor anlitats för granskningsuppdraget, vid uppdragets utförande uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat sparbanken skada, skall revisorn svara för skadan. **Lag 1968: 602.**

93 § Har ersättningsskyldighet uppkommit enligt 92 § men föreligger allenast ringa vårdslöshet, må ersättningen nedsättas, där det prövas skäligt med hänsyn jämväl till skadans storlek och omständigheterna i övrigt. **Lag 1972: 216.**

94 § Äro flera ersättningsskyldiga för skada efter vad som stadgas i 92 och 93 §§, skola de svara för ersättningen en för alla och alla för en, den vars ersättningsskyldighet nedsatts enligt 93 § dock allenast med det nedsatta beloppet. Sinsemellan skola de taga del i ersättningens gäldande efter ty med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar av dem till last, samt till omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Straffbestämmelser

95 § Med dagsböter eller fängelse straffes

1. stiftare, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i teckningslista eller i ansökan om stadfästelse av reglementet eller i handling, som enligt 6 § andra stycket skall fogas vid ansökningen;
2. styrelseledamot eller annan, som i anmälan för eller ansökan om registrering eller i försäkran eller annan handling, som fogas därvid, uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift;
3. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling, som framlägges å sammanträde med huvudmännen, eller i påskrift å sådan handling eller i handling eller meddelande, som kungöres eller sändes till huvudman;
4. styrelseledamot, där han vid upprättande av förvaltningsberättelse, balansräkning eller vinst- och förlusträkning, som avses i 47 eller 67 § eller 83 § femte punkten, uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i 48, 49 eller 50 §;
5. styrelseledamot eller annan som uppsåtligen eller av vårdslöshet till tillsynsmyndigheten meddelar oriktig eller vilseledande uppgift angående omständighet, varom det ålegat honom att lämna upplysning;
6. likvidator, som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 68, 71 eller 73 §, uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i nämnda lagrum;
7. revisor eller likvidationsrevisor, där han i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges å sammanträde med huvudmännen, eller i påskrift å sådan handling uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande sparbankens angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger;
8. revisor, likvidationsrevisor eller revisors eller likvidationsrevisors medhjälpare som, oaktat han insett eller bort inse, att skada kunnat följa därav, yppar något av vad som kommer till hans kännedom vid verkställd granskning, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag. **Lag 1962: 234.**

96 § Med dagsböter straffes

1. styrelseledamot, där han vid upprättande av förvaltningsberättelse, balansräkning eller vinst- och förlusträkning, som avses i 47 eller 67 § eller 83 § femte punkten, av vårdslöshet förfar i strid med bestämmelserna i 48, 49 eller 50 §;
2. likvidator, där han vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 68, 71 eller 73 §, av vårdslöshet förfar i strid med bestämmelserna i nämnda lagrum;
3. revisor eller likvidationsrevisor, där han annorledes än i 95 § 7 sägs vid upprättande av revisionsberättelse, som avses i 55, 67, 72 eller 73 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i nämnda lagrum;
4. den, som bryter mot vad som är stadgat i 2 §. **Lag 1968: 602.**

Särskilda bestämmelser

97 § Sparbank må icke överföra medel till pensionsstiftelse i vidare mån än som erfordras för att uppbringa stiftelsens förmögenhet till belopp, som motsvarar den skuld stiftelsen ådragit sig samt

upplupen del av den utfästa pension, som tryggas av stiftelsen, eller, om stiftelsen tryggar utfästelser enligt allmän pensionsplan, pensionsreserven enligt denna.

Beträffande stiftelse, vars förmögenhet huvudsakligen härrör från medel, som tillskjutits av sparbank, skall tillsynsmyndigheten tillse, att stiftelsens tillgångar äro placerade på sätt som med beaktande av stiftelsens ändamål och med hänsyn jämväl till vad i denna lag är föreskrivet beträffande placering av sparbanks medel bereder skälig säkerhet. Har så ej skett, må tillsynsmyndigheten förelägga stiftelsen att vidtaga rättelse. Det åligger dem som företräda stiftelsen att, närhelst myndigheten begär det, hålla stiftelsens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning ävensom lämna myndigheten alla de upplysningar rörande stiftelsen, som äskas av myndigheten. Vad som stadgas i detta stycke skall ej gälla stiftelse, vars förmögenhet huvudsakligen härrör från medel, som sparbank tillskjutit med stöd av 17 § andra stycket. **Lag 1967: 542.**

98 § Enskildas förhållanden till sparbank får inte obehörigen röjas.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980: 100).

I fall som avses i första stycket skall inte följa ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken. **Lag 1980: 176,** som trätt i kraft 1 jan. 1981.

99 § Närmare bestämmelser rörande sparbanksregistret samt om tillsynsmyndighetens organisation och verksamhet, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av regeringen. **Lag 1975: 228.**

Jfr 3 § – **KK (1955: 422) om sparbanker,** ändr. g. **KK:r 1959: 166, 1962: 236, 1968: 608, 1972: 661, 1973: 388, 1094, F 1977: 878.**

Bilaga 2

Sammanställning med hänvisning mellan lagrummen i lagen (1955:416) om sparbanker och banklagsutredningens förslag till sparbankslag.

SpL	SpLF
1 §	1 kap 1 §, 3 kap 1 § 1 st
2 §	3 § bankrörelselagen
3 §	1 kap 2 §
2 st	14 kap 1 §
4 § 1 st	2 kap 1 §
2 st	2 kap 3 § 1 st
3 st 1 o 3 m	2 kap 6 § 1 st
2 m	2 kap 6 § 2 st
5 § 1 st o 2 st 1—2 m	12 kap 1 §
2 st 3 m	12 kap 2 §
6 § 1 st	2 kap 3 § 1 st
2 st	Bankrörelselagen
7 §	2 kap 3 § 2—3 st
8 §	2 kap 2 §
9 § 1 st	2 kap 11 § 2 st
2 st	2 kap 13 §
3 st	2 kap 13 §
10 §	2 kap 13 §
11 §	2 kap 13 §
11 §	5 kap 1 §
12 §	5 kap 2 §
13 §	5 kap 3 §
14 §	5 kap 4 §
15 §	5 kap 5 §
16 §	8 kap 1 §
17 §	8 kap 2 §
18 §	8 kap 3 §
19 §	8 kap 4 §
20 §	8 kap 5 §
21 §	8 kap 6 §
22 §	1 kap 1 §
23 § 1 st	3 kap 2 §
2 st	3 kap 1 § 2 st

SpL	SpLF
24 § 1, 3—4 st	3 kap 4 §
2 st	—
3 st sista m	3 kap 11 § 3 st
4 st 1 m	3 kap 11 § 3 st
5—6 st	3 kap 5 §
25 §	3 kap 6 §
1 st sista m	8 kap 7 § 1 st
26 §	3 kap 7 §
27 §	3 kap 8 §
28 §	3 kap 9 §
28a §	3 kap 10 §
29 §	3 kap 12 §
30 §	3 kap 13 §
3 st	6 kap 4 §
31 §	3 kap 14 §
32 §	3 kap 15 §
33 § 1 st	3 kap 11 § 1 st
2 st	3 kap 11 § 2 st
34 §	—
35 §	3 kap 16 §
35a §	3 kap 17 §
35b §	3 kap 18 §
35c §	3 kap 19 §
36 §	4 kap 1 §
37 § 1 st	4 kap 3 § 1 st
2 st	4 kap 3 § 3 st
2 st1 p	4 kap 8 § 2 st
2 st2—3 p	4 kap 3 § 2 st
3 st	—
38 § 1 st	4 kap 1 §
2 st	4 kap 2 §
39 § 1—3 st	4 kap 5 §
4—5 st	4 kap 6 §
40 §	4 kap 11 §
41 §	4 kap 12 §
42 §	4 kap 12 §
43 § 1 st	—
2 st	4 kap 13 §
3 st	—
44 § 1 st	4 kap 14 §
2 st	—
45 §	12 kap 3 §
46 §	5 kap 18 §
47 § 1 st	7 kap 1 § o 2 § 2 st
2 st	7 kap 3 § 1 st
48 § 1 m	7 kap 1 § 2 st
1 p	7 kap 5 §
2 p	7 kap 4 §
3—4 p	—
5—6 p	7 kap 7 §
7 p	—

SpL	SpLF
49 §	—
50 §	7 kap 9 §
51 §	6 kap 1 §
1 st	6 kap 7 §
52 § 1 m	6 kap 1 §
2 m	6 kap 5 §
53 § 1 st	6 kap 2 § 1—2 st
2 st	6 kap 4 §
3 st	6 kap 1 §
54 §	6 kap 10 §
55 §	6 kap 10 §
56 §	5 kap 13 § 2 st
57 §	5 kap 6 §
58 § 1—3 st	11 kap 4 §
4 st	11 kap 5 §
59 §	11 kap 5 §
60 §	—
61 §	5 kap 15 §
2 st	2 kap 4 §
62 §	5 kap 17 §
63 §	9 kap 1 §
1 st	9 kap 2 §
64 § 1—3 st	9 kap 5 §
4 st	—
5 st	9 kap 6 §
65 §	9 kap 6 §
66 §	9 kap 6 §
67 §	9 kap 8 §
68 § 1 st	9 kap 9 §
2 st	9 kap 11 §
69 § 1 st	9 kap 10 §
2 st	—
3 st	9 kap 12 §
4 st	9 kap 6 § 1 st
70 §	Jfr 9 kap 6 § 1 st
71 §	9 kap 11 §
72 §	Jfr 9 kap 6 § 3 st
73 § 1—2 st	9 kap 13 §
3 st	9 kap 14 §
74 §	9 kap 16 §
75 §	9 kap 15 §
76 § 1 st	9 kap 19 §
2—4 st	9 kap 18 §
77 §	Jfr 9 kap 6 § 1 st, 11 kap 1,4 och 5 § §
78 § 1 mom	10 kap 1 §
2 mom 1 st	10 kap 3 §
2 mom 2 st	—
2 mom 3 st	10 kap 4 §
3 mom 1—2 st	10 kap 5 §
3 mom 3 st	10 kap 7 st
10 kap 7 §	
3 mom 4 st	10 kap 6 §

SpL	SpLF
79 §	3 kap 4 §
1 st	5 kap 16 §
80 §	13 kap 2 §
1—2 st	13 kap 1 §
3 st	13 kap 2 §
4 st	13 kap 5 §
5 st	7 kap 1 §
81 § 1 st	13 kap 7 § 1 st
1 o 4 st	15 kap 2 §
2 st	13 kap 9 §
3 st	13 kap 3 §
81 § 3 st 2 mom	6 kap 5 §
5 st	—
6 st	9 kap 2 § o 13 kap 7 § 2 st
82 § 1 mom 1—2 4 st	—
1 mom 3 st	13 kap 11 §
2 mom	13 kap 12 §
83 §	13 kap 6 §
84 §	13 kap 14 §
85 §	—
86 §	14 kap 4 §
3 mom	10 kap 7 §
87 § 1 st	12 kap 4 §
2 st	Jfr 12 kap 4 §
88 § 1 st	14 kap 5 §
2 st	5 kap 17 §
3 st	—
89 § 1 st	14 kap 2 §
2 st	14 kap 3 §
3 st	—
90 § 1 st	14 kap 1 §
2 st	Jfr 13 kap 14 § 1 st
91 § 1 st	13 kap 13 § 1 st
2 st	14 kap 6 § samt jfr 13 kap 13 § 2 st
92 § 1—2 st	11 kap 1 §
1 o 3 st	11 kap 2 §
93 §	11 kap 3 §
94 §	11 kap 3 §
95 § 1—4 p	—
5 p	15 kap 1 §
6—7 p	—
8 p	Jfr 6 kap 13 §
96 §	—
97 § 1 st	—
2 st	5 § bankrörelselagen
98 §	4 § bankrörelselagen
99 §	—

Bilaga 3

Sammanställning med hänvisning mellan lagrummen i kungörelsen (1955:422) om sparbanker och banklagsutredningens förslag till sparbankslag.

Spk	SpLF
1 §	2 kap 5 §
1 st 6 p	5 kap 3 §
1 st 8 p	5 kap 5 §
2 § 1 st	2 kap 11 § 1 st
2—6 st	bankrörelseförordningen
3 §	5 kap 4 §
4 §	5 kap 19 §
5 §	—
6 §	—
7 §	Upphört att gälla enligt KK 1968 nr 608
8 §	—
9 §	4 kap 2 §
10 §	Upphört att gälla enligt KK 1968 nr 608
11 §	—
12 §	4 kap 8 § 1 st
13 §	4 kap 9 §
14 §	4 kap 10 §
15 §	—
16 §	12 kap 3 §
17 §	5 kap 18 §
18 §	4 kap 15 §
19 §	—
20 § 1 st	Jfr 4 kap 1 § 1 st
2 st	7 kap 1 § 1 st
21 §	7 kap 9 §
22 §	—
23 § 1—3 st	6 kap 7 §
4 st	6 kap 4 §
5 st	—
24 § 1 st	6 kap 8 §
2 st	6 kap 11 §
25 §	6 kap 9 §
26 §	Jfr 6 kap 10 §

SpL	SpLF
27 §	6 kap 12 §
28 § 1 st	5 kap 13 § 1 st
2—3 st	5 kap 14 §
29 §	5 kap 9 §
30 §	5 kap 9 §
31 §	5 kap 15 §
32 §	5 kap 17 §
33 §	9 kap 6 §
34 §	9 kap 5 §
35 §	9 kap 7—8 § §
36 §	9 kap 7 §
37 §	9 kap 11 §
38 §	—
39 §	—
40 §	Jfr 9 kap 11 §
41 §	—
42 §	Jfr 9 kap 11 §
43 § 1 st	9 kap 14 §
2 st	Bankrörelseförordningen
3 st	9 kap 16 §
44 §	9 kap 19 §
45 § 1—3 st	10 kap 1 §
4 st	10 kap 4 §
5 st	—
6 st	10 kap 7 §
46 § 1 st	13 kap 14 §
2 st	—
47 §	13 kap 4 §
48 §	13 kap 15 §
49 §	—
50 §	—
51 §	—
52 §	Upphört att gälla enligt KK 1972 nr 661
53 §	—
54 §	Bankrörelseförordningen
55 §	—"—
56 §	—"—
57 §	Upphört att gälla enligt Förordningen 1977 nr 878
58 §	Bankrörelseförordningen
59 §	—"—
60 §	—"—
61 §	—"—
62 §	Upphört att gälla enligt KK 1972 nr 661
63 §	—

Bilaga 4

Sammanställning med hänvisningar mellan lagrummen i banklagsutredningens förslag till sparbankslag, lagen (1955:416) om sparbanker/kungörelsen (1955:422) om sparbanker och utredningens förslag till bankaktiebolagslag

SpLF	SpL	BAL
1 kap		
1 §	1 22 § § SpL	1 kap 1 §
2 §	3 §SpL	1 kap 2 §
3 §	—	1 kap 3 §
2 kap		
1 §	4 § 1 st SpL	2 kap 1 §
2 §	8 § SpL	—
1 mom	—	2 kap 2 § 1 st
3 § 1 st	4 § 2 st 6 § 1 st SpL	2 kap 3 § 1 st
2—3 st	7 § SpL	2 kap 3 § 2—3 st
4 §	61 § 2 st SpL	2 kap 4 §
5 §	1 § SpK	2 kap 5 §
6 § 1 st	4 § 3 st 1 o 3 mom SpL	2 kap 6—7 § §
2 st	4 § 3 st 2 mom SpL	2 kap 6—7 § §
7 §	—	2 kap 8 §
8 §	—	2 kap 10 §
9 §	—	2 kap 10 §
10 §	—	2 kap 11 §
11 § 1 st	2 § 1 st SpK	2 kap 12 § 1 st
2 st	9 § 1 st SpL	2 kap 12 § 2 st
3 st	—	2 kap 12 § 4 st
12 §	—	2 kap 15 §
13 §	10 § SpL	2 kap 16 §
14 §	—	2 kap 17 §
3 kap		
1 § 1 st	1 § SpL	7 kap 1 § 1 st
2 st	23 § 2 s SpL	7 kap 1 § 2 st
2 §	23 § 1 st SpL	7 kap 2 §
3 §	—	7 kap 3 §
4 §	24 § 1, 3—4 st, 79 § SpL	7 kap 4 §

SpLF	SpL SpK	BAL
5 §	24 § 5—6 st SpL	7 kap 5 §
6 §	25 § SpL	7 kap 6 §
7 §	26 §SpL	7 kap 7 §
8 §	27 § SpL	7 kap 9 §
9 §	28 § SpL	7 kap 10 §
10 §	28a § SpL	7 kap 11 §
11 § 1 st	33 § 1 st SpL	7 kap 12 § 1 st
2 st	33 § 2 st SpL	7 kap 12 § 2 st
3 st	24 § 3 st sista m o 4 st 1 m SpL	—
12 §	29 § SpL	7 kap 13 §
13 §	30 § SpL	7 kap 14 §
14 §	31 § SpL	7 kap 15 §
15 §	32 § SpL	7 kap 16 §
16 §	35 § SpL	7 kap 17 §
17 §	35a § SpL	7 kap 18 §
18 §	35b § SpL	7 kap 19 §
19 §	35c § SpL	7 kap 20 §
4 kap		
1 §	36 § o 38 § 1 st SpL	8 kap 1 §
2 §	38 § 2 st SpL 9 § SpK	8 kap 2 §
3 § 1 st	37 § 1 st SpL	8 kap 3 § 1 st
2 st	37 § 2 st 2—3 p SpL	—
3 st	37 § 2 st 1 p SpL	8 kap 3 § 2 st
4 §	—	8 kap 4 §
5 §	39 § 1—3 st SpL	8 kap 5 §
6 §	39 § 4—5 st SpL	8 kap 6 §
7 §	—	8 kap 9 §
8 § 1 st	12 § SpK	8 kap 10 § 1 st
2 st	37 § 2 st 1 p SpL	8 kap 10 § 2 st
9 §	13 § SpK	8 kap 11 § 1—2 st
10 §	14 § SpK	8 kap 12 §
11 §	40 § SpL	8 kap 13 §
12 §	41—42 § § SpL	8 kap 14 §
13 §	43 § 2 s SpL	8 kap 15 § 2 st
14 §	44 § 1 s SpL	8 kap 16 §
15 §	18 § SpK	8 kap 17 §
5 kap		
1 §	11 § SpL	—
2 §	12 § SpL	—
3 §	13 § SpL 1 § 1 st 6 p SpK	—
4 §	14 § SpL 3 § SpK	—
5 §	15 § SpL 1 § 1 st 8 p SpK	—
6 §	57 § SpL	9 kap 5 §
7 §	—	9 kap 6 §
8 §	—	9 kap 7 §
9 §	29—30 § § SpK	9 kap 8 §
10 §	—	9 kap 9 §
11 §	—	9 kap 10 §
12 §	—	9 kap 11 §

SpLF	SpL SpK	BAL
13 § 1 st	28 § 1 st SpK	9 kap 3 § 1 st
2 st	56 § SpL	9 kap 3 § 2—3 st
14 §	28 § 2—3 st SpK	—
2 st	—	9 kap 12 § 1 st
3 st	—	9 kap 12 § 2 st
15 §	61 § SpL, 31 § SpK	9 kap 13 §
16 §	79 § 1 s SpL	—
17 §	62 § SpL 32 § SpK	9 kap 16 §
18 §	—	9 kap 17 §
19 §	4 § SpK	—
6 kap		
1 §	51 §, 52 § 1 m o 53 § 3 st SpL	10 kap 1 §
2 § 1—2 st	53 § 1 st SpL	10 kap 2 § 1—2 st
3—4 st	—	10 kap 2 § 3—4 st
3 § 1 m	—	10 kap 3 §
2 m	—	—
4 §	30 § 3 st o 53 § 2 st SpL 23 § 4 st SpK	10 kap 4 §
5 §	52 § 2 m o 81 § 3 st 2 m SpL	10 kap 5 §
6 §	—	10 kap 6 §
7 §	51 § 1 st SpL 23 § 1—3 st SpK	10 kap 7 §
8 §	24 § 1 st SpK	10 kap 8 §
9 §	25 § SpK	10 kap 9 §
10 §	54—55 § § SpL	10 kap 10 §
11 §	24 § 2 st SpK	10 kap 11 §
12 §	27 § SpK	10 kap 12 §
13 §	95 § 8 p SpL	10 kap 13 §
7 kap		
1 §	47 § 1 st, 48 § 1 st 1 m o 80 § 5 st SpL 20 § 2 st SpK	11 kap 1 §
2 § 1 st	—	11 kap 2 § 1 st
2 st	47 § 1 st SpL	11 kap 2 § 2 st
3 § 1 st	47 § 2 st SpL	11 kap 3 §
2 st	—	11 kap 3 §
4 §	48 § 1 st 2 p SpL	11 kap 4 §
5 §	48 § 1 st 1 p SpL	11 kap 5 §
6 §	—	11 kap 6 §
7 §	48 § 1 st 5—6 p SpL	11 kap 7 §
8 §	—	11 kap 8 §
9 §	50 § SpL 21 § SpK	11 kap 9 §
10 §	—	11 kap 10 §
11 §	—	11 kap 11 §
12 §	—	11 kap 12 §
13 §	—	11 kap 13 §
14 §	—	11 kap 14 §
8 kap		
1 §	16 § SpL	—
2 §	17 § SpL	—

SpLF	SpL SpK	BAL
2 §	17 § SpL	—
3 st	—	jfr 12 kap 6 §
3 §	18 § SpL	—
4 §	19 § SpL	—
5 §	20 § SpL	—
6 §	21 § SpL	—
7 § 1 st	25 § 1 st sista m SpL	jfr 6 kap 9 §
2 st	—	jfr 6 kap 9 §
9 kap		
1 §	63 § SpL	13 kap 1 §
2 §	63 § 1 st o 81 § 6 st SpL	13 kap 4 §
3 §	—	13 kap 5 §
4 §	—	13 kap 6 §
5 §	64 § 1—3 st SpL, 34 § SpK	13 kap 7 §
6 §	64 § 5 st o 65—66 § § SpL 33 § SpK	13 kap 8 §
7 §	35—36 § § SpK	13 kap 9 §
8 §	67 § SpL 35 § SpK	13 kap 10 §
9 §	68 § 1 st SpL	13 kap 11 §
10 §	69 § 1 st SpL	13 kap 12 §
11 §	68 § 2 st o 71 § SpL 37 § SpK	13 kap 13 § 1 o 3 st
12 §	69 § 3 st SpL	13 kap 14 §
13 §	73 § 1—2 st SpL	13 kap 15 §
14 §	73 § 3 st SpL 43 § 1 st SpK	13 kap 16 § 1 st
15 §	75 § SpL	—
16 §	74 § SpL 43 § 3 st SpK	13 kap 17 §
17 §	—	13 kap 18 §
18 §	76 § 2—3 st SpL	13 kap 19 §
19 §	76 § 1 st SpL 44 § SpK	13 kap 20 §
10 kap		
1 §	78 § 1 m SpL 45 § 1—3 st SpK	14 kap 1 §
2 §	—	14 kap 2 §
3 §	78 § 2 m 1 st SpL	—
4 §	78 § 2 m 3 st SpL 45 § 4 st SpK	14 kap 3 § 1 st
5 §	78 § 3 m 1—2 st SpL	14 kap 4 §
6 §	78 § 3 m 4 st SpL	14 kap 5 §
7 §	78 § 3 m 3 st o 86 § 3 m SpL 45 § 6 st SpK	14 kap 6 o 8 § §
8 §	—	14 kap 9 §
9	—	14 kap 10 §
10 §	—	14 kap 11 §
11 §	—	14 kap 12 §
12 §	—	14 kap 13 §
13 §	—	14 kap 14 §
11 kap		
1 §	92 § 1—2 st SpL	15 kap 1 §
2 §	92 § 1 o 3 st SpL	15 kap 2 §
3 §	93—94 § § SpL	15 kap 4 §

SpLF	SpL	SpK	BAL
4 §	58 § 1—3 st SpL		15 kap 5 §
5 §	58 § 4 st o 59 § SpL		15 kap 6 §
12 kap			
1 §	5 § 1 st o 2 st 1—2 m SpL 54 § 2 p SpK		16 kap 1 §
2 §	5 § 2 st 3 m SpL		16 kap 2 §
3 §	45 § SpL 16 § SpK		16 kap 3 §
4 §	87 § 1 st SpL		16 kap 4 §
13 kap			
1 §	80 § 1—2 st SpL		17 kap 1 § 1—2 st
2 §	80 § 3 st SpL		17 kap 2 §
3 §	81 § 3 st SpL		17 kap 3 §
4 §	47 § SpK		17 kap 4 §
5 §	80 § 4 st SpL		17 kap 5 §
6 §	83 § SpL		17 kap 6 §
7 § 1 st	81 § 1 st SpL		17 kap 7 § 1 st
2 st	81 § 6 st SpL		17 kap 7 § 2 st
8 §	—		17 kap 8 §
9 §	81 § 2 st SpL		—
10 §	—		17 kap 9 §
11 §	82 § 2 m 3 st SpL		17 kap 10 §
12 §	82 § 2 m SpL		17 kap 11 §
13 § 1 st	91 § 1 st SpL		17 kap 12 § 1 st
2 st	jfr 91 § 2 st SpL		17 kap 12 § 2 st
14 §	84 § SpL 46 § 1 st SpK		17 kap 13 §
15 §	48 § SpK		17 kap 14 §
14 kap			
1 §	3 § 2 st o 90 § 1 st SpL		18 kap 1 §
2 §	89 § 1 st SpL		19 kap 2 §
3 §	89 § 2 st SpL		18 kap 3 §
4 §	86 § SpL		18 kap 4 §
5 §	88 § 1 st SpL		18 kap 5 §
6 §	91 § 2 st SpL		18 kap 7 §
15 kap			
1 §	95 § 5 p SpL		19 kap 1 §
2 §	81 § 1 o 4 st SpL		19 kap 2 §

SpLF	SpL	SpK	BAL

SpLF	SpL	SpK	BAL

SpLF	SpL	SpK	BAL

Statens offentliga utredningar 1984

Kronologisk förteckning

1. Sociala aspekter på regional planering. I.
2. Värdepappersmarknaden. Fi.
3. Domstolar och eko-brott. Ju.
4. Långtidsutredningen. LU 84. Huvudrapport. Fi.
5. Sektorstudier. LU 84. Bilagedel 1. Fi.
6. Särskilda studier. LU 84. Bilagedel 2. Fi.
7. Långtidsutredningen. LU 84. Bilagedel 3. Fi.
8. Näringstillstånd. Ju.
9. Förslag till lag om Kooperativa föreningar. I.
10. Kompletterande motståndsformer. Fö.
11. Rösträtt och medborgarskap. Ju.
12. Rösträtt och medborgarskap. Bilaga. Ju.
13. Samordnad narkotikapolitik. S.
14. RF 10:5. Ju.
15. Ekonomisk brottslighet i Sverige. Bakgrund, övervägande, åtgärder. Ju.
16. Förvärv i god tro. Ju.
17. Sveriges internationella transporter. K.
18. Arbetsmarknadsstriden I. A.
19. Arbetsmarknadsstriden II. A.
20. Datorer och arbetslivets förändring. A.
21. Förenklad självdeklaration. Fi.
22. Panträtt. Ju.
23. Folkbibliotek i Sverige. U.
24. En bättre information om kemiska produkter. Jo.
25. Ny konsumentköplag. Ju.
26. Ny Banklagstiftning. Del 1. Bankrörelselag. Fi.
27. Ny Banklagstiftning. Del 2. Bankaktiebolagslagen. Fi.
28. Ny Banklagstiftning. Del 3. Sparbankslag. Fi.

Statens offentliga utredningar 1984

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet
Kommissionen mot ekonomisk brottslighet. 1. Domstolar och eko-brott. [3] 2. Näringstillstånd. [8] 3. Ekonomisk brottslighet i Sverige. Bakgrund, övervägande, åtgärder. [15]
1983 års rösträttskommitté. 1. Rösträtt och medborgarskap. [11] 2. Rösträtt och medborgarskap. Bilaga. [12]
RF 10:5. [14]
Förvärv i god tro. [16]
Panträtt. [22]
Ny konsumentköplag. [25]

Försvarsdepartementet
Kompletterande motståndsformer. [10]

Socialdepartementet
Samordnad narkotikapolitik. [13]

Kommunikationsdepartementet
Sveriges internationella transporter. [17]

Finansdepartementet
Värdepappersmarknaden. [2]
Långtidsutredningen. 1. Långtidsutredningen LU 84. Huvudrapport. [4] 2. Sektorstudier. LU 84. Bilagedel 1. [5] 3. Särskilda studier. LU 84. Bilagedel 2. [6] 4. Långtidsutredningen. LU 84. Bilagedel 3. [7]
Förenklad självdeklaration. [21]
Banklagsutredningen. 1. Ny Banklagstiftning. Del 1. Bankrörelselag. [26] 2. Ny banklagstiftning. Del 2. Bankaktiebolagslagen. [27] 3. Ny banklagstiftning. Del 3. Sparbankslag. [28]

Utbildningsdepartementet
Folkbibliotek i Sverige. [23]

Jordbruksdepartementet
En bättre information om kemiska produkter. [24]

Arbetsmarknadsdepartementet
Konfliktutredningen. 1. Arbetsmarknadsstriden I. [18] 2. Arbetsmarknadsstriden II. [19]
Datorer och arbetslivets förändring. [20]

Industridepartementet
Sociala aspekter på regional planering. [1]
Förslag till lag om Kooperativa föreningar. [9]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningens nummer i den kronologiska förteckningen.

KUNGL. BIBL.
1984-05-18
STOCKHOLM

Liber
Allmänna Förlaget

ISBN 91-38-08256-X
ISSN 0375-250X